

EKOIQ

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM

OCAK - ŞUBAT 2020 SAYI: 86

CLIMATE
VOLUNTEERS
İKLİM GÖNÜLLÜLERİ
Karbon Nötr Yayın

www.ekoIQ.com

20 TL (KDV DAHİL)

**Avrupa Yeşil Düzeni:
Büyük Meydan Okuma ve Küresel Etkileri**

Bilimle Yaşam Arasında:

**İklim
İletişiminin
Yeni Yolları**

**COP25:
Yine Bir Boş
Bardak,
Dolu Bardak
Hikayesi**

**Yedi Dünya, Bir Gezegen
ve Binlerce Yaşam**

AKÇANSAL

INVESTORS
IN PEOPLE | Gold

TÜM AKÇANSALILARA ALTIN "TEŞEKKÜR"

İnsan Odaklı tek kalite standardı olan
Investors In People'da "**Altın Standart**"
ile değerlendirildik!

Bu gurur tüm Akçansalıların...

Bilgiyi Sokaklara Çıkarmak

“**Bahklar** veya insanlar ölebilir; göllerde veya nehirlerde yüzmek hastalıklara neden olabilir; petrol kuyularından artık daha fazla petrol çıkmayabilir ve dünyanın ortalama ısısı düşebilir veya yükselebilir; ancak bu konuların iletişimi yapılmadıkça, toplunda herhangi bir etkisi olmayacaktır.” Sistemler kuramı yaklaşımının önde gelen isimlerinden Alman sosyolog Niklas Luhmann böyle diyor. Her şeyin başı iletişim... Gerçekten de bir toplumsal veya çevresel sorun tanımlanmadıkça, insanlar ve toplumlar arasında dolaşıma sokulmadıkça, bir sorun haline gelmesi mümkün değil. Bugün gezegenin ve insanlığın karşısındaki en büyük meydan okuma olan ekolojik sorunlar ve iklim krizi için de aynı şey geçerli. Çevre ve dünya hakkındaki insan tutum ve davranışları ve sosyal değerler, sonuç olarak, iletişim sayesinde ortaya çıkıyor, belirleniyor.

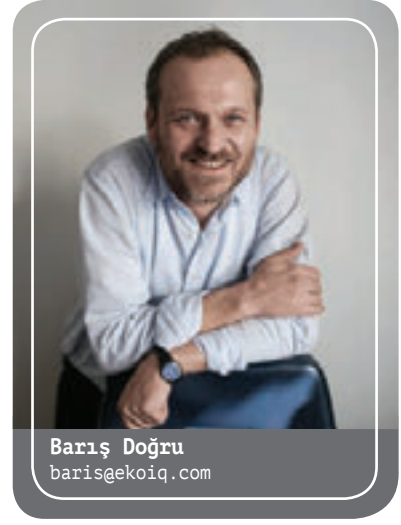
2019 yılı bu konuda önemli derslerin, deneyimlerin ve alt üst oluş-

ların yaşandığı bir yıl oldu. İsveçli bir genç kız, bir gün okula gitmedi, onun yerine İsveç Parlamentosu'nun önüne oturdu gelip geçenlerin umarsız bakışları altında. O kız bugün dünyanın en tanınan insanlarından biri, Time dergisi tarafından “yılın insanı” seçildi. Dünyanın en güç sahibi insanları (çoğunlukla yaşlı başlı erkekler olmak üzere) onunla dalga geçmeye, onu ciddiye almamaya çalıştı ama sonuçta, dünyanın her tarafında yüzbinlerce, milyonlarca insanın (ağırlıkla genç ve çocuk olmak üzere) sokaklara dökülmesini, “iklim krizi”nin yılın kelimesi haline gelmesini engelleyemediler... İşte bu büyük oranda iletişimin gücüdür.

İletişim, hiçbir şeyi yoktan var edemez ama doğru kullanıldığında bazı şeyleri gözle görünür hale getirebilir, yüreklerde hissettirebilir, beyinlerde yankılandırabilir. Sadece bir grup bilim insanının araştırmalarında, istatistik verilerde, sayıların arasında boğulmuş olan bir gerçek, kalkar, sokaklara çıkar...

Nobody
Elisa Munso

Barış Doğru
baris@ekoIQ.com

İletişim, hiçbir şeyi yoktan var edemez ama doğru kullanıldığında bazı şeyleri gözle görünür hale getirebilir, yüreklerde hissettirebilir, beyinlerde yankılandırabilir, çünkü insan iletişimle var olmuştur ve olacaktır. Sadece bir grup bilim insanının araştırmalarında, istatistik verilerde, sayıların arasında boğulmuş olan bir gerçek, kalkar, sokaklara çıkar, milyonlarca insanın uykularını kaçırır, onları depresyona iter veya kuyunun dibinden çıkarıp alır.

İklim krizi aslında çok uzun yılların gerçeği. Temel bilimler için inanılmaz bir kesinlikle “var” ve nedeni de insan eylemleri. Ama gündelik hayatın koşuşturmasında, birçok insan için kolay görülür ve anlaşılır değil. Hayatları doğrudan iklime bağlı sınırlı sayıda insan ve özellikle çiftçiler için daha somut bir gerçek ama nedenleri ve çözüm yolları konusunda büyük bir muğlaklık bulunuyor. İşte bilimin ve istatistiklerin soğuk bilgi, yorum ve rakamlarını alıp sokaklara çıkaran, evlere, zihinlere ve yüreklerine sokan o genç kızın kararlılığı, cesareti ve yaratıcılığı, önümüzdeki dönemde hepimiz için gidilecek yolu gösteriyor. 2020’de bu yolda hep beraber yürümek dileğiyle...

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Yayın Koordinatörü
Nevra Yaraç nevra@ekoIQ.com

Art Direktör
Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Editör
Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com

Dış Haberler Editörü
Zeynep Heyzen Ateş zeynep@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Muhabir Gülce Demirel gulce@ekoIQ.com

Fotoğraf Editörü Özgür Güvenç

Redaksiyon Şöhret Baltas

Katkıda Bulunanlar
Özgür Öztürk, Serra Titiz, Caner Demir, Hulusi Barlas,

Abonelik dergi@ekoIQ.com
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Caferağa Mahallesi, Sakız Sokak, Berkel Apt. No: 6/9
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Basım Yeri: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ömerli köyü, Hadımköy - İstanbul Caddesi, No: 159 34555
İstanbul - Turkey
Telefon: 0212 798 28 40 pbx Faks: 0212 798 20 63

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

Danışma Kurulu

Aynur Acar, Gönüllü Çevre Danışmanı
Prof. Dr. Melsa Ararat, CDP Türkiye Direktörü
Prof. Dr. Nuri Azbar, Ege Üni., Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Dr. Erhan Baş, Bilim İlaç A.Ş. Genel Müdürü
Dr. Barış Gencer Baykan, Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Konca Çalkıvık, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Genel Sekreteri
Prof. Dr. Nüzhet Dalfes, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Ebru Şenel Erim, Unilever Türkiye Kurumsal İletişim Müdürü
Aykan Gülten, Coca-Cola Kurumsal İlişkiler Müdürü
Prof. Dr. Selahattin İncecik, İTÜ Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi,
Meteoroloji Mühendisliği Bölümü
Prof. Dr. M. Pinar Mengüç, Özyeğin Üni., Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü
Selçuk Özdiç, ÇEDBİK Yönetim Kurulu Başkanı
Dr. Uygur Özemesi, Good4Trust Kurucusu
Özgür Öztürk, Akçansa Hammaddeler ve Çevre Müdürü
Aysun Sayın, Boyner Holding Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Müdürü
Rifat Ünal Sayman, REC, Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye Direktörü
Ergem Şenyuva, Climate Project Türkiye Temsilcisi, Yeşilist.com kurucusu
Ateş Uğurel, Solarbaba Platformu kurucusu

İÇİNDEKİLER

16 Yedi Dünya, Bir Gezegen ve Binlerce Yaşam

BBC'nin son belgesel serisi "Yedi Dünya Bir Gezegen"ın Antarktika bölümünün yapımcısı Fredi Devas, iklim krizine yönelik bireysel ve politik eylemlerin bir arada ilerlediğini belirtiyor.

19 Akdeniz Ülkeleri Denizleri Korumada Sınıfta Kaldı!

WWF'in yeni raporu Akdeniz ülkelerinin denizlerini koruma konusundaki taahhütlerini tam anlamıyla yerine getiremediğini ortaya koyuyor.

20 Avrupa Yeşil Düzeni: Büyük Meydan Okuma ve Küresel Etkileri

Avrupa Yeşil Düzeni planı AB'nin 2050 yılına kadar karbon nötr olması için yol haritasını ortaya koyuyor. Prof. Dr. Etem Karakaya planın neler içerdiğini ve ulaşılabilirliğini tartışırken, Türkiye'yi neden yakından ilgilendirdiğini açıklıyor.

25 DOSYA: COP25: Yine Bir Boş Bardak, Dolu Bardak Hikayesi

İklim krizi karşısında önemli adımların atılmasının beklendiği, 2-15 Aralık tarihleri arasında Madrid'de düzenlenen COP25 beklentileri karşılama sona erdi. Delegeler, zirve sırasında Madrid sokaklarını dolduran 500 bin kişinin iklim adaleti taleplerini görmezden geldi. Şimdi akıllarda tek bir soru var. Madrid'de ulaşılamayan hedeflere 2020 yılında Glasgow'da düzenlenecek COP26'da ulaşılabilir mi?

39 TurSEFF ile Temiz Enerji Çatınızda!

Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı TurSEFF, güneş enerjisi alanında finansman çözümleri getiriyor.

40 Allianz Türkiye'ye Yeşil Ofis Diploması

Allianz Türkiye, WWF-Türkiye'nin Yeşil Ofis Programı kapsamında Allianz Tower ve Allianz Kampüs binaları için Yeşil Ofis Diploması'nı almaya hak kazandı.

42 İklim Krizinin Bedelini Çocuklar Sağlıklarıyla Ödeyecek

Yeni bir araştırma, artan sıcaklıkların ve hava kirliliğinin bugün doğan bir çocuğun sağlığına yaşam boyu sürecek etkileri olduğunu gözler önüne seriyor.

46 "Dengeli Bir Dijital ve Gerçek Hayat İlişkisi Gerekiyor"

Dijital Denge Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Tuğba Şengül, giderek dijitalleşen hayatımıza dair soruları yanıtlıyor.

49 DOSYA: Bilimle Yaşam Arasında:

İklim İletişiminin Yeni Yolları

İklim krizi geçmişimizin, günümüzün ve geleceğimizin gerçeği. Bir yanda iç açıcı olmayan rakamlar, grafikler, uyarılar, önlemler, terimler, kavramlar, yangınlar, seller, kuraklıklar, eriyen buzullar, yükselen deniz seviyeleri, artan sıcaklıklar, türlerin-biyçeşitliliğin yok oluşu, korku, umutsuzluk, çaresizlik; diğer tarafta bilgisi ve farkındalığı artan toplumlar ile giderek eylemliliğini ve sesini yükselten, “gençleşen” bir hareket, umut... Peki, bu ikisi arasında köprüleri kuracak “iklim iletişimi” çözüme yönelik davranış değişiklikleri yaratmak için nasıl kurgulanmalı?

66 Enerjide “Vergi Harcamalarının” %79’u Fosil

Yakıta, %17’si ise Yenilenebilir Gidiyor

Hukukçu Prof. Dr. Leyla Ateş ve iktisatçı Doç. Dr. Sevil Acar’ın çalışması enerji sektöründe fosil yakıt ve yenilenebilir enerji kaynaklarına vergi harcamaları kapsamında ne kadarlık bir destek verildiğine işaret ediyor.

74 Modanın Döngüsünde “Kurtarılmış” Giysiler

İzmir Ekonomi Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü Öğretim Üyesi Şölen Kipöz, modanın yol açtığı çevresel sorunların çözümüne dair yeni bakış açılarını EKOIQ için yazdı.

80 Geri Dönüşü Olmayan 0 Noktaya Varmamak İçin...

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın 15’incisi “Karasal Yaşam” insanlık olarak yüz yüze olduğumuz bütün önemli doğal sorunları açıklıyor. Bizlerin yapması gereken de bunun önemini özümseyip aksiyon almak.

82 Yağmur Hasadı: Verimli, Sürdürülebilir bir Ekolojik Onarım Modeli

WWF-Türkiye ve HSBC Türkiye’nin hayata geçirdiği “Yağmur Suyu Hasadı” projesiyle, Ekim 2020’ye kadar 650 ton yağmur suyunun hasat edilmesi hedefleniyor.

86 Bu Bir Tatbikat Değildir!

Bugüne kadarki tüm toplum tarihi, sınıf mücadelelerinin tarihi (idi). Ancak artık bu sınıf mücadelelerinin de önüne geçecek şekilde, doğanın insanlık ile mücadelesi sertleşerek etkisini gösteriyor. Araştırmacı ve sürdürülebilirlik danışmanı Ali Gizer, EKOIQ için yazdı.

90 Ecomondo, Döngüsel Ekonomiye Yön Gösteriyor

5-8 Kasım tarihleri arasında İtalya’nın Rimini kentinde düzenlenen Ecomondo fuarıyla ilgili sorularımızı IEG Grup Marka Direktörü Alessandra Astolfi yanıtladı.

92 Fikirden “Sürdürülebilir” Projelere...

Almanya Büyükelçiliği, Mikado işbirliğiyle “Ödüllü Sürdürülebilirlik Proje Fikri Yarışması” düzenliyor. Yarışma Koordinatörü Onur Berk Arslanoğlu ile İçerik Danışmanı Serra Titiz hedeflerini EKOIQ’ya anlattı.

HER SAYIDA

4 Haberler Ücretli Poşet Alışverişi Nasıl Etkiledi, Tüm Canlılar İçin Zehirsiz Sofralar, Ya Kanal Ya İstanbul, Düşük Karbon Yetmez, Sıfır Karbon Zamanı!...

18 Kıydan Köşeden Özgür Öztürk: Toplumla İlişkilerin Temeli: Tutarlılık, Şeffaflık ve Süreklilik

24 Global Compact Türkiye Ahmet Dördüncü: İş Dünyasına Sürdürülebilirlik Alanında Destek Olmaya Hazırız

44 Son Buzul Erimeden Prof. M. Levent Kurnaz: Sürdürülebilir Şehirler

69 Sürdürülebilir İşler Arzu Deniz Aksoy: Önemli Bir Adım: “İş Dünyası Plastik Girişimi”

70 Sürdürülebilirlik Akademisi’nden Dünyanın En Büyük Markalar Topluluğu İstanbul’da Buluşuyor! Süttaş, La Lorraine, Uludağ İçecek Sürdürülebilir Gıda Platformu’nun Yeni Üyeleri Oldu

72 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: İstanbul Bağcılar’da Dijital Belediyeçilik

78 Sürdürülebilir Kalkınma Gülin Yücel: Küresel Amaçlar’a Ulaşmada Özel Sektör Bakış Açısı Ne Olmalı? II

79 İş Dünyasından Konca Çalkıvık: Sürdürülebilirlik Ancak Duyarlı Çalışanlarla Mümkün!

84 Sürdürülebilir Tüketim Ahu Ergen: Bakalım Daha Neleri Paylaşacağız?

88 Veri-Analiz Gökçe Vahapoğlu Şahin: Ulusal Hedeflerin Yenilenme Zamanı: Yenilenebilir Enerji İçin Bir Fırsat; Avrupa, Çevre Hedeflerinde Alarm Veriyor; Fosil Yakıt Kaynaklı Karbon Salımları Rekor Kırdı; 2030 yılına kadar 500 Şirket Karbonlarını Sıfırlayacak

94 Gözümüzden Kaçmayanlar Gözde İvgin: İzlanda’ya aile dostu, çevre odaklı ekonomik model; İzmir’den karbon emisyonlarında 2030 yılına kadar %40 azaltım sözü...

96 Kitap Ölümçül Yakınlıklar-Mikroplar Tarihimizi Nasıl Şekillendirir?; Sevdiklerimiz Tiksindiklerimiz Yediklerimiz-Hayvanlar Hakkında Tutarlı Düşünmek Neden Bu Kadar Zordur?; Creative (Climate) Communications: Productive Pathways for Science, Policy and Society (Yaratıcı İklim) İletişim: Bilim, Politika ve Toplum için Üretken Yollar)

Yeni Dünya Düzenine Hazır mıyız?

İstanbul Ekonomi Zirvesi "Yeni Dünya Düzenine Hazır mıyız?" temasıyla 5 Aralık'ta bakanlar, hükümet yetkilileri, bürokratlar, Türkiye'ye yatırım yapan ülkelerin büyükelçileri ve yabancı şirketler, iş insanları, yenilikçi şirketlerin üst düzey yöneticileri, genç girişimciler, küçük-orta ve büyük ölçekli şirketlerin patron ve CEO'ları, STK'lar ve teknoparkların temsilcileri ile gerçekleşti. Amacı dünya ekonomisine yön verenlerin yeni dünya düzenini ve bunların getirdiği fırsatları tartıştığı bir platform olmak olan zirvede küresel ekonomik faaliyetleri doğrudan etkileme potansiyeli olan yeni teknolojileri belirlemek ve yol haritaları hazırlamak, dünyamızın karşı karşıya olduğu ekonomik sorunları ele alan evrensel hedefler kümesi oluşturmak konuları üzerinde duruldu. Gündem maddelerinden biri olan "Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İş Dünyasını Nasıl Dönüştürüyor" başlıklı panelde, amaçların gerçekleşmesine yönelik sorumlu iş dünyası uygulamaları, yenilikçilik, teknoloji ve işbirliğinin rolü tartışıldı.

Anadolu Hayat Emeklilik Karbon Ayakizini Sıfırladı

Anadolu Hayat Emeklilik, önceki yıllarda olduğu gibi operasyonel faaliyetleri sonucunda oluşan karbon ayakizini, sürdürülebilir enerji kaynaklarına yaptığı katkıyla sıfırlayarak **karbon nötr** oldu. Düşük karbonlu ekonomiye geçiş konusunda herkese büyük görevler düşüğünü dile getiren Anadolu Hayat Emeklilik Genel Müdürü Yılmaz Ertürk, "Ülke ekonomisine ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla tüm iş süreçlerinde sürdürülebilirliği temel aldıklarının altını çizdi. 'Sürdürülebilir Gelecek' için hem ürünlerimiz hem de sosyal sorumluluk projelerimizle sektörün öncülerinden biri olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz" dedi.

Dünya Tek Kullanımlık Değil!

Borusan Holding ve Borusan Grup şirketlerinin 2018 yılında sürdürülebilirlik alanında yürüttükleri çalışmalar ve aldıkları sonuçlar **Borusan 2018 Sürdürülebilirlik Raporu**'nda kamuoyuyla paylaşıldı. Tüm gezegende ve ekosistemde etkisini her geçen gün daha fazla göstermeye başlayan iklim krizini raporuna taşıyan Borusan, dünyanın geleceği konusunda sürdürülebilirlik paydaşlarından biri olarak kabul ettiği çocukların sesine de kulak verdi. Bu kapsamda yapılan atölye çalışmasında, Borusan

çalışanlarının çocukları gelecekle ilgili kaygılarını paylaştılar ve pankartlara yazdıkları mesajlarla herkesi farkındalığa davet ettiler. Çocukların hazırladıkları pankartlara rapor içinde yer verildi. "Dünya tek kullanımlık değil" sloganını benimseyen rapor, "Değer Yaratan İş Anlayışı", "Mutlu Borusanlılar" ve "Topluma Katkı" ana başlıkları altında hazırlandı. 2018 yılında toplam 7,96 milyon TL çevre yatırımı gerçekleştiren Borusan Grup şirketlerinde toplam 900 Borusan çalışanına 1.151 saat çevre eğitimi verildi.

HP'den Plastik Kirliliğini Azaltan Ürünler

HP Inc., mobil çalışan profesyoneller için iş ve günlük kullanımın sınırlarını zorlayan 1 kilogramdan hafif, 24,5 saat batarya ömrüne sahip **HP Elite Dragonfly**'ı tanıttı. HP Türkiye Genel Müdürü Emre Alaman, konuyla ilgili açıklamasında, magnezyum kasa kullanılarak üretilen HP Elite Dragonfly'm bazı parçalarında, geridönüştürme kazandınlan plastikler kullanıldığını söyledi. Alaman sözlerine şöyle devam etti: "Bu yönüyle okyanuslarda plastik kirliliği oluşmasını engellemeye katkıda bulunan ilk ekran HP Elite Display ve Haiti'de toplanan 35 milyon plastik şişelerden üretilen orijinal HP mürekkep kartuşları da diğer iki ürün olarak sıralanıyor. HP,

bu alandaki faaliyetlerini artırarak 2020'de piyasaya süreceği tüm yeni HP Elite ve HP Pro masatüstü bilgisayarları ile notebook'larında geridönüştürme kazandınlan plastikleri kullanacak."

Sürdürülebilir Kalkınma

Sağlıklı bireyler

Erişilebilir ve temiz enerji

İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme

Sanayi, yenilikçilik ve altyapı

İZOCAM

Hedefler için ortaklıklar

İklim eylemi

Sorumlu üretim ve tüketim

Sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları

Sürdürülebilir Kazanç!

Sürdürülebilir kalkınma hedefimiz doğrultusunda değişen yeni cam yünü ambalajlarımız, daha az kaynak tüketip dünyamıza daha çok kazandırıyor.

Bio çözümler
Biosoluble

www.izocam.com.tr

- izocam
- izocam
- izocamofficial
- izocamofficial
- izocamofficial

Yenilenebilir Enerji İçin Dengeli Kamu Politikalarına İhtiyaç Var

Uluslararası Enerji Ajansı'nın (IEA) hazırladığı "Yenilenebilir Enerji 2019 Raporu"nun Türkiye lansmanı Solarbaba ve ICCI 2020 tarafından 4 Aralık'ta İstanbul'da yapıldı. Akfen Yenilenebilir Enerji, Limak Enerji ve Smart Energy'nin sponsorluğunda gerçekleştirilen ve Türkiye yenilenebilir enerji sektöründen üst düzey yöneticilerin hazır bulunduğu lansmanda raporla ilgili detaylı bilgileri Uluslararası Enerji Ajansı Kıdemli Enerji Analisti Heymi Bahar paylaştı. Raporla öne çıkan bulgular şöyle:

- Güneş ve rüzgar, önümüzdeki beş yılda dünya elektrik kapasite büyümesinin %70'ini temsil edecek. Bu büyümenin güvenli ve düşük maliyetle şebekeye entegrasyonu için yeni politikalar gerekiyor.
- 2024'e kadar dağıtık uygulamalar toplam solar PV büyümesinin yarısı kadar ve neredeyse on-shore rüzgarın artışına eşit kapasitede büyüyecek.
- Ticari ve endüstriyel sistemler dağıtık PV büyümesinin üçte ikisinden sorumlu olacak.
- Dağıtık sistemlerin sürdürülebilir büyümesi için hem yatırımı çekici hale getirecek, hem sabit şebeke gelirlerini teminat altına alacak, hem de şebeke maliyet yükünü tüketiciler arasında adil bir biçimde tahsis edecek dengeli kamu politikalarına ihtiyaç var.
- Ülkeler şebeke entegrasyonunu odak alacak ve yatırım riskini azaltacak istikrarlı kamu politikaları uygulayarak yenilenebilir enerji sektörünün iklim hedefleri doğrultusunda büyümelerini hızlandırabilir. Ancak bu politikaların elektrik sektörünün yanı sıra ısı ve ulaşım alanlarında da etkin hale getirilmesi gerekiyor.

Depozito Zirvesi İstanbul'da Yapıldı

Türkiye'de tek kullanımlık içecek ambalajlarının Depozito İade Sistemi'ne geçiş politikaları ve en iyi uygulamalar konulu **Depozito Zirvesi 2019** uluslararası boyut kazanarak 10 Ekim 2019'da İstanbul'da yapıldı. Zirvenin açılış konuşmalarını ev sahibi TÜÇEM Derneği Başkanı Aynur Acar ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Recep Akdeniz yaptı. Acar, konuşmasında şunları söyledi: "Böyle bir etkinliğe, bölgemizde öncü olmak gurur verici.

Dünyanın gidişatı iklim değişikliği ile kontrol altına alınmaz boyuta gelmiştir... İnsanın neden olduğu, çevreye ve doğaya geliştirdiği ambalajlar doğada yok olmayıp doğal alanlarımızı, kıyılarımızı, denizlerimizi ve hatta denizleri aşarak okyanuslarımızı had safhada kirletmiştir." Acar, 2020 zirvesi hazırlıklarına da şimdiden başladığını belirtti.

"Yılın İnsanı" Greta

TIME dergisi, "Yılın İnsanı" olarak iklim aktivisti Greta Thunberg'i seçtiğini duyurdu. Dergide Thunberg için "O gerçeği söylemenin cesaretini güçle birleştirerek bir neslin ikonuna haline gelen sıradan bir genç kız" ifadeleri yer aldı. Thunberg'in gezegen hakkında var olan muğlak endişeleri dünya çapında bir mücadeleye dönüştürdüğü belirtildi. Thunberg, "Yılın İnsanı" seçildiği gün Madrid'de süren COP25'te bir konuşma yaptı. Thunberg, konuşmasında dünya liderlerini küresel ısınmayı durdurmak için güçlü bir adım atmak yerine kendi imajlarını parlatmakla suçladı.

Sürdürülebilir Ekosistem Günleri 11. Yaşında!

Sürdürülebilir Ekosistem Günleri (SEG), 2009 yılından bu yana her yıl yaklaşık 350 katılımcı ile gerçekleştiriliyor. İTÜ'nün ilk "karbon sıfır" sertifikalı kongresi olma özelliğini taşıyan kongre kapsamında Türkiye'nin birçok noktasından gelen öğrenciler ile alanında uzman sektör temsilcileri bir araya geliyor. Bu yıl 11. kez düzenlenecek olan kongre, 20-22 Mart 2020 tarihlerinde İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde gerçekleşecek. Başta çevre mühendisliği olmak üzere birçok bölümden öğrenciler, öğretim üyeleri, akademisyenler, çevre ve sürdürülebilir yaşama ilgi duyanların katılacağı kongrede bu sene oturumlar eşzamanlı olarak işaret diline de çevrilecek. Ayrıntılı bilgi ve kayıt için: www.segitu.org

HiPP

Yaşamdaki en değerli varlık için.

ORGANİK bir MODA değil, bir YAŞAM biçimidir.

HiPP, bir bebek maması üreticisi olarak fazlasıyla ağır bir sorumluluk taşımaktadır. HiPP Premium kalitede üretim yapar. Bu üretimi mümkün olan tüm yönleriyle doğaya uyumlu bir şekilde yüksek HiPP standartlarını hedefleyerek gerçekleştirir. Uzun HiPP kalite kontrol süreci daha ham madde aşamasında henüz üretime geçmeden başlar. Bu yöntemle HiPP ürünlerindeki ham maddelerin en iyileri olduğundan emin oluruz.

Bunu şahsen garanti ederim.

Stefan Hipp

/hipp_turkiye

/HiPP Türkiye

www.hipp.com.tr

Düşük Karbon Yetmez, Sıfır Karbon Zamanı!

Herkes için daha yaşanabilir şehirler yaratmak için çalışan WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler 7. Yaşanabilir Şehirler Sempozyumu'nu düzenledi. İstanbul'daki sempozyum bu yıl "Düşük Karbon Yetmez, Artık Sıfır Karbon Zamanı!" temasıyla gerçekleştirildi. Sempozyumun açılış konuşmasını yapan WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler Direktörü Dr. Güneş Cansız şunları kaydetti: "Küresel bir iklim kriziyle karşı karşıyayız. Tartışmalar küresel ısınmayı 1,5 ile 2 derece arasında sınırlamaya odaklanmıştır. Ancak 1,5 derece sınırında kalmak istiyorsak, 2050'den önce küresel CO₂ emisyonumuzu azaltmak için net sıfır karbon seviyesine gelmeliyiz." 7. Yaşanabilir Şehirler Sempozyumu; Danimarka İstanbul Başkonsolosluğu, Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu, İstanbul Teknik Üniversitesi İstanbul-ON Urban Mobility Lab, Marmara Belediyeler Birliği, UNSDSN Türkiye (Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı) ve SHURA Enerji Dönüşümü Merkezi'nin stratejik ortaklığında hayata geçirildi.

Reflect Studio'ya B Corp Sertifikası

Reflect Studio, çevresel etkisini yönetmek, pozitif sosyal etki yaratmak ve dünya için en iyisi olmak amacıyla çalışan şirketlere verilen B Corp sertifikasına layık görüldü. Dünya genelinde yaklaşık 3.000 şirketin sahip olduğu B Corp sertifikası, çevresel performans, sosyal etki, şeffaflık, çalışan hakları gibi konularda şirketleri en yüksek standartlara tabi tutarak daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonominin kurulmasını ve küresel bir kültürel değişim sağlamayı amaçlıyor. B Corp'lar şirket başarısını yalnızca finansal performanslarıyla değil, çevresel ve sosyal performanslarıyla da ilişkilendirerek ölçüyorlar, elde ettikleri kârı çevre, çalışan ve toplum için pozitif etki yaratmak gibi daha büyük bir amaç için kullanıyorlar.

Ücretli Poşet Alışverişi Nasıl Etkiledi?

Alışveriş poşetlerinin ücretli hale getirilmesinin birinci yıldönümünde, uygulamanın ülke çapında tüketicilerin alışveriş alışkanlıklarını nasıl etkilediğini mercek altına alan uluslararası araştırma şirketi 4Service, Türkiye'den 387 kişi ile bir anket gerçekleştirdi. Ankete katılanların %98'i yanında yedek çanta/poşet taşımak, daha temkinli alışveriş yapmak gibi yeni çözümler uyguladığını belirtirken, ücretli poşet almamak için marketlerin meyve/sebze reyonlarındaki ücretsiz poşetleri daha fazla kullanmaya başladıklarını söyleyenlerin oranı ise %84 oldu. Katılımcıların %9'u ücretli

poşet almamak için internetten market/mağaza alışverişine yöneldiğini kaydederken, uygulama öncesinde markalı çöp poşeti satın almazken artık aldığını belirtenlerin oranı %75 olarak tespit edildi. Türkiye çapında, kendi istekleri doğrultusunda ankete katılan 387 kişinin tamamı "ücretli alışveriş poşeti uygulaması ile doğamın korunmasına katkı sağlanabileceği" fikrine katılıyor. Ancak aynı katılımcıların sadece %2,3'ü market/mağaza alışverişlerinde poşetlerin ücretli olması uygulamasından memnunken, katılımcıların %97,7'si uygulamadan memnun olmadığını belirtiyor.

HiPP'ten Eğlenceli Bakım Kremi

Çocuklara ciltlerini nemlendirme alışkanlığını kazandırmaya yardımcı olan HiPP Babysanft Bakım Kremi, eğlenceli ambalajı ile artık Türkiye'de. İçeriği "mümkün olduğunca az, gerektiği kadar çok" felsefesine göre formüle edilen krem, küçük çocukların hassas cildini nemlendirmeye yardımcı olurken, cildin hava almasını engelleyen mineral yağlar içermiyor. Renklendirici, alerjen bileşenler, esansiyel yağ, polietilen glikol (PEG), paraben ve hayvansal hammaddeler

de barındırmayan türünde cildin doğal koruma mekanizmasını güçlendiren özel HiPP Cilt Koruması (CM Glukan) bulunuyor.

GRETA: umut, sorumluluk ve ayağa kalkmak üzerine

"Hep, 'Umut olsun' diyoruz. 'Umut yoksa birşey yapamayız' diyoruz. Ama bence, umut olmaması, birşey yapmamak için bir bahane olamaz. Elbette umuda ihtiyaç var, ama umuttan çok ihtiyaç duyduğumuz şey, eylem! Çünkü eyleme geçtiğimizde, umut her yerdedir. Dolayısıyla, umut peşinde koşmak yerine, eyleme bakmalıyız. Ancak o zaman gelir umut."

—“Açık Radyo.”
94.9

Ya Kanal Ya İstanbul

Geçen ay ÇED süreci kapsamında İnceleme Değerlendirme Komisyonu toplantısı yapılan Kanal İstanbul Projesi, yerleşim alanları, tarihi ve arkeolojik değerler, sosyoekonomi, kentsel gelişim gibi hukuksal ve siyasal düzenlemeler açısından pek çok kez gündeme geldi. Ancak Kanal İstanbul tüm bu etkilerin yanı sıra ormanlar, korunan bölgeler ve tarım alanları dahil olmak üzere bölgenin doğal alanlarında çok ciddi bir tahribat yaratacak. WWF-Türkiye, ÇED raporunda bu etkilere karşı alınacak önlemlere yeterince değinilmediği görüşünde: "Kanal İstanbul Projesi, yalnız devasa bir yatırım değil, aynı zamanda yüzyıllara dayanan geçmişinde bugüne kadar İstanbul doğasının karşı karşıya kaldığı en büyük mühendislik operasyonu olacaktır. Bu noktada öncelikle, Karadeniz, Boğazlar, Marmara ve Kuzey Ege gibi geniş bir coğrafyada çok boyutlu etkileri muhtemel böyle bir projenin 'ne pahasına' hayata geçeceği sorusunu sormak gerekmektedir." Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için WWF-Türkiye'nin 2018 yılında güncellenen "Ya Kanal Ya İstanbul: Kanal İstanbul Projesinin Ekolojik, Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmesi" raporu incelenebilir.

ODE Yalıtım'a Sürdürülebilirlik Ödülü

ODE Yalıtım, TAİDER Aile İşletmeleri Derneği tarafından aile şirketlerinde sürdürülebilirlik bilincinin gelişmesini desteklemek amacıyla hayata geçirilen **Kuzey Yıldızı: Aile Şirketlerinde Sürdürülebilirlik Ödülü**'nün sahibi oldu. Ödül töreninde konuşan ODE Yalıtım Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Turan, "Kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik yükümlülüklerimizi yerine getirerek, sadece kendi şirketimiz için değil ülkemizde de sürdürülebilir

kalkınmayı hızlandırmak amacıyla faaliyet yürütüyoruz. Bugün tüm bu çalışmalarımızın böyle önemli bir ödülle taçlandırılmasından büyük memnuniyet duyduğumuzu belirtmek istiyorum. Kurumların sürdürülebilirliğinin anahtarı kurumsallaşmadır. Bu yolda kendimizi her geçen gün daha iyileştirmeye devam etmek üzere çalışmalarımızı sürdüreceğiz" dedi.

"Sertifikalı Organik" Merkezi YOM

Genç kuşakların yaşamlarına ve alışkanlıklarına uygun sertifikalı organik ürünler sunan **YOM Organik**, İstanbul Levent'te açıldı. Kuşadası Değirmen Çiftlik ve Yerlim markalarının kurucusu Gürsel Tonbul ile sertifikalı organik ürünlerin satış ve pazarlamasında uzun zamandır faaliyetlerde bulunan Murat Denizel'in ortaklığı ile kurulan YOM Organik, özellikle küçük ve orta boy üretici ve tüketiciler arasında köprü göreviyle sürdürülebilirlik dengesini sağlıyor. Tüketicilere 1.500 adet in üstünde çeşitli sertifikalı organik gıda, temizlik ve hijyen, kişisel bakım ve kozmetik ve tekstil ürünleri sunan YOM Organik, mağaza ile birlikte online satış ve evlere kendi araçlarıyla teslimat hizmeti de veriyor. Daha fazla bilgi için: yomorganik.com.tr

İdari Binalarda "Yenilenebilir Enerji"

Otomobil üretiminde çevreci kimliği ile öne çıkan **Toyota**, açık alanlarıyla birlikte 17.639 metrekare olan Kartal'daki Genel Müdürlük yerleşkesi ve Orhanlı'da bulunan 16.150 metrekarelik Yedek Parça ve Eğitim Merkezi'nde uluslararası I-REC (GoO) sertifikalı %100 yenilenebilir enerji kullanımına geçti. Türkiye'de az sayıda firmanın sahip olduğu sertifika, Toyota'nın 2050 yılı vizyonu için de büyük önem taşıyor. Özellikle yenilenebilir kaynak kullanımında Ar-Ge faaliyetlerine devam eden Toyota, farklı sektörlerin kullanması için hidrojen yakıt hücresi ile enerji kazanımı sağlayan teknolojiler geliştirme çalışmalarına da devam ediyor.

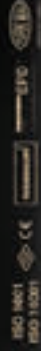
DİK DEPOLAYINIZ

Epikon bir
Epikon bir
Epikon bir

Yalıtım markasıdır.
Insulation brand.

EPIKON

BITÜMLÜ SU YALITIM MALZEMESİ
BITUMINOUS WATERPROOFING MEMBRANE

EN İYİSİNİ ARAYANLARA EPIKON

Bitümlü membranda
en iyisini arayanlara Epikon.
Çünkü Epikon, yüksek kalitesi ve
dört mevsim kolay uygulama
özellği ile uzun ömürlü
su yalıtımı sağlar.

STORE UPRIGHT

Epikon bir ODE Yalıtım markasıdır.

Küresel Ashoka Ağına Türkiye'den 3 Yeni Fellow

Küresel Ashoka Fellowship ağına Türkiye'den üç yeni Ashoka Fellow katıldı. İnternet kesintilerinin ve sansürlerinin tespit ve takibine yönelik aygıtlar geliştirerek yurttaşları ve savunuculuk gruplarını güçlendiren **Alp Toker** ve **NetBlocks** ekibi, internet tarihinde bir ilke imza atarak online bilgi ve araçlara erişimin bir insan hakkı olduğunu savunuyor, öğretiyor ve iyi pratikleri çoğaltıyor. **Mine Ekinci** ve **Köy Okulları Değişim Ağı (KODA)** ekibi kırsalda çalışan öğretmenlere en iyi koşulları sunabilmek için öğretmenler, öğrenciler, akademisyenler, karar mercileri ve köy gruplarından bir topluluk oluşturarak yeni mezun öğretmenleri ilk defa buldukları kısıtlı imkanlı okullarda materyal ve bilgi birikimi bakımından destekleyip, onları kırsalda lider olmaları için çabalamaya teşvik ediyor. **Burak Arıkan** ve **Graph Commons** (Müşterek Ağlar) ise karmaşık meseleler hakkında veri haritaları oluşturmayı, ilişki analizi yapmayı ve paylaşmayı sağlayan açık bir internet platformu sağlıyor. Böylece, o konularla ilgilenen herkesin birlikte veri haritaları yaparak bütüncül bir görüşe sahip olmasına imkan veriyor.

İTÜ Dünyanın En Yeşil Üniversiteleri Arasında

Yeşil Kampüs çalışmalarıyla birçok yeniliği ve ilkleri hayata geçiren İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ), dünyanın seçkin üniversitelerinin kampüslerinin sürdürülebilirlik açısından değerlendirildiği **UI GreenMetric** sıralamasında 54. sırada yer alarak Türkiye'den ilk 100'e giren tek üniversite oldu. GreenMetric, altyapı, enerji, iklim değişikliği, geridönüşüm, su kaynakları, ulaşım ve eğitim alanlarında değerlendirme yapıyor. İTÜ'nün

yeşil kampüs anlayışı çerçevesinde hayata geçirdiği projelerden bazıları ise şöyle: Kampüs içinde inşa edilen bisiklet ve yürüyüş yolları, geridönüşüm bilincini yerleştirmek amacıyla oluşturulan konteyner bölgeleri, engelli personelin başına getirildiği engelli birimi, açık ve kapalı spor alanları, peyzaj estetiği ile bütünlük oluşturan doğal yaşam alanları, atıksuyun ve yağmur suyunun kazanılması için kullanılan doğa dostu inşaat malzemeleri.

Tüm Canlılar İçin Zehirsiz Sofralar

Türkiye'de tarım alanlarında bir artış olmamasına, hatta %3 düşüş olmasına rağmen, pestisit kullanımı giderek artıyor. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre 2014 yılında tarım yapılan alanlar 23.941 bin hektardan, 2018 yılında 23.200 bin hektara geriledi. Aynı dönemde pestisit kullanımı ise %51 arttı ve 39.723 tondan 60 bin tona ulaştı. Bu artışın üretime etkisi ise pestisit kullanımı ile verimlilik arasında iddia edildiği gibi doğrusal bir ilişki olmadığı, pestisit kullanımının verimliliğin artmasına yönelik beklentilerin çok uzağında kaldığını gösteriyor. 100 kurum ve inisiyatifin oluşturduğu **Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı**, 23 Kasım'da "Tüm Canlılar İçin Zehirsiz Sofralar" başlığıyla bir imza kampanyası başlattı. Kampanyada Dünya Sağlık Örgütü tarafından "son derece

tehlikeli", "yüksek seviyede tehlikeli" ve "muhtemel kanserojen" olarak belirlenen ve pestisitlerde kullanılan 13 etken maddenin öncelikle ve ivedilikle yasaklanması talep ediliyor. Zehirsiz Sofralar Projesi kapsamında oluşturulan Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı, herkesi kampanyaya destek olmaya, geleceğine sahip çıkmaya çağırıyor: [Change.org/zehirsizsofralar](https://change.org/zehirsizsofralar)

ekoloji kitaplığı

bitki zekası

stefano mancuso
alessandra viola

türkçesi: almıla çiftçi

3
BASKI

24 Belediye "İklim İçin Biz Varız" Dedi

İklim krizinin kentlerde yaşanan en büyük sorunlardan biri olduğu gerekçesi ile 24 belediye İstanbul'da İklim İçin Kentler Çalıştayı'nda 3 Aralık'ta bir araya geldi. Boğaziçi Üniversitesi UN SDSN Türkiye, 350 Türkiye ve Yerel İzleme Araştırma ve Uygulamalar Derneği ortak girişimi ile gerçekleştirilen organizasyon, 5 Aralık'ta açıklanan ortak deklarasyon ile sona erdi. İmzacı 24 belediye, Paris Anlaşması'nın 1,5 derece hedefinin gerçekleştirilmesi için belediyeler olarak üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getireceklerini ve somut adımlar atacaklarını taahhüt ettiler. Deklarasyonda ortaya konan diğer taahhütler ise şöyle:

- Bilimsel veriler ışığında, uluslararası standartlara uygun veri toplama yöntemleri kullanarak karbon salımlarını azaltmak ve iklim krizine karşı uyum politikalarını hayata geçirmek için İklim Değişikliği Eylem Planlarını hazırlayacaklar.
- Yaşanabilir bir gelecek için kentlerde sürdürülebilir ulaşım, yenilenebilir enerji ve ekolojik tarım uygulamalarına öncelik verecekler.
- İklim değişikliği ile mücadele eden yerel, ulusal ve uluslararası kurumlar, girişimciler, kooperatifler ve sivil toplum örgütleri desteklenerek işbirliklerine dahil olunacak.
- Hem kentlerde risk altında bulunan yurttaşlar hem de kentlerin altyapısını korumak için imar planlama süreçlerinde iklim krizi ve etkilerini önlemeyi önceliklendirecekler.
- Paris Anlaşması'nın ortaya koyduğu vizyon çerçevesinde, 2030 yılına kadar küresel ısınmayı 1,5 derece sınırında tutmak için üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirecekler.

ESHOT Enerjisini Güneşten Alıyor

Şehir içi toplu ulaşımında 20 elektrikli otobüsü devreye alarak Türkiye'de bir ilke imza atan ESHOT, enerjisinin önemli bir bölümünü Güneş Enerjisi Santral'ından (GES) sağlıyor. ESHOT'un Buca-Gediz'deki yerleşkesinde bulunan 1,38 MW gücündeki çatı tipi GES kapasitesi, Çiğli ve Adatepe yerleşkelerinde inşa edilecek GES'lerle birlikte 5 MW'a yükselecek. ESHOT Genel Müdürü Erhan Bey, Gediz'deki mevcut GES projesi ile yıllık 2,2 milyon kilovatsaat elektrik üretilerek, 1,6 milyon TL'lik tasarruf sağlandığını hatırlatarak şunları söyledi: "1.536 otobüsle İzmir'in 30 ilçesinde hizmet veriyoruz. Çiğli ve Buca

Adatepe tesislerimize iki ayrı GES kurmak için çalışmalarımız sürüyor. Her biri 1 MW kurulu gücündeki bu santrallerle birlikte yaklaşık 3 milyon kilovatsaatlik elektrik enerjisi üreteceğiz. Hedefimiz kapasitemizi 5 MW'a çıkarmak. Tüm bu yatırımları tamamladığımızda toplam elektrik tüketimimizin %62'sini güneşten elde etmiş olacağız."

Yeşil Yeni Düzen'e Nasıl Geçilecek?

3 Aralık'ta Heinrich Böll Stiftung Türkiye Temsilciliği ve Yeşil Düşünce Derneği işbirliğiyle düzenlenen **Yeşil Ekonomi Konferansı**, "Yeşil Yeni Düzen" başlığıyla 9. kez gerçekleştirildi. Doç. Dr. Sevil Acar, Doç. Dr. Ayşe Uyduranoglu ve Doç. Dr. Ahmet Atıl Aşıcı'nın konuşmacı olarak yer aldığı konferansta Yeşil Yeni Düzen'e geçişin ABD ve Avrupa Birliği (AB) içerisinde istihdamı düşüreceği, ekonomik büyümeyi yavaşlatacağı gibi argümanların uzun vadede ve içinde

bulduğumuz iklim krizi göz önünde bulundurulduğunda tam tersi etki yaratacağı öne sürüldü. Yeşil Yeni Düzen'e geçiş için karbon vergisi ve emisyon ticaret sistemlerine yoğunlaşmak gerektiği üzerinde durulurken, şu an AB içerisindeki mevcut ücretlendirme ton başına 25 euro. Ancak uzmanlar 2020'ye kadar ton başına 40 ila 80 dolarlık bir ücretlendirmenin uygulanmasını, Paris Anlaşması kapsamındaki hedeflere ulaşmak adına gerekli olduğunu altını çiziyor.

Sürdürülebilir Gıda platformu

daha iyi gıda için

DAHA İYİ GIDA

Günümüz ve gelecek nesiller için sağlıklı, güvenilir ve sürdürülebilir gıda sistemleri değişim ve dönüşümünü hızlandırmak için

SİZ DE ÜYE OLUN!

PLATFORM ÜYELERİ

www.surdurulebilirgidaplatformu.org

Yedi Dünya, Bir Gezegen ve Binlerce Yaşam

Çekimleri dört yıl süren ve yedi farklı kıtanın beş farklı belgesel yapımcısı tarafından çekilen BBC'nin son belgesel serisi "Yedi Dünya Bir Gezegen" (Seven Worlds One Planet) gezegenimizdeki bilinmeyen yaşam türlerine ve bu türler arasındaki ilişkilere ışık tutuyor. Belgesel aynı zamanda iklim krizinin bu kırılğan yaşamlar üzerinde yarattığı korkunç etkileri de gözler önüne seriyor. EKOIQ'nun sorularını yanıtlayan, Antarktika bölümünün yapımcısı Fredi Devas, iklim krizine yönelik bireysel ve politik eylemlerin bir arada ilerlediğini belirtiyor.

 Gülce DEMİRER

"Yedi Dünya Bir Gezegen" belgeselinin çekimi sırasında, iklim krizinin etkilerine bizzat tanık oldunuz. Sizi en çok ne etkiledi?

Değişimin ne kadar hızlı olduğunu ve doğanın bu hıza nasıl cevap verdiğinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. İnsanlık olarak iklim krizinin bu önlenemez hızından sorumluyuz ve daha hızlı bir şekilde eyleme geçmeliyiz. Bu

büyük ölçekte bir değişimi beraberinde getiriyor. Antarktika, 53 farklı ülkenin bir araya gelerek oluşturduğu bir anlaşma kapsamında yönetiliyor. Bu anlaşmaya göre kimse Antarktika'ya sahip olamaz ve yönetim herhangi bir askeri müdahale olmadan yapılmalıdır, çünkü Antarktika hepimizin ve bu bölgeyi korumak amacıyla sadece bilimsel araştırmalara hizmet edebilir. Bu anlaşmanın üç ayağı bulunuyor: Barış, bilim ve koruma. Eğer bu anlayışı ülkelerin sınırları ötesinde, büyük ölçekte hayata geçirebilirsek, doğal hayatın korunması için daha fazla şey yapabilir hale geliriz. Sonuçta biz doğaya bağlı olarak yaşıyoruz, soluduğumuz havayı, yediğimiz gıdayı tamamen doğaya borçluyuz.

Son bir yılda hız kazanan ve büyüyen Yokoluş İsyanı'nın (Extinction Rebellion) iklim politikaları, fosil yakıt kullanımının durdurulması üzerinde etkili olup olamayacağı yönünde neler düşünüyorsunuz?

Bir vatandaş olarak sosyal değişim yaratabilmenin üç yolu var. Bunlardan birincisi yasal olarak eylem yapmak,

ikincisi yasal olmayan ancak barışçıl bir şekilde eylem yapmak. Üçüncü ise yasal olmayan ve şiddet içeren eylemler. Yokoluş İsyanı ikinci yolu seçiyor, oldukça barışçıl bir şekilde ancak yasal olmayan yollarla harekete geçiyor. Tarihsel olarak baktığımızda, ABD'deki siyahi halkın sivil haklar hareketi ve Gandhi'nin Hindistan'ı İngiliz sömürgecilerinden kurtarmak adına yaptığı barışçıl hareketler örnek olarak gösterilebilir. Kimsenin bu hareketleri kötü olarak değerlendireceğini düşünmüyorum. Siyahi halkın eşit hakları talep etmesi, Hindistan halkının kölelikten ve sömürgeci kurtulmayı talep etmesi gibi şimdi de bütün dünya iklim krizinin ne kadar ciddi bir sorun olduğunun farkına vardı ve doğayla uyum içinde hareket eden sosyal bir değişimi talep ediyorlar. İklim hareketi barışçıl bir şekilde tartışmaları politika yapımcıların odağına taşımaya çalışıyor ve olduğundan daha hızlı harekete geçmemiz çağrısında bulunuyor. İnsanların neden bu kadar umutsuz hissettiğini anlayabiliyorum. Doğada tanık olduğum şey altıncı yok oluşun içinde olduğumuz

ve bu beni inanılmaz derecede üzüyor. Bu yüzden politikacıların iklim hareketini dinlemesi ve fosil yakıtlardan acilen vazgeçerek yenilenebilir enerjiye hızlıca geçmemiz gerekiyor.

Ancak daha işin çok başındayız. Yokoluş İsyam'ının başarılı olup olmadığını söylemek için henüz erken, çünkü bu yönde iddialı bir politika değişimi meydana gelmedi. Umuyorum ki başarılı olur. İklim hareketi toplumlar arasında bir ayrım yaratıyor mu? Tabii ki yaratıyor. Tıpkı sivil haklar hareketinin bir ayrım yarattığı gibi. Peki bu iyi bir şey miydi, tabii ki mükemmeldi. Bu da sosyal değişimi talep etmenin sonuçlarından biri, çünkü mevcut yasayı çiğniyor.

İklim krizine yönelik atılan adımlar konusunda umutlu musunuz?

Umutlu olmak için birçok sebep olduğumu düşünüyorum. 2014'te Çin'in dünyanın geri kalanına oranla çok daha fazla güneş paneli ürettiği üzerine bir haber okudum. Değişim çok hızlı bir şekilde yaşanabilir. Şu an birçok ülkede elektrikli otomobillerin sayısında bir artış yaşandığını görebiliyoruz. Elimizde teknolojik gelişmeler mevcut.

Ayrıca çevre koruma konularının yaygınlaşmasında dünya çapında artan bir baskı söz konusu. En azından İngiltere'de her gün iklim değişikliği üzerine birden fazla haber ve makale yayımlanıyor. Değişimin geldiğini görebiliyoruz. Öte yandan Amazonlar'da yaşanan yangınlar oldukça endişe verici. Doğanın ne kadar değerli olduğunu görememek ve Amazonlar'ı et üretimi ve hayvancılık amacıyla soya üretimi için yakmak çok trajik. Elimizde inanılmaz derecede zengin bir biyoçeşitlilik mevcut ancak biz oldukça sürdürülemez olan, tek tip bir et üretimine yoğunlaşıyoruz. İnsanlar olarak et üretimimiz üzerine ciddi anlamda düşünmeli ve tüketimimizi azaltmalıyız.

Bireysel eylemlerin, politik eylemler kadar önemli olduğunu söyleyebilir miyiz?

Evet, bireysel ve politik eylemlerin bir

“İnsanlık olarak iklim krizinin bu önlenemez hızından sorumluyuz ve daha hızlı bir şekilde eyleme geçmeliyiz. Bu büyük ölçekte bir değişimi beraberinde getiriyor”

arada ilerlediğini düşünüyorum. Ben veganım ve bir değişim yaptığımızda insanlar da bunu görüyor ve gerçekten etkili olabiliyor.

Belgeselin sonunda çok detaya girmedi ama denizlerin ve okyanusların koruma alanı ilan edilmesi, iklim kriziyle mücadelede oldukça önemli. Ağaç dikmek güzel bir hareket. Ağaçlar atmosferdeki karbondioksiti fotosentez yoluyla yutuyor ve hapsediyor. Ancak bir yangın çıktığında ya da o ağaçlar kesildiğinde depolanmış bütün karbon atmosfere geri salınıyor. Deniz ekosistemlerinde ise fitoplanktondan (mikro organizmalar) başlayarak birçok

farklı canlı yaşıyor. Fitoplanktonlar tıpkı ağaçlar gibi oksijen kaynağı olarak, deniz ve nehirlerde karbondioksitin hapsedilmesini sağlıyor. Bu bitkiler balıklar, kriller veya karidesler tarafından yeniyor, daha sonra bu canlılar da daha büyük bir balık veya balina tarafından yeniyor ya da bu canlıların dışkılarının büyük bir kısmı okyanusun en dibine çöküyor. Bu da karbonun atmosferden çekilerek depolanması için oldukça etkili bir yol, çünkü karbondioksiti binlerce yıl boyunca burada tutabiliyoruz. Okyanuslara ve denizlere nasıl baktığımız konusunu da tekrar düşünmemiz gerekiyor. ○

Toplumla İlişkilerin Temeli: Tutarlılık, Şeffaflık ve Süreklilik

COP25 birkaç gün önce bitti ve maalesef yine hayal kırıklığı ile sonuçlandı. Herkes gibi ben de bu yıl Kural Kitabı'nın onaylanacağı beklentisindeydim. Sosyal medya sağ olsun, olanı biteni Madrid'e gitmiş kadar yakından takip ettim! Greta ve arkadaşları inat ve inançla umutlarının peşinde koşmaya devam ediyorlar. İki şeyi gülünseyerek izliyorum: Birincisi ilk yola çıktığı zamanları hatırlayınca geçen süre içinde Greta nasıl da olgunlaştı (şimdi bundan daha normal ne olabilir diyeceksiniz biliyorum ama kamera karşısındaki o çocuğun yerini dünyayı peşinden sürükleyen, ne yaptığından çok daha

emin bir genç kızmı alması -elimde değil- kendi kızı da gençliğe adım atan bir baba olarak hoşuma gidiyor!). Heyecanımdan hiçbir şey kaybetmedi Greta ama artık çok daha rahat, bu durum konuşmaları ve medya paylaşımlarına doğrudan yansıyor, gergin değil gülümstüyor, güzel pozlar veriyor. İkincisi onu yakalayan herkesin fotoğraf çekmesine, hele ki dava arkadaşlarının onunla aynı fotoğraf karesinde yer aldıklarındaki mutluluğuma bayılıyorum. Ben de kesin öyle olurdu... Hayatımızda kaç kere *Time* tarafından "dünyada yılm insanı" seçilen kişiyle aynı karede olabilirsiniz ki, hele de aynı dava peşinde koşuyorsanız...

Madencilikte Toplumla İlişkiler

4 Aralık'ta Dünya Madenciler Günü'nü kutladık. Her yıl olduğu gibi sektöri İstanbul'da bir araya getiren buluşmada seçilen tema bu yıl beni çok heyecandırdı: Madencilikte Toplumla İlişkiler. Artık tüm dünyada ve her sektörde kritik bir konu bu, faaliyetinizi yaptığımız bölgede "iyi bir komşu" olmak, çevresel, ekonomik ve sosyal anlamda o bölgeye ve insanına katkı sağlamak ve o toplumun gerçekten organik bir parçası olmak zorundasınız. Faaliyetinizin kabul görmesi, paydaşların rızası, olmazsa olmaz. Hatta memnun olup faaliyeti desteklemesi tercih ediliyor.

Konunun uzmanı sosyolog, konuşmasında, yaşanmış örneklerden yola çıkarak çok güzel vurguladı: Tutarlılık, şeffaflık ve süreklilik toplumla ilişkileri yönetmenin temel unsurlarıdır. Asıl olan taraflar arasında güveni oluşturmak ve bunu devamlı kılabilir. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) olarak adlandırılan tüm çalışmaların tarihi, ilişkilendirmeye bağlı olarak 1889 yılına kadar gidiyor. 1920'lerde şirket sahiplerinin hayırsever girişimleri başlıyor, 1930'larda zamanın halkla ilişkiler uzmanları sosyal sorumluluğun şirketlerin geleceğini şekillendireceğine dair ilk söylemleri ortaya çıkarıyor, şirketlerin toplumdaki sosyal değişimleri göz önünde bulundurarak politikalarını güncellemeleri gerektiği fikrini ortaya atıyorlar. 1950'lerden itibaren ise bu görüş, uluslararası kabul görebilen ve sürekli gelişerek günümüze kadar uzanıyor. Bugün KSS iş dünyası için olmazsa olmaz, etik ve sorumlu bir yol haritası haline geldi. Yakın gelecekte, sosyal ve çevresel etkilerini tüm paydaşlarıyla karşılıklı güven çerçevesinde etkin yönetebilen, bunu iş stratejileri ve faaliyetlerine entegre edebilen şirketlerin ayakta kalabileceğini söylemek hiç de yanlış olmaz. Yeni yılın hepinize huzur, mutluluk ve sağlık dolu günler getirmesini diliyorum. Sevgilerimle... ○

Akdeniz Ülkeleri Denizleri Korumada Sınıfta Kaldı!

WWF'in yeni raporuna göre, denizlerdeki biyolojik çeşitlilik hızla azalıyor. Rapor, Akdeniz ülkelerinin denizlerini koruma konusundaki taahhütlerini tam anlamıyla yerine getiremediğini ortaya koyuyor.

Akdeniz ülkeleri, denizlerinin %10'unu koruma altına alma ve bölgedeki denizel biyolojik çeşitlilik kaybını durdurma konusunda vermiş oldukları taahhütleri yerine getiremedi. WWF'in son raporu bugün Akdeniz'in sadece %1,27'sinin etkin bir şekilde korunduğunu, bu alanların da ağırlıklı Akdeniz'in kuzeyinde yer aldığını ortaya koyuyor. WWF'in "2020 Öncesi Akdeniz Ülkelerinin Denizlerini Koruma Karnesi" başlıklı son raporu, geçtiğimiz 10 yıl içinde neredeyse bütün Akdeniz ülkelerinin, 2020 yılına kadar yeterli deniz koruma ağı oluşturma konusundaki yükümlülüklerini yerine getirme konusunda başarısız olduğunu ortaya koyuyor. Söz konusu ağın, balıkçılık, su ürünleri üretimi ve turizm gibi yollarla yılda 5,6 trilyon dolarlık gelir üretecek bir denizel kaynak yaratacağı öngörülmüyor.

Barcelona Sözleşmesi'ne taraf olan Akdeniz ülkeleri, denizlerin korunması konusunda kat ettikleri yolu masaya yatırmak üzere İtalya'nın Napoli kentinde 2-5 Aralık tarihleri arasında bir araya geldi. 1976 yılında kabul edilen Barcelona Sözleşmesi, Akdeniz'in kirliliğe karşı korunmasını ve eşsiz denizel biyolojik çeşitliliğini korumayı amaçlıyor. WWF'in raporu, Barcelona Sözleşmesi'nin ve sözleşmeye taraf olan ülkelerin bu amaçlarına ulaşamadığı gibi Akdeniz'in, petrol ve doğalgaz faaliyetlerinin baskısı altında bulunduğunu ortaya koyuyor.

WWF-Türkiye Doğa Koruma Direktörü Sedat Kalem, konuyla ilgili yaptığı açıklamada şu görüşleri dile getirdi: "Barcelona Sözleşmesi, Akdeniz ülkelerine işbirliği için eşsiz bir fırsat sunuyor ancak bugün gelinen noktada radikal bir değişime ihtiyaç var. Akdeniz ülkelerinin, denizel biyolojik çeşitliliği koruma konusundaki ilgisinin yetersizliği denizlerimizi her türlü tehdide ve iklim değişikliğinin etkilerine karşı savunmasız kalmasına neden olurken, denizlerde sürdürülebilir bir ekonomiyi gerçekleştirme çabalarını da olumsuz etkiliyor. Akdeniz ülkelerinin liderleri, denizlerdeki biyolojik değerlerin korunmasını ve deniz ekosistemlerinin sürdürülebilirliğini birinci öncelik haline getirmeli ve 2030 yılına kadar Akdeniz'in en az %30'unu etkin bir şekilde korumayı taahhüt etmeli."

2009 yılından bu yana, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ve yerel paydaşlarla işbirliği içinde Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi'nde deniz koruma alanlarının daha etkin yönetimi adına önemli çalışmalar yaptıklarını hatırlatan Kalem, bu örneklerin hızla artmasını ve önümüzdeki 10 yıl içinde Türkiye'nin denizel zenginliklerini bütünüyle temsil edecek sayıya ve alana ulaşmasını beklediklerini vurguladı.

WWF'in raporu, başarısız girişimlerin ardından büyük bir bölümü kağıt üzerinde kalan deniz koruma alanlarından, iyi yönetilen alanlara kadar bütün Akdeniz ülkelerinin deniz koruma karnesini ortaya koyuyor. Rapora göre, Hırvatistan, İtalya,

WWF'in, 2020 Sonrasında Küresel Biyolojik Çeşitliliğin Daha İyi Korunmasına İlişkin Önerileri:

Daha İddialı Hedefler: Öncelikle biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri açısından görece az temsil edilen alanlar olmak üzere, deniz ve kıyı alanlarının en az %30'unun koruma altına alınmasını sağlayacak daha iddialı hedeflerin benimsenmesi.

Daha Güçlü Nitel Gelişim: Denizlerdeki çeşitliliğin deniz koruma alanlarında daha iyi temsili, korunması, deniz koruma alanları arasındaki bağların güçlendirilmesi ve paydaşların süreçlere daha etkin katılımının sağlanması.

Şeffaf İzleme Mekanizmaları: Bütün ülkelerdeki ilerlemeyi takip edebilmek için daha güçlü, şeffaf ve ölçülebilir izleme mekanizmalarının geliştirilmesi.

Sürdürülebilir Denizel Peyzaj ve Yönetimine Entegrasyon: Deniz koruma alanlarının, bütünsel bir yaklaşımla, içinde yer aldığı geniş coğrafya ile birlikte ekosistem temelli planlanması ve yönetilmesi.

Ulusal Kararları İçinde ve Ötesinde İyi Yönetişim: Devletler ve kurumlar arasında küresel ve bölgesel ölçekte, daha iyi hukuki ve sektörel işbirliklerinin gerçekleştirilmesi.

Yunanistan, Slovenya ve İspanya, korumacak deniz alanlarının önemli bir bölümünü belirledi, ancak yeterli koruma önlemlerine sahip deniz koruma alanları birkaç küçük yerle sınırlı veya Akdeniz'in zengin biyolojik çeşitliliğini korumak için yetersiz. Arnavutluk, Cezayir, Kıbrıs, İsrail, Fas, Karadağ, Slovenya ve Türkiye gibi ülkelerdeki çalışmalar da birkaç küçük deniz koruma alanıyla sınırlı. Mısır, Lübnan, Libya, Suriye, Tunus ve Monako'da ise, koruma altında olduğu öne sürülen alanlar onaylanmış ya da uygulama altında olan bir yönetim veya izleme planına sahip değil. Akdeniz'in yalnızca %0,03'lük bir kısmı insan etkisinden uzak ve güçlü bir deniz koruma alanı yönetimine sahip.

Avrupa Yeşil Düzeni: Büyük Meydan Okuma ve Küresel Etkileri

Avrupa Komisyonu'nun geçen ay yayımladığı ve tüm dünyanın kaderini etkileyebilecek Avrupa Yeşil Düzeni planı AB'nin 2050 yılına kadar karbon nötr olması için yol haritasını ortaya koyuyor. Prof. Dr. Etem Karakaya planın neler içerdiğini ve ulaşılabilirliğini tartışırken, Türkiye'yi neden yakından ilgilendirdiğini açıklıyor.

Prof. Dr. Etem Karakaya,
Ekonomist, İklim Değişikliği
ve Enerji Uzmanı,
ekarakaya@gmail.com

Avrupa Birliği (AB) 11 Aralık 2019 tarihinde iklim değişikliği yükümlülüğü açısından çok önemli ve radikal bir adım attı. İklim değişikliği konusunda küresel anlamda her zaman liderliğini gösteren Avrupa Komisyonu "Avrupa Yeşil Düzeni" (European Green Deal-AYD) planı ile üye ülkeler coğrafyasında 2050 yılına kadar "karbon nötr" (sıfır emisyon) olmak için yol haritasını kamuoyu ile paylaştı (EC, 2019). Komisyon'un yeni başkanı Ursula von der Leyen, AYD planı için "Avrupa'nın aya insan göndermesi" gibi çok radikal bir karar olduğunu söylüyor, yeşil düzenin ekonomik büyümede söylemi değiştireceğini; kirli, karbon temelli ekonomik büyüme yerine enerji ve materyal verimli, döngüsel ekonomiyi esas alan karbonsuz bir ekonomik büyüme modeli geliştirdiklerini vurguluyor. Dahası,

"Yeşil düzen uygulamasını başarılı bir şekilde uygulayacak Avrupa'nın, diğer ülkelere rol model olacağını ve bu ülkelerinde yeşil bir dünya dönüşümü için çaba göstereceğini umduğunu" belirtiyor.

Bilindiği gibi, 2015 yılında sağlanan Paris Anlaşması, dünyanın sıcaklık artışı 2 derecenin altında, mümkünse 1.5 derecede tutmak için ülkelerin bu yüzyılın ortasına kadar karbon nötr (sıfır-emisyon) olması gerektiğini belirtiyor. Son yıllarda yapılan birçok bilimsel çalışma, ülkelerin mevcut politikalarla hedeflenen 1.5 dereceyi tutturmalarının mümkün olmadığını, mevcut politikaların yerkürenin ısıtısını 3 dereceye çıkartacağını ortaya koyuyor. Bu anlamda, son yıllarda akademik çevreler ve yeşil toplum örgütleri bu hedefe ulaşmak için ülkelerin radikal bir dönüşüme gitmesini

ve ancak yeni bir yeşil düzen (green deal) ile yerkürenin 1.5 derecenin altında kalacağını savunuyor. 2018 yılı sonrasında ABD'de Kongre üyesi Alexandria Ocasio-Cortez'in başını çektiği bir grup Demokrat Partili üye, 2020 yılı seçimleri için yine Yeşil Yeni Düzen adı altında karbonsuzlaşmayı hedefleyen ekonomide yeni dönüşüm planlarını tartışmaya açmıştı. Gelecek 10 yılda hedefe ulaşacağını iddia eden bu plan, Amerika'da Cumhuriyetçiler, hatta bir takım Demokrat üyeler tarafından bile gerçekçi bulunmamış ve bir çok eleştiriye maruz kalmıştı (Valatsaz, 2019). Ancak, AB gibi 28 üye ülkeden oluşan büyük bir pazar temsil eden ve geçmiş başarılı performansı ile küresel iklim müzakerelerinin lideri olan bir birliğin "Avrupa Yeşil Düzeni" adı altında 2050 yol haritasını sunması her açıdan olağanüstü bir gelişme.

AYD'nin İçeriği

Paris Anlaşması uyarınca, AB, emisyonlarını 2030 yılına kadar 1990'lar seviyesinin %40 altına düşürmeyi taahhüt etmişken 2050 yılı için kesin bir hedef belirlememişti. AYD ise, 2030 hedefini yükselterek 1990 yılına göre %50-55 azaltma ve 2050 hedefini %100 azaltma taahhüdünde bulunuyor. Ekonomik büyümeyi doğal kaynak kullanımından ayırtmayı ve AB'yi yeni bir sürdürülebilir büyüme yoluna sokmayı hedefleyen AYD planı, AB'nin yeni büyüme stratejisi olarak lanse ediliyor. Plan 2050 yılına kadar üye ülkelerin karbon nötr olması için yol haritasını genel bir çerçeve içinde çizerken, bu hedefe ulaşmak için eylem planı içeriği konusunu 2020 yılı içinde tamamlamayı öngörüyor. Mevcut yol haritası içerisinde, halihazırda alman 2030 ve 2050 emisyon hedefleri haricinde, adil dönüşüm mekanizmasının oluşturulması ve 100 milyar euroluk **adil geçiş fonunun (just transition fund)** bu amaç için hazırlanması gibi somut kararlar yer alıyor. Hedeflenen dönüşümün nasıl sağlanacağı konusu ise başlı başına büyük bir meydan okuma ve Avrupa Komisyonu'nun, diğer kurum ve üye ülkelerle yoğun çalışmasını gerektiriyor. Bu anlamda, öncelikle yapılacaklar listesi oldukça kabarcık. 2020 yılının başlarında alınmış olan siyasi kararları hukuki bir yükümlüğe dönüştürecek bir iklim yasası, ülkelerin Nationally Determined Contributions (NDC- Ulusal Katkı Beyanları) planlarının belirlenen yeşil düzen anlaşmasına göre hazırlanması, yine yeşil düzene uyarlanacak şekilde oluşturulacak yeni eylem planında daha önceden belirlenmiş olan yenilenebilir enerji, enerji verimliliği gibi hedeflerin yeniden belirlenmesi, Avrupa Emisyon Ticareti Sistemi olan EU ETS'ye dahil olacak yeni sektörlerin ve faaliyetlerin saptanması, yeni sanayi stratejisi ve dögüsel ekonomiye geçiş eylem planı, tarım politikasında **tarladan sofraya stratejisi (farm to fork)** ve **karbon sınır düzenleme** uygulaması gibi bir çok önemli ve tartışmalı konu AB'yi bekliyor.

AB gibi 28 üye ülkeden oluşan büyük bir pazarı temsil eden ve geçmiş başarılı performansı ile küresel iklim müzakerelerinin lideri olan bir birliğin "Avrupa Yeşil Düzeni" adı altında 2050 yol haritasını sunması her açıdan olağanüstü bir gelişme.

Görüleceği gibi, yeşil iklim düzeni AB'nin daha önceki hedef ve programlarından çok daha kapsamlı ve köklü adımları içeriyor. Daha kapsamlı, çünkü sadece iklim değişikliği ile yetinmeyip, biyolojik çeşitlilikten, atık ve hava kirliliğine kadar tüm çevre konularını önceleyip, dögüsel bir ekonomik model ile kirliliği azaltacak ve kaynakların verimli kullanımını arttıracak eylemler içeren bir yol haritası sunuyor. Daha radikal ve köklü, çünkü 2030 ve 2050 hedefi olarak bu seviyede bir azaltım ve dönüşüm programı sunan başka bir ülke ya da blok mevcut değil. AYD'nin bir diğer çok ayırt edici özelliği ise, iklimle mücadeleyi sadece kendi coğrafyasıyla sınırlı tutmayıp, aldığı yeni kararlarla konuyu **küresel ölçekte bir eylem haline dönüştürme potansiyeli** taşıması.

AYD, Avrupa'da üretim ve tüketim kalıpları ve sosyal yaşantısında tamamen sürdürülebilir yeşil bir toplumsal dönüşümü gerektiriyor. Bu anlamda, müreffeh, sosyal açıdan kapsayıcı ve çevresel açıdan sürdürülebilir bir ekonomiye dönüşümün başarılmasında piyasaları, devlet düzenlemelerini, kamu ve özel kesimi ve sivil toplumu birleştiren entegre bir strateji sistematiği geliştirilmeli.

Avrupa Komisyonu, önümüzdeki yıldan itibaren altyapısı oluşturulacak böylesi bir dönüşümün 25 yıl gibi uzun dönemli bir strateji ile ancak **karbon nötr bir Avrupa** yaratılabileceğini belirtiyor. Bu anlamda, politika yapıcılarının ve araştırmacıların böyle bir dönüşümü

nasıl sağlayacağını kapsamlı bir şekilde çalışması gerekiyor. Yeşil düzenin tüm boyutları ile makroekonomik etkisi analiz edilmeli. Bu şekildeki bir köklü dönüşümün nasıl başarılabileceği noktasında, AYD'deki içeriğe bakarak, şu üç unsurun önemli olacağı söylenebilir: **Planın adil dönüşüm ayağı, endüstriyel politika ayağı ve yatırım-finansman ayağı.**

Karbon Yoğun Sektörlerin Geleceği

Birinci ayak, adil bir dönüşüm nasıl sağlanabilir? Amaçlanan radikal dönüşümü konuşurken neyi dönüştürmek istediğimiz önemli bir konu. Burada kastedilen konu net. Her ortamda duyduğumuz "kömüre hayır", "karbona hayır" söylemlerinden kasıt, kömürün tamamen yer altında bırakılması ve üretim süreçlerinden men edilmesi ve karbon yoğun diğer üretim kalıplarının terk edilmesi. Ancak, yeşil düzene geçiş için dönüşüm sağlandığında fosil yakıt kullanımına dayalı enerji yoğun sektörlerde ciddi ekonomik ve sosyal olumsuzluklar baş göstermesi kaçınılmaz. Bu sektörlerin temiz üretime geçmesi ya da kömürde olacağı gibi tamamen vazgeçilmesi, birçok işletmenin kapanmasına yol açacağı ve istihdamda ciddi darbe vuracağı için bu sektörlerde önemli sayıda insan işsiz kalacak. Bu konuda, Avrupa'da özellikle ekonomik yapısı ve enerji içeriği fosil-bağımlı olan yeni üye ülkelerin ciddi endişeleri ve itirazları var. Özellikle elektrik üretiminde kömürün payı %80 olan Polonya, böyle bir dönüşüme geçişin mümkün olmayacağını belirtip yaşanacak ekonomik ve sosyal maliyetlerin karşılanmasını talep ediyor ve bu nedenle mevcut planı onaylamıyor.

Bu anlamda dönüşümün ikinci ayağı tüm endüstrilerde kapsamlı bir **sektörel politika değişikliğidir**. Yeşil düzenin öncelikli sektörlerinin hangileri olduğu tespit edilip, bu sektörlerin nasıl destekleneceği ve bu dönüşüm için ne tür strateji ve enstrümanlar geliştirileceği konuları detaylı şekilde çalışılmalı. İlgili sektörlerde hedeflenen dönüşümün gerçekleşmesi için tekno-

lojik inovasyona destek sağlanması ve toplumun tüketim davranışlarının değiştirilmesi gerekiyor. Bu anlamda, endüstriyel politikaların sadece arz yönlü değil, toplumu değiştirmeye yönelik talep yönlü politikaların da öncelikli olarak planlanmasını gerektiriyor. Dahası, dönüşümden olumsuz etkilenecek paydaşlar için yeni istihdam olanakları, eğitim ve kurslar, artan enerji ve materyal fiyatlarından olumsuz etkilenecek düşük gelirli bireyler için ekonomik ve sosyal güvenlik garantisi gibi çözüm politikaları hazırlanmalı. Haliyle bu dönüşümün **üçüncü ayağının yatırım ve finansman politikası olduğunu söyleyebiliriz**. Dönüştürülecek ağır sanayi ya da karbon yoğun sektörlerden kaynaklanan ekonomik ve sosyal olumsuzlukları bir refah devleti olarak, ülkeler nasıl minimuma indirecek? Geçiş döneminde yatırımlar bu açıdan önemliken diğer yandan düşük karbonlu ve iklime dirençli faaliyetlerin destek ve teşviki için yatırım sağlanmalı ve bu konuda finansal düzenlemeler hazırlanmalı.

AYD tüm Avrupa'da, planlanan sürdürülebilir yeşil dönüşüm için özel ve kamu fonlarından önümüzdeki 10 yılda ilave 1 trilyon euronun kanallanması gerektiğini söylüyor ve sadece kömürden vazgeçecek ve dönüştürülecek karbon yoğun sektörler ve bölgelerin ekonomik ve sosyal maliyetlerinin korunması ve çözümünü için 100 milyar euroluk bir **adil geçiş fonu** ile kaynak yaratmayı hedefliyor. 2030 yılına kadar 1 trilyon euroluk özel ve kamu yeşili yatırımlarının kilidini açmak için Avrupa Komisyonu 2020 yılında bir "yeşil finansman eylem planı" hazırlayacak.

AYD'nin duyurulmasının hemen ertesinde, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi, dünyada ilk defa sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin neler olduğunu sınıflandıran bir **"yeşil liste"** hazırladı. Bu yeşil liste sayesinde, ilk kez yatırımcılar ve üreticiler "yeşil" faaliyetin ne olduğunu net bir şekilde bilecek ve bu gruba giren faaliyetlere ucuz ve kolay finansman desteği sağlanacakken, sah-

te-yeşil ve listede olmayan kirli üretim faaliyetleri önümüzdeki dönemde ciddi engellerle karşılaşacak.

AYD'nin Küresel Ölçekte Etkileri

AYD'nin diğer ayırt edici bir özelliği, planın küresel bir etkiye sahip olması. Tanıtım metninde belirtildiği gibi iklim değişikliği ve biyolojik çeşitliliğe neden olan itici faktörler ulusal sınırları aştığı için "Yeşil Düzenin çevresel hedef açısından vites yükseltmesi (environmental ambition), Avrupa'nın tek başına hareket etmesi ile sağlanamaz" (EC, 2019, p.2). Bu nedenle, AB işbirliği noktasında komşu ve partner ülkelerle diyalogunu, uzmanlığını ve finansal desteğini paylaşmayı amaçlıyor. Öte yandan, uluslararası rekabette dezavantajlı duruma düşmemek ve karbon sızıntısını önlemek amacıyla, Avrupa Birliği dış ticaret ve uluslararası yatırım ve finansman politikalarında büyük değişiklikler öngörüyor. Bu değişiklikler kabaca şu alt başlıklarla sıralanabilir;

- 1- Paris Anlaşması'nı onaylamayan ülkelerle yeni serbest ticaret anlaşmasının yapılmaması
- 2- Karbon sınır düzenleme mekanizması (carbon border adjustment mechanism)
- 3- Finansman sağlama
- 4- Standartlar ve eko-etiketleme

Yukarıda listelenen uygulamalar faaliyete geçtiğinde özellikle AB ile komşu ve dış ticareti yüksek olan Türkiye gibi ülkeler başta olmak üzere, AYD küresel ölçekte ciddi sonuçlar doğuracak. Yukarıda listelediğimiz ve AB-dışı ülkeleri önemli derecede etkilemesini beklediğimiz bu kararlara detaylı bir şekilde göz atalım.

Yeşil düzene göre, AB bundan böyle başka ülkelerle yapacağı serbest ticaret anlaşması gibi liberalleşmeye yönelik anlaşmalar için aday partner ülkenin Paris Anlaşması'nı "onaylama ve etkin bir şekilde uygulaması" ön şartını getiriyor (EC, 2019, p.21). Dikkat edilirse, metin partner olacak ülke için sadece onaylamayı yeterli görmüyor, daha ileri giderek etkin bir şekilde uygulanması

şartını öne sürüyor. Paris Anlaşması'nı şimdiye kadar onaylamayan tek partner ülke Türkiye ve anlaşmadan çıkan ülke ABD'dir. Türkiye'nin halihazırda AB ile Gümrük Birliği ortaklığı mevcut ancak gündemde bu ortaklığın güncellenmesi bulunuyor. Dolayısıyla, güncelleme müzakereleri yapılırken Türkiye için bu şartların uygulanmasının sözü konusu olup olmayacağı net olmamakla beraber, böyle bir duruma hazırlıklı olmak gerekir.

Türkiye'yi Ne Bekliyor?

Plan içerisinde en dikkat çekici ve tartışmaya açık konu sanıyorum AB'nin 2021 yılında ticari partnerlere karşı uygulamayı planladığı "sınır karbon düzenleme mekanizması" olacak. Küresel ölçekte en büyük etkiye neden olacak olan bu AYD uygulamasının, yükümlülük almayan ülkelere karşı hem rekabetten korunma hem de karbon sızıntılarını önleme güdüsüyle alındığı anlaşılıyor. AB, içerisindeki karbon yoğun işletmelere karbon nötr olma yolunda ciddi yükümlülükler getirip, Avrupa Birliği Emisyon Ticareti Sistemi ile karbonu fiyatlayıp bu maliyetleri ilgili işletmelere yüklerken, yurt dışındaki emisyon yükümlülüğü olmayan bir ülke işletmesinin aynı tür malı hiçbir maliyete tabi olmadan AB içine satmasının gerçek anlamda bir rekabet sorunu yaratacağı açık. Dahası, AB içinde bu tür ürünleri üretmek karbon fiyatı nedeniyle maliyetli olduğu için kolaycılığa kaçıp, aynı ürünü ithalat yoluyla azaltım yükümlülüğü olmayan ülkeden satın almak ise (örneğin, Almanya'da bir otomobil firmasının daha ucuza geldiği için çeliği Türkiye'den ithal etmesi), yükümlülük sahibi AB ülkesinin emisyonları gerçek anlamda azalttığı anlamına gelmez. Karbon sızıntısı (leakage) dediğimiz bu tür sonuçlar, yükümlülük sahibi olmayan ithalatçı ülkenin emisyonlarından da düşülmediği için, gerçekte küresel emisyon artışına neden olacak. Bu nedenle, son yıllarda, AB ülkelerinin özellikle tüketim -temelli emisyonlar-

daki azaltım başarısının daha önemli olduğu belirtiliyor. Karbon sınır düzenleme mekanizması, bu anlamda her iki soruna da çözüm olma yeteneğine sahip (Claeys et al., 2019). AB yaklaşık 3,9 trilyon euro'luk AB-dışı ticaret rakamıyla dünyanın en büyük ticari bloku olması nedeniyle, uygulanacak karbon sınır düzenlemesinin, küresel ölçekte ciddi etkiler doğuracak potansiyeli bulunuyor. Türkiye gibi dış ticaretinin yarısı AB üye ülkelerle olan bir ülkede, bu uygulamanın etkisi haliyle daha büyük olacak.

Temel sorun karbon sınır düzenlemesinin nasıl tasarlanacağı ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kurallarına nasıl uyum sağlayacağı. İthalata konu olan ürünün karbon içeriğinin doğru olarak yansıtılması için, AB'nin önünde iki seçenek var. İlki, normal şartlarda hemen akla gelen karbon sınır vergisi uygulaması. İkinci seçenek ise, AB ETS direktifinin değiştirilerek, karbon yoğun sektörde faaliyet gösteren ithalatçı firmayı kendi ETS sistemine dahil etmesi şeklinde olabilir (Mehling, et al, 2019). Buna göre, ithalatçı firma, kendisine tahsis edilen emisyon miktarına göre, AB ETS piyasasında oluşan fiyatı esas alarak, emisyon permisi satın alır. Bu sayede, Avrupa içerisindeki firmalar ile yurt dışından ithalat yapan firmalar rekabet noktasında eşitlenmiş olur. Kişisel kanaatimize göre, AB'nin 2021 yılı içinde uygulayacağı sistem, yukarıda bahsettiğimiz seçeneklerden ikincisi şeklinde olacak. Bunun nedenlerinden ilki, küresel ölçekte bir karbon vergisi uygulaması için AB içinde oybirliği şartı gerekirken, AB ETS direktifinin revizyonu oy çokluğu ile almabileceğinden, bu uygulamaya geçmek daha kolay olacak (Mehling, et al, 2019). Dahası, karbon sınır vergisinin uygulanması DTÖ ilkeleri açısından ciddi sorun taşıyabilir ve fiili uygulamada önemli zorluklar baş gösterebilir. Örneğin, Türkiye'nin AB ile Gümrük Birliği Anlaşması olması, ilgili uygulamamın bir gümrük vergisi niteliğinde olmasını zorlaştırıyor. Zira, Gümrük

Plan içerisinde en dikkat çekici ve tartışmaya açık konu sanıyorum AB'nin 2021 yılında ticari partnerlere karşı uygulamayı planladığı “sınır karbon düzenleme mekanizması” olacak. Küresel ölçekte en büyük etkiye neden olacak olan bu AYD uygulamasının, yükümlülük almayan ülkelere karşı hem rekabetten korunma hem de karbon sızıntılarını önleme güdüsüyle alındığı anlaşılıyor.

Birliği anlaşmasına göre, doğası gereği, Türkiye ile AB ülkeleri arasında tüm sanayi malları gümrüksüz olarak ticarete konu olmalı. O nedenle, Türkiye'ye karbon sınır vergisi uygulanmak, ortaklığın ilkelerine aykırı. Ancak AB içinde yerli üreticilerin tabi olduğu ETS kuralı gereği, ithalatçılara emisyon kullanım tahsisi ile karbonun fiyatlandırılması, nispeten daha uygun şekilde ticari ortak ülkelere de uygulanabilir. Türkiye açısından bir pozitif gelişme, AB tarafından toplanacak bu kaynağın, tekrar Türkiye'de iklim finansmanında kullanılması söz konusu olabilir. Karbon sınır düzenleme mekanizması, her halükârda, hangi seçenek olursa olsun uygulamada ciddi zorluklarla karşılaşacak. Gelecekte nasıl olgunlaşacağını görmek gerekir.

Planın küresel etkisi yine ilgili metinde bahsedilen önlemlere bağlı olarak dolaylı ve doğrudan, kirli yatırımlara finansman kısıtlaması ve ürünlere uygulanacak standartlar ve çevresel etiketleme uygulaması ile olacak. Örneğin, yukarıda bahsettiğimiz “yeşil liste” yatırım yapılacak ya da finansman sağlanacak ekonomik faaliyetler, Avrupa sınırı dışında da geçerli olacak. Kirlilik sığnağı hipotezine göre, Kyoto ya da Paris Anlaşmaları ile emisyon azaltımı yü-

kümlülüğü almış ülkeler, özellikle kirli ve karbon yoğun üretimlerini, yükümlülük almamış, çevresel düzenlemeleri zayıf olan ülkelere kaydırıyorlar. Bu konuda özellikle çimento, demir-çelik ve kimya sektöründe Türkiye'ye bir kısım Avrupalı yabancı sermaye yatırımları geldiği biliniyor. Bundan böyle, bu tür şirketlerin hem finansman bulması, hem de “yeşil liste” şartına uymaması nedeniyle cezalandırılması ya da topluma ifşası söz konusu olacak. Dahası, AYD'de öngörülmediği gibi her bir ürün üzerinde ne kadar karbon içeriği olduğu çevresel etiketle zorunlu hale getirilirse, sadece yerli ürün değil, ithal ürünler de bu standarda tabi olursa, çevre duyarlılığı yüksek olan 500 milyonluk Avrupa müşterilerine bizim gibi ülkelerin mal satmaları daha da zorlaşacak. Bütün bunlar, Türkiye'ye Paris Anlaşması'nı onaylama ve uygulama zamanı geldiğini gösteriyor. Aksi takdirde, Türkiye sadece böyle bir dönüşüm sürecini ıskalamakla kalmayacak, aynı zamanda bahsedilen uygulamalarla sektörleri zaten büyük bir maliyetle karşı karşıya kalacak. ○

Not: Yazının daha uzun bir versiyonunu, iklimhaber.org sitesinde bulabilirsiniz.

İş Dünyasına Sürdürülebilirlik Alanında Destek Olmaya Hazırız

UN Global Compact'ın Türkiye Yerel Ağı olan Global Compact Türkiye olarak özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve belediyelerin de yer aldığı çok paydaşlı yapımız ile Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması için bir gelişim, paylaşım ve işbirliği platformu sunuyoruz.

United Nations (UN) Global Compact 160'tan fazla ülkede 10 binin üzerinde şirket ve 3.000'in üzerinde şirket dışı üyesi ile dünyanın en büyük kurumsal sürdürülebilirlik inisiyatifidir. UN Global Compact, dünyamız, tüm insanlar, topluluklar ve pazarlara fayda sağlayan sürdürülebilir ve kapsayıcı bir küresel ekonomi yaratmak için kurumların işbirliği ile iş dünyasının harekete geçmesini teşvik ediyor.

Bildiğimiz üzere 2015 yılının Eylül ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak, eşitsizlik ve adaletsizlikle mücadele etmek hedefiyle 2030 yılında tamamlanan bir yol haritası olarak Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı (SKA) kabul etti.

UN Global Compact'e imza atan kurumlar, SKA'ları gerçekleştirmek üzere eyleme geçiyor ve bu amaçları temel alan UN Global Compact'in "10

İlke" sine taahhüt veriyorlar. Kısaca bu kurumlar operasyonlarını insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarındaki uluslararası kabul görmüş 10 İlke'ye uyumlu hale getireceklerini ve bu alandaki çalışmalarını şeffaf bir şekilde raporlayacaklarını taahhüt ediyor. Bu ilerlemenin iletişimini yerelde ve küresel düzeyde yapabiliyor. UN Global Compact'in sağladığı eğitimler, araçlar ve programlara erişiyor. Küresel ve yerel düzeyde işbirlikleri kurabiliyor.

UN Global Compact, 2030 yılına kadar olan süreyi "Sözlerin Tutulduğu 10 yıl: İş Dünyasına Eylem Çağrısı" olarak tanımladı. Biz de Global Compact Türkiye olarak programlarımız ile üyelerimizi bu yolda somut hedefler koyma ve bu hedefleri takip etme konusunda teşvik edip destekleyeceğiz.

UN Global Compact'in Türkiye Yerel Ağı olan Global Compact Türkiye olarak özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve belediyelerin de yer aldığı çok paydaşlı yapımız ile Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması için bir gelişim, paylaşım ve işbirliği platformu sunuyoruz. Gerçekleştirdiğimiz etkinlikler, sunduğumuz kaynak ve araçlarla üyelerimizin sürdürülebilirlik alanında gelişimini destekliyoruz. Aynı zamanda hem yerel hem de küresel ölçekte iyi uygulamaların paylaşılması ve

işbirliklerinin kurulması için bir buluşma noktası işlevi görüyoruz.

Bugün, Global Compact Türkiye, gerek sunduğu değer önergesi, gerekse üyelerimizin uygulamaları ile dünyada örnek gösterilen, her yeni platforma davet edilen, çalışmaları yakından takip edilen ve takdir edilen bir platform haline geldi. 234 UN Global Compact üyemizle Doğu Avrupa ve Ortadoğu Bölgesi'nde birinci Avrupa'da sekizinci sıradayız. Üyelerimizin 149'unu şirketler, 85'ini şirket dışı üyeler oluşturuyor. Şirket üyelerimizin yarısının cirosu 50 milyon doların, dörtte birinin ise cirosu 1 milyar doların üzerinde.

Ayrıca kurduğumuz çalışma grupları önceliklendirdiğimiz beş ana alanda faaliyetlerine devam etmektedir. Çeşitlilik ve Kapsayıcılık, Çevre, Sürdürülebilir Finans, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Çalışma Grupları, Young SDG Innovators Programı (Genç SKA Yenilikçileri) ve diğer alanlarındaki çalışmalarımızla iş dünyasına çok paydaşlı bir işbirliği ve öğrenme platformu sunuyoruz.

Siz de dünyanın en geniş sürdürülebilirlik platformu UN Global Compact'e katılarak dünyanın en büyük kurumsal sürdürülebilirlik inisiyatifinin bir parçası olabilir, UN Global Compact tarafından geliştirilen kaynaklar ve desteğe ulaşmak için bizimle iletişime geçebilirsiniz. ○

COP25
C H I L E
MADRID 2019
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE

COP25: Yine Bir Boş Bardak, Dolu Bardak Hikayesi

İklim krizi karşısında önemli adımların atılmasının beklendiği, 2-15 tarihleri arasında Madrid'de düzenlenen COP25 beklentileri karşılamadan sona erdi. Delegeler, zirve sırasında Madrid sokaklarını dolduran 500 bin kişinin talepleri yerine petrol, gaz ve kömür şirketlerini dinlemeyi tercih etti, iklim adaleti talepleri görmezden gelindi. ABD, Brezilya, Avustralya ve Suudi Arabistan olumlu kararların çıkmasında başlıca engellerdi. Türkiye ise 25 yıldır "kararlı" bir şekilde sürdürdüğü Ek1'den çıkma politikasından bu sene de bir sonuç alamadı. Şimdi akıllarda tek bir soru var. Madrid'de ulaşılamayan hedeflere 2020 yılında Glasgow'da düzenlenecek COP26'da ulaşılabilir mi?

 İklim Haber, Haber Merkezi

“2020 Çetin Bir Yıl Olacak”

İstanbul Politikalar Merkezi'nden (İPM) Ümit Şahin, Madrid'de Şili hükümetinin başkanlığında yapılan “İddialı Hedefler COP'u”nun iddialı hedeflerden söz bile edilmeden kapatıldığını belirterek “Bu sene üzerinde anlaşılması beklenen az sayıda konu, anlaşmazlıklar nedeniyle seneye devrediliyor. Özellikle, Brezilya ve Avustralya'nın başını çektiği bir grup ülke, Kyoto Sözleşmesi'ndeki karbon kredilerini yeni rejime taşımaya çalışarak, Paris Anlaşması'nı işlemez hale getirmek için her şeyi yapmaya devam ediyor. Şili Başkanlığı başta olmak üzere tüm liderler, iklim eylemi isteyen çocukların ve gençlerin zirveden hayal kırıklığı ile ayrılmasına sebep oluyor. Türkiye için de durum farklı değil. Delegasyon, 25 yıldır devam ettirdiğimiz pozisyonu hiç değiştirmeden evine dönüyor. Paris Anlaşması, Türkiye olmadan uygulanmaya başlayacak. Tek iyi haber, giderek büyüyen küresel iklim hareketi. Çocukların ileriye taşıdığı bu hareketi dikkatle izlememiz ve desteklememiz gerekiyor. 2020 yılı, iklim krizini önlemek için daha çok mücadele edeceğimiz çetin bir yıl olacak” dedi.

İspanya'nın Madrid şehrinde 2-15 Aralık tarihleri arasında gerçekleştirilen ve en uzun süren iklim müzakeresi olarak tarihe geçen COP25'te ülkeler giderek şiddetlenen ve dünyanın birçok yerinde kayıp ve zararlara neden olan küresel iklim krizine cevap vermek konusundaki beklentileri karşılayamadı. Bilim insanlarının 2019 yılında ortaya koyduğu açık kanıtlara, dünyanın dört bir yanında düzenlenen protestolara ve şiddetlenerek artan iklim etkilerine rağmen müzakereler, ülkelerin keskin kırmızı çizgilerinin mağduru oldu. Zirvede gözlemci olarak bulunan sivil toplum kuruluşları, ABD, Brezilya, Avustralya ve Suudi Arabistan'ı bu durundan sorumlu tutuyor. ABD Başkanı Donald Trump, Brezilya Devlet Başkanı Jair Bolsonaro ve Avustralya Başbakanı Scott Morrison yanan Amazonlar'dan, yerleşim yerlerini yok eden ve insanları evsiz bırakan seller ve yangınlardan hiç etkilenmemiş görünüyorlar. STK temsilcileri, özellikle Paris Anlaşması'ndan çekilme kararı

veren ABD'nin zirvede işleri zorlaştırması ve COP25'in daha güçlü mesajlar vermesini önlemesi yüzünden tepkilerini ortaya koydu. Kanada, Japonya, Çin ve Hindistan gibi dünyanın önde gelen ekonomileri de, iklim krizinin vurduğu yoksul ülkeleri desteklemek ve 2020 yılında küresel kolektif iklim eylemini güçlendirmek konusundaki beklentilere ve taleplere karşı kayıtsız kalmakla suçlanıyor. Avrupa Birliği (AB) ise gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında köprü olma rolü üstlenmeye çalıştı. AB, küçük ada devletleri, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri, yine de bu zorlu müzakerelerde, başta 2020'de iklim eylemlerini güçlendirme konusu olmak üzere birçok konuda Paris Anlaşması'nın bütünlüğünü korumayı başardı. Anlaşmaya taraf olan ülkeleri Glasgow'da düzenlenecek olan COP26'da zorlu müzakereler bekliyor. Gelecek sene müzakerelerin başkanlığını yürütecek Birleşik Krallık ile AB'nin Paris Anlaşması'nın hedefleri

ile mevcut emisyonlar arasındaki açığı kapatma konusunda yoğun bir gündemi olacak. Ülkelerin, anlaşmaya göre 2020 yılında daha önce anlaşma onaylanırken verdikleri iklim hedeflerini (Ulusal Katkı Beyanı-NDC) yenilemeleri gerekiyor.

Müzakere Masasında Neler Oldu?

Ülkelerin önünde bulunan dört temel konu ve bu konularda zirve bitimindeki son durum kısaca şu şekilde özetlenebilir.

2020 İklim Eylemleri: Karar, mevcut iklim eylemleri ile Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşmak için gerekli olan emisyon azaltımı arasındaki büyük farkın kapatılmasına ve 2020 yılında, tüm tarafların mümkün olan en yüksek azaltım ve adaptasyon hedeflerini ortaya koymalarının aciliyetine vurgu yapıyor.

Karbon Piyasaları: Ülkeler karbon piyasaları konusunda bir anlaşmaya varamadı ve bu konudaki karar bir son-

raki zirveye bırakıldı. Müzakerelerin son saatlerinde, anlaşmanın çevresel bütünlüğünü korumak ve çift sayım konusunun önüne geçmek için 30'dan fazla ülke **San Jose İlkeleri** adlı belgeyi yayımladı.

Kayıp ve Zarar: Kayıp ve zarar konusundaki çalışmaları yönetmek için Santiago Ağı kuruldu. Ancak metin, uzmanlara göre bir önceki metinden daha zayıf. Karar, uluslararası kurumların kayıp ve zarar konusundaki çabaları desteklemesi gerekliliğine vurgu yapıyor. Gelişmiş ülkelerin bu konuda geliştirmekte olan ülkelere verdiği desteği artırmalarının önemi de metinde belirtiliyor. Metin aynı zamanda, Yeşil İklim Fonu yönetimini kayıp ve zararların önlenmesine verdiği desteği devam ettirmeye ve Varşova Kayıp Zarar Mekanizması'nın stratejik çalışma gruplarının sonuçlarını göz önünde bulundurmaya davet ediyor. Kayıp ve zarar konusunun finansmanı tartışmaları fon yönetimine bırakılıyor.

"Karar Vericiler, 2020 için Şimdiden Çalışmaya Başlamalı"

Greenpeace Uluslararası Direktörü Jennifer Morgan, hükümetlerin bu işi nasıl becereceklerini tam anlamıyla yeniden düşünmeleri gerektiğini, çünkü COP25'in çıktılarının asla kabul edilemez olduğunu belirtti. Morgan, COP25'i şu sözlerle özetledi: "Zirve, kirleticilerin siyasetteki etkileri; gençlerin, Şilili liderlerin sorumsuz zavıflıklarından yararlanan Brezilya ve Suudi Arabistan gibi iklim tıkaçları olan hükümetlere olan derin güvensizlikleri, anlamsız karbon alışverişleri ve bilim insanları ile sivil toplumun baskıları arasında geçti." Morgan, insanların güven duyabilecekleri sistemik değişimlere ihtiyaç duyduğunu ve Paris Anlaşması'nın bulmacanın sadece bir parçası olduğunu belirterek "Geçtiğimiz hafta, bu değişimin mümkün olabileceğine dair, AB ve en kırılmalı ülkelere bazı erken işaretler alındı. Karar vericiler şimdi evlerine gitmek, toparlanmak ve kritik 2020 yılında nasıl daha ileri gidebileceğimizi düşünmek zorundalar" diye konuştu.

Okyanuslar ve karasal ekosistem üzerindeki iklim etkileri için yeni bir Birleşmiş Milletler çalışması başlatılıyor. Bu çalışma süreci, azaltım ve adaptasyon eylemini güçlendirmeyi amaçlıyor. Özellikle karasal ekosistemlerinin adaptasyonu konusuna önem verilecek.

“Hepimizi Tehlikeye Atıyorlar”

Power Shift Africa Direktörü Mohamed Adow “Gelecek yıl, ülkelerin yeni ve geliştirilmiş iklim planlarını taahhüt ettiklerini görmemiz lazım” derken bu düzenli gözden geçirme ve mekanizmanın, karbon emisyonlarını düşürmek için Paris Anlaşması’nın etkili bir araç haline gelmesini sağlayabileceğini ancak ülkelerin ayak sürdüklerini ve herkesi tehlikeye attıklarını ifade etti. Adow sözlerine şu şekilde devam etti: “Gelecek yıl yeni iklim planlarını sunmakta istekli ülkelerin oluşturduğu bir koalisyon kurmak için, zengin ülkeler 2020 öncesi taahhütlerini yerine getirmeliler ki böylece, fakir ülkeler yeni emisyon azaltım vaatlerini açıklamaya yönelsinler.”

Okyanuslar ve Karasal Ekosistem: Okyanuslar ve karasal ekosistem üzerindeki iklim etkileri için yeni bir Birleşmiş Milletler çalışması başlatılıyor. Bu çalışma süreci, azaltım ve adaptasyon eylemini güçlendirmeyi amaçlıyor. Özellikle karasal ekosistemlerinin adaptasyonu konusuna önem verilecek.

Türkiye Cephesinde Değişen Bir Şey Yok

Türkiye cephesinde de beklendiği gibi herhangi bir değişiklik olmadı. Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum COP25’te genel toplantı salonundaki üst düzey konuşmalar bölümünde yaptığı açıklamasında, Türkiye’nin iklim değişikliği ile mücadele etmek için üniversiteler ile işbirliği içinde olduğunu ve ulusal bir mutabakat sağlandığını açıkladı. “İklim eylemi için küresel işbirliğine dahil olmak kaçınılmaz. Türkiye geride bırakılmaz” diyen Kurum, Türkiye’nin taleplerinin hesaba katılması gerektiğini ifade etti: “Türkiye, çıkarlarını gözetme konusunda haklıdır. Rejimim bir parçası olmak istiyoruz ancak gelişmişlik düzeyimize göre sınıflandırılmayız.” Bakanın konuşmasından da anlaşılacağı üzere

Türkiye delegasyonu zirvede 25 yıldır devam ettirdiği pozisyonu sürdürdü ve EK-1’den çıkmak için müzakerelerde bulundu. Ancak, bu zirveden de sonuç alamadı ve herhangi bir ilerleme sağlanamadı.

Türkiye delegasyonu zirvede 25 yıldır devam ettirdiği pozisyonu sürdürdü ve EK-1’den çıkma talebini yeniledi. Ancak, bu zirveden de sonuç alamadı ve herhangi bir ilerleme sağlanamadı.

COP26’nın Yüklü Daha da Arttı

Bu zirvede alınan ve sonuç metnine giren kararlar, 2019 yılı boyunca dünyanın dört bir yanından yükselen iklim eylemi ve iklim adaleti taleplerine yanıt vermekten uzak. Delegeler, TIME tarafından “2019 Yılıın İnsanı” seçilen Greta Thunberg ve onunla beraber zirve sırasında Madrid sokaklarını dolduran 500 bin kişinin talepleri yerine petrol, gaz ve kömür şirketlerini dinlemeyi tercih etti. İklim adaleti talepleri görmezden gelindi.

Bu kararlar, 2020 yılında düzenlenecek COP26’nın başkanlığını yapacak olan Birleşik Krallık ve İtalya’nın yükünü daha da artırıyor. Mevcut iklim planları, iklim krizini önleyecek kadar güçlü değil ve 2020 yılında ülkeler gelecek 10 yıl içinde yapacakları azaltımı belirleyen iklim planlarını ve hedeflerini ortaya koymakla yükümlüler. 2020 yılı, iklim eylemi açısından oldukça kritik bir yıl olacak. Ancak, Avrupa’nın yeşil düzeni ve 2050’de ilk iklim nötr kıta olma hedefi ile 2020 yılında planlarını yenileyeceğini taahhüt eden 70’den fazla ülke Madrid’de başarılmasını Glasgow’da başarılabilmesi açısından umut veriyor.

Kundaklanan Gezegen* ve İklim Krizi Karşısında Yerinde Saymak

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres ve birçok sivil toplum kuruluşu, COP25'i hayal kırıklığı olarak nitelese de iklim krizine karşı mücadelede umutsuzluk ve vazgeçiş lüksümüz yok. Greta'nın zirvede yaptığı konuşmada da söylediği gibi, "umut var".

 Onur AKGÜL, Greenpeace Akdeniz İklim ve Enerji Proje Sorumlusu

İklim krizinin her geçen gün daha sert sarstığı gezegenimiz ve üzerindeki misafirler, yani bizler, bir COP daha geçirdik. Yıllık yok oluş ile hayatta kalış arası müzakeremizi, bu sene de "atlat-tık".

İklim kriziyle mücadelede ülkelerin yol haritalarının tartışıldığı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 25. Taraflar Konferansı

(COP25), 2-15 Aralık tarihleri arasında Madrid'de gerçekleşti. Şili'de düzenlenmesi planlanan zirve, başkent Santiago'daki metro zamlarına yönelik protestoların kitleselleşerek ülke geneline yayılması sonucu iptal edilmiş ve Madrid'e alınmıştı.

Resmi müzakerelerle sonuç bildirgesi üzerinde anlaşılamayan zirve, iki gün daha uzatıldı ama sonuç hüsrana oldu.

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres ve birçok sivil toplum kuruluşu, COP25'i hayal kırıklığı olarak niteledi.

COP25 ve Sağlık Durumu Kritik Olan Gezegen

Zirveden önce ve zirve sırasında yayınlanan son raporlar, kıyamet alameti gibiydi: Dünya Meteoroloji Örgütü'nün yayımladığı Yıllık Sera

Gazi Raporu'na (2018) göre, ülkelerin Paris Anlaşması'nda verdiği salım taahhütlerine rağmen, emisyonlarda herhangi bir düşüş yok ve atmosferdeki karbon yoğunluğu 407,8 ppm'e ulaştı. Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın yayınladığı Emisyon Açığı Raporu'na göre, iklim kriziyle mücadelede mevcut ülke vaatleri, küresel ısınmada 1,5 değil, 3,2°C'lik bir artışa sebep olacak. Küresel Karbon Bütçesi Raporu'na göre ise fosil yakıtların, çimentonun sorumlu olduğu karbondioksit salımları, 2018'e kıyasla %0,6 artışla 37 gigatona ulaşarak insanlık tarihinde bir rekor kırdı.

Bütün bu iç karartıcı bilimsel durumun yanında, COP25, çeşitli açılardan önemli bir zirveydi. Paris Anlaşması'nın uygulanmaya başlamasından önceki son zirve olması bu açılardan biri. İklim değişikliğine karşı mücadelenin mihenk taşlarından olan, 2015'teki Paris Zirvesi'nde (COP21) kabul edilen ve 2020'den itibaren uygulanmasına geçilecek olan Paris Anlaşması, küresel sıcaklık artışı 2100 yılına kadar 2°C'de ve 1,5°C'de tutma gayretini sürdürmeyi, 21. yüzyılın ikinci yarısı içinde de karbon salımlarını net sifira indirmeyi hedefliyor.

Bu doğrultuda, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), üç temel konuda rapor hazırlamıştı: Isınmayı 1,5°C'de tutmak için yapılması gerekenler; iklim değişikliği, toprak ve arazi kullanımı arasındaki ilişki ve iklim değişikliğinin okyanuslar ile ilişkisi. COP25, bu üç raporun tamamlanmasından sonraki ilk zirve olmasıyla da öne çıkıyordu. Bu çalışmaların, zirve sonuç bildirgesinde nasıl yer alacağı, ülkelerin bundan sonraki süreçte alacakları iklim aksiyonlarını da yakından ilgilendiriyor.

Ve "Ulusal Katkı Beyanları". Yani, ülkelerin, anlaşmanın hedeflerine ulaşabilmek için almaya niyetli oldukları aksiyonlar. COP25, bu niyet beyanlarının güncellenme sürecindeki son zirve olduğu için de ayrıca önemliydi. Zirve boyunca pek sesi çıkmayan Türkiye, Paris

Anlaşması'nı onaylamayan tek G20 ülkesi olmaya devam ediyor. Türkiye'nin taahhüdü, emisyon artışında azaltım öngörerek, 2030 yılında 929 milyon ton karbon salmış olmak. Türkiye'nin bir an önce Paris Anlaşması'nı TBMM'den geçirerek onaylaması ve niyet beyanını da oldukça ilerici biçimde güncelleme, kömürden çıkışı gündemine alması gerekiyor.

Madde 6: Paris Anlaşması'nın Yoluna Taş Koymak

Peki COP25, hayatta kalmanın ciddiyetini taşıyabildi mi? Bu sorunun cevabı zirvedeki iklim aktivistlerinin protestosundan Greta Thunberg'e, Vanessa Nakate'den Paris Anlaşması Madde 6'ya kadar bir dizi faktörle verilebilir.

Ama Madde 6 ile birlikte tartışılan karbon piyasası açısından, filmın sonunu söylemekte bir sakınca yok: Hayır, taşıyamadı.

Zirvedeki ana gündem, çevresel bütünlük ve küresel emisyonların azaltımını kapsayan Paris Anlaşması'nın 6. Maddesi kapsamında tartışılan karbon piyasasıydı. Basitçe karbon piyasası, gerçekleştirilen azaltım hedeflerini gösterir belgeler üzerinden, emisyon azaltım başarılarının, ülkeler arası ticarete nasıl nakde çevrileceğinin tartışıldığı bir gündemdi. Büyük karbon ekonomilerinin, üzerinde binbir türlü matematik çalıştırarak kârlı çıkabilecekleri, hatta emisyon azaltımına hakkını ileri sürebilecekleri bir fırsat penceresi. Başını Brezilya ve Avustralya'nın çektiği bu

Politikacıların yapması gereken, acil emisyon azaltımı eylemlerini hayata geçirmektir. Bunu yapmak yerine dünyanın kalan sayılı saatlerini, teknik detaylarda boğulmaya harcadılar.

ekonomilerin çabası sonucu, zirve bildirgesi taslağında Madde 6'nın uygulanma ilkesi üzerinde anlaşılamadı. Politikacıların yapması gereken, acil emisyon azaltımı eylemlerini hayata geçirmektir. Bunu yapmak yerine dünyanın kalan sayılı saatlerini, teknik detaylarda boğulmaya harcadılar. Bu, yerel halkların hayatını tehdit eden ve doğaya fiyat etiketi koyduran fosil lobisinin nüfuzu altında kaldıklarını gösteriyor. Böylece zirvenin sloganı olan "Eylem Zamanı" da, bir diğer iklim krizi ironisi olarak tarihteki yerini alıyor.

Greta ve Vanessa, Fosil Lobisi PR'ına Karşı

İklim için okul grevine başladı başlayan, insanın iklim kriziyle sınıvında,

hakikatin, aciliyetin, bilimin sözcüsü, sürükleyicisi oldu Greta Thunberg.

Zirvedeki konuşmasında, bu sefer çarpıcı ifadeler kullanmayacağını söyleyerek başladı Greta. IPCC'nin 1,5°C Özel Raporu'na göre, küresel ısınmayı -o da %67 ihtimalle- 1,5°C'de tutabilmek için salınması gereken toplam küresel karbon miktarının, önümüzdeki sekiz sene içerisinde biteceğini hatırlattı. Eylemsizlikten daha büyük tehlikenin, politikacıları ve şirketleri eyleme geçmiş gibi gösteren kurnaz hesaplamaları ve yaratıcı halkla ilişkiler hamleleri (PR) olduğunu söyledi.

Yalan mı? Madrid Zirvesi'nin sponsorları arasında Iberdrola ve Endesa'nın da yer aldığı fosil yakıt lobisi üyeleri bulunuyordu. Gezegeni kundaklamaya aktılan paraların, aynı zamanda iklim dostu pozisyonlanmasında harcanması PR değilse nedir?

Bu seferki PR, fosil yakıt lobisinin gerçek yüzünü saklayamadı. Zirveye damgasını vuran olay, iklim aktivistlerinin zorla etkinlik alanından kovulması oldu. İklim ve hayatta kalmak için mücadele eden kadınların ve yerli halkların sesini duyurmak üzere ana sahneyi barışçıl protestolarıyla işgal eden aktivistler, Birleşmiş Milletler'in mekan parasını ödettiği fosil yakıt şirketlerinin güvenlik görevlilerince yaka paça dışarı atıldı ve bir daha da içeri alınmadılar. Bu şirketlerden Iberdrola, doğalgazı iklim krizi çağında bir geçiş kaynağı olarak kabul ettirmeye çalışıyor. Diğer taraftan da Brezilya'daki mega baraj projesi Belo Monte'de yaptığı yatırımla, içlerinde yerli halkların da bulunduğu 25 bin insanın yaşam alanlarından sürülmesine sebep oluyor. Kömür, petrol ve doğalgaz operasyonları olan diğer bir sponsor Enesda ise, 2018'de 61,9 milyon ton CO₂ eşdeğerde seragazı salınımdan sorumlu.

İklim Krizinin Çocuk Hakları Üzerindeki Tahrifatı

Fosil yakıt lobisinin, iklim krizinin gezegenin güneyinde yarattığı trajedilerle de çok doğrudan bağı var. Zirvede,

ülkesi Uganda'da Fridays For Future hareketinin ilk iklim grevci olan Vanessa Nakate de konuştu. Vanessa, gezegenin kuzeyindeki varlıklı ülkeler kadar şanslı olmayan Uganda'da, fosil yakıt lobisinin güdülediği karbon ticareti gibi gündemlerin maskeleydiği gerçekleri anlattı. Ülkede sadece ekolojik değil, toplumsal adalet ve insan hakları da çöküş yaşıyor. Uganda'da Eylül ayından beri her gün çok şiddetli yağmurlar yağdığını ve her birinin ardından ölümlerle sonuçlanan sellerin gerçekleştiğini belirtti Vanessa: "Her haber izleyişinizde, birilerinin sel sonucu hayatını kaybettiğini, evlerin, tarlaların yok olduğunu görmeyi bekliyoruz. Uganda'da bugün yaşadığımız iklim krizi bu. Sellerin ardından da kuraklık geliyor. Ülkemde birçok insanın hayatı tarıma bağlı. Kuraklık ve seller tarım alanlarını yok ettiği için insanların gelecekte umudu kalmıyor. Üretim düşmesi, gıda fiyatlarının artması ve yoksul insanların gıdaya erişememesi anlamına geliyor. Seller ve kuraklık, Uganda'da açlıktan ölmek anlamına geliyor."

Vanessa, Uganda ve Afrika'da tarımın çöktüğü kırsal kesimlerde yaşayan insanların hayatta kalma umutlarını da yitirdiklerini anlatıyor. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinde iklim krizinin de etkisi olduğunu düşünüyor. İklim krizine karşı mücadelede umutsuzluk ve vazgeçiş lüksümüz yok. Greta'nın zirvede yaptığı konuşmada da söylediği gibi, umut var. Politikacılarda veya şirketlerde değil, umut bizde, halkta. Aksi takdirde, zirvenin ilk haftasının sonunda Madrid sokaklarını, acil iklim eylemi isteyen 500 bin insan doldurmazdı.

*Yazının başlığı, Naomi Klein'in; iklim düşmanı çevre politikalarını nefrete ve ötekileştirmeye dayalı toplumsal politikalarıyla birleştiren Donald Trump, Jair Bolsonaro, Rodrigo Duterte ve Narendra Modi gibi politikacıları tarif etmek için kullandığı "Gezegen Kundakçıları"na atıfta bulunuyor.

Semra Cerit Mazlum: “COP25, Kayıptan Kazanç Olarak Görülebilir”

Hayal kırıklığı yarattığı yönündeki eleştirilerle sonlanan COP25'in çıktılarını yorumlayan Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Prof. Dr. Semra Cerit Mazlum, küresel düzeyde emisyon azaltımı gerçekleştirilmeden uygulanacak kuralların bu seneki konferansta kabul edilmesindense, üzerinde uzlaşılamayan konuların gelecek seneye bırakılmasının daha iyi bir sonuç olduğunu söylüyor.

Barış DOĞRU, Gülce DEMİNER

COP25, birçok uzmana göre hayal kırıklığı ile sonlandı. Siz COP25'i nasıl değerlendiriyorsunuz?

COP25 dediğiniz gibi hayal kırıklığı ile sonuçlandı ama öbür taraftan genel çıktılara baktığımızda bir “kayıptan kazanç konferansı” olarak da görmek mümkün. Özellikle Madde 6 bağlamında düşündüğümüzde orada varılabilecek kötü bir anlaşma, mekanizmaların çevresel bütünlüğünü korumadan, küresel düzeyde emisyon azaltımı gerçekleştirilmeden uygulanacak kuralların bu seneki konferansta kabul edilmesindense, üzerinde uzlaşılamayan konuların gelecek seneye bırakılması, COP26'ya kalması daha iyi bir sonuç oldu.

Üzerinde anlaşmaya varılabilen maddeler üzerinden gidersek, başta “kayıp ve zarar mekanizması” ve “çalışma programlarının yenilenmiş” olması olumlu gelişmeler fakat 2013'te kurulduğundan bu yana Varşova Kayıp ve Zarar Mekanizması'na eklenmeye çalışılan finansman olanağının karar-

lara açıkça girmemiş olması özellikle kırılgan ülkeler açısından olumsuz bir sonuç oldu. Onlar kayıp ve zarar için ayrıca finansman kaynaklarının ayrılmasını talep ediyorlar. Gelişmiş ülkelerin itirazı nedeniyle kayıp ve zarar mekanizması için açık finansman kanalları tanımlanamadı. Ayrıca Paris Anlaşması da kayıp ve zarar mekanizmasını kendi içine almış olduğu halde, Paris Anlaşması'yla yeniden çerçevelenen finansman mekanizmasının içinde kayıp ve zarardan bahsedilmiyor, dolayısıyla bir finansman açığı var. Gelişmiş ülkeler bunu “adaptasyon finansmanı” içerisinde değerlendirmeye çalışıyorlar. Fakat kırılgan ülkeler Yeşil İklim Fonu da dahil olmak üzere açıkça tanımlanmış bir “finansman penceresiyle” somutlaştırmaya çalışıyorlar. Şimdi COP25'te çıkan kararlar böyle bir finansman kaynağı yaratılmamış olmakla birlikte, kayıp ve zarar mekanizmasının yönetim organıyla finansman ek yönetim organlarının birlikte çalışmaları yönünde bir tavsiye kararı çıktı.

Dolayısıyla kayıp ve zarara yönelik ihtiyaçlar için kullanılabilecek finansman olanaklarının neler olduğu en azından belirlenebilecek. Bunu yapmak ve kolaylaştırmak adına Santiago Network'ü oluşturuldu. Açıkça Şili Başkanlığı'nın zirvede adının geçtiği tek çıktısı bu oldu. Bir de kayıp ve zarar içerisinde bir uzlaşma grubu oluşturuldu. Bu ilişkileri sağlamak açısından bir ilerleme var ama somut finansman kaynağı olmadığı için tam beklentileri karşıladığı söylenemez.

Bir başka mesele ise, kayıp ve zarar mekanizması BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) ve Paris Anlaşması altında ikisiyle de ilişkili yürüyor. ABD, kayıp ve zararın BMİDÇS'nin altında değerlendirilmesini istiyor, bunun da nedeni ABD'nin artık Paris'e tarafı olmaması. Bu nedenle konunun, kendisinin hâlâ söz ve oy hakkının olduğu BMİDÇS altında görüşülmesi konusunda ısrarlı. Bazı konuların ise Paris Anlaşması altında değerlendirilmesini istiyor. ABD'nin böyle

birbiriyle uyuşmayan iki pozisyonu var. Bütün öteki maddelerden ziyade, artık anlaşmadan da çıktığını ilan etmiş olduğu için ABD bu kayıp ve zarar mekanizması konusunda çok katı bir pozisyon izledi COP25 boyunca. Asıl kaygısı kayıp ve zarar mekanizmasının uzun vadede hukuksal sorumluluk doğuracak şekilde kullanılmasını engellemek. Başta kendisi olacak şekilde gelişmiş ülkelerin iklim değişikliğinden kaynaklanan kayıp ve zararlardan hukuki sorumluluğunu engelleyecek girişimlerde bulunuyor. Dünya çapında iklim davası sayılarının artması, yeni sonuçlanan Urgenda Davası'm da düşündüğümüzde özellikle kırılgan ülkelerin bu mekanizmayı kendisi için uluslararası hukuk çerçevesinde sorumlu tutacak şekilde kurgulanmasını engellemeye çalışıyor ABD.

Önümüzdeki yıl ABD'de başkanlık seçimleri var ve Trump'ın tekrar seçilemeye olasılığı aslında bir sürü denklemi değiştirebilir öyle değil mi? Haklısınız, 2020 seçimleri tam da konferanstan kısa bir süre önce yapılacak. COP26, ABD Paris'ten resmi olarak çekilmesini tamamladıktan sonra gerçekleşecek. Dolayısıyla ABD seçim sonuçları hem Paris Anlaşması içerisindeki dengeleri hem de ABD'nin tutumunu etkileyebilecek. Fakat görüldüğü kadarıyla Trump'ın yeniden seçilme ihtimali yüksek. Bu durumda ABD'nin 2024'e kadar anlaşmanın dışında kalma ihtimali var, böyle olduğu için de COP25 müzakerelerinde ABD'nin müzakere masasında oturması gerginlik yarattı. Resmi olarak bir anlaşmadan çıkacağını bildirmiş olan bir ülkenin müzakere masasında diğer taraf ülkelerle eşit söz hakkına sahip olup kararları etkilemesinin meşruiyeti sorgulandı. Resmi olarak anlaşma içerisinde olduğu için hukuki olarak böyle bir hakkı var ama siyasi ve ahlaki olarak, özellikle görüşmeleri engelleyici bir tavır sergilediği için bu durum diğer ülkelerin tepkisini çekti. Geçmiş yıllarda Trump çekileceğini ilan ettikten sonra

“COP26, ABD Paris'ten resmi olarak çekilmesini tamamladıktan sonra gerçekleşecek. Dolayısıyla ABD seçim sonuçları hem Paris Anlaşması içerisindeki dengeleri hem de ABD'nin tutumunu etkileyebilecek”

da ABD masada oturuyordu ama bu ölçüde bir tepki konusu haline gelmemiştir. Bu sene resmi olarak bildirim de yapıldı çekilmek üzere; o yüzden böyle bir çatışma oldu.

Ümit Şahin'in bir değerlendirmesi vardı: ABD, COP26'da müzakere masasında olmayacak. O zaman belki de bu tıkama işlevini yapamayacak... Evet, Paris Anlaşması ile ilgili kurallar görüşülürken özellikle Madde 6 bağlamında görüşmeleri tıkayamayacak ABD. Türkiye gibi, gözlemci ülke olacak. Madde 6 için de, diğer maddeler için de iyi bir gelişme bu. Ancak Paris Anlaşması içinde bulunmaması anlaşmanın güçlü bir şekilde uygulanması açısından endişe yaratıcı bir durum. Bu sene COP25'te gördüğümüzde bununla ilgiliydi. Tarihsel sorumluluğu en yüksek ülke olan ABD'nin Paris Anlaşması'ndan çekilmesi diğer tarafların da kararlılığını zayıflatıcı bir rol oynuyor. Bunu iki başlıkta gördük. Bunlardan bir tanesi

2020'de Ulusal Katkı Beyanları'nın (NDC) yenilenmesi konusu; resmi olarak anlaşma 2020'de yeni, güçlü NDC'lerin sunulmasını gerektirmemiş olmakla birlikte, Paris Anlaşması'nı kabul eden COP21 kararında NDC'lerin 2020'de gözden geçirilmesi ya da yeni NDC'lerin sunulması tavsiyesi vardı. Şimdi masada ABD'nin olmaması Çin, Hindistan ve diğer gelişmekte olan ülkeleri bu NDC yenileme konusunda isteksiz hale getiriyor. ABD masada ve uygulamaya devam etme konusunda kararlı olsaydı, o ülkeler de üzerlerinde baskı hissedecekti. İkincisi ise, Paris Anlaşması bir raporlama anlaşması aslında. Bağlayıcı hükümleri ülkelerin NDC'lerini uygulamaları ve raporlamaları üzerine kurulu. Çin ve Hindistan baştan itibaren bu raporlama konusunda, gelişmekte olan ülkelerin gelişmişler gibi daha ayrıntılı raporlar vermesi gereğine sıcak yaklaşmıyorlardı, itiraz ediyorlardı. Ve bunun en büyük savunucusu da ABD idi, çünkü Paris Anlaşması yapılırken ABD'nin

asıl beklentisi bu ülkelerin daha fazla emisyon azaltması değil, bunun açıklığa kavuşturulması ve azaltım çabalarının raporlanabilmesiydi. Bu kurallar geçen sene belirlendi ama bazı ayrıntıların görüşülmesi devam ediyor. Çin ve Hindistan, bunun gelişmekte olan ülkeler için ek bir yük olduğunu, Çin bunun ulusal egemenlik konusu olduğunu söyleyerek bu raporlarda yer alacak bilgilerle ilgili müzakereleri zorluyorlar. Katı kurallar çıkmasını engelliyorlar hatta yan organların görüşmeleri tamamlanırken Çin özellikle raporlarda kullanılacak tabloların gelecek seneye bırakılmasını sağladı. Hatta tartışmanın, gelecek sene devam edecek müzakerelerin konusu olması için dakikalarca kilitledi müzakereleri. Konuyu, ABD masada yokken görüşmeye çalışıyor elbette. Dolayısıyla ABD'nin varlığı da yokluğu da sorum.

Bu noktada aslında Türkiye'nin konumu da önemli, **çünkü ABD gibi Türkiye de gözlemci statüsünde, Paris'i meclis onayından geçirmediği için. Türkiye'den de yine EK-1 listesinden çıkma konusunda ısrarlıyız açıklaması geldi. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?** Madrid'e giderken, Türkiye EK-1'den çıkma konusunun görüşülmesi talebini gündeme aldırarak için başvuruda bulundu. Ancak bu gündem maddesi eklenmedi gündeme. COP25 açılmadan önce taraflar arasında yapılan ön değerlendirmede, çevre bakanının da açıkladığı gibi "talebi bu sene gündeme alalım, görüşelim, kabul etmeyelim ve bu konu kapansın" denilmiş. Türkiye de gündeme alınmasını bu koşulla kabul edilmesini kabul etmeyeceği için gündem önerisini geri çekmiş. Önümüzdeki sene devam edecek bu öneriyi sunmaya. Türkiye'nin pozisyonunu izleyen gözlemcilerin genel kanısına göre, başlıca ekonomiler Türkiye'nin EK-1'den çıkması konusunda olumlu bir tavır benimsemeyecekler bundan sonra da. Bu özellikle Türkiye'ye yönelmiş bir tepki değil aslında. Birçok ülke EK-1 listesinin değişmesini istemiyor. Başlıca

“Türkiye'nin pozisyonunu izleyen gözlemcilerin genel kanısına göre, başlıca ekonomiler Türkiye'nin EK-1'den çıkması konusunda olumlu bir tavır benimsemeyecekler bundan sonra da”

ekonomiler, özellikle benzer görüşteki ülkeler grubu, sözleşmenin olduğu gibi kalması, değiştirilecek hiçbir kararın alınmasından yana değiller. EK-1'den bir ülkenin çıkması sözleşme rejiminde delikler açılması anlamına geleceği için o sözleşmeyi olduğu gibi korumaya çalışıyor ülkeler. Bir ülkenin o listeden çıkması sözleşme yapısını zorlayacak bir sonuç doğurabileceği için karşı çıkıyor bu ülkeler. Dolayısıyla bundan sonraki süreçte de Türkiye'nin EK-1'den çıkması pek olası görülüyor. Bir ihtimal ise, EK-1'den çıkmadan, rejimin içindeki finansman mekanizmalarından ya da dışındaki başka iklim finansmanı kaynaklarından yararlanmasını kolaylaştıracak karar alınabilir.

COP25'te bir de toplumsal cinsiyet kararı çıktı...

Evet, Türkiye de bu kararlar ilgili mü-

zakerelere katıldı. Bu önemli bir başlık; Paris'te de Türkiye bu konudaki istekliliğini bildirmişti. İklim eyleminin toplumsal cinsiyeti dikkate alacak şekilde yürütülmesi, iklim politikalarının yapılmasında kadın katılımının artırılması yönünde bir madde yer alıyor. Paris Anlaşması müzakereleri sırasında heyet bunun anlaşmaya girmesini istemişti, şimdi de o konuda müzakerelerde yer alıyor.

COP25 sırasında bir de AB Yeşil Düzen belgesi açıklandı, Polonya firesi ile birlikte. Belgede iklim mücadelesi açısından oldukça ciddi ve ilerici bir yaklaşım var. COP25'te yankısı ne kadar oldu bilmiyorum ama bunun müzakerelerde ilerletici bir yönü olabilir gibi geliyor bize. Siz ne düşünüyorsunuz?

Dediğimiz gibi COP25'te yankıları oldu bunun. Birçok ülke resmi müzakereler sırasında AB Yeşil Düzen kararına işaret ettiler, olumlu bir gelişme olarak kutladılar. Müzakere sonuçlarına doğrudan bir etkisi olmamakla birlikte havayı değiştiren bir etkisi var. Bazı tarafların liderliğinin eksikliğinde, AB'nin bu kararı alması olumlu yönde bir sinyal verdi müzakerelere. Belgedeki en önemli kısım AB'nin NDC'sinin hedefinin yükseltilmesi. Bu gerçekleştirilebilir ve COP26'ya kadar AB ilan

ettiği gibi %50 ya da %55 azaltım içeren yeni bir NDC sunabilirse bu, diğer tarafların da AB'yi takip etmesi açısından çok büyük bir itici güç olacaktır.

AB Yeşil Düzeni, Çin ve Hindistan'a ABD'nin yokluğunda başka bir pusula olabilir mi?

Aslında böyle bir siyasi potansiyeli var ancak AB'nin toplam emisyonları, uyguladığı enerji ve üretim politikalarının sonucu olarak, giderek azalıyor. Bu nedenle, Çin ve ABD ile karşılaştırıldığında AB tam bir pusula etkisi yaratamıyor. Önemli olan Çin ve ABD emisyonlarının azaltılması. Fakat AB ile Çin'in ticaret partnerleri olduğunu düşündüğümüzde bunun Çin-AB ilişkileri üzerinde bir etki yaratması bekleniyor. O nedenle bütün gözler 2020 Eylül'de yapılacak Çin-AB zirvesinde. Orada AB'nin Çin'i ikna etmesi ve Çin'in NDC'lerini yükseltmesi bekleniyor.

Çin'i, Hindistan'ı bir kenara bırakarak küçük ülkeler için hâlâ iddialı bir tarafın olması, iyi bir sinyal niteliği taşıyor. Kyoto Protokolü ABD'nin yokluğunda da yaşadı AB sayesinde. Şimdi ABD'nin yokluğu sayesinde AB, Paris

Anlaşması'm çalısır halde tutabilecek. Öyle bir çpa rolü oynuyor AB ve almış oldukları kararlar. Umalım ki birlik Eylül ayma kadar kendi içerisindeki bölünmeleri aşarak NDC'yi yükseltebilsin ya da COP26'ya kadar yükseltebileceği yönünde karar alma sürecini başlatabilsin. Belki Aralık'a kalabilir ama COP26'ya kadar bunun çıkabileceği yönünde anlayış olursa COP26'ya olumlu bir mesaj gönderilecektir. Bunun dışında AB Yeşil Düzen paketinde Türkiye'yi de etkileyen unsurlar var.

AB'nin ihracat ürünlerinde karbon sınırlaması gibi bir ifade yer alıyor. Mesela bu çok etkili bir çeşit piyasa mekanizması olmaz mı?

Evet tek taraflı uygulanmış bir piyasa mekanizması rolü görebilir bu ve Türkiye açısından da sonuç doğuracak bir uygulama. Çünkü kararda diyor ki, AB'ye ithal edilen ürünlerde sınır karbon uygulaması olacak ve bunlar seçilmiş sektörlerde uygulanacak; özellikle de karbon kaçagını önlemek amacıyla bu yapılacak. AB'de emisyon fiyatı ya da iklim değişikliği azaltım maliyetlerinin yükselmesi nedeniyle AB dışına çıkan sektörler var.

Çimento sektörü başta olmak üzere, Türkiye'yi de ilgilendiren bir konu bu. Bu sektörler AB sınırları dışında üretim yapıp daha düşük maliyetle ürün üretip bunları AB'ye satıyorlar. Tabii bu durum AB içinde rekabeti olumsuz etkiliyor; haksız rekabet oluşturuyor. İşte bunu engellemeye çalışıyor AB. Bunu aslında emisyon ticaret sisteminin içine koyduğu önlemlerle yapıyor ama yeterli olmadı şimdiye kadar. Dolayısıyla bunu bir gümrük uyarlaması kullanarak yapmaya başlayacak. Tabii bunu koşullu olarak koymuşlar, 2021'den sonra bakacaklar duruma. Başka ülkelerin, küresel düzeyde emisyon azaltım iddiaları AB'ninki ile karşılaştırmayacak kadar düşük kahrısa Avrupa Komisyonu bununla ilgili 2021'de bir öneri sunacak. Ondan sonra müzakere edilecek, olabilir mi olamaz mı; Dünya Ticaret Örgütü kurallarına uyar mı, uymaz mı diye. AB bunu yapabilir yapamaz, o başka bir konu ama AB ticaret partnerlerine önemli bir mesaj yolluyor. Fransa bunu yıllardır dile getiriyordu; bunun şimdi AB paketinin içinde resmi olarak geçmiş olması, komisyonun bu konuda bir takvim koymuş olması çok önemli bir siyasi mesaj. Bunun uygulamaya geçmesini zorlayacak bir olgu.

Aslında havacılık emisyonlarında AB bunu yapmaya çalışmıştı geçmiş yıllarda. Kopenhag Zirvesi'nden sonra, -havacılık ve deniz yolu emisyonları rejimin dışında olduğu için- AB'ye doğru olan uçuşlarda karbon vergisi uygulamak istemişti AB. Bu çok büyük bir dirençle karşılaştı ABD'den, Çin'den ve havayolu şirketleri olan ülkelerden. Dolayısıyla AB bunu dondurmamak zorunda kaldı ve sonrasında konuyu Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) şemsiyesi altına taşıyalm dediler. Orada görüşüldü ve yeni bir "offset mekanizması" çıkardı ICAO. AB kendisi bunu uygulayamadı ama ICAO'yu harekete geçirebilmiş oldu. AB kendisi gümrük vergisini uygulayamasa bile başka süreçleri hızlandırabilir bu kararlar. Bu noktada diğer ülkeler açısından

“Büyük uluslararası kanallarda petrol şirketleri, ‘Doğa ne yapıyorsa, ağaçlar ne yapıyorsa biz de aynısını yapıyoruz’ diye reklamlar yayınlıyorlar. Büyük bir tehlike bu”

dan ciddi, Türkiye açısından daha da ciddi bir konu, çünkü AB'den kaçan sektörlerin geldiği ülkelerin başında Türkiye var.

Yeşil Düzen paketinin içinde bir konu daha var. AB'nin ticaret anlaşmalarına Paris Anlaşması'nı eklememesi. Bu da Türkiye'yi etkileyecek konulardan birisi. AB şimdiye kadar Kanada ve Japonya ile yaptığı ticaret anlaşmalarına iklim konusunu koymuştu. Belge, Yeşil Düzen içinde de Paris Anlaşması'na saygı gösterme kuralı açıkça eklenecek diyor. Bizim halihazırda AB ile gümrük anlaşmamız var ama tam da bu noktada bu hüküm devreye giriyor. Gümrük Birliği anlaşmasının yenilenme süreci başlarsa eğer, bu da bir ticaret anlaşması olacağı için, AB buraya Paris Anlaşması hükmünü koymak isteyebilir. Hüküm açıkça ticaret partnerlerimiz Paris'e taraf olacak demiyor ama anlaşmaya "saygı gösterecek" diyor.

Bütün bu konuların ışığında, iklim krizinin artık dünya ekonomisinin belirleyici faktörlerinden bir tanesi haline geldiğini görüyoruz. Bunlar gayri resmi şekilde de karşımıza çıkabiliyor. Bütün ülkelerin öyle ya da böyle, bir şekilde kendi politikalarını, ticaret ilişkilerini buna uyarlamaları gerekiyor yakın vadede. Türkiye'nin de Paris

Anlaşması hakkındaki kararını dikkate alması lazım değerlendirirken.

Başka hangi önemli gelişmeleri vurgulamak gerekir COP25 bağlamında? Bunlara ek olarak COP'un yer değiştirmesi, Şili'den Madrid'e gelmesi özellikle o kıtadaki sivil toplum örgütlerinin (STÖ) gelmesini, yerli halkların katılımını zorlaştırdı ve engelledi. Gençler katılabildi ama daha fazla Avrupa'dan ve gelişmiş ülkelerden gençler, yani çoğunlukla Kuzey STÖ'leri vardı. Müzakere sürecinden çıkan sivil toplumun da baskı yaptığı bazı yenilikçi çözüm yolları var. Ancak böyle bir ortamda özel sektör kuruluşları daha baskın oluyor. Bunlardan biri doğa tabanlı çözümler. İklim değişikliğine karşı çözüm tabanını genişletmeye yönelik yeni kavramsallaştırmaları, yeni düşünceleri, ne yazık ki özel sektör kuruluşları ve büyük sermaye hemen alıp kullanmaya başlıyor. Bu sefer COP25'te de benzer bir sorunla karşılaştık. Fosil yakıt şirketleri, "doğa tabanlı çözümleri" daha fazla kullanmaya başladılar. Halbuki adaptasyonla azaltımı birleştirerek, ikisine de yarar sağlayacak ve doğanın da korunmasını garanti edecek iklim değişikliğine yönelik çözüm yaklaşımlarından bir tanesi olarak doğa tabanlı çözümler

---

"iklim krizinin artık dünya ekonomisinin belirleyici faktörlerinden bir tanesi haline geldiğini görüyoruz. Bunlar gayri resmi şekilde de karşımıza çıkabiliyor. Bütün ülkelerin öyle ya da böyle, bir şekilde kendi politikalarını, ticaret ilişkilerini buna uyarlamaları gerekiyor yakın vadede"

ön plana çıkarılmışken şimdi şirketler bunu kendi amaç ve çıkarları için araçsallaştırmaya başladılar. Büyük uluslararası kanallarda petrol şirketleri, "Doğa ne yapıyorsa, ağaçlar ne yapıyorsa biz de aynımsı yapıyoruz" diye reklamlar yayınlıyorlar. Büyük bir tehlike bu. Yalnızca küresel sivil toplumun işaret etmesi gereken bir şey değil; bizim de Türkiye'den baktığımızda bu gidişatın farkında olmamız ve dikkat etmemiz lazım bu konuya. Türkiye'den de şirketler var ya da bu büyük şirketler Türkiye'de de faaliyet gösteriyorlar. Bunların iklim değişikliğine çözüm olmadığını açık açık ifade etmek lazım. Yoksa tartışmaları oraya doğru kaydırma riski var. Benzer bir şey de iklim mühendisliği (geoengineering) yollarının meşrulaştırılması konusunda yaşanıyor. Fosil yakıt şirketleri de daha fazla mali desteğin ötesinde, fikir-söylem desteğinde bulunuyorlar iklim mühendisliği konusunda. Dolayısıyla dil ve söylem üzerinden yeni bir hegemonya oluşuyor. Bunların bir çözüm mü gibisi görünmesini, normalleştirilmesini sağlayacak bir söylem kurmaya çalışıyorlar. Tabii bu söylem bir süre sonra finans kaynaklarının da buraya akmasına yol açabiliyor. Asıl emisyon azaltmak için harcanacak para bu riskli yollara aktarılıyor. Bu yeni bir iklim adaleti meselesi olarak çıkacak karşımıza önümüzdeki yıllarda. Tartışmanın buraya gitmesini engellemek yönünde de çaba harcamak lazım diye düşünüyorum.

“Politik İklim Değişmedikçe İlerleme Sağlanamaz”

2019/20 Mercator-İPM (İstanbul Politikalar Merkezi) Araştırmacısı Sinan Erensü, COP25'te iklim politikasının önündeki engelin bir takım teknik konularda takılı kalmaktan ziyade dünya siyasetinin içerisine girdiği popülist sağ neoliberal otoriter yapı olduğunu söylüyor.

 BuLut BAGATIR

İklim adaleti talebinin daha yüksek sesle dillendirildiği bir zamanda düzenlenen COP25'i iklim adaleti çerçevesinden değerlendirebilir misiniz?

İklim zirvelerinin tam ortasında adalet meselesi kaçınılmaz olarak bulunuyor. 200'e yakın ülke bir masa etrafında bir araya geliyor ve iklim krizini nasıl çözeceğini konuşuyor. Bu ülkelerin her biri iklim krizi bakımından farklı noktalarda. Bazılarının iklim krizine katkıları diğerlerinden çok daha fazla. Bazı ülkelerin de iklim krizinden etkilenme hızı ve yoğunluğu diğerlerine göre çok daha fazla. Dolayısıyla bu müzakerelerin kendisi bizzat iklim adaleti meselesinin göbeğine oturuyor. Böyle bir iklim adaleti aksı var. Bir diğeri de tarihi sorumluluklara dair bir aks. 1800'lerin ortalarından itibaren fosil yakıtların kullanılmasına başladığımızı düşünürsek iklim krizinden sorumlu olan ülkelerin sayısı iki elin parmaklarını geçmiyor. Bu nedenle müzakereleri kilitleyen veya müzakerelere her ülkenin eşit olarak katkı sunmasını engelleyen mesele zaten adalet/adaletsizlik meselesi. Bu meseleyi sadece devletler düzeyinde ele alırsak yanılırız. Bütün dünyayı

devletlerden oluşan bir yapı olarak görmüş oluruz. STK'lar, ulus devletlerin sınırlarını aşan bağlamlarda adaleti/adaletsizliği konuşuyorlar. Özellikle bu COP'a damgasını vuran üç gruptan bahsedebiliriz.

Bunlardan bir tanesi geçtiğimiz yıl Greta Thunberg'in şahsında yükselen çocuk ve genç hareketi. Çocuklar ve gençler, haklı olarak, iklim krizinin onların hayatını etkileyeceğini, bugün karar veren insanların iklim krizinin en derin etkilerinin yaşanmaya başlayacağı 2050'lerden itibaren bu dünyadan göçeceğini ve aslında nesiller arası adalet/adaletsizlik bağlamını ön plana çıkartıyorlar. Bu genç grubu COP'ta hemen her gün eylem yaparak taleplerini dillendirdiler. Bu grubun ortağı ya da işbirliği yaptığı bir başka grup ise yerli halklar. Özellikle Latin Amerika yerli halkları bu COP'ta çok etkiliydi. Eğer COP planlandığı üzere Şili'de gerçekleştirilmiş olsaydı daha da etkili olması bekleniyordu. Böylece daha çok yerli halk katılımı olacaktı. İklim krizinde ve karbon salımmında hiçbir payları olmayan bu insanlar krizden doğrudan etkilenecek grupları teşkil ediyorlar. Keza iklim krizi en başta okyanus kenarında bahçıklıkla yaşayan halkları veya Amazon'un içlerinde modern dünyadan bir nebze olsa da uzakta, üstelik karbon salımmından çokça uzakta yaşayan insanları etkiliyor.

Son olarak kadın grupları bu COP'ta oldukça görünürlerdi. Onlar da iklim krizinin kadınları özellikle etkilediğini söylerken, iklim kriziyle mücadele planlarının kadınların ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde yapılması konusunda ısrarcıydılar. Üç sivil grubun iklim adaleti talebinin olduğu, lakin bu taleplerin ciddi bir şekilde COP'a yansımadağı bir zirveden geçtik. Sonuç bildirgesinde kadınlara dair bir iki paragraf vardı. Çok kayda değer olmadığı söyleniyor. Öte yandan sonuç bildirgesinin girişinde bu gruplar anılıyor. “Bu grupların itirazlarını ve eylemliliklerini dikkate alarak” şeklinde başlayan bir sonuç bildirgesi var. Lakin içerik olarak, somut anlamda büyük değişiklik olduğu söylenemez. O bakımdan hayal kırıklığı yaratan bir zirve geride kalmış oldu.

Paris Anlaşması 2020 yılında uygulamaya konacak. Türkiye'nin pozisyonunda bir değişiklik yok. Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum'un müzakerelerde yaptığı konuşma Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İklim Eylemi Zirvesi'ndeki konuşmasını hatırlattı. Türkiye'nin belirli söylemler içerisinde ve bunun dışına çıkmayan bir yaklaşımı var...

Çok talihsiz elbette. Türkiye iklim müzakerelerinde yer alamıyor, iklim değişikliği tartışmalarının içerisine gi-

remiyor. Türkiye, tarihi olarak baktığımızda elbette gelişmiş Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri kadar sorumluluk sahibi değil. Eğer bu tarz itirazları varsa bunları seslendirecek, dillendirecek imkanlardan yoksun. Keza müzakerelerin tarafı olmayı reddediyor. Bulduğu statüden memnun değil çünkü. Türkiye birçok OECD ülkesi ile birlikte EK-1 statüsünde yer alıyor ve bu statüde olmak istemiyor. Gelişmekte olan ülkeler statüsüne girip, birtakım fonlardan daha rahat bir şekilde faydalanmak istiyor. Bu ısrarı nedeniyle hâlâ gözlemci sıfatıyla müzakereleri takip ediyor.

Türkiye'nin iklim değişikliği siyasetine ilişkin birtakım adalet talepleri olabilir, bu talepler de anlaşılabilir. Ancak bunları dillendirmenin bir yolu var: İklim müzakerelerinde yer alarak ve bu müzakerelerin içerisindeki koalisyonlardan bir tanesine dahil olarak. Türkiye'nin pozisyonuna benzer pozisyonlarda ülkeler var. Bu ülkeler birbirleriyle dayanıyor. Türkiye bu fırsatı da reddediyor. Bu fırsatlar ve imkanlar reddedilince iklim siyaseti konusunda daha gelişmiş bilgi birikimine sahip kadrolar yetiştirme, bu alanlara müdahil olma fırsatını da elinden geçiriyor. Bu açıdan bakılınca net bir şekilde şu söylenebilir: Türkiye'de iklim meselesi ile ilgilenen sivil toplum, müzakereyle ilgilenen enerji ve çevre bürokrasinin çok daha önünde. Pozisyon olarak önünde olduğu açık bir gerçek ama kapasite, takip ve muhakeme yeteneği olarak da önünde. Bu da çok talihsiz bir durum. Üstüne üstlük Türkiye en az gelişmiş ülkeler kategorisinde değerlendirilebilecek bir ülke de değil. Türkiye bugün dünyanın, her yıl değişiyor ancak, en büyük 16. veya 17. ülkesi. Bununla paralel olarak bir karbon salımı da söz konusu. Bunu da göz ardı edemeyiz. Türkiye'nin kişi başına karbon salımı ortalaması dünya ortalamasında veya üstünde. Dolayısıyla müthiş haksızlığa uğramış, çok az salım yapan ve krize hiç dahil olmayan bir ülke olarak da göremeyiz Türkiye'yi.

Zirve'de temelde iklim adaleti ile bağı olan Madde 6, kayıp ve zarar mekanizması ve 2020'de iklim eylemlerinin güçlendirilmesine dair tartışmalarda somut sonuçlar elde edilemedi. COP26'nın sorumluluğu daha da artmış görünüyor. COP26'da bu tartışmaların son bulmasına dair bir ışık görüyor musunuz?

Öncelikli olarak bu COP daha düşük profilli, yol temizliği yapılması beklenen bir COP'tu. Beklentinin düşüklüğüne rağmen hayal kırıklığı yüksek oldu. Keza o yol temizliği de yapılmadı. Dolayısıyla bir sonraki COP'ta her şey birden çökecek mi gibi bir endişe doğdu. Gelecek yıl ne olabilir sorusunun cevabı olarak iki açıdan değerlendirme yapabiliriz. Teknik olarak düşündüğümüzde karbon ticaretinin nasıl düzenleneceği konuşulabilir. Bir yandan da temel sıkıntı kaynağı olan kayıp ve zararlar meselesi var: İklim değişikliğine daha az dahil olan ülkelerin bugüne kadarki kayıp ve zararlarının tazminine dair nasıl bir çerçeve oluşturulacağı. Küresel iklim fonunun ne şekilde kullanılacağı, azaltım kadar uyuma da kaynak ayrılıp ayrılmayacağı tartışılabilir. Bunlar teknik başlıklar olmalarının yanı sıra sizin de dediğimiz gibi her biri iklim adaletine göbekten bağlı. Bunlar tek tek konuşulabilir. Bir yandan da küresel dünya siyasetinin gidişatı konuşulabilir. İklim politikasının önündeki engel birtakım teknik meselelerde takılı kalmaktan ziyade dünya siyasetinin içerisine girdiği popülist sağ neoliberal otoriter yapı. Benzer hükümetlerin dünyanın birçok yerinde palazlandığını görebiliyoruz. Bunların temelde iklim politikalarına genelde ise çevre politikalarına şüpheyle yaklaştığını biliyoruz. Var olan kazanımların altını oymak istiyorlar. Çünkü kendi korumacı milliyetçi pozisyonlarını bunu gerektiriyor. Millî çıkarı daha çok soyut bir devlet ve onun lideri üzerinden tanımlayan bu siyaset, çevre politikalarını arka planda bırakıyor, hatta çevre politikalarına karşı olmak

üzerinden bir millî irade geliştiriyor. Bu COP'u etkileyen esas nokta da bu oldu. En başta Brezilya'nın COP'u düzenlemesi bekleniyordu. **Jair Bolsonaro** devlet başkanı seçildikten sonra ülkenin iklim politikası çok hızlı bir şekilde değişti. Bu politika gereği iklim zirvesine ev sahipliği yapamayacağı anlaşıldı. Şili'de ise tam tersi, neoliberalizm karşıtı halk ayaklanmaları söz konusu oldu. Bu atmosferde Şili'nin de ev sahipliği yapamayacağı anlaşılınca COP, Madrid'e alındı. Dolayısıyla böyle bir küresel atmosfere denk gelen bir iklim zirvesinden bahsediyoruz. Bunun yanında Trump'ın Paris Anlaşması'ndan çekileceğini net bir şekilde açıklaması ABD'nin pozisyonunu değiştirdi ve onun etkisiyle iklim konusunda ayak diremek isteyen ülkelere de gün doğdu. Bazı ülkelere de "Dur bakalım, bir bekleyelim" düşüncesi hakim oldu. Böyle bir politik iklim içerisinde iklim meselesini konuşmaya çalışıyoruz. Bu değişmedikçe, çok ilerici, iklim meselesinde yüreklere su serpecek, 2 derece hedefini tutturmamızı sağlayacak kararların atıklıkla alınmasını beklemiyorum açıkçası.

COP26'nın düzenleneceği tarihlerden hemen önce ABD'de başkanlık seçimi yapılacak. Seçimin sonucu COP26'ya ne yönde etkiler?

Trump'ın tekrar seçilmesi net bir şekilde bugünkü eğilimi kuvvetlendirerek devamına neden olur. Trump kaybederse ne olur sorusunun cevabını, Trump'ın karşısında kimin yer alacağı ve kampanyasında iklimin nerede duracağı gibi noktalar verebilir. ABD'nin statüsü gelecek COP'ta bu yılından çok daha geride olacak çünkü seçim sonucundan bağımsız olarak resmi bir şekilde Paris Anlaşması'ndan ayrılmış olacak. Yine de başkanlık seçiminin sonuçları bir sinyal verecektir. Trump'ın tekrar seçilmesi daha net bir sonuç çıkartacak bence. Kaybetmesi ise karşısındaki adayın kim olduğu, platformunda iklim meselesinin nasıl yer ettiği ile de bağlantılı. ○

TurSEFF ile Temiz Enerji Çatınızda!

Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı TurSEFF, bugüne dek güneş enerjisi finansmanına yönelik çatı pazarını da kapsayan pek çok finansman çözümü geliştirmişti. Yürürlüğe giren mahsuplaşma yönetmeliğiyle, artık bir işletme veya kamu kuruluşu, kuracağı güneş enerjisi sistemi için TurSEFF'in mevcut fonlarından faydalanabilecek.

 Koray GÖYTAN,
TurSEFF Proje Müdürü

İş dünyası tarafından bir süredir beklenmekte olan yönetmelik geçtiğimiz Mayıs ayında çıktı. Güncellenerek yeniden yayımlanan Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği sayesinde artık işletmeler ve kamu kurum ve kuruluşları çatılarına kuracakları güneş enerjisi sistemleri (GES) ile kendi ihtiyaçları olan elektrikli üretecekler ve ürettikleri ihtiyaç fazlası elektrikli şebekeye satarak ek bir gelir elde edebilecekler. Mahsuplaşma sistemi, firmaların ve bireylerin kendi elektriklerini üretmelerini ve fazlasını şebekeye vermelerini sağlıyor.

Artık Mahsuplaşma Var

Türkiye'de sürdürülebilir enerji yatırımlarının finansmanında önde gelen finansman programlarından biri olan Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı TurSEFF, bugüne dek güneş enerjisi finansmanına yönelik çatı pazarını da kapsayan pek çok finansman çözümü geliştirmişti. Yürürlüğe giren mahsuplaşma

yönetmeliğiyle, artık bir işletme veya kamu kuruluşu, kuracağı güneş enerjisi sistemi için TurSEFF'in mevcut fonlarından faydalanabilecek. Bu konuda yatırım yapmak isteyen firma ve kurumların yapmaları gereken tek şey TurSEFF'in anlaşmalı bankalarından veya leasing kurumlarından birine başvurmak. Anlaşmalı kurumlar tarafından TurSEFF'e yönlendirilen projeler, kurum uzmanları tarafından TurSEFF kriterleri çerçevesinde ücretsiz olarak değerlendirilecek ve uygunluk verilen projelere anlaşmalı kurumun da onayıyla finansman sağlanacak.

“Temiz Enerji” Bilincinin Yaygınlaşması için...

Çatı tipi GES tesislerinde kaynağında üretim ve tüketim sağlanarak şebeke üzerindeki yük hafifletilmiş oluyor. Ayrıca elektrikli ürettiği kaynaktan tüketileceği yere iletimi ve dağıtım sırasında oluşan kayıp maliyeti de en aza indiriliyor. Arazi tipi GES tesisi kurulurken yapılması gereken hafriyat, ağır mekanik kurulumlar, güvenlik görevlisi ve güvenlik sistemleri kurulumu gibi maliyet yükleri çatı tipi GES tesislerinin kurulumunda yok. Ayrıca biz TurSEFF olarak bir Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Avrupa Birliği (AB) programımız, çok önem verdiğimiz “temiz enerji” bilincinin

küçük firma, kuruluşlar ve bireyler bazında yaygınlaşmasına ve temiz enerji konseptinin sahiplenilmesine yol açtığı için bu yönetmeliği çok önemsiyoruz. TurSEFF olarak 2010 yılından beri faaliyetimiz ve faaliyete başladığımız ilk günden beri fonlarımızın en yoğun olarak talep gördüğü ve kullanıldığı alan güneş enerjisi sektörü oldu. Güneş enerjisi sektörünün hareketlenmeye başladığı yıllarda arazi tipi lisanssız GES yatırımlarının neredeyse %70'i TurSEFF tarafından fonlandı. İnanıyoruz ki finansal çözümlerimiz benzer pazar dönüşüm etkisini şimdi de çatı tipi GES yatırımlarında gösterecek. Yeni mahsuplaşma gibi düzenlemeler piyasamızı büyümesine katkı sağlayacak ve enerji piyasamızı ‘temiz enerji’ye dönüştürmüştü desteklemiş olacaktır. TurSEFF olarak temiz enerjiye yönelik yatırım yapan firma ve kurumları desteklemeye 2020’de de aynı hızla devam edeceğiz.

2010 yılından bugüne TurSEFF kapsamında değerlendirilerek finanse edilen sürdürülebilir enerji ve kaynak verimliliği projelerinde dikkat çekici sonuçlara ulaşıldı. Sürdürülebilir enerji yatırımları ile yılda 822 bin hanenin enerji tüketimine denk enerji tasarrufu sağlandı ve 921 bin otomobilin yol açtığı karbon emisyonuna denk çevresel katkıda bulunuldu. ○

Allianz Türkiye'ye Yeşil Ofis Diploması

Allianz Türkiye, WWF-Türkiye'nin, ekolojik ayakizini azaltmak ve ofislerin daha çevreci prensipler ile yürütülmesi amacıyla hayata geçirdiği Yeşil Ofis Programı'nı başarıyla tamamlayarak, "Yeşil Ofis Diploması" almaya hak kazandı. Sürdürülebilirlik uygulamalarının odak alanlarından biri olan düşük karbon ekonomisine geçişi hızlandıracak adımlar atmaya devam eden Allianz Türkiye, hem İstanbul'daki genel müdürlük binası Allianz Tower hem de İzmir'deki operasyon merkezi Allianz Kampüs için Yeşil Ofis Diploması aldı.

Allianz'ın İstanbul'daki genel müdürlük binası Allianz Tower ve İzmir'deki operasyon merkezi Allianz Kampüs, her detayı sürdürülebilirlik ilkelerine uygun, "doğa ve çalışan dostu" binalar olarak tasarlandı. Gelişmiş bilgi ve iletişim altyapısıyla kağıtsız ofis modelini destekleyen Allianz Tower ve Allianz Kampüs binaları, dünya standartlarında enerji tasarrufu önceliğiyle çevrenin

korunmasına maksimum katkıda bulunuyor. Allianz Kampüs binası "sıfır atık" prensibiyle yemekhane atıklarını kompostlaştırarak tekrar doğaya kazandırıyor. Allianz Türkiye, iyi çevre için çözümler stratejisi kapsamında Allianz Tower ve Allianz Kampüs binalarında hayata geçirdiği çalışmalarla 2019 yılının Ocak-Ekim döneminde elektrikte %16, kağıt tüketiminde %15 tasarruf etti. Su tüketiminde ise Allianz Kampüs'ün faaliyete geçmesi ve faaliyet gösterilen alanların metrekaresindeki %11'lik artışa rağmen kişi başı su tüketiminde sadece %8'lik artış kaydedildi. Allianz Türkiye söz konusu dönemde 22 ton elektronik atığı bağışlayarak, 319 çocuğun Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı'nda bir senelik nitelikli eğitim almasını sağladı. Sekiz ay boyunca Allianz Yeşil Ofis ekplerinden ve tüm çalışanlardan gelen 44 önerinin hayata geçirilmesiyle hem Yeşil Ofis Diploması almaya hak kazandı hem de çevresel ayakizi azaltıldı.

Allianz Türkiye, WWF-Türkiye'nin Yeşil Ofis Programı kapsamında Allianz Tower ve Allianz Kampüs binaları için Yeşil Ofis Diploması'nı almaya hak kazandı. Allianz Türkiye ekolojik ayakizini azaltmak amacıyla her iki binasında hayata geçirdiği çalışmalarla 2019 yılının Ocak-Ekim döneminde elektrikte %16, kağıt tüketiminde %15 oranında tasarruf sağladı. Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan, "Tüm Allianz Grubu şirketleri gibi biz de 2020'ye kadar çalışan başına karbon salımımızı %30 düşürmeyi hedefliyoruz" dedi.

Yılda 8 Günlük Elektrik Yenilenebilir Enerjiden

Gönüllü çalışanların katılımıyla Allianz Tower ve Allianz Kampüs'te "Yeşil Ofis Ekibi" kuran Allianz Türkiye, Allianz Tower ile üç yıldır, hem Allianz Tower hem de Allianz Kampüs ile ise iki yıldır "Dünya Saati" hareketine katılarak ışıklarını bir saat söndürüyor. İki binada da her katta bulunan yazıcı alanlarında kağıt, plastik, cam, alüminyum ve pil atıklarının çöpe karışmasını engelleyen geridönüşüm kutularına yer veriliyor. Bu kategoriler dışında kalan atıklar için ise katlardaki ortak noktalarda evsel atık kutuları yer alıyor. Gönüllü çalışanları ile İstanbul ve İzmir'in belirli bölgelerinde düzenli çöp toplama aktiviteleri düzenleyen Allianz Türkiye, hem Allianz Tower hem de Allianz Kampüs'te kendi yenilenebilir enerji kaynakları ile

Allianz Türkiye, iyi çevre için çözümler stratejisi kapsamında Allianz Tower ve Allianz Kampüs binalarında hayata geçirdiği çalışmalarla 2019 yılının Ocak-Ekim döneminde elektrikte %16, kağıt tüketiminde %15 tasarruf etti.

kendi enerjisini üretiyor.

Allianz Kampüs'teki fotovoltaik piller vasıtasıyla yıllık 66.720 KW elektrik enerjisi üreten Allianz Türkiye, bu şekilde 20.374,4 kg karbondioksit salımını önlüyor. Allianz Tower enerjisini binadaki **Rüzgar Goncası** ile üretirken, elektrik tüketiminin %2,81'ini güneş enerjisinden sağlayan Allianz Kampüs yılda sekiz günlük elektrik tüketimini yenilenebilir enerjiden karşılıyor. Karbon ayakzini düşürmek amacıyla seyahat yerine Video Call, Skype ve Webex kullanımı teşvik eden Allianz Türkiye, şirket araçlarını hibrite dönüştürme, uzun dönem kiralama yerine günlük-saatlik araç kiralama imkanı sunma ve bisiklet kullanımı teşvik etme gibi yöntemlerle altı ayda kişi başı karbon ayakzini yaklaşık %11 oranında düşürdü.

“Düşük Karbon Ekonomisini Destekliyoruz”

Allianz Türkiye CEO'su Tolga Gürkan, Yeşil Ofis Diploması ile ilgili değerlendirmesinde “Sigorta sektörünün ilk sürdürülebilirlik modelini uygulayan şirket olma sorumluluğuyla verdiğimiz sözü tutmaya devam ediyoruz. Şirket

Türkiye'nin İlk Bireysel Yeşil Sigorta Ürünü

Allianz Türkiye, ülkemizde Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından da desteklenen 10 kilovata kadar çatı tipi Güneş Enerjisi Santral (GES) projeleri için geliştirdiği yeni ürününü satışa sunuyor.

Türkiye'deki ilk bireysel yeşil sigorta ürünü olan “Çatı Tipi Güneş Enerjisi Paneli Sigortası” yeni alımlarda oluşan ve garanti kapsamına dahil olmayan hasarlara karşı ürünleri bir yıl süreyle teminat altına alıyor. Elektronik cihaz, deprem, dolu, fırtına, sel, su baskını, yer kayması, toprak çökmesi ve terör gibi teminatlarla sunulan ürün kapsamında, güneş enerjisi panelinin kullanılamaz hale geldiği durumlarda; üretim kaybının ibrazı koşuluyla sigortalının zararı belli bir tutara kadar karşılanıyor. Konuyla ilgili açıklama yapan Allianz Türkiye CEO'su Tolga

Gürkan, “Konutların enerji ihtiyaçlarını karşılayan 10 kilovata kadar çatı tipi güneş enerjisi panellerinin kurulması, EPDK'nın Elektrik Piyasası Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliği ile de destekleniyor. Sigorta sektörünün ilk sürdürülebilirlik modelini ve stratejisini uygulamaya alan bir şirket olarak, bugüne kadar yenilenebilir enerji sigortası, Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Sorumluluk Sigortası ve elektrikli otomobillere özel kasko indirimi gibi sürdürülebilir çözümleri hayata geçirmiştik. 2019 yılının sürdürülebilir çözümü olarak da portföyümüze eklediğimiz ve ülkemizin ilk bireysel yeşil sigortası olma özelliği taşıyan bu ürün ile yenilenebilir enerji alanında artan pazar ihtiyacına katkıda bulunmayı hedefliyoruz” dedi.

olarak düşük karbon ekonomisini destekliyor, bu anlamda İklim Çözümleri Merkezi ile birlikte konu hakkındaki yayın, araştırma ve raporları Türkiye'de de yayımlıyoruz. Tüm Allianz Grubu şirketleri gibi biz de 2020'ye kadar çalışan başına karbon salımmızı %30 düşürmeyi hedefliyoruz. Yeni nesil sigortacılığın öncüsü, Geleceğin Allianz'ını da dijitalizasyonla inşa ediyoruz. Kağıt kullanımını azaltarak fiziksel dokümanları mümkün olduğunca dijital

seçeneklerle değiştiriyoruz. Bu sayede hem çevresel etkimizi azaltıyor hem de verimliliğimizi artırıyoruz. Gelen evraklarımızın %98'ini dijital ortama aktarıyoruz. Yeni ürünlerimizin tamamını dijital olarak çıkarıyoruz. Müşterilerimizle iletişimimizin %98'i dijital. Hem Allianz Tower hem de Allianz Kampüs için aldığımız ‘Yeşil Ofis Diploması’ sürdürülebilirlik yolunda yaptığımız çalışmalarda doğru yolda olduğumuzu göstergesi” diye konuştu. ○

İklim Krizinin Bedelini Çocuklar Sağlıklarıyla Ödeyecek

İklim değişikliğinden kaynaklanan geniş çaplı sağlık etkilerini inceleyen yeni bir araştırma, artan sıcaklıkların ve hava kirliliğinin bugün doğan bir çocuğun sağlığına yaşam boyu sürecek etkileri olduğunu gözler önüne seriyor.

Temiz Hava Hakkı Platformu, Lancet'te yayımlanan yeni bir araştırmayı raporla eşzamanlı olarak kamuoyuyla paylaştı. Platformun açıklamasına göre, Lancet'te yayımlanan "Lancet Geri Sayım" adlı yeni rapor, iklim değişikliğinin halihazırda çocukların sağlığına zarar verdiğini ve Paris Anlaşması

hedeflerine ulaşamadığı durumda bir neslin tamamının refah seviyesini etkileyeceğini ortaya koyuyor. Rapor küresel ölçekte Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen iklim hedeflerine ulaşmak ve gelecek neslin sağlığını korumak için, enerji sektöründeki dönüşüm gereksiniminin altı-

nı çiziyor. Küresel ısınmayı en fazla 1,5 derece ile sınırlamak için karbondioksit emisyonlarında 2019-2050 arasında yıllık en az %7,4 azaltım gerekiyor. Yüksek karbon emisyonları ve iklim değişikliğinin mevcut şekliyle devam ettiği bir senaryoda bugün dünyaya gelen bir çocuk, 71. yaş gününde yaklaşık

4 derece ısınmış bir dünya ile karşılaşacak. Bu durum, gelecek neslin sağlığı, hayatlarının her aşamasında tehdit altında olması anlamına geliyor.

Raporun öne çıkan bulguları şöyle:

- Bugün doğan bir çocuk, fosil yakıtlar ve artan sıcaklıkların etkisiyle ergenlik ve yetişkinlik dönemleri boyunca daha fazla toksik hava soluyacak. Bu durum, özellikle akciğerleri gelişmekte olan gençlere zarar veriyor. Bu nedenle hava kirliliği, akciğer işlevinin azalmasına, astımın ilerlemesine, kalp krizi ve felç riskinin artmasına sebep oluyor.

- Modelleme çalışmalarına göre 2016'da dünya genelinde fosil yakıtlardan kaynaklı hava kirliliği (PM2,5) nedeniyle -440.000'i kömür üretimi ve tüketiminden olmak üzere- 2,9 milyon erken ölüm gerçekleşti. Türkiye'de ise fosil yakıt kaynaklı hava kirliliğine bağlı erken ölümler -11.000'i kömür kaynaklı olmak üzere- toplam 26.000.

- Sıcaklık artışı, yetersiz beslenme ve artan gıda fiyatları gibi sonuçlarının yükünü en çok çocukların taşıyacağı öngörülüyor. Küresel ölçekteki verim potansiyeli geçtiğimiz 30 yılda, mısırdan %4, kışık buğdayda %6, soya fasulyesinde %3 ve pirinçte %4 gerilemiş durumda.

- Bulaşıcı hastalıklardaki artıştan en çok etkilenen kesimin de çocuklar olması öngörülüyor. Enfeksiyon hastalıklarının yayılmasına sebep olan iklim koşulları açısından 2018 yılı kayıtlara geçen en kötü ikinci yıl oldu. İklim değişikliğine duyarlı enfeksiyonlar olan Sıtma ve Deng ateşi gibi hastalıkların yanı sıra Vibrio bakterisinin birçok türü, deniz yüzey ısısı ve tuzluluğundaki değişiklikler nedeniyle yaygın enfeksiyonlara neden oluyor. Türkiye'de ise kıyı bölgelerinin %60'ının ishali hastalıklara yol açan Vibrio bakterisi için elverişli olduğu tespit edildi. Bu oranın 1980'li yıllara göre %10 arttığı görülüyor.

- Paris Anlaşması'nın uygulanması, bugün doğan bir çocuk 31 yaşına geldiğinde, küresel ölçekte 2050 net sıfır

---

“İklim değişikliğine sebep olan emisyonların en büyük kaynaklarından biri olan kömürden elektrik üretiminin yarattığı hava kirliliği, akciğer işlevinin azalmasına, astımın kötüleşmesine, kalp krizi ve felç riskinin artmasına sebep oluyor.”

---

emisyon hedefine ulaşıldığı bir dünya anlamına geliyor. Bu durum, gelecek nesiller için daha sağlıklı bir geleceğin güvence altına alınmasını sağlıyor.

Hava Kalitesinin Kötüleşmesi Kalp ve Akciğer Sorunlarını Tetikleyecek

Küresel çapta kömür dahil fosil yakıtlardan kaynaklı karbondioksit emisyonu 2016-2018 arasında %2.6 artış gösterdi. Fosil yakıtlar içinde sadece kömürden kaynaklı hava kirliliğinin 2016'da yaklaşık 1 milyon erken ölümüne neden olduğu hesaplandı. Küresel ölçekte tüm fosil yakıtlardan kaynaklanan erken ölümler (PM2,5 kirliticilerine bağlı) ise 2,9 milyona ulaştı.

Paris Anlaşması hedefleriyle uyumlu bir dünya, bugün doğan bir çocuğun, İngiltere'de altı yaşına geldiğinde kömür kullanımının sonlandığı; güneş ve rüzgar enerjisi kullanımı sebebiyle tüm ülkenin havasının daha temiz olduğu bir dünya anlamına geliyor.

Fransa'da ise bugün doğan bir çocuk 21 yaşına geldiğinde benzinli ve dizel araç satışı yasaklanmış olacak. Aynı şekilde Paris Anlaşması, bugün doğan bir çocuğun 31 yaşına geldiğinde, gelecek nesillerin daha temiz hava, güvenli içme suyu ve besin değeri yüksek gıdaların güvence altına alındığı, küresel ölçekte 2050 net sıfır hedefine ulaşıldığı bir dünyada yaşamaya anlamına geliyor.

4 Temel Alanda Eyleme Geçilmeli

Lancet raporu yazarları, iklim değişik-

liğin büyük ölçekli sağlık etkilerine ilişkin belirledikleri 4 temel eylem alanında harekete geçilmesi için çağrıda bulunuyor.

1) Dünya çapında kömürlü termik santrallerin tamamının hızla ve acilen kapanmasını sağlamak.

2) Yüksek gelirli ülkelerin, düşük gelirli ülkelere yardım etmek amacıyla 2020'ye kadar yıllık 100 milyar dolar değerinde uluslararası iklim finansmanı taahhütlerini yerine getirmesini sağlamak.

3) Yürüyüş ve bisiklet kullanımının artırılması için erişilebilir, maliyet etkin, verimli toplu taşıma ve aktif ulaşım sistemlerinin, bisiklet yolları, bisiklet kiralama veya satın alma gibi programlarla geliştirilmesini sağlamak.

4) İklim değişikliği sebebiyle oluşacak sağlık hasarının acil durum ve sağlık hizmetleri kapasitesini etkilememesi amacıyla sağlık sisteminin uyumuna yönelik büyük ölçekli yatırım yapmak. Raporu değerlendiren Temiz Hava Hakkı Platformu Halk Sağlığı Uzmanları Derneği temsilcisi Prof. Dr. Çiğdem Çağlayan “Lancet Geri Sayım 2019 Raporunun, iklim değişikliğinin toplumdaki savunmasız ve kırılgan gruplar olan bebek ve çocuklar, ergenler, kadınlar, yaşlılar üzerindeki etkilerine yer verdiğini görüyoruz. Özellikle iklim değişikliğinin çocuklar üzerindeki uzun dönemli ve kalıcı etkilerini vurgulayan rapor hiçbir çocuğun sağlığını iklim değişikliği nedeniyle etkilenmemesi gerektiğini belirtiyor. Vücutları ve bağışıklık sistemleri hala gelişmekte olan çocuklar, iklim değişikliği ve dış ortam hava kirliticilerine karşı daha duyarlılar. İklim değişikliğine sebep olan emisyonların en büyük kaynaklarından biri olan kömürden elektrik üretiminin yarattığı hava kirliliği, akciğer işlevinin azalmasına, astımın kötüleşmesine, kalp krizi ve felç riskinin artmasına sebep oluyor. Erken çocukluk döneminde iklim değişikliğinin oluşturduğu sağlık etkileri yaşam boyu birikimli olarak devam ediyor.” dedi. ○

Sürdürülebilir Şehirler

Sürdürülebilirlik son yılların en çok kullanılan kelimelerinden biri oldu. Ne yazık ki körlerin fili tanımlamaya çalışmaları gibi çoğu kişi de sürdürülebilirlik kavramını kendi durduğu noktadan anlamaya ve anlatmaya çalışıyor. Ancak, sürdürülebilirlik kavramının içini doldurmak için uzun tartışmalar yürütmemize fazla gerek yok, çünkü devletler arası çalışmalar ve yapılan anlaşmalar bize, en azından 2015-2030 aralığında sürdürülebilirliğe nasıl bakmamız gerektiğini gösteriyor. Bu bakış açısında da bildiğimiz gibi **Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)** diyoruz. Bu amaçlar aslında bizlere bir bakış açısından öte devletlerin ulaşma yolunda çaba göstereceklerine dair altına imza attıkları kesin hedefleri de veriyor. Bu açıdan bakıldığında 2030 yılına kadarki dönemde öntümüzdeki yol haritası belli gibi. Dünyadaki tüm devletler SKA'ları gerçekleştirmek için gerekli çabayı sarf edecekler.

SKA'lardan biri de Sürdürülebilir Şehirler (SKA 11) başlığı. Birleşmiş Milletler (BM) bu amaçlar üzerinde bir anlaşma sağlanamıyorsa, bu amaçların yerine getirilmesinde hangi kriterlerin dikkate alınması gerektiğini ve bu kriterlerdeki gelişmenin ölçülmesi için hangi veriler kullanılacağını da ortaya koyuyor. Bu durumda bize düşen en önemli görev bu kriterler bağlamındaki gelişmeyi sağlamak.

Öncelikle BM Sürdürülebilir Şehirler başlığını şu şekilde tanımlıyor: "Şehirlerin karşılaştığı zorluklar şehirlerin büyüme ve gelişmesine imkan sağlamamı yanında kaynak kullanımını geliştirip çevresel kirliliği ve fakirliği de azaltan yollarla çözülebilir. İstediklerimiz gelecek ancak şehirlerde herkese fırsatlar tanınması, kişilerin temel hizmetlere, enerjiye, ulaşım ve konuta ulaşabilmesi ile mümkün olabilir."

Sürdürülebilir bir şehir için sağlanması

gereken kriterleri de şu şekilde sıralamak mümkün:

SKA 11.1: Herkes için güvenilir bir yaşam alanı ve temiz su, elektrik, atık ve ısınma gibi temel servislerin sağlanması.

EKOIQ okuyucusu olan sizler muhtemelen bu şartların tümüne sahip bir yaşam sürüyorsunuz, ancak ülkemizdeki büyük şehirlerde bile bu şartlara sahip olmadan yaşayan çok sayıda insan olduğunu biliyoruz. Yalnız bunun da ötesinde, mesela, hangimiz evimizde musluktan akan suyu doğrudan içebiliyoruz? Ya da hangimiz yaşadığımız evin gelecek depremde kesinlikle zarar görmeyeceğinden eminiz? Veya çalıştığımız ofisin? Bu açılardan bakıldığında bu kriteri çok daha geniş açıdan değerlendirebileceğimiz kolaylıkla görülebilir.

Gösterge 1.1: Gecekondu ve uygun olmayan evlerde yaşayan kişilerin oranı
BM bu kriteri çok daha temel sayılarla ölçmeyi düşünmüştü. Gene de üzerimize düşen, gecekondu ve uygun yapıya sahip olmayan evlerde yaşayan kişilerin oranını ölçmek ve azaltılmak olmalıdır.

SKA 11.2: Güvenilir ve sürdürülebilir taşıma sistemlerinin kurulması

"Tamam" diyoruz, "Bu konuda iyiyiz". Tüm büyük şehirlerimizde güvenilir ve sürdürülebilir bir taşıma sistemi var. Ancak bu kavramdan hepimizin aynı şeyi anladığına emin miyiz? Mesela 70+ yaşında bir amca 500 T'ye binip Tuzla'dan Topkapı'ya rahatça seyahat edebilir mi? Benzer bir soruyu çocuklarımız için de sorabiliriz. Aklimızdaki toplu taşıma 18-45 yaş arası sağlıklı ve erkek bireyleri kapsıyorsa cevabımız "evet" olabilir ama toplumun her kesimini kapsayan bir toplu taşıma sistemine gerçekten sahip olup olmadığımızı tartışmamız gerekiyor. Bu tartışmayı

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

yapanların da 18-45 yaş aralığındaki sağlıklı, erkek bireyler olmaması gerekiyor.

Gösterge 2.1: Tüm cinsiyet, yaş ve engellilerin rahat ulaşılabilir ve kullanılabilir toplu taşımaya ulaşım oranları

SKA 11.3: Herkesi içine alan bir şehirleşme ve bireylerin dahil olduğu bütünlük şehir planlaması

Bugüne değin herhangi birimizde içinde yaşadığımız şehrin nasıl gelişmesi gerektiği soruldu mu? Sorulmamış olsa bile bu konuda bir başvuruda bulunduğumuzda, bu başvuru doğru biçimde değerlendirildi mi? Bu nedenle BM şehirlerin sürdürülebilirliği açısından katılımcı planlamamı çok önemli olduğunu düşünüyor.

Gösterge 3.1: Arazi kullanımındaki artışın şehir nüfusundaki artışa oranı

Şehirlerin gittikçe geniş alana yayılmasına saçaklanma deniyor. Saçaklanma kaynakların israf edilmesi açısından son derece zararlı bir şehirleşme türüdür.

Gösterge 3.2: Düzenli ve demokratik olarak şehri nüfusun şehrin planlamasına katıldığı şehirlerin ülkedeki oranı

SKA 11.4: Kültürel ve doğal mirasın korunması

Dünyanın en eski şehirlerinden biri

olan İstanbul'da yaşıyoruz ve bu tarihi mirasa gerçekten sahip çıktığımız söylenebilir mi?

Gösterge 4.1: Tüm kültürel ve doğal mirasın korunması için kişi başına yapılan harcama

Ancak BM burada gayet yetersiz bir ölçüm sistemi getiriyor. Çoğumuz kültürel ve doğal mirasın korunmasına ayrılan paradansa bu alanda gösterilecek özenin ve yapılacak kanuni düzenlemelerin çok daha önemli olduğunu kolayca görebiliriz.

SKA 11.5: Felaketlere karşı dirençliliğin sağlanması

Gelecekte karşılaşacağımız depremde oluşacak hasarı düşünüp uykumuz kaçırırsa bu kriteri yerine getirmekten son derece uzağız demektir. Ancak şehirlerimizde deprem dışındaki sel, kuraklık, hortum ve şiddetli rüzgar gibi meteorolojik risklere de hazırlıklı olmamız gerekiyor. Hem bu risklerden dolayı hasar oluşmamasını sağlamak hem de oluşan hasara acilen müdahale ederek bu hasarı gidermek, dirençliliğin temelindedir.

Gösterge 5.1: Felaketlerden oluşan can kaybı, kayıp olan kişiler ve doğrudan etkilenen kişilerin sayısı

Gösterge 5.2: Felaketlerden oluşan kritik altyapıya verilen zararların ve temel hizmet kayıplarının maddi boyutu
BM bu göstergelerle ne yazık ki dirençliliğin sadece hasara karşı koyma boyutunu ölçebiliyor. Oysa aynı zamanda hızla ayağa kalkabilme yetisini de değerlendirmemiz gerekiyor.

SKA 11.6: Şehirlerin çevreye olan etkilerinin azaltılması

Aşlında büyük şehirlerin çevreye olan etkisi gözümlerde büyüttüğümüz kadar fazla değil. Bunun ana sebebi de insanların birbirlerine çok yakın yaşamaları. Bunun kötü tarafı çıkan çöp ve kirliliğin daha yoğun olması ama iyi tarafı da doğru yönetildiğinde daha kolay bertaraf edilebilmesi.

Gösterge 6.1: Şehirde yaratılan çöpün düzgün ve düzenli toplanarak doğru

biçimde bertaraf edilen çöpe olan oranı
Gösterge 6.2: Şehirlerdeki parçacıktan oluşan hava kirliliğinin (mesela PM2.5 ve PM10) senelik ortalaması

SKA 11.7: Yeşil ve toplumsal alanların artırılması

Şehirlerin yaşanabilirliği açısından en önemli unsurların başında kişilerin güvenli bir biçimde şehirde var olabilmeleri geliyor. Bunun sağlanabilmesi için de toplumsal alanların tamamının, günün her saatinde, herkes tarafından rahatça ziyaret edilebilir olması gerekli. Ayrıca şehirlerdeki yeşil alanların da şehrin içine düzgün bir biçimde dağıtılmış ve herkes tarafından gezilebilecek konumda olması gerekli.

Gösterge 7.1: Tüm cinsiyet, yaş ve engellilerin serbestçe kullandığı, yaratılmış toplumsal açık alanların kişi başına miktarı

Gösterge 7.2: Son 12 ay içerisinde fiziksel veya cinsel tacize uğrayan kişilerin cinsiyet, yaş ve engellilikle birlikte oluş mekanının da belirlendiği oranlar

SKA 11.A: Şehirle kırsal bağlantısının kuvvetlendirilmesi

Bunun temel anlamı şehrin hemen çevresindeki kırsal beslemesi ve aynı

BM Sürdürülebilir Şehirler başlığını şu şekilde tanımlıyor:
“Şehirlerin karşılaştığı zorluklar şehirlerin büyüme ve gelişmesine imkan sağlamanın yanında kaynak kullanımını geliştirip çevresel kirliliği ve fakirliği de azaltan yollarla çözülebilir. İstedığımız gelecek ancak şehirlerde herkese fırsatlar tanınması, kişilerin temel hizmetlere, enerjiye, ulaşım ve konuta ulaşabilmesi ile mümkün olabilir.”

---

zamanda o kırsaldan beslenmesi. Yalnız ülkemizde özellikle de küreselleşmenin etkisiyle bunun ne derece zayıfladığını kolayca görebiliriz. Şehrin uzun vadede sürdürülebilir olması için bu bağlantının kuvvetlendirilmesi kesinlikle şart.

Gösterge A.1: Bölgesel ve kentsel gelişme planlarının nüfus artış öngörülerine ve kaynak ihtiyacına bağlı olarak yapılan şehirlerin oranı

SKA 11.B: Felaket riskinin kapsamlı biçimde yönetilmesi

Bu başlık, şehirlerden çok ülkenin risk algısını ilgilendirdiğinden şehirlerin elinden veri toplamam ötesinde fazla bir eylem gelmiyor.

Gösterge B.1: Felaket Riskini Azaltmak için Sendai Çerçevesi'ne (2015–2030) uygun felaket riski azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan ülkeler

Gösterge B.2: Ülkesel felaket riskini azaltma stratejileriyle uyumlu yerel felaket riskini azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan yönetimlerin oranı

SKA 11.C: Sürdürülebilir ve dirençli binalara maddi ve teknik desteğin sağlanması

Bu başlığı okuyunca eminim çoğumuzun aklına kentsel dönüşüm geliyor. Kentsel dönüşüm bunun bir parçası olsa da esas problem, düzgün bir yapıda yaşamak isteyen herkese gerekli finansal ve teknik desteğin sağlanmasında.

Gösterge C.1: Az gelişmiş ülkelere sürdürülebilir, dirençli, doğru kaynak kullanımı yapan ve yerel malzemelerle inşa edilmiş olan binalar için yapılmış yardımın oranı.

Görüldüğü üzere sürdürülebilir şehirler alanında 2030 yılına kadar kaydetmemiz gereken daha epey uzun bir yol var. Bu yol haritası da uygulamanız gereken asgariyi bize gösteriyor. Eminim şehirler bazında bir inceleme yapıldığında her yerin özelinde uygulaması gereken birçok uygulama olacaktır. ○

“Dengeli Bir Dijital ve Gerçek Hayat İlişkisi Gerekiyor”

İsteyelim veya istemeyelim; artık dijital bir hayatımız da mevcut. Bu dünyanın hem sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik hem de kişisel gelişimimiz için önemli olanakları var ancak diğer yandan aşırı ve dengesiz kullanımı, zihinsel ve fiziksel sağlık sorunlarından başlayan problemler yığınının beraberinde getiriyor. İşte bu sorunu odağına alan yeni bir sivil toplum kuruluşu var artık: Dijital Denge Derneği. Derneğin Yönetim Kurulu Başkanı Tuğba Şengül, bu konudaki sorularımızı yanıtladı.

 Barış DOĞRU

Öncelikle “Dijital Denge” ile neyi kastediyorsunuz? Ve böyle bir dernek kurma fikri nereden doğdu, biraz anlatabilir misiniz?

Uzun yıllardır teknoloji sektöründe çalışan bir profesyonel ve iki çocuğu olan bir anne olarak, dijital alışkanlıklar ve tutumlardaki “dengesizlik” durumunun olumsuz sonuçları, gözlemlediğim ve dert ettiğim bir konuydu. Teknolojinin gelişimini reddetmek mümkün değil. Doğru bir yaklaşım da değil. Hayatımızı kolaylaştıran, geliştiren pek çok fırsat barındırıyor. Ama bilinçsiz ve aşırı kullanımın sağlıktan, toplumsal sorunlara kadar hemen her alanda yansımalarını görüyoruz. Zihinlerimiz yorgun; çocukların gelişimini, iş hayatımızı, aile yaşamını, değerlerimizi etkiliyor. Ekonomik ve toplumsal sonuçlarıyla dijital dünyayla ilişkimizde tüm dünyada devrilme noktasındayız. Dolayısıyla yaşamın her alanında (beslenme, sağlık, sosyal hayat vb.) ihtiyaç duyduğumuz “denge” kavramının dijital dünya ve dijital cihazlarla ilişkimizde de zorunlu

olduğundan hareketle dengeye odaklandık. Buradan yola çıkarak üç yıl önce konunun uzmanları, akademisyenler, sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya gelerek oluşturduğumuz sosyal girişim, toplumda kalıcı bir çözüm üretmeye katkı sunmak amacıyla Dijital Denge Derneği olarak yapılanmasını tamamladı. Akademi, sivil toplum ve iş dünyasından temsilcilerin yönetim kurulunda ve destekçisi olduğu derneğimiz, tüzel kişiliğini kazanmasının ardından, eğitim programları ve farkındalık projeleri ile faaliyetlerine başladı. Toplumda bilinçli ve dengeli teknoloji kullanma kültürü oluşturmayı hedefleyen ve kâr amacı gütmeyen derneğimiz Türkiye’de bu alanda kurulan ilk sosyal girişim olma özelliğini de taşıyor.

Kuruluştan bu yana hangi konularda çalışma ve faaliyetlerde bulundunuz?

Amacımız; bireylerin mutlu, sağlıklı ve dengeli bir yaşam geliştirmeleri

vizyonu doğrultusunda, kişisel gelişime katkı yapmak, toplumda bilinçli ve dengeli teknoloji kullanma kültürü oluşturmak, dijitalin ve teknolojinin iş yaşamında uygun kullanımını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak. Teknolojik farkındalık, bugün dünyada da artık pek çok kurum ve kuruluşun çözüm aradığı bir sorun. Bu nedenle yurtdışında saha ziyaretleri gerçekleştirdik. Özel sektör, devlet ve sivil toplum tarafından yapılan çalışmaları yerinde inceleme fırsatı

bulduk. Ardından yine konunun önemli paydaşlarını bir araya getirdiğimiz Dijital Denge Çalıştayı'nı gerçekleştirdik. Ortaya çıkan sonuçlar, yalnızca farkındalık odaklı bir çalışma değil, program tabanlı bir faaliyetin bu konudaki toplumsal dönüşüme daha fazla katkı sunacağını gösterdi. Üç temel alanda, uzmanlar tarafından hazırlanan eğitim programlarımızı oluşturduk: **Ebeveyn Eğitimleri, Bireysel Atölyeler ve Kurum Eğitimleri.**

Ebeveynlere yönelik eğitimlerle; aile içi dijital tutum ve davranışlara yönelik bilgi ve desteğin sağlandığı atölyeler gerçekleştiriyoruz. Aileleri dijital dünyada ebeveynlik için güçlendirme, olumlu davranışların güçlendirilmesi ve psikososyal destek konularına odaklanıyoruz. Bireysel Atölyeler'de; bireyin hayatında yer alan dijital mecraların kullanımının sağlıklı ölçülere çekilmesine yönelik farkındalık oluşturmaya yönelik bir eğitim modülü uyguluyoruz. Kurum Eğitimleri ise, iş dünyası profesyonellerine yönelik ve dijitalin iş yaşamında uygun kullanımı, sınırların çizilmesine yönelik fikir birliği oluşturularak kurum kültürüne katkı sağlanmasını amaçlıyor. Bunun dışında da üniversiteler, özel

sektör ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde gerçekleştirdiğimiz farklı projeler yürütüyoruz.

Peki dijital bağımlılık konularında kimler en çok sorun yaşıyor?

Teknolojinin yaygın kullanımı nedeniyle bu aşamada her bireyin sorun yaşadığı bir alan. İnsanların büyük çoğunluğu hâlâ elektronik cihazlarına bağlı olmalarına karşın, gelecekte bu eğilimin değişeceği öngörülmüyor. Araştırmalara göre, birçok insan elektronik cihazlarına bağımlı olduklarını giderek daha fazla fark ediyor ve bu bağımlılıktan endişe duyuyor. Örneğin Ford 2019 Trend Raporu'na göre; tüketicilerin %45'i, mobil cihazlarından ayrılabilen kişilere imrendiklerini belirtiyor; 10 kişiden 7'si, cihazlardan "zorunlu bir şekilde" uzaklaşmamız gerektiği fikrinde

birleşiyor. Kullanımı bireysel ancak sonuçları ekonomik, sosyal ve toplumsal bir sorun olarak, bağımlılık noktasına gelmeden çözülmesi gereken ve herkese dokunan bir yanı var. Bağımlılık noktası ise ayrı bir aşama, Yeşilay'ın verilerine göre bugün Türkiye'de 1 milyon teknoloji bağımlısı var.

Sizin de bahsettiğiniz gibi yeni kuşaklar dijital dünyanın içine doğdular. Ve onların gelişiminde önemli bir rol oynuyor dijital dünya. Peki dengeli bir yaşam için çocukların eğitimi konusunda neler söylemek istersiniz? Anne babalara neler düşüyor bu konuda? Dijital ebeveynlik nasıl ele alınmalı?

Evet, bu nesil dijital bir nesil. Daha doğar doğmaz ekranlarla tanışıyorlar ve hayatlarında vazgeçilmez bir yer alması uzun sürmüyor. Ayrıca gelecek

---

“Teknolojinin yaygın kullanımı nedeniyle dijital bağımlılık aslında her bireyin sorun yaşadığı bir alan. İnsanların büyük çoğunluğu hâlâ elektronik cihazlarına bağlı olmalarına karşın, gelecekte bu eğilimin değişeceği öngörülmüyor, çünkü birçok insan bu durumu giderek daha fazla fark ediyor ve bu bağımlılıktan endişe duyuyor”

söz konusu olduğunda, iyi birer dijital vatandaş olmaları bir zorunluluk. Ama burada da bir “denge” gerekiyor. Çünkü aşırı ve bilinçsiz kullanım nedeniyle bugün dijital teknoloji kullanımı, okul öncesi ve okul çağındaki çocuklarda dikkat sorunları, agresif davranışlar, fiziksel inaktivite, obezite ve uyku sorunları ile ilişkilendiriliyor. Kas ve iskelet sistemi, uyku kalitesi, göz sağlığı, obezite, fiziksel inaktivite gibi beden sağlığını doğrudan etkileyen sonuçları var. Oyun oynama, yemek yeme ve uyku için ayrılması gereken zamanın kötüye kullanımına sebep oluyor. Bilişsel ve duygusal gelişimleri üzerine endişe verici sonuçlara zemin hazırlıyor. Tam da bu noktada sağlıklı ebeveynlik kavramı öne çıkıyor. Öncelikle ebeveynlerin bu konuda bilinçlenerek, çocukların dijital dünyada güçlü bireyler olarak yetişmesini sağlamaları gerekiyor. Bunun yolu da dijital dünyayı çok iyi tanıyarak ve kendilerini geliştirerek çocuklarına rehberlik etmelerinden geçiyor.

Dijital bağımlılık tabii ki sadece çocukların sorunu değil. Gençler, yaşlılar her kuşaktan insanlar, bu yeni dünya ile sağlıklı ilişki kuramayabiliyor. Bu konuda neler öneriyorsunuz çözüm olarak?

Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenler kavramı bu konuyu en iyi ifade eden tanımlardan. Yeni nesil doğrudan dijitalin içine doğdu ama bizler farklıyız. **Dijital göçmenler**, yani bizler, bu hızlı değişim karşısında duruşumuzu her zaman iyi ayarlayamayabiliyoruz. Dijital alışkanlıklarını gözden geçirmek aslında ilk adım. Teknoloji hayatımızın bir parçası ama iyi olma halimizi olumsuz da etkileyebiliyor. Psikolojimizi, sosyal yaşantımızı, zihnimizi... Yaşamın her anında bize eşlik eden teknolojiler ve dijital ortamlar, bilinçsiz kullanıldığında tüm kullanıcılar için kaygı verici sonuçlara sebep olabiliyor. Bu yüzden öncelikle farkında olmak gerekiyor. Ne kadar kullanıyoruz, niye kullanıyoruz, gerçekten gerekli mi? Teknoloji kullanımımızı sağlıklı ölçülere çekmenin yolu tıpkı

“Yeni nesil dijital bir nesil. Daha doğar doğmaz ekranlarla tanışıyorlar ve hayatlarında vazgeçilmez bir yer alması uzun sürmüyor. Ayrıca gelecek söz konusu olduğunda, iyi birer dijital vatandaş olmaları bir zorunluluk. Ama burada da bir ‘denge’ gerekiyor. Denge kaybolduğunda sorunlar başlıyor”

çocuklarda olduğu gibi yetişkinlerde de dengeden geçiyor. Bu farkındalığı kazandıktan sonra dijitalin hayatımızda nasıl bir rol oynamasını istiyoruz ona karar vermek önemli. Teknoloji işimiz, ilişkilerimiz, kişisel gelişimimiz için pek çok fırsat sunuyor. Bu fırsatları faydalanılan, dengeli bir dijital ve gerçek hayat ilişkisi çözüm için ilk adım. Bu yüzden, Dijital Farkındalık Atölyeleri’imizde bireylerin kendi dijital alışkanlıklarını gözden geçirmeleri ve kişisel aksiyon planlarını geliştirmeleri için destek oluyoruz.

Bu sorunun bir ayağı da çalışanlar. Yapılan birçok araştırma, dengesiz bir dijital kullanımın çalışanların verimliliklerini düşürdüğünü gösteriyor. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

İş dünyası, çalışanların hem bireysel hem de iş gereği dijitalle kurduğu ilişki nedeniyle bu sorunun yoğun karşılık bulduğu bir yer. Artık toplantılarımızı bile whatsapp gruplarıyla yürüttüğümüz, her dakika ulaşılabilir olduğumuz bir dijital kültür, iş dünyasında da denge sorununu öne çıkarıyor. Zihinsel yorgunluk ve verim üzerindeki olumsuz etkilerinin ekonomik sonuçları var. Microsoft’un yaptığı bir araştırmaya göre bildirimler nedeniyle ara verdiğimiz bir işe tekrar odaklanmamız 23 dakikamızı alıyor. Dolayısıyla iş dünyasında da çalışanların verim ve mutluluğunu artırmanın bir yolu da artık iş

dünyasında bir dijital çalışma kültürü oluşturulmasından geçiyor. Herkes için tek ve mutlak bir çözüm olmasa da iş telefonu ve bireysel telefonun aynı anda kullanılmaması, toplantılarda telefonların dışarıda bırakılması gibi küçük çözümlerle bunu düzenlemek mümkün. Kurum eğitimlerinde de kurunun yapısını da göz önüne alarak, bu kültürün oluşmasına katkı sağlamaya çalışıyoruz.

Bundan sonraki planlarınız neler? Hangi alanlarda öncelikle olarak çalışmayı planlıyorsunuz?

Hedefimiz, eğitimlerimizi ve faaliyetlerimizi yaygınlaştırarak toplumda bilinçli ve dengeli teknoloji kullanma bilincinin artırılması doğrultusunda çalışmalarımızı genişletmek. Daha fazla birey için bu alanda sosyal fayda yaratmak. Bunun için de devlet, sivil toplum, gönüllüler ve özel sektörle birlikte gerek projeler gerekse işbirlikleri yoluyla Dijital Denge konusunu gündemde tutmak ve çözümler üretmek. ○

Bilimle Yaşam Arasında: İklim İletişiminin Yeni Yolları

İklim krizi geçmişimizin, günümüzün ve geleceğimizin gerçeği. Bir yanda iç açıcı olmayan rakamlar, grafikler, uyarılar, önlemler, terimler, kavramlar, yangınlar, seller, kuraklıklar, eriyen buzullar, yükselen deniz seviyeleri, artan sıcaklıklar, türlerin-biyçeşitliliğin yok oluşu, korku, umutsuzluk, çaresizlik; diğer tarafta bilgisi ve farkındalığı artan toplumlar ile giderek eylemliliğini ve sesini yükselten, “gençleşen” bir hareket, umut... Ve bu ikisi arasında köprüleri kuracak “iklim iletişimi”... Peki, karamsarlık ve umut arasındaki geniş, zor aşılabilecek uçurumu nasıl kapatmalı, yani çözüme yönelik davranış değişiklikleri yaratmak için bu iletişim nasıl kurgulanmalı? İlerleyen sayfalarda farklı boyutlarıyla bu soruya verilen yanıtları bulacaksınız.

ABD, Minnesota Üniversitesi Genel Dahiliye Bölümü'nden öğretim üyesi Dr. Laalitha Surapaneni'nin, Kasım 2019'da *Ensia*'da yayımlanan yazısının başlığı "İklim Değişikliği İnkârcılarını Nasıl İkna Ederiz? Bu Yanlış Bir Soru"ydü. Yaptığı konuşmalarda bu soruyla sık sık karşılaştığını belirterek "Onlara IPCC'nin en son raporunu mu göstermeliyim? Türlerin yok oluşlarına dair içler acısı bilgiler mi paylaşmalıyım? Güvenilir tıp kurumlarının açıklamalarına mı yer vermeliyim?" diyor ve ekliyordu: "Ama biliyorum ki bunların hiçbirini işe yaramıyor. Araştırmalar, bilimsel gerçekleri sunmanın iklim değişikliği konusunda yerleşik inançları değiştirmede genellikle etkili olmadığı-

nı gösteriyor." Dr. Surapaneni, karşıları ikna etmeye zaman harcamaktansa pasif müttefikleri harekete geçirmenin daha verimli olacağını söylüyordu...

2015 yılımın son ayında Paris'te düzenlenen COP21, iklim rejiminin geleceğine dair tüm ülkelerin katkılarına dayanan bir sistem öngörmüş ve Paris Anlaşması ülkelerin onayına sunulmuştu. İklim değişikliğine dair topyekûn bir mücadele öngören bu süreç, iklim

eylemine hız verse de, 2018 yılı, bu konuda bir dönüm noktası oldu diyebiliriz. Zira başta IPCC'nin (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli) 1.5 Derece Özel Raporu olmak üzere yayımlanan raporlar işin bilimsel gerçekliğini ortaya koyarken, İsveçli genç Greta Thunberg'in başlattığı okul grevleri (Fridays for Future) de Türkiye de dahil olmak üzere dünyanın dört bir yanına yayılmaya başladı. İngiltere'de

Bilimsel raporlar vaktimizin azaldığını ısrarla vurguluyor.

Bir yanda da ciddi bir hareketlilik söz konusu. Bu hareketi en verimli şekilde "iklim yararına kullanmak" doğru bir iletişimle ve yönlendirmeye mümkün olabilir kuşkusuz.

Extinction Rebellion'm (Yokoluş İsyanı) dikkat çeken eylemleri medyada yer bulurken, "iklim değişikliği" yerine "iklim krizi" ifadesi kullanılmaya başlandı ve "iklim grevi" (climate strike) de Collins Sözlüğü tarafından yılın kelimesi seçildi. Bir yandan da hem eşitsizlik hem de iklim değişikliğinin yarattığı ve giderek derinleşen krizle başa çıkmanın sosyal, ekonomik ve çevresel anlamda cesur bir dönüşüme ihtiyaç duymasından hareketle önce ABD Kongre Üyesi Alexandria Ocasio-Cortez ve son olarak da Aralık 2019'da Madrid'de gerçekleştirilen COP25 sırasında Avrupa, "Yeşil Düzen"lerini ilan ettiler.

Evet, bilimsel raporlar vaktimizin azaldığını ısrarla vurguluyor. Bir yanda da ciddi bir hareketlilik söz konusu. Bu hareketi en verimli şekilde "iklim yararmaya kullanmak" doğru bir iletişimle ve yönlendirmeye mümkün olabilir kuşkusuz. Araştırmalar, bilim insanlarının sunduğu rakamların ve geleceğe yönelik öngörülerin insanların görtişleri üzerinde çok etkili olmadığını ortaya koyarken, iletişim bu noktada biliminin bulgularıyla insanların bu olguları anlamlandırması arasında bir köprü görevi görüyor. İklim krizinin etkileri hem coğrafi olarak farklılık gösteriyor, hem de yaşanan olaylar, etkiler ve yoğunlukları bakımından. Bu da, her türlü iletişimde olduğu gibi iklim iletişiminde de yerel dinamiklerin göz önünde bulundurulmasını gerektiriyor.

Avrupa'nın önde gelen iklim iletişimcilerinin oluşturduğu Climate Outreach'ın direktörü Adam Corner, "İklim değişikliğinin iletişimi çetrefil bir mesele. İnsanlara, örneğin, artan küresel sıcaklıklarla ya da yükselen deniz seviyeleriyle ilgili rakamları verdiğinizde, bu her zaman pozitif davranış değişikliği yaratmaz. Farklı ve daha etkin bir strateji, çerçeveleme yaklaşımı ve farklı hedef kitleler için 'kişiyeye özel' mesajlardır" diyor. Örneğin halk sağlığı bu çerçevelerden biri; eriyen buzullar "uzak" gerçekliğiyle birlikte orman yangınlarının, sellerin ve kurak-

Soyut Fikirler Yerine Gerçek Dünya

Climate Outreach'in hazırladığı "İklim değişikliğinin etkin iletişimi ve kamuoyunu dahil etmek için ilkeler -IPCC yazarları için elkitabı"ndan altı ilke, bilim ile toplum arasında köprü kurmaya odaklanıyor.

1- Kendinizden emin bir iletişimci olun: Bilim insanlarına bir hayli güvenilir. Kendinize has bir dil oluşturarak hedef kitlenizle etkin bir iletişim kurabilirsiniz.

2- Soyut fikirlerden değil gerçek dünyadan bahsedin: Bilimsel ve siyasal söylemi tanımlasalar da, iklim değişikliğinin "büyük rakamları" (küresel ortalama sıcaklık hedefleri ve atmosferik karbondioksit konsantrasyonları gibi) insanların günlük deneyimleriyle ilişkili değildir. İklimle ilgili konuşmanıza, açık bir dil ve hedef kitlenizin aşına olma ihtimalinin yüksek olduğu örnekler kullanarak, ortak bir zeminde başlayın.

3. Hedef kitleniz için önemli olanlarla bağlantı kurun: Araştırmalar, insanların değerlerinin ve siyasi görüşlerinin, iklim değişikliği konusundaki tutumları üzerinde bilimsel bilgi düzeylerine göre daha büyük bir etkiye sahip olduğunu

gösteriyor. Yaygın olarak paylaşılan değerlerle veya iletişiminizde "yerel" noktalarla bağlantı kurmak önemlidir.

4. İnsan hikayesi anlatın: Çoğu insan dünyayı istatistik ve grafiklerden ziyade anekdotlar ve hikayeler yoluyla anlamlandırır. Bu yüzden anlatı yapısını tercih etmek ve bilgiyi sunarken bilimin arkasındaki insanı göstermek ilgi çekici bir hikaye anlatmanıza yardımcı olacaktır.

5. Bildiklerinizle liderlik edin: Belirsizlik, iklim biliminin göz ardı edilmemesi gereken bir özelliğidir ancak bilim insanı olmayanlarla yapılan konuşmalarda önemli bir engel yaratabilir. "Bilinmeyenler"den önce "bilinenlere" odaklanın ve güçlü bilimsel araştırmaların desteklediği alanları vurgulayın.

6. En etkili olan görsel iletişimi kullanın: Resim ve grafiklerin, sözlü ve yazılı iletişim kadar kanıtı dayalı bir şekilde sunulması gereklidir. Climate Visuals projesi ve ayrıca Tyndall Center'in rehberi etkili iletişim için faydalı araçlar sunuyor.

lıkların da iklim ile bağlantılandırılması, insanların kafasında var olan ancak uzak bir geleceğe ve yerlere dairmiş görünen "iklim değişikliği" algısını somutlaştırıyor, yaklaşıyor.

Bir yanda iç açıcı olmayan rakamlar, grafikler, uyarılar, önlemler, terimler, kavramlar, yangınlar, seller, kuraklıklar, yükselen deniz seviyeleri, eriyen buzullar, artan sıcaklıklar, tülerin-biyoçeşitliliğin yok olması, korku, umutsuzluk, çaresizlik; diğer tarafta bilgisi ve farkındalığı artan toplumlar ile giderek eylemliliğini ve sesini yükselten, "gençleşen" bir hareket, umut... Ve bu ikisi arasında köprüleri kuracak "iklim iletişimi".

EKOIQ'nun sorularını yanıtlayan ABD, Colorado Boulder Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Politikaları Araştırma Merkezi direktörü ve öğretim üyesi Maxwell Boykoff, "Birbiriyle kesişen bu zorluklarla ilgili nasıl planlama yapacağımız ve onlarla nasıl yüzleşeceğiz, hayatlarımızın geri kalanını ve gelecek nesillerin hayatlarını belirleyecek" diyor.

Peki, karamsarlık ve umut arasındaki geniş, zor aşılabilecek uçurumu nasıl kapatmalı, yani çözüme yönelik davranış değişiklikleri yaratmak için bu iletişim nasıl kurgulanmalı? İlerleyen sayfalarda farklı boyutlarıyla bu soruya verilen yanıtları bulacaksınız. ○

Bir Kaset Koysak da Neşelenemiyoruz!*

İklim Krizi İletişiminde Çaresizlik Düğümü Üzerine...

Greta'nın okul grevini başlattığı gün, iklim krizi iletişimde son dönemeci döndük. Bu kadar etkili olmasında, ilham vermesinde, dinlenmesinde, gerçeği dile getirmesinin büyük payı var. Korku değil, umut değil, hakiki bir çağrı. Hakikat, kendiliğinden gelen, iklim krizi ile birebir yüzleşen ve sorunu kucağına bırakıverdiğimiz yeni kuşağın kendi gezegenini sahiplenmesinde. En nihayetinde, "can havliyle hayatta kalmak için mücadele eden, edecek" bir kuşağı izlediğimizi biliyoruz.

 Damla ÖZLÜER,
Myra Sosyal Fayda İletişimi Ajansı

İklim krizi iletişimi, küresel ısınma karşıtı kampanyalar ile başladığından beri dördüncü büyük dönemine girdi. İlk adım, iklim krizinin varlığını anlatmak üzereydi ve belki de en uzun etap bu oldu. Yıllar boyunca irili ufaklı, yerel, ulusal, uluslararası pek çok sivil toplum örgütü, inisiyatif, akademik yapı, iklim krizinin "var"lığını anlatmak için türlü çeşit kampanyaya imza attı. Bugün, köşede bucakta hâlâ birkaç "inkârcı" kalmışsa da bu arkadaşlar dünya düzdür savunucuları kategorisinde sayılıyor.

İklim krizinin varlığını, birkaç politikacı ve meczup dışında anlamayan kalmayınca, bu kez sıra ne mene bir bela olduğunu anlatmaya geldi. Bizim ajans içinde taktığımız lakabıyla "parmak sallama iletişimi" dönemi. İşaret parmağını sallayarak "Sakın ha!" dediğimiz kampanyalar. Dehşetli görüntüler, felaket senaryoları, sular altında kalan şehirler, kuraklıktan çatlamış araziler, yok olan türler... Parmak iletişimi, en korkunç kâbuslarımızı açığa çıkarıyor, insanlığı ve tek tek bireyleri çizdiği dehşetengiz geleceği göstererek ikna etmeye, harekete geçirmeye çalışıyordu. Hem işe yaradı hem de yaramadı...

Çok Korktuk Ama Harekete Geçtik mi?

Bu iletişim döneminde, iklim krizinin dünyamızı kıyaslandığında bir göz kırpmı olan insanlık tarihinde karşılaştığımız en büyük tehlike olduğuna ikna olduk (Yine büyük çoğunlukla). Buzuluna hapsolmuş kutup ayısı için kahrolduk, petrole bulanmış karabatağa gözyaşı döktük, alevler içinde kalmış dünya fotoğrafına dehşetle baktık. Bunlar, bu dönemin en ikonik kampanyalarının anahtar görselleri olarak belleklere kazındı. Kazındı kazınması da, harekete geçtik mi?

İster kampanyanın imzacısı olan sivil toplum kuruluşu isterse kampanyayı hazırlayan yaratıcı ekip olsun her iletişimci, iletişim ortamına bıraktığı, be-beği olan kampanyasının büyümesini ister. Hele ki bu kampanyalar bir ürün satışından ziyade davranış değişikliği yaratmak, tutkuyla inanılan bir “iyiliğin” hayata geçmesini sağlamak için kurgulandıysa... Bu kampanyalarda da durum farklı değildi. Ancak “güçte bir dalgalanma oldu” ve izleme kriterleri tuhaf bir koordinata ışlandı. Kampanyalar aldıkları beğeni oranlarıyla değerlendiriliyordu. Hakkında konuşuldu mu? Dijital yerliler bayıldı mı? İnsanlar paylaştı mı? Cannes’da ödül aldı mı? İmdi kriz yırtılır! ... Ve fakat iklim krizi büyümeye devam etti.

Ne olmuştu? Başımıza gelen insan doğasıydı. Elbette kampanyaların ne kadar ilgi çektiği önemli değerlendirme kriterlerinden biri, ancak özellikle sosyal fayda iletişiminde etki analizi ve sürekli izleme olmadan bir kampanyanın doğru bant teline basıp basmadığını bilemeyiz. İklim krizinin felaket boyutunu anlatmayı gerçekten iyi başarmıştık. O kadar iyi başarmıştık ki, insanların bir kısmında “vur patlasın çal oynasın” etkisi yaratmıştık. Bu deyim bize ait değil, birkaç ay önce bulunduğumuz sürdürülebilir iletişim üzerine çalışan Avrupalı ajansların bir toplantısında, Roma’dan bir ajans temsilcisinin sözü. Hemen bağlanalım: “İtalya’da iklim değişikliği kampanyaları hiç bek-

Evet, iklim krizinin insanlığın sorunu olduğu biliniyor ve bu sorun ile ilgili herkesin bir şey yapması gerektiğine dair ortak bir kanı oluşturuluyor. Ancak, iklim krizinin, temelde insanlığın kurduğu ekonomik sistemin ürettiği bir kriz olduğunu akıldan tutmak gerekiyor. Bu sistemi makyajlayıp yeni kasa olarak piyasaya sürmek artık mümkün değil.

lemediğimiz bir sonuç veriyor. İnsanlar zaten bu çok büyük bir felaket ve bizim bunu önleme şansımız yok. O halde bari dünyanın son günlerini neşe içinde geçirelim der gibiler. Bir anlamda savaş ortasında karnaval düzenler gibiyiz! Ve ne yapacağımızı kestiremiyoruz.” Bakmayın siz bunu açıkça söyleyenin İtalyan ekibi olmasına. Ne de olsa hepimiz Neron’un mirasçısı, Caligula’nın halefimiz. Ve çözemeyeceğimize inandığımız sorunlar karşısında bir kısmımız bütünlüp birer devekuşu oluruz. Bir kısmımız da nereden buldukları bilinmez bir güçle savaşmaya devam eder.

Peki iletişim, bu ikinci kitleyi büyütmek için neler yapabilir? Önümüzdeki soru buydu. İki yıl önceki **Hemzemin Uluslararası Sosyal Fayda İletişimi Konferansı**’nda sorduğumuz soru da buydu: **Korku ve Umud Sarkacında Sosyal Fayda İletişimi...**

Zira, iklim krizine dair iletişim ortamı da bir sarkaç gibi işliyordu. Bir yanda dünyanın sonunu anlatan felaket senaryoları vardı. Diğer yanda ise, başını şirketlerin çektiği, aydınlık ve ferah günleri odadan çıkarken ışıkları kapatarak yakalayabileceğimizi söyleyen pembe, tatlı bir dünya. Peki bu iki-

sinin arasındaki hakikati nasıl bulacak, nasıl iletişimini yapacaktık?

Vaatleri, Gerçekleri Iskalayan İletişim...

Sivil toplum bu düğümü görmekte gecikmedi. İlk tepki, insanlara tek tek bireylerin de yapabileceği bir şeyler olduğunu anlatmaktı. Bu doğruydı, tek tek yapabileceğimiz şeyler vardı. Önemli bir davranış değişikliği de (en azından bazı ülkelerde) yaratıldı. Artık çöplerimizi ayrıştırıyor, fazla ışıkları kapatıyor, sifonlarımızı daha az su aktacak şekilde yeniden düzenliyoruz. Heyhat, enerjisi verimli, akıllı bol kentler bile tasarlıyorduk. İmdi, rahat bir uyku çekebilir, sabah aynaya baktığımızda sorunlu bir bireyin ışıl ışıl gülmemesiyle karşılaşabiliydik. Gelgelelim, 1,5 dereceyi bırakın 2 derecelik bir hedefi bile tutturamayabileceğimiz anlaşıldı. Ne olmuştu?

En sonda söyleyeceğimizi şimdi söyleyelim: İletişim her sorunun ilacı olmaz. Ancak iletişim pek çok şeyi değiştirebilir. Lakin ister insanları yüz yüze ikna ederken, isterse kitle iletişim araçlarıyla kampanya yaparken, insanların iletişim kurma yöntemi, Aristo’nun retoriğinden beri, asırlardır değişmedi.

Adaleti merkezimize almadığımızda, toplumsal zenginliğin nasıl bölüşüldüğünü, kimin çevre tahribatından daha çok etkilendiğini, hayatımızla ilgili kararları kimin aldığı konusmadığımızda, yaşadığımız ekolojik kriz de giderek derinleşiyor.

En temelde, karşımızdakini herhangi bir davranış-tutum değişikliğine ikna etmek istiyorsak, üçlü bir mekanizmayı hayata geçirmemiz gerekiyor:

1- Ethos: Konu hakkında konuşan kişinin-kurumun güvenilirliğini sağlamalıyız. Bu güvenilirlik pek çok taraftan örülen bir "nam" meselesi. Örneğin iklim krizi ile ilgili kampanyayı yapan kurumun, kitleler nezdinde konu hakkındaki uzmanlığının yanı sıra tarafsızlığının, inandırıcılığının ve verdiği mesajın güvenilirliğinin olması.

2- Pathos: Kampanyamızın mesajı ve vaatleri ile kitlemiz arasında kurulan bağın duygusu. Bu duygu bağını yaratabiliyor muyuz? Kitlelerimizi meselemize adayabilir miyiz?

3- Logos: Mesajımızın mantığı. Ortaya koyduğumuz, soruma verdiğimiz çözüm önerisi ve bu çözüm için insanları çağırduğumuz aksiyon arasında tutarlılık var mı?

Bu üç silahlşörler üzerinden iklim iletişimi kampanyalarımızın tarihine şöyle bir baktığımızda, ister korku iletişimi ister bireysel çağrı kampanyaları olsun, işin *ethos* ve *pathos* kısımlarını çözmekte pek mahir davrandığımızı görebiliyoruz. İklim krizi üzerine konuşan sivil toplum kendi paydaş haritasında yanında yer almasını istedikleri üzerinde sağlam bir güven elde etti. Bu güveni inşa etmek için yıllar boyunca inkârcıların ağır saldırılarıyla yüz yüze geldiğini umutlanmamak ve bu süreçteki

dirayetlerini takdir etmemek en hafifinden ayıp olur.

İkinci başarı öyküsü, *pathos*'u, yani kitlelerle kurduğumuz duygu bağını oluştururken yaşandı. Korku iletişimi halihazırda pek başarılı bir biçimde (hatta kitlelerin araba farına maruz kalmış tavşan gibi donakalmasına bakarsak fazla başarılı) olmuştu zaten. Bireyleri ikna edip evlerinde yapabilecekleri bir şeyler olduğunu anlatırken de insanlığın ortak sorumluluğuna olan bağ güçlendirildi. Ne kadar tabana yayılabildiği ayrı bir soru olmakla birlikte "Bir şey yapmalı" fikrine kapılanların sayısının azımsanamayacağı ortada. Ancak bu başarı öyküsünün kısmi bir başarı olduğunu söyleyip detaya inelim.

Neden Topyekûn bir Seferberlik Yaratılamıyor?

Sorunlardan biri, duygu bağı ile yazılan başarı öyküsünün "kısmi" olması. Evet, iklim krizinin insanlığın sorunu olduğu biliniyor ve bu sorun ile ilgili herkesin bir şey yapması gerektiğine dair ortak bir kanı oluşturuluyor. Ancak, iklim krizinin, temelde insanlığın kurduğu ekonomik sistemin ürettiği bir kriz olduğunu akıldan tutmak gerekiyor. Bu sistemi makyajlayıp yeni kasa olarak piyasaya sürmek artık mümkün değil. İklim krizi, her yerde eşit olarak yaşanmadığı gibi, çözüm için sorumluluk alması gerekenlerin atması gereken adımlar da eşit değil. Eşitsizlikleri hedeflemeyen bir politikanın çözüm olmayacağını, oltası-

la balıkçılık yapan da, küçük tarlasında ekin büyüten de biliyor. 1988'den beri gerçekleşen küresel seragazi salımlarının %71'inden yalnızca 100 şirketin sorumlu olduğunu söylemiyor olabilirler. Ama trol tekneleriyle denizi kurutanları, çiftçilerin tohumlarına, kaynak sularına el koyanları bir çırpıda anlatıyorlar. *Gazete Duvar*'da yayımlanan çeviri makalesinde Philipp Chmel "Gezegeni tek başımıza kurtaramazsınız" diyor sürdürülebilir kampanyalarına cevaben. "Sürdürülebilir tüketicilik, başkalarını ve doğayı önemserken bir yandan da tüketmeye devam etme olanağı sağlaması itibarıyla, hem üreticilere hem de tüketicilere oldukça cazip geliyor. İnsanlara açık bir biçimde, radikal bir değişikliğe ihtiyaç duymadan, soyut ve kahredici iklim krizi tehlikesi karşısında 'bir şeyler yapma' fırsatı sunulmakta" diye ekliyor.

Leonard Cohen'den alıntıyla devam edelim: "Herkes biliyor!" (Everybody knows.)

"Herkes biliyor geminin su aldığı / herkes biliyor kaptanın yalan söylediğini / herkes biliyor zarların hileli olduğunu."

İşte bu yüzden, kampanyaların hedef kitlelerle kurduğu duygu bağı da kısmi bir başarı yakalayabiliyor. Felaketin büyüklüğüne dair korkuyu yayabiliyor, kitleleri buna inandırabiliyor, insanların sorumluluk duygularına seslenebiliyor ve kendi hayatlarında küçük de olsa davranış değişikliği yaratmayı başarabiliyoruz.

Ancak mesele bir "topyekûn seferberlik" kurabilmeye gelince iletişim duvara tosluyor. Çünkü bu seferberlik çağrısının hedefi bireysel tüketicinin tüketim alışkanlıkları ile sınırlı kaldığında çözümün buradan çıkmayacağını sen, ben, anam, babam, dedem biliyor.

Gelelim, şu ana kadar hiç bahsetmediğimiz *logos* kısmına. Bireysel tüketicici gündelik yaşam değişiklikleri ile sınırlayan çağrıların toplu bir etki yaratmasında iletişimdeki kurgu hatalarımız ayağımıza dolanıyor. Kampanya beni çöpümü ayrıştırmaya çağırıyor. Vaadi

---

Çok kullanılıyor ama yine de kullanmaktan imtina etmeyelim: Hakikatin ortaya çıkmak gibi bir huyu var! Ve bu hakikat, iklim krizi iletişiminde 16 yaşında bir genç öğrencinin ağzından döküldü: "Ne cüretle!"

---

ise benim bunu yapmamın gezegeni kurtarması üzerine kurulu. Amma ve lakin Oxfam araştırmasından söylersek "en zengin %10, küresel karbondioksit salımlarının %50'sinden sorumlu". Bu temel tutarlılık sorunu, birkaç paragraf önce zihnimize taktığımız "korku ile umut sarkacı arasında hakikatin iletişimi" sorumuna da işaret ediyordu. Ta ki...

Hakikat Gündeme Düşünce...

Çok kullanılıyor ama yine de kullanmaktan imtina etmeyelim: Hakikatin ortaya çıkmak gibi bir huyu var! Ve bu hakikat, iklim krizi iletişiminde 16 yaşında bir genç öğrencinin ağzından döküldü: "Ne cüretle!"

Greta'nın dünya liderlerine yaptığı konuşmayı bir iletişimci cinliğiyle yelleştirirsek: "Bak beyim, sana iki çift lafım var. Koskoca adamsın. Paran var, pulun var, her şeyin var. Binlerce kişi çalışıyor emrinde. Yakışır mı sana iklimle oynamak!"

Greta'nın okul grevini başlattığı gün, iklim krizi iletişiminde son dönemeci döndük. Bu kadar etkili olmasında, ilhan vermesinde, dinlenmesinde, gerçeği dile getirmesinin büyük payı var. Korku değil, umut değil, hakiki bir çağrı. Hakikat, kendiliğinden gelen, iklim krizi ile birebir yüzleşen ve sorunu kucağına bırakverdiğimiz yeni kuşağın kendi gezegenini sahiplenmesinde. En nihayetinde, "can havliyle hayatta kalmak için mücadele eden, edecek" bir kuşağı izlediğimizi biliyoruz.

Greta'nın simgesi haline geldiği gençlik hareketinin iletişimi bu nedenle beklenmedik bir dalga etkisiyle yayıldı ve yayılmaya devam ediyor. Kendiliğinden gelen, kendi meselesini sahiplenen ve bunun için harekete geçen gençlerin *ethos*'u sağlam. Kitlelerle

kurdukları duygu bağı, *pathos*, buluştu. Ve argümanlarındaki tutarlılık son derece berrak.

Karşıt kampanyalar da -ister üç beş kalmış iklim inkarcısı olsun, ister var olan sistemi yeniden paketleyip değişmeden değişmiş görünmek isteyenler- önlerine çıkan bu dalgayı durdurmak için çeşitli taktiklere yöneliyor. Belli ki, işin mantığında ve tutarlılığında hata bulmak pek mümkün olmayacak. O halde, öncelikle *ethos*'a, konuşan kaynağın güvenilirliğine gölge düşürmeli. Greta ile ilgili yapılan pek çok yorumu, kişisel özelliklerinden bir çocuk olmasına, kimi odakların maşalığına varana dek bu gözle incelemekte fayda var. İkinci olarak da kitlelerle kurduğu duygu bağına zedelemeli. Küçük görmek, atıl bırakmak, etkisizleştirmeye çalışmak da bu alandaki iletişim araçları.

Bu iki kampanyanın hangisinin galip geleceğini an itibarıyla söylemek güç. Üstelik, özellikle iklim krizi iletişimi dendiğinde dilekelerimizi, umutlarımızı gerçeklik zannetmeye (*wishfull thinking*) meyilliyiz. Son alıntımızı Çetin Altan'dan yapalım: "Enseyi karartmayın!" Zira bir kez daha görüyoruz ki, hakikatin iletişimi beklenmedik etkiler yaratır. ○

* *Turgut Özal, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nden geçerken, Semra Özal'a demişti: "Haydi bir kaset koy da şöyle bir neşelenelim Semra Hanım." Semra Hanım, o sırada İstanbul'a bakıyor, "Her taraf güzel, imar edilmiş, yollar, yapılar..." diyordu. Üzerinden 30 yıl, üçüncü köprü, bir Marmaray, üçüncü havalimanı geçtikten sonra, Kanal İstanbul'a doğru yürürken, imara boşduğumuz İstanbul'da neşemizi bulmakta zorlandığımız aşikâr.*

“İklim Değişikliği Uzak bir İhtimal Değil, Şu Anda Yaşanıyor”

**İzmir Ekonomi Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve
Uluslararası İlişkiler
Fakültesi Öğretim Üyesi
Dr. Bengü Aydın Dikmen,
“Durumun aciliyeti korku
duygusunu getiriyor.
Ama korkutmaya çok
yaslanmamak gerekiyor,
yoksa insanlar ve
dolayısıyla kurumsal
aktörler ‘eh nasılsa
yapacak bir şey yok artık’
noktasına gelirler, bu da
eylemsizlik anlamına gelir
ve krizin derinleşmesine
sebepl olur” diyerek,
ekliyor: “İnsanlara
umudun diliyle konuşmak
gerektiyor. Yapılan iyi
şeylerden, kolektif
çabanın sonucu olan
kazanımlardan bahsetmek
lazım.”**

 Nevra YARAÇ

Son aylarda yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında önümüzdeki dönemde nasıl bir iklim iletişimi bizi bekliyor?

İklim hareketinin diğer toplumsal hareketlerden farklı olarak yaşadığı en büyük zorluk zamanla yarışması. Toplumsal değişim on yıllara ihtiyaç duyar ama bizim on yılımız bile yok. Bu yüzden iklim iletişiminin hayati bir rolü

var. Zamanın azlığı, durumun aciliyeti korku duygusunu getiriyor. Ama korkutmaya çok yaslanmamak gerekiyor, yoksa insanlar ve dolayısıyla kurumsal aktörler “eh nasılsa yapacak bir şey yok artık” noktasına gelirler, bu da eylemsizlik anlamına gelir ve krizin derinleşmesine sebep olur.

Bir de Türkiye’de zaten kötü haberlerden bezmiş bir toplum var; insanlara umudun diliyle konuşmak gerekiyor. Yapılan iyi şeylerden, kolektif çabanın sonucu olan kazanımlardan bahsetmek lazım. Böylece harekete geçtiklerinde bir şeylerin değişebileceğine inanmalılar. Vatandaşları bu yönde bilgilendirerek yönlendirecek bir iletişim de fayda-

lı olabilir. Bir yerdeki kazanımın nasıl gerçekleştiği araştırılıp sunulabilir. Belirli konuların takipçisi olunabilir. Geçtiğimiz haftalarda, termik santrallerin filtresiz çalışmasına üç sene izin veren meclis kararı cumhurbaşkanının veto etmesi örneği, çevrecilerin bir kazanımdır.

Ayrıca iklim değişikliğinin toplumu vuracak etkilerinin, yani gıda, susuzluk, altyapı kaynaklı maddi hasarlar gibi etkilerin daha iyi anlatılması ve bu hırcılığın ana akıma girmesi gerekiyor. İklim değişikliği uzak bir ihtimal değil, şu anda yaşanıyor. Etkilerini birbir yaşayan insanlarla görüşmek, onların hikayelerini aktarmak doğru olabilir.

Son dönemlerde Türkiye’de de gerek seminerler, konferanslarla gerekse sahada gerçekleştirilen eylemlerle iklim eylemi konusunda bir hareketlilik yaşanıyor. Bu çerçevede Türkiye’deki gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tabii ki bunlar olumlu gelişmeler fakat hâlâ belirli bir azınlığın katıldığı toplantılar bunlar; toplumun tabanına ulaştığını söyleyemeyiz. İklim hareketinin bütün toplumsal katmanları içine alması gerekiyor.

Her türlü iletişimde olduğu gibi iklim iletişiminde de yerel dinamiklerin göz önünde bulundurulması gerektiğinden, dili yerelleştirme anlamında Türkiye’deki durumu nasıl görüyorsunuz? Birçok kavramın birebir çevirisi yapıldığından bazen anlaşılması güç olabiliyor ya da çeviride asıl anlamı kaybedebiliyor.

Evet örneğin “strike” kelimesinin Türkçesi “grev” olarak kullanıldı ama aslında “boykot” daha uygundu. Yanı sıra, iklim değişikliğinin yoğun olarak Türkçe olmayan bilim terminolojisiyle yoğun bir şekilde verilmesi de konunun yabancılaşmasına yol açıyor.

Uluslararası alanda kentlerin ve yerel yönetimlerin önemi artarken ve Türkiye’de yerel yönetimler iklim iletişimi konusunda neler yapmalı?

Dünyada iklim krizini durdurmak için

somut adımlar atan aktörlere baktığımızda merkezi hükümetlere kıyasla yerel yönetimlerin çok daha etkin olduklarını görüyoruz. Türkiye’de de iklim hareketinin yükselişiyle beraber belediyelerde bir kıvılcık başladı. En son 24 belediyenin imzaladığı deklarasyon çok umut verici. İklim iletişiminde belediyeler çok önemli bir rol oynayabilirler. Öncelikle, her belediye hemen İklim Acil Durumu ilan etmeli. Daha sonra, iklim krizi hakkında düzenli paneller, konferanslar düzenleyerek halkı bilinçlendirebilirler; konser, yarışma gibi büyük organizasyonlarla iklim meselesine dikkat çekebilirler. Billboard, pano gibi kamusal alanlarını iklim krizine dair bilgilendirici afişler olarak kullanabilirler. Okullar ve üniversitelerle beraber eğitim programları düzenleyebilirler.

“Türkiye’de, iklim krizine yol açan seragazlarının %65’inin fosil yakıttan kaynaklanması dolayısıyla sorunun çözümü için kömür, petrol ve gazın hayatımızdan çıkmasının bir zorunluluk olduğu inkar ediliyor. Bunlar olmadan da bir ülke ekonomisinin pekâlâ yürüyebileceği tartışmasına girilmesi gerekli”

İklim iletişimi, durumun aciliyeti göz önüne alındığında, “iklim inkârcılarını” iknaya yönelik mi, yoksa bu konuda farkındalık taşıyan pasifleri harekete geçirmeye yönelik mi kurgulanmalı sizce?

Türkiye’de iklim inkârcıları çok sayıda değil. İklim değişikliği kabul görüyor. Ama Türkiye’ye özgü başka türlü bir inkârcılık oldukça yaygın. İklim krizine yol açan seragazlarının %65’inin fosil yakıttan kaynaklanması dolayısıyla sorunun çözümü için kömür, petrol ve gazın hayatımızdan çıkmasının bir zorunluluk olduğu inkâr ediliyor. Bunlar olmadan da bir ülke ekonomisinin pekâlâ yürüyebileceği tartışmasına girilmesi gerekli. Zaten iklim krizinin yıkıcı etkileri karşısında her ekonominin sarsılacağı garanti. Kaldı ki yaşamın yok olacağı bir felaketten bahsediyoruz, bunlar karşılaştırılabilir şeyler değil.

İklim hareketine bu konuda farkındalık taşıyan herkes katılmış değil. O yüzden sadece onları harekete geçirmek bile büyük bir nicelik artışı anlamına gelir.

İklim tartışmalarında iklim adaleti vurgusu yeterince yer alıyor mu sizce? İklim krizinden en çok etkilenen alanlarda yaşanacak bir hareketlenmenin yayılması mümkün olabilir mi?

Yer almıyor. O yüzden meselenin insani, toplumsal yanı daha çok verilmeli. Bu kırılğan gruplar kendi gündelik hayatlarında zaten eşitsizlik ve adaletsizliğin pek çok boyutunu bir arada yaşıyorlar ve iklim değişikliği bunları katlandıracak. Ama bu otomatik olarak onların birer etkin aktöre dönüşmelerini sağlamaz. Burada sivil toplum örgütlerine ortak bir siyaset kurulması için önemli bir rol düşüyor.

Diğer yandan, küresel iklim adaleti mevzusunun fazlaca söylemselleştirilmesi de iklim krizinin çözümüne yönelik olarak oluşturulacak politikaları sanki çok radikal veya ütöpik olması gerekiyormuş gibi algılanmasına yol açıyor. Yani sanki zaten küresel adaletsizliği ortadan kaldıramayız, o zaman iklim krizine yönelik de bir şey yapamayız algısı pekişebilir. ○

“Olumlu Değişikler Yapmak İçin Her Zaman Vakit Var”

ABD, Colorado Boulder Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Politikaları Araştırma Merkezi (CSTPR) direktörü ve öğretim üyesi Maxwell Boykoff, yaratıcı iklim iletişimi üzerine yazdığı son kitabında, iklim değişikliği iletişimde stratejilerin farklı bağlamlardaki farklı hedef kitlelere etkin biçimde ulaştırılması gerektiğini, mevcut zorluklara anlamlı, sağlam ve sürdürülebilir yanıtlar geliştirme çabalarının ancak bu şekilde daha iyi hale getirilebileceğini belirtiyor. Sorularımızı yanıtlayan Boykoff, “Birbiriyle kesişen bu zorluklarla ilgili nasıl planlama yapacağımız ve onlarla nasıl yüzleşeceğimiz, hayatlarımızın geri kalanını ve gelecek nesillerin hayatlarını belirleyecek” diyor. ABD, George Mason Üniversitesi, İklim Değişikliği İletişimi Merkezi Araştırma Görevlisi John Kotcher ise, iklim iletişimde nesiller arası adalete odaklanmanın, konuyu birçok insanda yankı uyandırma potansiyeli olan bir bağlama soktuğunu belirtiyor.

 Nevra YARAÇ

Geçen yıl Greta Thunberg’in açtığı yolla birlikte iklim eyleminde ve iletişimde büyük değişimler yaşanmaya başlandı. Bu durumu ve iklim iletişiminin geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz? En etkili aktörler kimler olacak?

Şu anda, kolektif tepkimizin kapsamı, birbiriyle kesişen zorlukların kapsamıyla orantılı değil. Bu zorlukları tartışma yollarımız ile harekete geçme ve katılımı ilgili yollar arasında önemli bağlantılar söz konusu. Değişen iklimin en kötü etkilerinden -özellikle de bu etkilere en önce maruz kalan savunmasız insanlar ve topluluklar için- kaçınmak amacıyla bu zorlukları ele almanın giderek artan aciliyetine işaret eden “İklim Krizi” (aynı zamanda “İklim Acil Durumu”) bunlardan biri. Son kitabım *Creative (Climate) Communications: Productive Pathways for Science, Policy and Society* (Yaratıcı

(İklim) İletişim: Bilim, Politika ve Toplum için Üretken Yollar), bilimsel bilgilerin bugüne kadar ilerlemek için yollar sunmuş olsa da, bilme ve öğrenme biçimlerimizi deneysel, estetik, içgüdüsel ve duygusal yollar aracılığıyla genişletmemiz gerektiğini ileri sürüyor. Zira ancak bu şekilde kolektif tepkilerimizi olması gerektiği şekilde ve tam olarak çoğaltabileceğiz. Bu durum, tartışmalarda ve konuya dahil olurken önemli bir bakış açısına ve duyulabilir bir sese (örneğin, Greta Thunberg) sahip olmak için iklim biliminde doktora derecesine sahip olmayı gerektirmeyen, daha kapsayıcı bir ortam oluşturacaktır.

Zaman daralıyor ve bir yanda da ciddi bir hareketlilik söz konusu. Bu hareketlilikten en verimli şekilde nasıl yararlanabiliriz?

En kötü etkileri önlemek için zamanın tükendiğini kabul ediyorum ancak bu en kötü etkileri en aza indirecek olumlu değişiklikleri yapmak için her zaman vakit var. Yukarıda söylediğim gibi, kamuoyuyla daha kapsamlı bir iletişim kurmanın yolu, katılım ve eyleme geçme yöntemleri olarak değişen iklimle ilgili daha fazla öğrenme ve bilme yolları açmak, bunları geliştirmek ve desteklemekten geçiyor.

Durumun aciliyeti göz önünde bulundurulduğunda, iklim inkârcılarını ikna etmek mi, yoksa henüz harekete geçmemiş ama bu konuda bir farkındalığa sahip olanları harekete geçirmek mi öncelikli olmalı?

Etkili iletişim gerçekten de hedef kitlenin kafasındaki düşünceler ile başlar. Bazı iletişimciler iklim karşıtlarına, özellikle kaynak kullanımı ve karar verme üzerinde etkisi ve gücü olanlara zaman ve enerjilerini harcamayı isteyebilirler. Öte yandan bazı iletişimciler de sesi daha yüksek çıkan uç yaklaşımlar (aykırılar) tarafından görmezden gelinen sıradan insanların “kayıp orta” olarak adlandırılan kesimine odaklanıyor. Birden çok yaklaşıma ihtiyacımız var. Ama bunun için sihirli bir değnek

“Sağlık Etkilerinden Bahsetmek, İklim Konusunu Daha Somut ve Acil Hale Getiriyor”

John Kotcher, George Mason Üniversitesi, İklim Değişikliği İletişimi Merkezi Araştırma Görevlisi

ABD’de nüfusun giderek artan bir çoğunluğunun iklim değişikliğinin varlığına inandığını ve bu konuda endişelendiğini görüyoruz. Bu durumun kaynağında çeşitli faktörler olsa da, yakın zamanda yayımlanan bilimsel raporlardaki uyarıların ciddileşmesi, orman yangınları ve fırtınalar gibi tehdidi daha somut ve yanı başımızda hissettiren bir dizi aşırı hava olayı, bu duruma katkıda bulunan faktörlerden bazıları. Şu da açık ki, son zamanlarda Sunrise Movement’ın (Güneşli Hareketi) gösterileriyle, gençlerin iklim grevleriyle ve Greta Thunberg’in eylemleriyle, iklim konusunda gençlerin önderliğindeki aktivizm dalgasına oldukça yoğun bir ilgi var. Nesiller arası adaletle odaklanma, konuyu birçok insanda yankı uyandırma potansiyeli olan bir başlama sokuyor. ABD’lilere temiz enerjiye geçmenin en önemli nedeni sorulduğunda en çok verilen cevap, çocuklar için daha iyi bir yaşam sağlamak oluyor. Öte yandan, iklim değişikliği iletişiminin en iyi nasıl yapılabileceğine dair sihirli bir değnek yok. En etkili mesajlar ve mesaj elçileri, mesaj verilen kitleye ve akıldaki hedeflere bağlı olacaktır. Bununla birlikte, iklim değişikliğinin ve hava kirliliğinin halk sağlığı üzerindeki etkileri hakkında insanları bilgilendirmenin, politik olarak muhafazakâr çizgide bulunsalar da meseleye dahil olmalarını sağladığını görüyoruz. İklim değişikliğinin zorlayıcı taraflarından biri, birçok insanın bunu uzak bir zamanın ve yerin sorunu olarak görme eğiliminde olması. Sağlık etkilerinden bahsetmek ise konuyu insanlar için daha

somut ve acil hale getiriyor. Ayrıca, iklim değişikliğinin kutuplaştırmasından kaçınarak yalnızca hava kirliliğinin azaltılması bakımından fosil yakıtlardan uzaklaşmanın sağlığa faydaları hakkında konuşabilirsiniz. Siyasi ideolojiden bağımsız olarak, insanların temiz hava ve temiz suyu ciddi biçimde umursadıklarını görüyoruz. Birden çok stratejinin aynı anda bir arada var olabileceğini düşünüyorum. Ancak sıklıkla görmezden gelinen bir seçenek daha var: Halihazırda iklim değişikliği konusunda kaygılı olan insanları harekete geçirmek. ABD nüfusunun iklim değişikliği konusunda en fazla endişe taşıyan kısmının sadece dörtte biri bu endişelerini seçilmiş yetkililere aktarmak için siyasi savunuculuk faaliyetlerine dahil oluyor. ABD’lilerin artan bir çoğunluğu iklim değişikliği konusunda endişe duyduğundan, araştırmacılar arasında bireyleri sistematik değişiklik talep etme konusunda harekete geçirmenin yollarını bulmaya daha fazla zaman harcamamız gerekliliğine yönelik yükselen bir farkındalık söz konusu.

de yok. Dolayısıyla 21. yüzyılda insan çevre arayüzündeki temel kolektif eylem noktasında bulunan bütün kitleyi karşılayabilecek tüm yaklaşımları desteklemeli ve daha ileri götürmeye

çalışmalıyız. Birbirine kesişen bu zorluklarla ilgili nasıl planlama yapacağımız ve onlarla nasıl yüzleşeceğimiz, hayatlarımızın geri kalanını ve gelecek nesillerin hayatlarını belirleyecek. ○

“Birleşik Cepheler Kurarak İklim Mücadelesini Yaymalıyız”

İrlanda, Dublin’deki Extinction Rebellion’ın (Yokoluş İsyanı) kurucu üyelerinden, Türkiye doğumlu Memet Uludağ, yerel yönetimlerin iklim krizine yönelik eylemlerde merkeze alınarak özellikle kentlerde harekete geçilmesi gerektiğini belirtiyor. İklim krizine yönelik tartışmaların kozmopolit merkezlerden daha yoksul mahallelere taşmasıyla ve farklı sosyal hak savunucularıyla, sendikaların, meslek örgütlerinin birleşmesiyle yayılabileceğini söylüyor.

 Gülce DEMİRER

Türkiye’deki iklim hareketini nasıl değerlendiriyorsunuz, gözlemleriniz neler?

Öncelikle bardak yarı doludan başlayalım isterseniz. Böyle bir hareketin, Türkiye’de iklim grevi günlerinin oluşması, genç lise öğrencilerinin küçük bile olsa bu krizi önemsiyor olması bizim için umut verici bir şey. İstanbul, İzmir, Ankara ve başka küçük şehirlerde de, bu koşullar içerisinde, her şeye rağmen küçük çapta hareketlilik olması çok olumlu.

Bardağın boş tarafı ise bu hareketler hepimizin bildiği gibi **Batı Avrupa merkezli**. Bu kötü bir şey değil. Hareketler her zaman dünyanın bir yerlerinde patlak verip yayılabilir. 2000’lerin başında meydanları işgal eden Occupy hareketleri, 90’ların sonunda yaşanan Avrupa sosyal hareketleri gibi. Belli bir yerden çıkan bir hareketin mutlaka oraya ait olması gerekmez. Ancak Türkiye’deki hareketin daha yaygın kitlelere ulaşma sıkıntısı yaşadığını da bir gerçek olduğunu düşünüyorum.

İşin başka bir yanı ise **Türkiye ana akım medyası**. Avrupa da onlarca yıl boyunca bir inkâr süreci yaşadığı ama şu anda en azından rapor etme, bilgilendirme konusunda biraz olsun daha canlılar. Türkiye’deki ana akım medya-

nın Avrupa’daki iklim hareketlerini aktarma konusunda pek sıkıntısı olmasa da Türkiye’de bu alanda gerçekleşen hareketleri görünür kılama konusunda çok sıkıntılı.

Öte yandan İstanbul, Marmara Bölgesi bir sanayi bölgesi olduğu için iklim krizine etki eden karbon emisyonu konusunda dünyanın en hareketli bölgelerinden biri. Pek çok Avrupa ülkesinden daha büyük bir faaliyetin olduğu; milyonlarca işçinin çalıştığı, milyonlarca fabrikanın olduğu bir yer. İstanbul belediye başkanlığı seçiminde ne muhalefet ne iktidar iklim konusunda bir tartışma yaptı. İstanbul gibi bir bölgede sel felaketleri, iklim olayları binlerce işyerini, insanı, işçiyi vuracağı halde, Türkiye’nin ekonomik can damarı olan bir bölgede, bu bölgeyi yönetmeye taraf olan siyasi hareketler bu konuda hiçbir şey söylemedi, söylemek istemedi. Bunu çok talihsiz bulsam da şaşırılacak bir durum değil. Çünkü iklim konusunda Türkiye’de **siyasi partilerin** ne eğitimi ne de politik olarak bir yönelimi var.

Bazen mecliste, meydan konuşmalarında birkaç laf söyleniyor ama Türkiye çiftçisinin, gencinin çok çok gerisindedir Türkiye’nin siyasi güçleri. Bunu da Fridays for Future, Sıfır Gelecek

ya da Yokoluş İsyanı’nda çalışan genç aktivistlerin bir anda değiştirmesi söz konusu değil.

Ayrıca Türkiye’deki sendikalar da dünya sendikalarından çok farklı değil. Söylenmesi gereken birtakım şeyleri söylüyorlar bu konuda. Ancak kafalarında iklim krizine işçi hakları ekseninde alınacak önlemlerle ilgili bir netlik yok sanırım. Çok üstten bir şekilde ve “bir kenara not bırakalım da adımız söylensin” derecesinde ele alıyorlar durumu. Çok üstünlük ve bence birçok genç insanın, aktivistlerin neredeyse zekalarına saygısızlık edercesine bir tavır içerisindedir. İklim krizi sadece bilimkurgu filmlerinde olduğu gibi bir mesele değil. 10 yıl sonra dünya yer yerinden oynayacak, hepimiz zombiye dönüşeceğiz gibi bir senaryo değil; o 10 yıla varana kadar yaşanacaklar asıl sorum. Tarıma, çiftçiye ne olacak? Sel felaketleri, kuraklık, iklimle dayalı sıkıntılara hükümetlerin bu yönde alacağı kararların çok önemli etkileri olacak. Dünyanın neresinde olursak olalım bu kavramlardan bir tanesi “**adil geçiş süreci**”. İşçilerin, çiftçilerin, sıradan insanların, mahallelinin yaşam şartlarının korunması, iyileştirilmesi; iklim krizinin faturasının bu insanlara çıkarılmaması gibi bir tartışmayı kapsıyor.

Sendikaların bu konuda çok hızlı adım atması gerekiyor. Hükümetler de bu konuda mutlaka bir adım atmak zorunda. Ekonomi de sıkıntıya gireceği için iklimsel felaketlerden endüstri de etkilenecek. Denizlerin yükselmesinden kaynaklanan ulaşım sıkıntıları olacağı için hükümetler adım atmalı ama kimin lehine, kimin aleyhine, kim bunun faturasını ödeyecek, kimin bundan çıkarı olacak, bu tür tartışmalar çok önemli. Sendikaların, meslek örgütlerinin, sivil toplum örgütlerinin baskısı da çok önemli. Bu yönden bardak boş. Türkiye'deki iklim hareketine tekrar gelirsek, çok yoldaşça bir duyguyla söylemem gerekirse, Fridays for Future pek çok insanın telaffuz edebileceği bir isim değil. Ya da Extinction Rebellion. Mutlaka bir ismi olmalı anlamında da söylemiyorum ama isminden de başlayarak bu mesele daha yalın bir dille anlatılmalı. Daha Türkiye gerçeklerinden giden bir anlatımla, daha Türk insanının yaşantısını merkeze koyacak bir tavırla yapılmalı. Zayıf kutup ayırlarını veya Afrika'nın bir bölgesinde

kuraklıktan kırlan insanları göstermek önemli olsa da her bölgenin kendi sorunlarına yönelmeli. Çünkü sanki daha uzakta bir sorunmuş gibi bir izlenim yaratıyor. Mesela Türkiye'nin tarıma dayalı bir ekonomisi var. İklim hareketinin çok etkileyeceği ciddi sanayi birikiminin olduğu bölgeler var. Tartışmaları iklim krizinin işçilere, çiftçilere, pazardan alışveriş yapmak isteyen insanlara olan etkisi; artacak gıda fiyatları; taze ürünlerin pahalılığı; hava kirliliğinin aşlında sağlığı nasıl etkileyeceği noktasında birleştirmek gerektiğini

---

“Kârdan önce insan, iklim; kârdan önce çocuklarımızın geleceği demeliyiz. Kim kimin için kâr ediyor, kim ne için kâr edilmesine yol açıyor, iklim kriz bu işin neresinde, bunları anlatmakta çok fayda var bence ve dilin de çok yatkın olması lazım”

düşünüyorum. Çünkü öbür türlü belki akademik çevrenin önem verdiği ama onun dışında toplum içinde çok fazla yankı yaratmayan bir konu haline geliyor iklim krizi. Bu ihmalkarlık karşısında böyle bir şansımız yok, çünkü bir krizin ortasındayız.

Bu noktada iklim iletişimini bağlamına göre nasıl yerelleştirilebiliriz?

Şu lafı çok söylerim ben “Tarih, tarihçilere bırakılmayacak kadar önemlidir”. İklim de bilim insanlarına, tek başına tepedeki siyasetçilere bırakılmayacak kadar önemli bir konu, çünkü en başta yoksullardan başlayarak hepimizi vuruca bir sıkıntıdan bahsediyoruz. İklim krizinin yaratacağı felaketler nedeniyle 200 milyon göçmenin, mültecinin oluşabileceği bir dünyadan bahsediyoruz. Türkiye’de mültecilik konusunda zaten yeterince bir fiziksel yaşanmışlık var. İklim krizinin sadece Türkiye’de değil Türkiye’den de mülteciler yaratacağı, örneğin 200 bin çiftçinin tarım yapamaz hale geleceği bir durumdan bahsediyoruz. Bu gibi somut meselelerden

tartışmayı politikleştirmek gerekiyor. Şu an politikacıları ve karar mercilerini bu işin merkezine çekip sorumluluk alma ve adım atma konusunda tartışmak lazım. Bir de adil geçiş derken adil geçişin ne anlama geldiği, kimin bu işin faturasını üstlenmesi gerektiği konusunda bir politika tartışması yapmamız lazım.

Dil konusunda da yerelliğe gelmek lazım. Bu İngiltere’de, İrlanda’da da sıkıntılı bir durum. Extinction Rebellion içerisinde kimi gruplar ya da bireyler çok alıngan şeyler yapıyorlar. Örneğin tren istasyonunda işe gitmeye çalışan binlerce insana engel olmaya çalıştılar. Biz diyoruz ki toplu taşıma kullanın ama biri çıkmış treni durduruyor. Çok yoksul insanların alışveriş yaptığı, çok sıradan insanların ucuza ürün aldığı bir mağazaya girip sanki üst düzey bir moda evine girmiş gibi moda ve iklim krizinden bahsetmek de siyaseten ahmakça.

İklim hareketini yerelleştirmekten bahsediyoruz. Dilin de ötesinde fiziksel olarak iklim kriziyle mücadelede karşı özellikle kentlerde, yerel yönetimlerin de güçlü katılımı ile neler yapılabilir?

Toplu taşımaya İzmir’de zam gelmesine şaşırırım örneğin. Toplu taşımamın yaygın, ücretsiz veya çok ucuz olduğu ve çok yaygınlaştığı bir dünyayı ve kentleri talep etmeliyiz. Örneğin İzmir’de iklim eylemi sadece Alsancak’ta, Karşıyaka’daki gençlerin talebiyle olacak değil, İzmir’in kenar mahallelerindeki yoksul insanların da talepleriyle güçlenecek belki. Öte yandan plastik üretimi de iklim krizini yaratan endüstrilerin başında geliyor ve Emine Erdoğan Sıfır Atık kampanyası başlattı. Tamam diyoruz, o zaman plastik atık üretimini durdurmak zorundayız. Her gün mutlaka Türkiye’de, en azından yazın, herkesin kullanıp attığı bir plastik şişe var. Şehrin meydanlarına içilebilir, temiz, taze ve sürekliliği olan su çeşmelerinin koyulması gerekiyor. Bunlar, bu toplumun hafızasında olan şeyler.

“Çok yoksul insanların alışveriş yaptığı, çok sıradan insanların ucuza ürün aldığı bir mağazaya girip sanki üst düzey bir moda evine girmiş gibi moda ve iklim krizinden bahsetmek de siyaseten ahmakça”

İstanbul’da Alman Çeşmesi sadece turistik bir çeşme olmasın, aynı zamanda kullanılabilir bir çeşme de olsun. Pet şişelerin kullanılmayacağı bir endüstriyi zorlayalım. Sonuçta plastik şişeyle su satanlar su üretmiyorlar, plastik şişe üretiyorlar.

Öte yandan Türkiye’de bence Avrupa’nın biraz daha gerisinde olan bir durum var. Nerede bir yoksul, işçi sınıfı mahallesi görseniz, halkın içinde rahatlıkla oturup zaman geçirebileceği parkları, bahçelerin çok pejmürde olduğunu ya da hiç olmadığını görüyoruz. Örneğin bu taleplerle gidelim. İstanbul, İzmir, Ankara’da büyük kentlerde mahallelinin yeşil ile olan ilişkisini güçlendirmeliyiz. Ağaç dikelim deniyor, bu tabii ki önemli ama bu asla gidilmeyecek, uzakta bir dağa ekilmiş bir ağaç yerine mahallede istiyoruz bu ağaçları. Bütün bunlar iklim krizine çözüm değil ama insanlar iklim krizi üzerinden “Bunun bize de faydası var” diyebileceği için meseleyi daha büyük kitlelere taşıyabiliriz. Çünkü bunun dışında siyasetçilerin, ana akım medyanın çok ilgisiz olduğu bir ortamda herhangi bir olasılığı reddetme lüksümüz yok. Ne

Türkiye’de ne İrlanda’da. Öte yandan örneğin belediyelerin emisyon durumları nedir? Belediyelerin emisyon konusunda kendi çalışmalarını yapması lazım. Mesela belediye otobüsleri çoğalsın diyoruz ama temiz ve yeşil de olsun demeliyiz. Politikacıların bizim sırtımıza vurup “aferin çocuklar” dediği bir ortandan ziyade onları merkeze koyup sorumlulukla adım atma konusunda köşeye sıkıştırma noktasına getirmeliyiz. Kolay mı? Değil ama sosyal medya önemli bu konuda. Hem bilimsel hem toplumsal yönünü anlatan çalışmalar yapılmalı. Nereye varacağı belli değil belki iklim krizinin ama şu çok kesin; hiçbir şey yapmamak olmaz. Bir şeyler yapmak zorunda kalacağız.

İklim krizini daha büyük kitlelere taşımak önemli ancak son zamanlarda iklim hareketiyle görece doğru orantılı bir şekilde iklim inkârcıları da çoğaldı. Bu durumda onları ikna etmeye çalışmak ne derece etkili?

Greta, Birleşmiş Milletler’e konuşma yapmak için tekneye gittiği dönemde, ciddi anlamda politik alt nedenleri olan, bilinçli bir “Greta inkârı” ortaya

çıkıma başladı. Greta sanki “bu işin kraliçesiyim, başyım” dedi. Sanki orta sınıf bir aileden geldiğini inkâr etmiş ve objektiflerin kendine odaklanmasından rahatsız olduğunu söylememiş gibi davrandı insanlar. Politik olarak inkârcılık zaten çok sıkıntılı bir durum. Trump’la, Bolsonaro ile ne konuşabilirsiniz ki?

Bence anksiyetesi olan, derdi olan, bir şey yapılamaz diyen insanlara yönelmek lazım. Enerjimizin onlara harcanması gerektiğini düşünüyorum. Bu sıkıntıyı, endişeyi büyütme yerine bu endişenin haklı ve gerçek olduğunu ve buradan bir adım atmazsak daha kötü bir noktaya geleceğimizi anlatmak zorundayız. Anlatması cidden çok zor. Ama iklim inkârcıları, 20 yıl önce sol komplo teorileri üretiyorsunuz diyorlardı ve iklim eylemliliği vatan hainliği ne kadar gidiyordu. Yaşadığım ülkenin ekonomisine zarar vermek istiyorsun diyorlardı. Şimdi ise inkârcılıktan çok ana akımda siyaset, ihmalciliğe döndü. Kabul ediyoruz, bu konuda bir şeyler söylüyoruz; bakanlarımız, başkanlarımız bu konuda bir şeyler söylüyor ama gerçek anlamda adım atmak konusunda hiçbir şey yapmak istemiyorlar. Çünkü Türkiye zenginlerinin, milli burjuvazisinin çıkarlarına ters adım atmak istemiyorlar. Biz bu gerçekliği alarak, tam da bu nedenle adım atmak istemiyorlar demeliyiz, ama tepeden slogan atar gibi değil. Hakikaten insanlarla bunu tartışmalıyız.

İrlanda’da, Kanada’da, İngiltere’de hükümetler, parlamentolar iklim acil durumunu ilan ettiler. Örneğin İrlanda’da bu yasa meclisten geçtikten sonra bir Çinli şirkete İrlanda sahillerinde petrol ve gaz arama lisansı verdiler. İnsanlar “oh, iklim yasası geçti bundan sonra bununla ilgili daha iyi çalışmalar olacak” dedi ama hemen ardından mevcut ekonomik sisteme devam edildi. Bunu da göstermek lazım. Bir Çinli firmanın İrlanda’da gaz ve petrol araması izni İrlanda halkının yararına değil. Bu işlerden kâr edilecek. Kârdan önce insan, iklim; kârdan önce çocuklarımızın geleceği demeliyiz. Kim kimin için kâr

“İklim tartışmalarını işçilere, çiftçilere, pazardan alışveriş yapmak isteyen insanlara olan etkisi; artacak gıda fiyatları; taze ürünlerin pahalılığı; hava kirliliğinin aslında sağlığı nasıl etkileyeceği noktasında birleştirmek gerektiğini düşünüyorum. Çünkü öbür türlü belki akademik çevrenin önem verdiği ama onun dışında toplum içinde çok fazla yankı yaratmayan bir konu haline geliyor iklim krizi”

ediyor, kim ne için kâr edilmesine yol açıyor, iklim krizi bu işin neresinde, bunları anlatmakta çok fayda var bence ve dilin de çok yatkın olması lazım. Tartışmayı artık “vatanımı seviyorsan iklim konusunda bir faaliyet yapmalısın” gibi bir noktaya getirmek zorundayız. Çünkü herkes vatansever, iklim aktivistleri ise vatansever değiller inkârcıların gözetinde. İklim krizi coğrafi bölgelerle sınırlı olmayan bir kriz. İlk yoksulları vuracak onun farkındayız ama hiç kimsenin bundan kurtulamayacağı, parasıyla dahi bu işin içinden kolaylıkla kurtulamayacağı da bir gerçek. Hava kirliliğini paramızla, zenginsiniz diye yok edemezsiniz. Ya maskeyle dolaşacaksınız ömrünüzün sonuna kadar ya da hiç soğa çıkmayacaksınız.

Bir de umut verici bir yanı var, coğrafi bölge ayrımı olmadan tüm dünyada aynı zamanda insanların bu konuda mücadelesini, bilgisini, becerisini birleştirecek enternasyonal bir mücadele bu. Henüz o noktaya gelinmedi ama bu işin umut verici tarafı. ABD’deki iklim aktivistleri ile Irak’taki iklim aktivistleri birbirine mesaj gönderiyorsa bu muhtemelen yöneticileri ürkütüyordur. Şu anlamda ürkütüyordur; herkes bunun farkında artık, o yüzden umutsuzluk şu aşamada en büyük düşmamımız. Ama gereğinden fazla umutlu olmak da doğru değil. Ne kadar çok birleşik cep-heler kurabilirsek, yani kadın örgütleriyle, LGBTIQ+ ile mülteci hakkını savunan derneklerden sendikalara, iklim bilimcilerden meslek örgütlerine ne kadar çok insanla bir araya gelirsek, bu iş o kadar yayılacaktır.

Şu manzarayı hiçbir zaman umutnahayım. İstanbul’da bir sel felaketi olmuştu, denizin nerede bitip karanım nerede başlayacağı belirsiz hale gelmiş, İstanbul trafiği felç olmuştu. Bunun çok daha sık olduğu bir Türkiye’yi düşünelim; milyonlarca insanın işsiz kalacağı bir Türkiye olur bu. Hani zengin parasını alır başka bir yere gidebilir ama çoğulluk nereye gidecek? Bu mesajları anlatarak, kentlin kozmopolit bölgelerinden mahallelerine taşabilecek, belki de mahalle kahvelerinde konuşulabilecek bir konuya, ortama doğru yönelmek zorundayız. Yerel yönetimleri zorlayarak muhtarlıklar, belediyeler üzerinden her kapıyı çalmak gibi bir zorunluluğumuz var. Ve şuna inanıyorum, insanlar, bu konuya gerçekten gönül verirse başarabiliriz. 2003 yılında gençler “savaşa hayır” demişti, önce bizimle dalga geçmişlerdi, sonra milyonlarca insan Türkiye’de sokağa çıkmıştı. Bunları hiç unutmamak lazım. Bazen ufak bir kıvılcım büyük bir mücadeleye dönebilir o yüzden dil ve üslup konusunda biraz daha kendimize çekidüzen verip, biraz daha amaca yönelik hareketlenmeyle bu işi başaraçığımızı düşünüyorum dünyanın her yerinde. ○

İklim Krizinin Gerçekliğinde Okullar Nerede Duruyor?

Gezeenin çocukları ve gençleri geleceğin karmaşıklığına ve belirsizliklerine nasıl hazırlanıyor? İklim krizi yalnızca okullarda ağaç dikilen sosyal sorumluluk projelerinde mi kalıyor, yoksa sınıfta konuşuluyor mu? Sınıfta konuşulması bile tek başına yeterli değilken devlet boyutunda bir teşvik olmaması oldukça üzücü. Bir ülke hariç: İtalya.

 Gökçe GÖKBALKAN

İklim mültecileri kavramını duydunuz mu? Bu kavram pek çok kişi tarafından henüz bilinmiyor olsa da herkes tarafından bilinmesi çok yakın. Eğer iklim mültecileri kavramı okul müfredatlarında yer alsaydı bilinmemesi gibi bir durumla karşılaşmayacak ve gezeenin karşı karşıya kalacağı en büyük problemi yakından tanıyor olacaktık.

İklim krizi gerçek, küresel ısınma artık şaka konusu olmaktan çok uzakta. Gezeenin bize uyarılarını dikkate almamaya devam edersek yakın gelecek beraberinde krizlerin en büyüğünü getirecek: İklim krizini. 2050 yılına geldiğimizde dünya 2 derece daha ısınrsa milyonlarca insanın hayatı tehlikeye girecek ve işte iklim mültecileri o gün daha gözle görülür bir gerçek olacak. Gezeenin çocuklarını bekleyen tehlikelerin başında iklim krizi ve etkileri geliyor. Dünyanın bazı yerleri soğurken

bazı yerlerinin ısınması, su seviyelerinin yükselmesi, orman alanlarının azalması, toprak kaymaları ve pek çok insan kaynaklı doğa yıkımı gezeen üzerindeki yaşamı bitirmeden, üzerinde nefes alabilen insanlar olarak bu duruma müdahale etmemiz gerekiyor. Çünkü Mars'a hâlâ yalnızca seyahat edebiliyoruz, orada yaşamıyoruz. Hoş, eğer yaşayabiliyor olsaydık insanlık olarak orayı da kim bilir nasıl krizlere sürükleyecektik, tahmin bile edilemez.

Greta Thunberg 16 yaşında bir iklim aktivisti. Hakkında çok yazılıp çiziliyor, bir o kadar da eleştiriliyor ve pek tabii destekleniyor da. Türkiye dahil tüm dünyada milyonlarca çocuk ve genci iklim hakları için sokaklara döktü. 16 yaşındaki benliğiyle Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi'nde devlet başkanlarını tükelerinde iklim krizinin etkilerini azaltmak için yeterli çalışma yapmadıkları için azarladı! Memleketi İsveç'te oturma eylemine başladığı ilk günlerde öğretmenini de Greta'ya katıldı, sınıf arkadaşları da. Kendisi de söylüyor "Ben şanslı olanlardanım" diye ve kendisi kadar şanslı olmayan herkes için mücadelesini sürdürüyor.

İklim Müfredatı

İklim krizi gerçek! Farklı yönlerden buna dikkat çekebilmek adına bir giriş yapmak istedim. Peki iklim krizinin bu gerçekliğinde okullar nerede duruyor? Gezeenin çocuk ve gençleri geleceğin karmaşıklığına ve belirsizliklerine nasıl hazırlanıyor? İklim krizi yalnızca okullarda ağaç dikilen sosyal sorumluluk projelerinde mi kalıyor, yoksa sınıfta konuşuluyor mu? Sınıfta konuşulması bile tek başına yeterli değilken devlet boyutunda bir teşvik olmaması oldukça üzücü. Bir ülke hariç: İtalya.

İtalya, iklim krizini ilkökul ve lise müfredatına alan ilk ülke oldu. 2020 Eylül'den itibaren İtalya'da öğrenciler iklim değişikliği, sürdürülebilirlik ve ekoloji konulu dersler görecekler. İtalya Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bu konuda bir uzmanlar kurulu oluşturuldu ve Ocak 2020'de bu kurul öğretmenlere formasyon eğitimlerini vermeye başlayacak. 2020 Eylül ile başlayan eğitim-öğretim yılında İtalya'daki tüm okullarda zorunlu olan Yurttaşlık Bilgisi dersinde öğrenciler iklim değişikliği, sürdürülebilirlik gibi gezeenin en büyük meselelerini konuşacaklar. Oldukça

güzel bir gelişme ama neden yalnızca İtalya? Dünyanın geri kalanı nerede? Neden yoklar? İtalya Milli Eğitim Bakanı, bunun yalnızca başlangıç olduğunu ve ileriki yıllarda sürdürülebilirliğin coğrafya, fizik gibi tüm derslere entegre edileceğini söylerken bazı ülkeler ya Paris İklim Anlaşması'ndan çekiliyor veya henüz onaylamadı. Neden?

2050 yılında gezegen geri dönülmez yıkımla karşılaştığında bugünün gençleri hazır olacak mı? Z ve Alfa kuşakları internetin içerisine doğdular, bebekken ellerinde akıllı telefonlarla oynuyorlardı. Gelecekleri için en büyük tehlikelerden bir tanesi olan iklim krizini, yine gelecekleri için en büyük tehlikelerin başında yer alan internetin kontrolsüzlüğünden görüyorlar. Haberleşme ve iletişim onlar için yalnızca internet üzerinden ve internet doğası gereği bir bilgi okyanusu; her türlü kirlilik de mevcut, her türlü faydalı bilgi de. İklim krizi internetin çöplüğünden değil; sınıfta donanımlı öğretmenlerden öğrenilmeli.

İklim değişikliğiyle mücadele için her şeyden önce farkındalık gerekli. Farkındalık ise bilinci beraberinde getirir. İklim konusunda farkındalığı yüksek bireyler çözüm için bilinçle hareket edecek ve doğru adımlar atacaklardır. Bahsedilen bu farkındalık ancak ve ancak eğitim ile yaratılabilir, internet üzerinden değil. İnternet ise doğru kullanıldığında bu farkındalığın herkese yayılabilmesi konusunda iyi bir araçtır. T.C. Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, göreve geldikten kısa bir süre sonra Türkiye'nin yeni eğitim vizyonunu açıkladı. Daha önce böyle bir çalışma paylaşılmamıştı, hem bu duruşuyla hem de sosyal girişimcilik, tasarım odaklı düşünme gibi konuların müfredata girmesi ve beceri atölyelerinin kurulması planları ile Türkiye için örnek bir çalışma. Eğitim 2023 isimli bu vizyon belgesindeki önsözünde Bakan; "21. yüzyılın hayatın her alanında hızlı bir değişimi beraberinde getirdiğine şahit olacağız" dese de belgenin genelinde 21. yüzyılın en büyük meselesi ve doğuracağı sonuçlarla birlikte en büyük değişimi

İklim değişikliğiyle mücadele için her şeyden önce farkındalık gerekli. Farkındalık ise bilinci beraberinde getirir. İklim konusunda farkındalığı yüksek bireyler çözüm için bilinçle hareket edecek ve doğru adımlar atacaklardır. Bahsedilen bu farkındalık ancak ve ancak eğitim ile yaratılabilir, internet üzerinden değil. İnternet ise doğru kullanıldığında bu farkındalığın herkese yayılabilmesi konusunda iyi bir araçtır.

olacak olan iklim krizi ve sürdürülebilirlik ile ilgili bir içerik veya plan bulunmuyor. Bu Türk eğitim sistemindeki Alfa ve Z kuşakları için büyük bir eksiklik. Türkiye, coğrafyası ve konumu gereği iklim değişikliğinden kuvvetle etkilenecek ülkeler arasındayken, çocuklarımızı bu krize hazırlamama lüksünü kendimizde nasıl görüyoruz?

Nehirden Su Yerine Plastikler Aktığında...

2050 yılında geldiğimizde su seviyeleri iyice yükseldiğinde (araştırmalar her 1 dereceye, 17 cm'lik bir yükselme bekliyor); kıyı illerinde deniz seviyesinin yükselmesiyle yaşam alanları tahrip olduğunda ve bundan binlerce kişi etkilendiğinde; tarım illerinde tarım alanları yok olmaya başladığında ve üretim yavaşladığında; nehirlerden denizlere sular değil de plastikler aktığında ne yapacağız? Bunlar büyük krizler ve bir anda karşılaşıldığında büyük paniğe yol açacaklar, dolayısıyla bir an önce eğitim aracılığıyla bu krizlerin esas muhatapları olan çocuk ve gençler arasında farkındalık yaratılmalı.

"THE 100's" bundan yaklaşık 100 yıl sonrasını anlatan oldukça iyi bir bilimkurgu dizisi. Dizi dünyada gerçekleşen bir nükleer patlama sonucu yeryüzünün yaşanamaz hale geldiği, insanların milyonlarcasının ölüp, kalanların bir kısmının uzay gemisinde yaşadıkları 97

yılı anlatarak başlıyor. Radyasyon gezegende yaşam alanı bırakmamış, insanlar yeraltı sığınaklarında 100 yıl yaşamak durumunda kalmışlar ve yaşadıkları psikolojik sorunlar oldukça fazla. Ark isimli uzay gemisinde yaşayanlar yeryüzüne inceleme amaçlı 100 genci göndermeye karar veriyor. Bu karar verildikten sonra gençlere "Yeryüzü Bilgisi" dersi veriliyor ki indikleri zaman ateş yakma, yenilebilir ve yenilmemesi gereken bitkiler gibi temel bilgilerden haberdar olsunlar ve hayatta kalabilsinler. Uzayda 100 yıl kalmış bir nesil bile yeryüzüne deneme amaçlı indirdiği gençlere "Yeryüzü Bilgisi" dersi veriyorsa biz neden vermiyoruz?

İklim krizi şakaya gelmez. Sanayi Devrimi'nin yolunu açtığı, atom bombasının ise adımı koyduğu jeolojik çağda, yani Antroposen Çağ'da yaşıyoruz. İnsan eliyle gezegene bu kadar büyük ölçekte zarar verdiğimiz yeni bir çağ yaratmayı başardık. Başlangıcı oldukça eskiye dayansa da her birey az ya da çok bu yıkıma katkı yaptı. Hiçbir şey yapmadysak bile plastik şişe kullandık, alışverişe plastik poşetle çıktık. Ama şimdi bu hataların hiçbirini yapma lüksümüz yok, aksi halde yıkımı durdurmak imkansız olacak. Eğitim ise her zaman olduğu gibi her şeyin en temelinde. Farkındalık yaratmak, bilinç oluşturmak, aksiyona geçilmesini sağlamak hep eğitimle olacak. Eğitim gerçekten de şart! ○

Enerjide “Vergi Harcamalarının” %79’u Fosil Yakıta, %17’si ise Yenilenebilir Gidiyor

Türkiye’de fosil yakıtlara verilen teşvikler üzerine yapılan farklı çalışmalar kirletici kaynaklara verilen en büyük desteklerden birinin devlet eliyle gerçekleştirildiğini ortaya koydu. Yeni yapılan bir çalışma ise şimdiye kadar tartışılmayan bir kavram aracılığıyla hiç hesaplanmayan bir desteği daha gösteriyor. 2016’dan beri yayımlanan “Vergi Harcamaları” raporları tüm sektörlerde devletin aslında alması gerektiği vergilerden ne kadarlık bir bölümü almadığını raporluyor. Hukukçu Prof. Dr. Leyla Ateş ve iktisatçı Doç. Dr. Sevil Acar tarafından kaleme alınan “Türkiye’de Yenilenebilir Enerjide Vergi Harcamaları” adlı çalışmanın sonuçları yenilenebilir enerjiye kıyasla fosil yakıtlara vergi harcamaları gibi çok da bilinmeyen bir yolla milyarlarca liralık destek verildiğini gösteriyor.

 Bulut BAGATIR

“Türkiye’de Yenilenebilir Enerjide Vergi Harcamaları” çalışmamızın temel konusu olan “Vergi Harcamaları”, Türkiye’de çok da bilinmeyen ve haliyle tartışılmayan bir kavram. Öncelikle bu kavramla başlayalım isterseniz...

Leyla Ateş (L.A): Vergi harcamaları için dönüm noktası bence 2008. 2008 küresel ekonomik krizi doğrultusunda birçok ülkede bütçelerden direkt para transferi azalmaya başladı. Bütçeye doğrudan para aktaramayan tüm hükümetler vergi harcamalarını artırmaya başladı. Devletin elinde böyle bir politika aracı var. Vergi harcamaları, “Sana doğrudan 100 TL veriyorum yerine, kazanacağım 100 TL’den vergi almıyorum veya az alıyorum” demektir. Burada şeffaflık çok önemli. Makalede de buna değindik. “Bütçe hakkı” diye bir kavram var. Mecliste bütçe tartışmaları süreci var. Orada genelde parayı nereye verecekleri üzerine tartışıyorlar. Direkt harcamalar konuşuluyor. Ancak aynı derecede önemli olan hangi sektörde ne kadar vergiden vazgeçtiğin. Bunu yeterince tartışmadığımızı düşünüyorum.

Aslında “vergi harcamaları”, uygulamanın önemini vurgulamak için çok doğru seçilmiş bir kavram. “Bu durum, doğrudan harcanan miktar kadar önemli, aman dikkat et” demiş oluyorsunuz aslında. Biz devlet bütçesinden fosil yakıtlara sürekli bir destek olduğumu zaten biliyoruz. Rakamların insanları ne kadar etkilediğini görünce “çok disiplinli” çalışmaya daha açık olmaya başladım. Demokra-

si, şeffaflık gibi kavramları kullandığımız zaman tepki vermeyenler, “Bu uygulamayla, senin cebinden almıyor bu paralar aslında” dediğimiz zaman irkiliyorlar.

Çalışmamızın ana çıkış noktası ne oldu?

Sevil Acar (S.A): Enerjide daha önceden hesaplamaya çalıştığımız birçok teşvik türü vardı. Hesaplayabildiğimiz kadarını raporladık. Örneğin ben 2013 verilerini kullandığım ve 2015 yılında yayımladığım çalışmamda Türkiye’de hesaplanabilir fosil yakıt teşviklerinin 730 milyon dolar olduğunu bulmuştum. Bu rakam, bu tip vergi kolaylıklarını veya Madde 50 gibi yasa tasarımlarının sağladığı muafiyetleri kapsamıyordu. Bunlar o dönemde hesaplanamıyordu. “Vergi harcamaları raporları” Türkiye’de 2016 yılından itibaren yayımlanmaya başladı. Bunun nedeni de OECD’nin bizden bunu talep etmesi. Dolayısıyla fosil yakıt teşviklerine odaklandığımız çalışmalarda işin bir başka büyük teşvik tarafını ister istemez göz ardı ediyorduk.

Geçen sene Leyla Hoca ile birlikte gerçekleştirdiğimiz ilk çalışmamızda Türkiye’nin vergi harcamalarını inceledik ve enerjiye yönelik vergi harcamalarını hesapladık. Bu enerji sektörüne ne kadar fazla vergi imtiyazı sağlandığını gösterdi. Peki ama bunun içerisindeki kısımlar neydi? Kömüre, doğalgaza veya başka kaynaklara ne kadar kolaylık sağlanıyor kısmını bu raporlarda bulamıyorduk, daha derinlemesine çalışmamız gerekiyordu.

L.A: Bu sektörel ayrıştırma bizi tatmin etmedi ve Sevil Hoca ile birlikte ne yapabiliriz de enerjiyi buradan çekebiliriz diye düşündük. Aslında öncelikli hedefimiz yenilenebilirle ulaşmaktı ama adım adım gitmemiz gerekiyordu. İlk önce enerjiyi hesaplamayı hedefledik.

S.A: Tabii ki belli varsayımlar altında hesapladık. Aslında böyle bir çalışmayı yapabilmek için -özellikle kurumlar vergisi gibi kalemleri dikkate aldığımızda- oradaki vergi indirimlerini ya da muafiyetlerini hesaplamak isterseniz

“Demokrasi, şeffaflık gibi kavramları kullandığımız zaman tepki vermeyenler, ‘Bu uygulamayla, senin cebinden alınıyor bu paralar aslında’ dediğim zaman irkiliyorlar”

söz konusu indirimi alan firmaların ne kadar kâr ettiğini bilmeniz gerekiyor. Ancak tek tek bu firmaların kâr verisine ulaşmış değiliz. Belki ulaşılabilir, gizli olmayabilir ama bizim buna ulaşacak vaktimiz yoktu. Teşvik belgesi almış yüzlerce firmadan bahsediyoruz. Bu nedenle birtakım varsayımlara gittik. Özellikle teşvik belgesi kapsamında indirim ya da muafiyet alan firmaların söz verdikleri yatırımlarını onların kârlılığında bir gösterge olarak düşündük. Kömürden, rüzgardan ya da güneşten elektrik üretecek bir firma da olsa o teşvik belgesini alırken rapor edilen iki nokta var: Yatırım hayata geçti-

ğinde ne kadar istihdam yaratacaklar ve ne kadarlık bir toplam sabit yatırım maliyetine katlanacaklar. O sabit yatırımı sektörlerimize göre bu şekilde toparladık. Kömürdeki ve başta güneş ve rüzgar olmak üzere yenilenebilirdeki sabit yatırımların payı ne kadar diyerek ayrıştırdık. O şekilde bir yakınsamayla teşvik belgelerini içeren vergi kolaylıklarına gösterge olarak bu yatırım oranlarını kullandık. Çalışma ilerledikçe farklı kaynaklardan elektrik üreten firmaları da kategorize ettik. Kategorize edebildiklerimiz arasında enerji sektöründeki vergi harcamalarını kömür, doğalgaz, hidro, rüzgar, güneş, biyokütle vb. diye ayırdık. Kategorize edemediklerimizi ise “Diğer” adı altında topladık.

L.A: İlk çalışmamızda enerji kısmını çektik ve durduk. O çalışmada, enerji, altyapı ve ulaşım kategorisinin altında birçok kalem var. Bunların içerisindeki tüçlü ayırım belli olmadığı gibi, hangisinin hangi tür enerji ile ilgili olduğu da belli değil. O yüzden bir envanter çıkarmamız gerekti. Mesela 10 kalem var diyelim, bunlardan dördü enerji ile ilgili olabilir. Bu dördünün içerisinde enerjinin payını bulduk. O bizim nefesimizi tüketti. Sonra ikinci eforumuzla bu ayrıştırmaya başladık.

Çalışmamızın ana ekseninde dört adet kategori ve bunların alt kollarını görüyoruz. Bu kategoriler hangi kanunlar çerçevesinde oluşturuldu?

S.A: Kanunlara istinaden özellikle üç kategoriye ayırdık. Bunun yanı sıra “Diğer” diyerek adlandırdığımız dördüncü bir kategorimiz de var. Bu üç kategoriden ilki “Yatırım Teşvik Belgesi Alan Yatırımlar İçin Vergi Harcamaları”. O kapsama giren kolaylıklar arasında kurumlar vergisinin 32/A bendi, gelir vergisi kanundaki vergi stopajı, yatırım makine ve ekipmanlarına ilişkin katma değer vergisi ve kurulan yapılarla ilgili yapılan harcamalardaki katma değer vergisi iadesi bulunuyor.

İkincisi ise “Yap-İşlet Kapsamındaki Projeler”. Burada çok da fazla enerji yatırımı bulunmuyor. Olanlar ise daha

çok hidroelektrik. Burada yenilenebilir olarak sayarsak hidroelektrik sayabiliyoruz. Onun dışında eski listelerde tek tük termik santraller vardı. Bu kategoride yapılan enerjideki tüm vergi harcamalarını biz direkt hidroelektrikçe saydık. Çünkü hepsinin tek tek ne kadar yatırımı olduğu da belli değildi.

Üçüncü kategoride “Enerjide Ar-Ge Yatırımlarını Sübvansiyon Eden Vergi Harcamaları” var. Ar-Ge ile ilgili gelir vergisi kanununa ilişkin ayrı bir kanunumuz bulunmuyor: Ar-Ge merkezlerinde çalışan işçilerle ilgili gelir vergisi stopajı teşviki. Bir diğeri de yapılan Ar-Ge harcaması kadar vergi indirimi sağlayan bir teşvik.

Son kategorimiz ise “Diğer”. ÖTV’yi ilgilendiren bir kategori. Biyodizel ve biyoetanol bu kategoride. Avrupa standartlarında da olan, mazot üretimine ne kadar yenilenebilir miktarı katıyorsan, o da bir yenilenebilir teşviki oluyor. O anlamda ikisini ilgilendiren verileri de kattık.

L.A: Burada ikisi var ama diğer çalışmaya bakarsanız “Diğer” kategorisinin çok daha uzun olduğunu görebilirsiniz. Neden kalabalık, çünkü diğerlerinin hepsi fosil yakıtlara gidiyor. Burada sadece yenilenebilir ilgilendirenler var.

Kanunlara ve kaynaklara göre bu ayırtılmalar sonucunda ortaya çıkan rakamlar neler?

S.A: Rakamlar üzerinden konuşacaksa şöyle diyebiliriz. Enerji sektöründe vergi harcamaları, 2015, 2016 ve 2017’de sırasıyla 11 milyar TL, 12 milyar TL ve 20,6 milyar TL olarak gerçekleşmiş durumda.

2017’de bunların içerisinde fosil yakıt olarak ayırdıklarımıza, özellikle kömür ve doğalgaza kabaca 16,3 milyar TL’lik bir kolaylık sağlanmış. Yenilenebilir ilgilendirenler ise 3,6 milyar TL. Bu sayıların anlamı nedir? Örneğin toplam enerji vergi harcamalarını milli gelire oranlarsak 2017 yılında binde 7 kadar vergi harcaması yapılmış. Türkiye’deki bütün sektörleri düşünün, enerji bunların vergi kolaylığı anlamında binde

7’sinden yararlanmış durumda. %1’e yakın. Enerji sektörünün milli gelirdeki payı en son %1,6 idi.

Yine 2017’de bu enerji vergi harcamalarının %79’u fosil yakıt teşviklerine ayrılmış, %17’si ise yenilenebilire. Bu rakamları birtakım varsayımlar altında bulduğumuzu yine tekrarlıyorum. Bu oranım 2016’da da fosil yakıtlar lehine olduğumu söyleyebiliriz: %87’si fosil yakıtlara, %9’u yenilenebilire gitmiş. 2017’de yenilenebilir lehine oransal olarak bir artış olmuş. Yine aynı yıl içerisinde enerji vergi harcamaları iki katına çıkmış. Bunun daha çok yenilenebilire doğru olduğunu düşünüyoruz. Burada şunu söyleyebiliriz: Daha fazla yenilenebilir enerji yatırımı yapılmış olabilir. Çünkü “feed in tariff” (tarife garantisi) mekanizması 2020’de sonlanacak ve sonlanmadan önce mekanizmadan faydalanmak isteyen daha çok yatırımcı çıktı. Son treni kaçırmamak ve genel teşviklerden de yararlanmak istemiş olabilirler. Genel teşviklerin içerisinde de yenilenebilir en çok ilgilendirenler arasında KDV ve Kurumlar Vergisi var. Bu da bir sebep olabilir.

Bir de vergi gelirlerimiz var, yani toplayabildiğimiz vergiler. Toplayabildiğimiz vergilere kıyasla bu enerji vergi harcamaları ne kadar ediyor diye baktık. O da 2017’de %3,7. Bu oran 2015’te %2,6, 2016’da ise %2,5 iniş. 2017’de bir sıçrama var.

Son olarak vergi harcamaları raporlaması konusunda dünyada neler yapılıyor? Çalışmanızda ABD’den örnekler veriyorsunuz...

L.A: ABD vergi harcaması raporlamasının ilk başladığı ülke. 1967’de başlatılı-

yor. Deniliyor ki vergi harcamaları doğrudan harcamalar kadar önemli. Bunun şeffaflığının sağlanması gerekiyor. Raporlamayı böylece başlatıyorlar. Raporlama ABD’de çok gelişmiş durumda. Orada da vergi harcamalarının çok tartışılan yönleri var. Bizde de Maliye Bakanlığı’nın hesapladığı çok önemli tutarlar ama hesaplayamadıkları da var. Çünkü vazgeçilen şeyi hesaplamak zordur. Biz görece daha somut şeyler üzerinden gittik.

ABD’deki enerji sektöründe vergi harcamaları da bize şunu gösteriyor: 2013’ten sonra trend, yenilenebilir lehine değişmeye başlıyor. Yenilenebilir kaynaklar enerji verimliliğinin payıyla birlikte toplandı %80 civarında vergi harcamasından yararlanıyor. Ancak fosil yakıtların üretimi hâlâ çok daha fazla ABD’de. 1900’lerin başından beri fosil yakıtlar destekleniyor. 2019’da ise yenilenebilir enerjinin payı tek başına %65,2 olmuş. Bizim çalışmamızda mesele enerji verimliliği ile ilgili bir veri yok, çünkü raporda yok. Ancak vergi harcamaları raporuna girdiği kadarını bilebiliyoruz.

S.A: Vergi harcamaları ve diğer teşviklerle ilgili analizlerin bir sonraki adımda bu desteklerin planlanan hedeflere erişmekte faydası olup olmadığına bakması gerekir. Örneğin enerji sektörüne yönelik teşvikler enerji arz güvenliğini sağlamayı veya tüketiciler için düşük maliyetli ürün sunumunu hedefliyorsa, bu amaçlara hizmet edip etmediğinin sorgulanması gerekir. Bu da ancak daha detaylı ve uzun erimli veriye erişimle mümkün olabilir. Gelecek yıllarda böyle bir çalışmayı Türkiye için yapabileceyi hayal ediyoruz. ○

Önemli Bir Adım: “İş Dünyası Plastik Girişimi”

Global Compact Türkiye, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği ve TÜSİAD, plastik kirliliği ile mücadeleyi bir adım öteye taşıyarak “İş Dünyası Plastik Girişimi”ni kurdu. Girişimin çağrısına cevap vererek çözümün parçası olmak isteyen şirketler 2021 yılına kadar plastik taahhütlerini belirleyeceklerini açıkladılar. İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından Koç Holding desteğiyle düzenlenen 16. İstanbul Bienali, tüm dünyada yaşa-

nan plastik sorunu ve etkilerini sanatın güçlü görselliğini kullanarak geniş kitlelere ulaştırmıştı. İş Dünyası Plastik Girişimi, özel sektör kuruluşlarının plastiğe yönelik taahhüt oluşturmalarını teşvik etmek ve şeffaf bir şekilde taahhütlerini yıllık olarak raporlamalarını sağlamayı hedefliyor. Girişimde yer alan şirketlerin plastik taahhütleri düzenli olarak gözden geçirilecek ve kaydedilen ilerleme her yıl kamuoyu ile paylaşılacak.

Dünyayı Turuncuya Boya!

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women), 10 Aralık İnsan Hakları Günü'ne kadar süren “Kadın Yönelik Şiddetle Mücadele için 16 Günlük Aktivizm” etkinlikleri kapsamında farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli faaliyetler düzenledi. Türkiye’de de Dünyayı Turuncuya Boya adıyla birçok paydaşla etkinlikler düzenleyen

Birleşmiş Milletler, cinsiyete dayalı şiddeti sonlandırmayı amaçlıyor. UN Women, kampanya kapsamında #orangetheworld ve #16days hashtag’leri ile cinsiyete dayalı şiddete karşı bir video yayınladı. “One story too many” başlıklı video UN Women’ın YouTube kanalından izlenebilir.

**Stand with us to
end sexual violence
against women and girls.**

Arzu Deniz AKSOY
Stratejik İletişim Danışmanı,
arzudeniz.aksoy@gmail.com

Sürdürülebilirlik, Uluslararası Kaynağı Türkiye’ye Çekmek için Yeni Bir Fırsat mı?

İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD Türkiye), Birleşmiş Milletler Çevre Programı Finans Girişimi (UNEP FI) ve Global Compact Türkiye (Küresel İlkeler Sözleşmesi Türkiye Ağı) işbirliğiyle düzenlenen Sürdürülebilir Finans Forumu’nun altıncısı, Borsa İstanbul’un ev sahipliğinde gerçekleştirildi.

Bu yıl, “Sosyal ve Çevresel Hedeflerle Büyüme Harekete Geçirmek: Yeni Nesil Finansman Araçları” teması etrafında düzenlenen Finans Forumu’nun açılış konuşmaları, BDDK Başkanı Mehmet Ali Akben, Borsa İstanbul Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Gönen, SKD Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Ebru Dildar Edin ve Global Compact Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Dördüncü tarafından yapıldı. Forumu, son kitabı sürdürülebilir Kalkınma Çağı’nın Türkiye edisyonu için ülkemizde bulunan dünyaca ünlü ekonomist ve BM Sürdürülebilir Çözümler Ağı Direktörü Jeffrey D. Sachs da konuk konuşmacı olarak katıldı.

SB 2020 | ISTANBUL

Dünyanın En Büyük Markalar Topluluğu İstanbul'da Buluşuyor!

Marka, inovasyon ve sürdürülebilirlik liderleri, birlikte öğrenmek, işbirliği yapmak ve güçlü bir küresel network oluşturmak için 8-9 Nisan 2020'de dünyanın lider öğrenme, işbirliği ve iletişim platformu olan Sustainable Brands 2020'de (SB2020) buluşuyor. Günümüzün "iyi yaşam" anlayışı daha basit ve dengeli; insan, toplum ve çevre ile ilişki içerisinde bir yaşam arayışına doğru geliyor. Markaların bu değişen manzarada rekabetçi kalmak için yeni nesil tüketicilerle birlikte gelişmesi ve

evrim geçirmesi gerekiyor.

Günümüzde pek çok marka, iyi yaşam için yeni taahhütler vermeye başladı. Ancak markaların daha yenilikçi, daha inovatif, daha dinamik ve iyi yaşam markaları olabilmeleri için yeni paradigmalara ve perspektiflere ihtiyaç duyuluyor. Markaların tüketicinin iyi yaşamı için daha önceden belirlenmiş kalıplardan çıkmasını gerekiyor.

Global Good Life İnisyatifi, iyi yaşamı yeniden summak için çözümler, ürünler, hizmetler sunan lider marka-

ların platformu olarak, bu yılki İstanbul buluşmasında, **oyunun kurallarını** değiştiren fikirleri ve markaları sekizinci kez bir araya getirecek.

SB 2020, dünyanın en büyük küresel markalarının yanı sıra yerel markalar, sosyal girişimciler, çok sayıda çözüm sağlayıcı, tedarikçi, **sivil toplum kuruluşu**, ajans, akademisyen ve araştırmacı, yatırımcı ve diğer paydaşların bir araya geldiği bir platform olacak.

Ayrıntılı bilgi için:

sustainablebrandsist.com

Sütaş, La Lorraine, Uludağ İçecek Sürdürülebilir Gıda Platformu'nun Yeni Üyeleri Oldu

Herkes için sağlıklı, güvenilir ve daha iyi gıda hedefi doğrultusunda gıda sistemlerinde değişimi hızlandırmak amacıyla kurulan "Sürdürülebilir Gıda Platformu" yeni üyeleri ile büyümeye devam ediyor. Son olarak Sütaş, La Lorraine, Uludağ İçecek platformun yeni üyeleri oldu.

Sürdürülebilir Gıda Platformu, bugünün gıda ile ilgili sorunlara sorumlu üretim-tüketim mottosuyla, bütünsel bir yaklaşımla ve sürdürülebilir gıda hedefi ile öncülük etmeyi amaçlıyor. Sürdürülebilirlik Akademisi ve Türkiye Gıda Sanayi İşverenleri Sendikası (TÜGİS) öncülüğünde kurulan platforma üye olan markalar arasında; Aromsa, Balparmak, Chep Türkiye, Danfoss, Eker, G&T Enerji, İntertek, Leroy, Kalite Sistem Mérieux NutriSciences, Metro, Migros, Pınar, Reis, Sütaş, Uludağ İçecek, Ülker yer alıyor. Son olarak platforma katılan Sütaş, La Lorraine ve Uludağ İçecek ile birlikte üye sayısı 17 ye ulaştı.

3 Aralık'ta Sürdürülebilir Gıda Platformu 2020'ye doğ-

ru toplantısını gerçekleştiren platform üyeleri bu toplantıdan yola çıkarak yeni çalışma kurulları oluşturarak, gelecek dönemde yapılacak çalışmalar için yol haritasını oluşturdu.

Sürdürülebilir Gıda Platformu için ayrıntılı bilgi için: surdurulebilirgidaplatformu.org

SB | 2020 | ISTANBUL

ARGENTINA • BRAZIL • CHILE • FRANCE • JAPAN • MALAYSIA • OCEANS • SOUTH KOREA •
SPAIN • THAILAND • **TURKEY** • URUGUAY • USA

DELIVERING
THE GOOD LIFE

Save
the Date

"SUSTAINABLE BRANDS"

İSTANBUL BULUŞMASI

8-9 NİSAN 2020

Detaylı bilgi ve kayıt için
www.sustainablebrandsist.com

İstanbul Bağcılar'da Dijital Belediyecilik

İstanbul Bağcılar Belediyesi, dijital belediyecilik konusunda Türkiye'nin önde gelen belediyeleri arasında. Değişim 2006'da, olası bir depreme hazırlıklı olmak amacıyla "İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi" (ISMEP) ile başladı. İstanbul Valiliği, İstanbul Proje Koordinasyon Birimi'nin yürüttüğü projenin üçüncü bileşeni olan "İmar Mevzuatının Etkin Uygulanması" için Bağcılar ve Pendik pilot bölgeler olarak seçildi (Bu iki ilçenin seçilmesindeki etkenler: Deprem tehlikesi ve fay hatlarına yakınlıkları, yüksek nüfus yoğunluğu, endüstriyel ve ticari faaliyet, büyüme potansiyelinin yüksek olması). Pilot proje kapsamında yapılan çalışmanın hedefleri ise şöyle: Yapı ruhsatı ve imar başvuru süreçlerinin hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlanması için Elektronik Belge Yönetim Sistemi'nin kurulması. Belediyelerin kendi sınırları içinde adrese bağlı Dijital İmar Arşivi'nin oluşturulması. Bunların gerçekleşmesi için her iki belediyenin mevcut bilişim teknolojileri altyapısı-

nın geliştirilmesi. Bu konuda vatandaş ile iletişimi sağlayacak çağrı merkezinin kurulması.

İmar ve yapı ruhsatı süreçlerini dijital ortamda yürütüp diğer belediye hizmetlerini geleneksel süreçlerle yürütmek verimsiz olacağından, her iki belediye de tüm süreçleri dijital ortama aktarma yönünde karar aldı.

Bağcılar Belediyesi Bilgi İşlem Müdürü Cüneyt Yılmaz konuyla ilgili şunları söylüyor: "Bu çalışma 2007'de başladı. Olası afet durumunda nerede, ne var? Mevcut yollar, binalar hangileri? Kim nerede yaşıyor? Onlara nasıl ulaşılabilir? Belediyenin bunları bilmesi gerekiyordu. İmar süreçleri elektronik hale getirilecek, şeffaflaştırılacaktı. Bu proje önümüze geldiğinde mesleğe yeni başlamıştım. Heyecanlandık. Hibrit sistem kurmak yerine tüm süreçleri elektronik ortama almaya karar verdik. Bu da bizim dönüşüm noktamız oldu. 2007'de belediye süreçlerinin dijitalleştirilmesi için iki yıl belediye hizmetlerinin analizi yapıldı. Öncelikle belediyenin yaptığı işlerin tümünün dökümü

çıkartıldı. Bugün belediyenin sunduğu 383 ana hizmet var. Alt konularıyla birlikte 1000'e yakın iş akışı tanımlandı. Süreçler yasal dayanaklarla eşleştirildi. Yapılacak işin hukuki dayanağı nedir? Kanun mu? Mevzuat mı? Yönetmelik mi? Bu çok önemli. 'İmar kanunlarına göre' gerekçesini kabul etmedik. Kanunun hangi maddesi? Hangi bendi?" diyor Yılmaz.

Yapılacak işler filtrelendi, güncellendi ve bu sayede çok sayıda gereksiz bürokrasi ortadan kaldırıldı. Süreç analizleri yapıldı. Başvurudan başlayarak girdiler, adımlar ve çıktılar incelendi, inceleniyor. Her adım analiz edildi. Vatandaşın istenen belgeler incelendi ve gereksiz olanlar kaldırıldı. Strateji geliştirme bölümünde analistler süreçlerin süresini belirledi. Kullanılmayan süreçler kaldırıldı.

2012'de başvuru yönetim sistemi belediyenin web sitesi üzerinden halka açıldı. Bütün hizmetler online platformlara taşındı. Böylece vatandaş belediye hizmetleriyle ilgili başvurusunu online yapabiliyor. İşin sürecini, adımlarını öğreniyor. İşin akışını online takip edebiliyor ve gecikme olduğunda nedenini sorgulayabiliyor. Başvuru yapıldığında iş ilgili birime ve kişiye sevk ediliyor. Belediye içinde işlemler izleniyor, gecikme olduğunda müdür anında görüp sorgulayabiliyor. Bu yapı çalışanların,

Bağcılar Belediye Başkan Yardımcısı Mehmet Akif Görentaş

servislerin performansının anlık olarak ölçülebilmesini sağladı.

Bugün Bağcılar Belediye binası girişinde büyük bir pano asılı. Ve bu pano belediye birimlerinin performans göstergelerini anlık olarak gösteriyor.

Ücretsiz İnternet Hizmeti

Belediye hizmetleri internete taşımca internet hizmeti almayan vatandaşlar “dezavantajlı” duruma düştü. Herkesin online sunulan kamu hizmetlerinden yararlanması için Bağcılar Belediyesi, İstanbul Kalkınma Ajansı’nın katkılarıyla, bedava internet projesini başlattı. 2012’de belediye, kamuya açık alanlarda, halka ücretsiz internet hizmeti sunmaya başladı. Bugün Bağcılar’da toplam 76 erişim noktası var: Parklar, AVM’ler, metro durakları, kültür merkezleri, büyük sitelerin ortak alanları, hastaneler, adliye ve belediye binası...

Dijital Vatandaşlık

Vatandaş yüz yüze iş yapma alışkanlığından tabii ki kolay vazgeçmez. Emlak vergisini ödemeye gelen vatandaşlar için belediyenin girişinde bilgisayarlı

mobil vezneler kuruldu. Belediyede çalışan gençler emlak vergisini ödemek için sırada bekleyen vatandaşlardan banka kartı olanlara internet üzerinden nasıl ödeme yapabileceklerini tek tek gösterdiler. Eğitimlerle farkındalık yaratılarak insanların hizmet alma alışkanlıkları değişmeye başladı. 2017’de vergi ödemelerini online yapanların sayısı belediyeye gelip ödeme yapanların sayısını geçti.

Bağcılar Belediye Başkan Yardımcısı Mehmet Akif Görentaş şöyle diyor: “Son yaptığımız kamuoyu anketlerinde Bağcılar Belediyesi’nin dijital olgunluk düzeyini vatandaş da görmeye, takdir etmeye başladı. Bu da bizi çok sevindiriyor.”

Veri Koruma

Türkiye’de kişisel verilerin korunması konusunda henüz bir ulusal standart yok. Türk Standartları Enstitüsü tarafından yazılıyor. Ama Bağcılar Belediyesi bu konuya çok dikkat ediyor. ISO 27001, Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi, Güvenlik Sertifikası Projesi ile 2012 yılında Altın Karmca Belediye Ödülleri’nde birincilik ödülünü aldı. ISO 22301 İş Sürekliliği Yönetim Sistemi belgesi alındı. 2018’de BS 10012 (Kişisel Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi), bilişim faaliyetleri kapsamında da Kişisel Veri Yönetim Standardı belgelerini aldılar. Belediye, çalışanlarına da veri koruma ile ilgili bilgilendirme ve eğitim veriyor. Görentaş, veri korumanın yanı sıra veri paylaşımına da açık olduklarını belirtiyor: “Açık veri portalı hazırlamak ve bu verileri standartlar içerisinde paylaşmak için hazırız. Bu bir maddi külfet de getiriyor. Açıkçası akademiden olsun, diğer sektörlerden olsun henüz bir talep yok. Fon bulabilirsek bir açık veri portalı oluşturmaya hazırız.”

E-Devlet

Bağcılar Belediyesi e-devlet kapısı üzerinden en çok hizmet sunan yerel yönetim. Türkiye’deki belediyeler ortalama beş-altı hizmet sunuyor ve bun-

Bağcılar Belediyesi Bilgi İşlem Müdürü Cüneyt Yılmaz

lar genelde düşük olgunluktaki beyan, sicil, tahakkuk gibi sorgulama hizmetleri. Bağcılar’ın e-devlette sunduğu 33 hizmetin olgunluk seviyesi yüksek. Türksat genelde hizmetleri Bağcılar Belediyesi ile birlikte geliştiriyor ve Bağcılar’ın e-devlet kapısı üzerinden devreye sokuyor. Emlak vergisi sorgulama ve barkotlu belge doğrulama gibi hizmetler daha sonra diğer belediyelere sunuluyor.

2019-2024 Stratejik Plan

Bağcılar’ın vizyonu sürdürülebilir akıllı şehir olmak. Ve bu akıllı şehir alt yapısını, omurgasını başvuru yönetim sistemi oluşturuyor. Bu nedenle dijital hizmet belediyenin stratejik planında da yer alıyor. “Sürekli gelişim ve yönetim anlayışıyla belediyenin kurumsal hizmet kalitesini artırmak” amacının altındaki hedef: “Akıllı kent bileşenlerin olgunluğunu artırmak ve yaygınlaştırmak.” Bu hedefin altında “Güvenli internet faaliyetleri” var. Bunların altında da iki performans göstergesi yer alıyor: Belediyenin sağladığı internet bağlantı noktalarının artırılması ve ücretsiz internet hizmeti memnuniyet oranı. Bu gösterge aylık anketlerle ölçülecek.

Gelecek Vizyonu

Görentaş gelecek vizyonunu şöyle ifade ediyor: “Gelecekte vatandaşın bir kamu kurumundan hizmet alırken teknolojinin sağladığı her türlü kolaylığı Türkiye’de ilk veren belediye olmak. İyi bir noktadayız diye düşünüyorum. Bunu başaracağımıza inanıyorum” ○

Hizmet Örneği

Örneğin, Bağcılar’da gayrimenkul satışınız olacak. Tapu birimine gidip işlem yapmanız gerekiyor. Eğer borç varsa, belediyeye gidip borcu ödemeniz gerek. Bugün vatandaş borcu olup olmadığını internet üzerinden sorgulayabiliyor ve belediyeye gelmeden borcunu internet üzerinden ödeyebiliyor (Bağcılar borç ödeme hizmetini ilk açan belediye). Vatandaş borcunu ödediğinde veya borcu yoksa internet üzerinden kare kodlu emlak vergisi bildirim sureti belgesini ücretsiz olarak alabiliyor. Vatandaş tapudaki görevliye belgesini veriyor. Görevli internet üzerinden kare kodlu belgeyi doğruluyor ve işlemler yapılıyor.

Modanın Döngüsünde “Kurtarılmış” Giysiler

Üretim ve tüketim süreçleri ile gezegen üzerinde yıkıcı etkileri kanıtlanmış olan 1,5 trilyon dolarlık moda endüstrisi neyse ki iyileştirici bir dönüşüme girmeye başladı. Bu yıl Biarritz’de gerçekleşen G7 Zirvesi’nin bir uzantısı olarak Moda Anlaşması onaylandı. İzmir Ekonomi Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü Öğretim Üyesi Şölen Kipöz, bu süreci ve modanın yol açtığı çevresel sorunların çözümüne dair yeni bakış açılarını EKOIQ için yazdı.

 Şölen KİPÖZ, Tasarımcı, İzmir Ekonomi Üniversitesi Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü Öğretim Üyesi

Modanın iktisadi mantığı biteviye bir üretim ve tüketim döngüsüne göre şekillenir. Günümüzde küresel bir ağ oluşturan moda endüstrisi her yıl senede birkaç sezon yenilenen çok sayıda giysiyi döngünün içine katar. Bunu yaparken ihtiyaçlardan çok genellikle kendi yarattığı istekler doğrultusunda hareket ederek bir taraftan döngünün içinde kullanılmayı bekleyen milyonlarca giysi olduğunu ve yenilerin bunların gözden çıkarılmasını kolaylaştırarak biyo-çözünür olmayan atıklara dönüşeceğini hesaba katmaz, çünkü moda mekanizmasını besleyen “yeni”ye odaklı değişimdir.

Moda endüstrisi nedeniyle gezegenden 200-1000 sene yok olmayan atıklar sadece üretim fazlalıkları olan kumaş ve malzemelerden ve kullanım sonrası döngüden çıkarılan giysilerden oluşmaz. Aynı zamanda marka mitle-ri oluşturan pek çok moda firması da geçen sezondan satılmayan, kullanım ömrü itibarıyla yepyeni giysileri seri sonu mağazalarda bile satışa sunmayı gerekli görmeyerek yakım merkezlerine gönderir. Firmaların bu giysileri başka kanallarla değerlendirme gibi bir seçenekleri varken yok etmek istemelerinin en önemli sebebi tasarıma atfedilen değerdir. Uluslararası moda markalarının bu tasarımlara biçtiği değer sadece malzeme ve üretim maliyetleri ile ölçülmez; daha etkin olan tasarımın özgünlüğü, görece yeniliği ve markanın yarattığı mittir. İşte firmalar zamanında tüketicisine ulaşmayan tasarım nesnelere bu yüzden bir anda gözden düşürüverirler. Onlar sadece istenmeyenler değil, aynı zamanda hiçbir yere ulaşılması istenmeyenlerdir. Çünkü üretimleri için verilen emekler bir yana satış fiyatlarının yüksekliğine rağmen, eğer “hak ettikleri” ekonomik değeri yaratamıyorlarsa tasarımcıların yaratıcı sırlarını açığa çıkarmaları ve markayı yeterince satış yapamayan bir firma olarak belgeleyerek sembolik değerine leke sürmelerine izin verilecek kadar da değerli değildir.

Şeffaflık ve Ölçülebilirlik

Üretim ve tüketim süreçleri ile gezegen üzerinde yıkıcı etkileri kanıtlanmış olan 1,5 trilyon dolarlık moda endüstrisi neyse ki iyileştirici bir dönüşüme girmeye başladı. Bu yıl Biarritz'de gerçekleşen G7 Zirvesi'nin bir uzantısı olarak **Moda Anlaşması** onaylandı. Bu anlaşma küresel iklim krizine çözüm arayışları, biyolojik çeşitlilik ve denizlerin ekolojik sistemini korumaya yönelik hedeflerle küresel ölçekte etkin yaklaşık 250 markayı, sivil toplum kuruluşlarını ve araştırma merkezlerini sürdürülebilirlik odaklı bir gelecek için bir araya getirmesi adına bir ilk. Doğal kaynakların korunmasına yönelik karbon nötr malzeme seçimleri ve üretim süreçleri, sosyal adaleti destekleyen çalışma koşulları kadar giysilerin ömrünü uzatan ve ekolojik ayakizi bırakmayan giysi bakım uygulamalarına kadar pek çok konuda şeffaflık ve ölçülebilirliği öngören bu anlaşma, döngüsel ekonomi modelinde geri dönüştürülebilirlik ilkesini de merçesine alıyor. "Yenilenebilen hammaddelerin kullanımı, malzeme verimliliği kadar geridönüşüm ve ileri dönüşüm (*upcycling*) ilkelere, hem döngüsellik için tasarımı hem de yaşam döngüsünü uzatan malzeme ve üretimleri olanaklı kılan bir döngüsel ekonomi yaratmak" temel ilkelere biri olarak kabul ediliyor. Bu dönüşümle 2017 yılı itibarıyla marka değerini korumak ve tasarımların ucuz mallar haline gelmesini önlemek için 28,6 milyon değerinde eşyayı yakan İngiliz moda devi Burberry bile, bu yıl satılmayan giysi ve aksesuarları tasarımla geri dönüştürerek, bağışlayarak ve tamir ederek döngünün içinde tutacağı açıklamasını yaptı.

"Kurtarılmış Deri", Atık ve Dönüşüm

Küresel moda endüstrisi her yıl 100 milyara yakın giysi, 53 milyon ton ipelik (Kaynak: Ellen McArthur Vakfı) üretirken, bu oranın %20'si satılmayan giysiler olarak kayıtlı oluyor, üretim ve kullanım atıkları ile birlikte neredey-

Koleksiyon adı: Reenkarnasyon, Tasarımcı: Elif Tekean, Malzeme: Seri sonu deri ceketler, 2019, Fotoğraf: Lütfi Dağtaş

Atığın oluşumu, ondan kurtulmak için pek de çevre dostu olmayan çareler üretmeye yol açarken, sıfır atık üretim sistemleriyle, temiz ve döngüsel üretim metotlarıyla veya üretmeyerek atığın oluşumunu engellemek mümkün.

Koleksiyon adı: Amrita: Bir arada, Tasarımcı: Şölen Kıpöz, Malzeme: Seri sonu deri ceketler, Stok artığı kumaşlar, 2019, Fotoğraf: Toros Mutlu

se tekstil ürünlerinin %70'i atık olarak gömülüyor veya yakılıyor. Ancak bu durum bu giysilerden sonsuza kadar kurtulduğumuz anlamına gelmiyor. Gömülen atıklar üretim sürecinde kullanılan tüm kimyasallarla kanalizasyona karışarak nefesimize geri dönüyor, giysilerin yakılması ise ürettiği emisyonlarla küresel ısınmanın en önem-

li nedenlerinden biri oluyor. Atığın oluşumu, ondan kurtulmak için pek de çevre dostu olmayan çareler üretmeye yol açarken, sıfır atık üretim sistemleriyle, temiz ve döngüsel üretim metotlarıyla veya üretmeyerek atığın oluşumunu engellemek mümkün. Ancak ne yazık ki moda endüstrisinin izlediği doğrusal tedarik zincirinde bu

modellerin hayata geçirilmesi pek çok işletme için zaman kaybı anlamına geliyor. Stoklarda kalan kumaş ve giysileri yok etmek yerine, tasarımla değer kazandırarak onları yeniden döngüye kazandırmaya çalışan çok az sayıda işletme son bir iki yıllık süreçte bunun atık yönetimi için umut vaat eden bir yöntem olduğunu keşfetti. Kaliforniya kökenli Patagonia markası yıllardır tutarlı biçimde geliştirdiği sürdürülebilirlik felsefesine depolardaki eski giysi ve kumaşların farklı tasarımlara ileri dönüşümü sürecinde 10 bin parça giysiyi ReCrafted markası ile geri kazandı (BoF 2020 Raporu). New Yorklu tasarımcı Elieen Fischer de yeni bir giysi yaparken giysinin ömrü sonlandığında nasıl dönüştürülebileceği ilkesi üzerine çalışıyor. Erkek giyim sektörünün üst pazar markası Paul and Shark ise, sürdürülebilirlik felsefesi kapsamında tasarımcı Greg Lauren işbirliğiyle kapsül bir koleksiyon oluşturuyor. Burberry, özellikle deri aksesuarların yeniden tasarlanması için Elvis&Kresse adlı lüks deri markası ile işbirliği yapıyor.

Moda sektörlerinin içinde malzemenin değeri ve dayanıklılığından dolayı yüksek değer katmanı yaratan deri giysi ve aksesuarların da yakın bir zamanda bu değişimden nasibini alması öngörülmüyor. Her ne kadar çevre bilinci yüksek bireyler için deri pek de masum bir malzeme olmasa da, dünya yüzeyinde yaşayan 7,8 milyar insan vegan bir yaşam biçimini benimsemediği sürece hayvan post ve derileri işlenmeye ve farklı kullanım nesnelere dönüşmeye devam edecek. Eğer et endüstrisinden elde edilen 9-10 milyon ton hayvan postu ve cildi farklı tüketim nesnelere dönüşmeseydi derinin organik atık olarak doğaya karışması, deri malzemenin işlenmesine ve tüketimine oranla çok daha fazla karbon ayakizi oluşturacaktı. Hayvan postlarının insanlık tarihinde ilk giysilerden biri olduğu hatırlanırsa insanların bin yıllarca bu malzemeyi elde etmekten,

*Tasarım adı: Distopik Viktoryen,
Tasarımcı: Aşlısu Türkmen,
Malzeme: Seri sonu deri ceket,
2019*

işlemekten ve giymekten bıkmamaları şaşırtıcı değildir. Her şeyden önce deri, diğer tekstil malzemelerine kıyasla daha dayanıklı, koruyucu, nefes alan ve aldran bir malzemedir. Artan üretim ve işçilik maliyetlerinin yanı sıra çevre koruma önlemlerinin ortaya çıkardığı yüksek maliyetler nedeniyle gelişmiş ülkelerin üretimi, gelişmekte olan ülkelere kaydırıldığı emek yoğun olan bir endüstride deri tabaklama ve işleme süreçlerinde kullanılan kimyasallar doğaya karışan atıklara dönüşmekte ve işleyicilerin sağlığını tehdit eden çalışma koşulları yaratmaktadır. Diğer taraftan Türkiye dahil pek çok sanayi ülkesinde deri üretimi ve işlenmesi süreçleri ekolojik sertifikalarla denetim altına alınmaya başlandı. Dahası toksik kimyasallar yerine yeni nesil doğal işleme süreçleriyle üretilen vegan deriler de umut vaat ediyor.

Stoklarda kalan kumaş ve giysileri yok etmek yerine, tasarımla değer kazandırarak onları yeniden döngüye kazandırmaya çalışan çok az sayıda işletme son bir iki yıllık süreçte bunun atık yönetimi için umut vaat eden bir yöntem olduğunu keşfetti.

İyi Tasarım Günleri'nin "Kurtarılmış Deri"si

Üretim döngüsünün içine girmiş, satılmayan giysi ve aksesuarlar deri sektöründe elden çıkarılmak istenmeyen ve nitelikli atık olarak kabul gören ürünler. Nitekim modanın değişim hızına uydurulmaya çalışılan deri nesnelere önemli bir bölümü, tıpkı diğer moda ürünler gibi her sezon sonu belirlenen piyasa değeri üzerinden satılmamakta, seri sonu satış noktalarında askı değerini kaybetmektedir. Zamanında alınmayan ve "beğenilmeyen" ürünler giderek ıskartaya çıkarılmakta, onlar için verilen emek de değersizleşmektedir. Bulduğumuz coğrafyada ekonomik bir dinamo olan deri konfeksiyon endüstrisi de bu kapsamda ciddi bir değer kaybı yaşamaktadır. Özellikle fiyat uygunluğu nedeniyle kıyı kentlerde turistik sezonda alıcı bulan deri giysi ve aksesuar perakendeciliğinde sezon sonunda satılmayan giysiler, sonbahar ve kış ayları boyunca raflarda eskimeye terk edilir ve bir sonraki sezon açıldığında yeni koleksiyonun yanında, hiç kullanılmamış olmalarına rağmen fiyatları düşürülerek elden çıkarılmaya hazır nesnelere konumuna düşerler. Bu duruma örnek teşkil eden biçimde yaklaşık bir yıl önce Marmaris'te perakendecilik yapan firmalardan birinin seri sonu satış mağazasında değerlerinin çok altında satışa sunulan "kurtarılmayı" bekleyen çok sayıda deri ceketle rastladık.

*Tasarım adı: Artık Toza Sor!,
Tasarımcı: Ayşe Yıldız, Malzeme:
Sıkıştırılmış deri zımpara atıkları,
2019, Fotoğraf: Lütü Dağtaş*

Küratörlüğünü yaptığım “Kurtarılmış Deri” adlı kolektif sergi, döngüden çıkarılmak üzere olan giysi, aksesuar ve deri malzemelerin tasarımla döngüye katılmasını amaçlayan bir tasarım tavrı sundu.

*Tasarım adı: Ahi Devran yeleşti,
Tasarımcı: Eser Eke Bayramoğlu,
Malzeme: Iskarta deri parçaları,
Fotoğraf: Toros Mutlu*

Bu ceketler 18 Ekim-3 Kasım 2019 tarihlerinde de İzmir Akdeniz Akademisi'nin Kültürpark'ta düzenlediği İyi Tasarım Günleri/İzmir-4 etkinliği kapsamında hazırladığımız “Kurtarılmış Deri” (Salvaged Leather) adlı sergimizin çıkış noktasını oluşturdu. “Döngü” teması çerçevesinde açık çağrı yapan İyi Tasarım Günleri, bu yıl farklı tasarım disiplinlerinin döngüyü yeniden inşa ettikleri pek çok sergiye ve atölyeye ev sahipliği yaptı. Küratörlüğünü yaptığım “Kurtarılmış Deri” adlı kolektif sergi ise döngüden çıkarılmak üzere olan giysi, aksesuar ve deri malzemelerin tasarımla döngüye katılmasını amaçlayan bir tasarım tavrı sundu. İki bölümden oluşan serginin ilk bölümü 15 farklı modele sahip deri ceketin yaklaşık 30 farklı giysi tasarımına dönüştürüldüğü sektörde döngüsel ekonomi modeli oluşturabilecek bir koleksiyonu içeriyordu. Modanın tedarik zincirinde üretim sonrası tüketime hazır nitelikli atık olarak değerlendirilebilecek, gerek kalıp ve modellerinin güncel olmamaları, gerekse aksesuar ve astar gibi malzemelerinin beğenilmemesi gibi nedenlerle seçilmiş olan bu ceketler rafta kaldık-

ları her geçen gün değerlerini kaybetmekteydi. Ben dahil yedi tasarımcımın (Aşlısu Türkmen, Berrin Gönen, Elif Tekcan, İdil Şansal, Hakan Başak, Jörn Fröehlich) katkısı ve farklı yorumlarını barındıran bu koleksiyonun oluşumunda moda sektörünün diğer nitelikli üretim atığı olan sezon sonu kumaşlar Türkiye’de erkek giyimin öncülerinden olan Beymen Business-BR Mağazacılık markasının ve onun aksesuar ve yan sanayi tedarikçisi Yeni Ege Tekstil desteği ile deri parçalar ile birlikte tasarlanarak ve deri giyim sektörünün öncü firmalarından Lider Deri’de üretilerek döngüsel tasarım modeline endüstriyel bir sistem içinde yaklaşıldı. İkinci bölüm ise deri atıklar ve ikinci el derilerle oluşan yeni tasarım çözümleri arayışı ile yapılan açık çağrı sonucu, uluslararası jüri tarafından değerlendirilen kolektif bir koleksiyonu sunuyordu. Bu bölümde yer alan 14 tasarımcı (Ayşe Yıldız, Canan Erdönmez, Ceren Evren Dikener, Çiğdem Çoşkun, Didar Çeler, Eser Bayramoğlu, Esra Enes, Gülşen Şefika Berber, Hülya Yavuz, Mine Değirmenci, Kübra Erçetin, Riina Oun, Zeynep Değirmenci) deri atıkları de-

ğerlendirme konusunda farklı yaratıcı yöntemler önerdiler.

Piyasa değerlerini kaybeden deri giysilere tasarım dokunuşu ile ikinci bir yaşam vererek, onları ekonomik sistemde kurtarmaya ve yeniden değerli kalmaya yönelik tasarım yaklaşımı derinin değerini bir kez daha hatırlamamıza yol açarken, onu nasıl yaratmak istediğimiz sürdürülebilir ve döngüsel modelin bir parçası haline getirebileceğimizin yaratıcı yollarını sundu. Diğer taraftan nitelikli atıkların sektörel ölçekte değerlendirilmesi için farklı moda sektörlerinde uygulanabilecek metotlar önerdi. Peki, sezonsallıktan beslenen trend mekanizması ile sürekli yeniyi üretmeye odaklanan moda sektöründe kaçınılmaz olan sürdürülebilir dönüşümün etkili bir yolu olarak benimsenmesi beklenen sezon dışı malzeme ve giysilerin kullanımı uzun vadede tüketicileri de yeniyi sorgulamaya ve endüstride trend sistemini etkisiz hale getirmeye yol açar mı? Böyle bir tavrı değişimi endüstrinin tüm birimlerindeki işleyişi döngüsel bir biçimde dönüştürebilir mi? İnanıyorum ki bu soruların cevapları çok değil birkaç yıl içinde aydınlanacaktır. ○

Küresel Amaçlar'a Ulaşmada Özel Sektör Bakış Açısı Ne Olmalı? II

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) gezegenin sorunlarına yönelik önemli başlıklar. İklim değişikliğinin artan enerji ihtiyacı ve geleneksel fosil kaynak bağımlılığına karşı 1,5 derece ısınma senaryosu içerisinde kalabilmesi, hâlâ var olan açlık ve fakirliğin artan nüfus ve doğal kaynak kısıtları içerisinde ortadan kaldırılması, fırsat eşitliğinin ve kaliteli eğitimin her insan için sağlanması, üretim ve tüketimin çevre ve toplum dengesini gözeterek “sorumlu” hale gelmesi, şehirlerin ve alt yapıların yaşanabilir alanlar sunabilmesi karmaşık konulardır. Bilinen iş yapış yöntemleri ve teknolojiler, çözümlerin oluşması için yeterli değil.

Bu amaçlara ulaşılması, özel sektörün yaratıcı bakış açısına ihtiyaç duyuyor. Fırsatları görmek ve buna yönelik çözüm, teknoloji üretmeye odaklı olmak gerekli. Dolayısıyla SKA'lara ulaşmak, özel sektörün buna yönelik çalışma istekliliği ve ortaya çıkardıkları ile doğru orantılı.

Özel Sektör İçin SKA'lar Neden Önemli? Fırsat Ne?

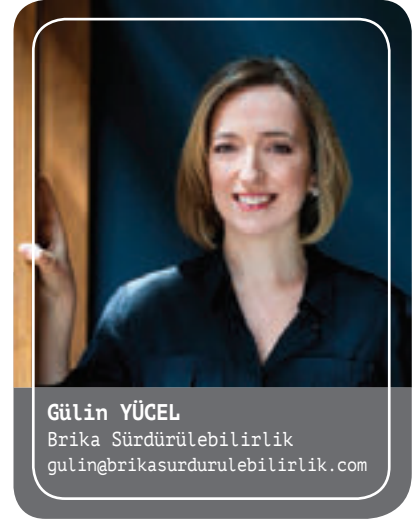
Birleşmiş Milletler (BM) inisiyatifi olan Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı (UN SDSN) ve paydaşı Bertelsmann Stiftung tarafından 2016'dan beri düzenli olarak 2030 BM SKA'lardaki gelişmeyi takip eden raporların üçüncüsü Temmuz 2019'da yayımlandı. “Küresel Sorumluluklar-Hedeflerin Uygulanması” başlığı ile yayımlanan rapor, 2018 değerlendirmesiyle hiçbir ülkenin hedefleri gerçekleştirme yolunda yeterli bir gelişme göstermediğini ortaya koyuyordu. Kasım 2019'da UN SDSN ve IEEP

(Institute for European Environmental Policy- Avrupa Çevre Politikaları Enstitüsü) tarafından Avrupa Birliği'nin SKA'lar konusundaki ilerlemesine yönelik hazırlanan rapor da hiçbir ülkenin henüz hedefine ulaşma noktasında olmadığını belirtiyor. İlk defa bağımsız olarak hazırlandığı söylenen raporda, olumlu tarafta, Avrupa Birliği yapısında SKA'lara yönelik yapıların kurulmuş olduğuna; bütçe, yatırım stratejisi, yönetim yapısı ve çerçevelerin oluşturulduğuna değiniliyor.

İlgili rapor makro seviyede ülkeler için tavsiyeler içermekle birlikte, Avrupa'nın “Yeşil Düzeni” ile SKA'ların uygulanmasına yönelik özel sektör için önemi olacak fırsatlara dikkat çekiyor.

Yeşil Düzen Nedir?

COP25 sırasında, 2050 yılı için karbon nötrallitesi hedefleyerek umut veren ve

örnek olan, sürdürülebilir kalkınma yolunda bir geçişin nasıl olması gerektiğini ifade eden “Avrupa Yeşil Düzeni” açıklandı. Planda ana hatları ile belirtilenlerin önemli bir kısmı özel sektörün katkısına dayalı konular: “Ulaştırmadan vergilendirmeye, gıdadan tarıma, sanayiden altyapıya tüm politikalarımıza yeşil bakış açısı yansıtılacak. Yeşil Düzen ile temiz enerjiye yatırım yapmak ve karbon ticaretini artırmak istiyoruz fakat aynı zamanda döngüsel ekonomiyi hızlandıracak ve Avrupa'nın biyoçeşitliliğini koruyacağız.”

Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen “Bu Avrupa'nın Ay'a ayak bastığı andır” açıklamasıyla duyurduğu plan, Avrupa Birliği'nin seragazi emisyonlarının 2030 yılında 1990'a göre %50-55 oranında düşürülmesini hedefliyor. Bunun sadece emisyonlarla mücadele için değil, aynı zamanda yeşil işlere dönüşüm ve inovasyonu ilerletmek için de önemli olduğunu söyleyen Başkan, Avrupa'nın sürdürülebilir büyüme ve istihdam patikasına geçmek için bunun gerekli bir adım olduğunu belirtiyor.

Özel sektör için bu çağrı, dikkat çeken yeni fırsat alanları içeriyor. Benzer fayda, 2017 yılında yayımlanan “Better Business Better World” raporuyla da tanımlanmış ve sürdürülebilirlik ekonomisinin 2030'a kadar 12 trilyon

dolarlık yeni iş hacmi ve 380 milyon istihdam yaratacağını (enerji verimliliği ve temiz enerji, mobil çözümler, yeni sağlık alanları, döngüsel ekonomi, uygun maliyetli yaşam alanları) ifade edilmişti.

Özel Sektör SKA'larda Nerede? Fırsatı Nasıl Kullanıyor?

COP25'te umut veren, aralarında The Body Shop, Allbirds, Ecoalf gibi 500 B-Corp şirketlerinin seragazi emisyonlarını 2030'a kadar sıfırlayacaklarını açıklaması oldu.

Peki diğer şirketler ne durumda? Aradan geçen dört seneye rağmen, SKA'ları özel sektör tarafından bir iletişim aracı olmanın ötesine geçememiş durumdadalar.

Ethical Corporation'ın Haziran'da yenisini çıkardığı ve 1000 üzerinde büyük kurum temsilcisi ile hazırladığı "The Responsible Business Trends Report, 2019" raporunda sonuçlar endişe verici. İklim krizi etrafında acilen yapılması gerekenlere karşın 2019'da sadece şirketlerin %62'si SKA'lara yönelik performanslarını ölçtüğünü söylüyor. Bu oran 2018'deki %58'den sadece 4 puan ilerlemiş.

Bu sonuçlar Oxfam'ın Eylül 2018'deki "Walking the Talk" raporu ile benzerlik gösteriyor.

Ethical Corporation raporunda SKA'ların iş dünyasında yaygınlığının coğrafi olarak farklılık gösterebildiği yönünde. Burada dünya üzerindeki işlerde en çok SKA 13 (İklim Eylemi), SKA 12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim) ve SKA 3 (Sağlıklı Bireyler) ile birlikte Avrupa coğrafyasında SKA 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme) ve SKH 9 (Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı) olmuş. Türkiye'nin de bu çizgide bir sonucu olduğunu tahmin ediyoruz.

SKA'lar özel sektör sürdürülebilirlik raporlarına dahil edilse de stratejik söylemlerde yeterince yer alabilmiş değil. PwC'nin "SDG Reporting Challenge/2018" isimli 729 büyük şirket ile yaptığı araştırmada, şirketlerin %72'sinin sürdürülebilirlik raporunda

---

Planlama aşamasında, her bir kurumun SKA'lar etrafındaki etkisini analiz etmesi, yani SKA'ların gerçekleştiği durum ve mevcut durum arasında nasıl bir fark var diye bakması gerekir. Bu noktada önceliklendirme ortaya çıkacaktır.

SKA'lar yer alsada, kurum CEO'larının veya yönetim kurulu beyanlarının sadece %19'unda bu amaçların kapsandığı ortaya koyuyor. Bu çalışmaya göre özel sektörde en fazla ele alınan amaçlar SKA 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKA 13 (İklim Eylemi) ve SKA 12 (Sorumlu Tüketim ve Üretim) olurken; en az ele alınanlar ise SKA 1 (Yoksulluğa Son), SKA 2 (Açlığa Son) ve SKA 14 (Sudaki Yaşam) olmuş.

Ne Yapılmalı?

Amaçların neye yönelik olduğunu anlayın: SKA'ların hangi amaca yönelik olduğu, sadece 17 amaç üzerinden değil, aynı zamanda uygulamaya yönelik 244 alt gösterge üzerinden de okunmalıdır. Bu sayede, makro seviyede ve devletler için tasarlanmış görüntüsüne rağmen, SKA'ların özel sektör adına da birer kalkınma aracı olduğu görülecektir.

İş dünyası için yukarıda belirtilen bazı amaçlar daha popüler, bazıları daha az popüler olsa da bu noktada dikkat edilmesi gereken, esasında bu amaçların hepsinin birlikte düşünülmesi gerekliliğidir. Örneğin "Sorumlu Tüketim ve Üretim" yapmaya odaklanırken, yoksulların içinde yer almadığı bir piyasa tanımı veya sudaki yaşamı gözetmeyen bir üretim şekli düşünemeyiz. İşte bu yüzden tüm hedefler ve alt seviye göstergeleri birlikte okunmalıdır.

Uzun dönemi planlayın: Özel sektörün "sorumlu işletme" olma bilinciyle

-ki sürdürülebilir olmaları için tek yol budur- SKA'ları gerçekleştirme konusunda daha niyetli ve planlı olmaları gerekir. Amaçlar, özellikle iklim etrafındaki gündem oldukça zorlayıcı. Bunu stratejik planlarına dahil etmeden yönetmek, kısa ve orta vade öncelikleri etrafında kalmak ve uzun döneme yeterince odaklanamama durumunu yaratabilir.

Bununla birlikte 17 amaç ve 244 göstergeye eşit derecede hizmet etmek de gerçekçi ve gerekli değil. Planlama aşamasında, her bir kurumun SKA'lar etrafındaki etkisini analiz etmesi, yani SKA'ların gerçekleştiği durum ve mevcut durum arasında nasıl bir fark var diye bakması gerekir. Bu noktada önceliklendirme ortaya çıkacaktır.

Ayrıca, yukarıda bahsedilen fırsatlara yönelik bir iş vakası oluşturulmalıdır. Özel sektöre devlet ve diğer kurumlardan ayıran özelliği, finansal fayda yaratmaya odaklı olmasıdır. SKA'ların ne katacağı tanımlı olur ise uygulama için bir motivasyon oluşacaktır.

İyi bir plan aynı zamanda, mevcut stratejiler ile SKA'ların nasıl örtüştürüleceğini ve aksiyon planını da içermelidir. Uygulamayı desteklemek için, sürdürülebilirlik çerçevelerinden faydalanılmalıdır. Geleneksel iş yapış çerçeveleri SKA'lar için gereken bakış açısını anlamında yeterli değildir!

Sorumluluk alın: Nasıl bir ilerleme sağlandığının mutlaka ölçülmesi ve raporlanması gerekir. Yönetim sistemleri içerisinde gelişme değerlendirilmeli ve uygulama gözden geçirilmelidir. Burada ayrıştııcı özellik, sorumluluğun hissedarlara değil, tüm paydaşlara yönelik olmasıdır. İç ve dış iletişimin bu duyarlılık ve şeffaflık ile yapılması gerekir.

SKA'lar sadece devletler için değil özel sektör için de önemli sorumluluklar taşıyor. İş planlarına dahil edilmeleri, stratejik öncelikler arasında yönetilmeleri gerekiyor. Ötesinde, bu yaklaşım sadece gezegeni korumayacak, aynı zamanda özel sektör adına "iyi işler" yapma yolunda yeni fırsatlar yaratacaktır.

Zaman dar, yapılacak çok iş var... ○

Geri Dönüşü Olmayan 0 Noktaya Varmamak İçin...

2015'te Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları"nın 15'incisi, yani "Karasal Yaşam"ın hedefi, "sürdürülebilir bir şekilde ormanların devamlılığını sağlamak, çölleşme ile savaşmak, toprak bozulmasını azaltmak ve tersine çevirmek ile biyolojik çeşitliliğinin azalmasını önlemek" olarak belirlendi. Bu hedef, insanlık olarak yüz yüze olduğumuz bütün önemli doğal sorunları açıklıyor aslında. Ve bizlerin de yapması gereken bunun önemini özümseyip aksiyon almak

 Zeynep ÖZTÜRK, Kültür2000 Fen Lisesi

Kara, yaklaşık 4,5 milyar yıldır, milyonlarca tür için yaşam alanı oldu. Biyosferin tamamı ona bağımlıdır ve o olmadan kelimenin tam anlamıyla bir hiçtir. Bu döngü biz, yani insanlık, dünya üzerinde bulunduğundan beri herhangi bir aksaklık olmadan süregeliyor. Ancak, doğadaki bu denge artık eskisi gibi korunamıyor. Bizler, tür olarak gelişip yenileşmemizle doğru orantılı olarak doğa için daha çok kir, zehir ve yapaylık doğurduk. Tüm bunlar etkilerini olabilecek en yıkıcı şekilde gösterdi ve göstermeye de devam ediyor.

2015'te Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları"nın 15'incisi, yani "Karasal Yaşam"ın hedefi, "sürdürülebilir bir şekilde ormanların devamlılığını sağlamak, çölleşme ile savaşmak, toprak bozulmasını azaltmak ve tersine çevirmek ile biyolojik çeşitliliğinin azalmasını önlemek" olarak belirlendi. Bu hedef, insanlık olarak yüz yüze olduğumuz bütün önemli doğal sorunları açıklıyor aslında. Ve bizlerin de yapması gereken bunun önemini özümseyip aksiyon almak.

Ormansızlaştırma, farklı kullanımlar için ormanların kalıcı olarak yok edilmesi durumudur ve genel olarak büyük çaplı yangınlar, tarım alanı oluşturmak ve sürdürülemez şekilde kereste elde etmek için ağaçları kesme olarak karşımıza çıkar.

Biy çeşitlilik, biyota içinde bulunan, en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün canlı türle-

rini kapsar. Fakat burada önemli olan canlıların boyutu, biçimi veya gücü değil; her birinin eşit bir şekilde biyolojik döngü için sağladığı katkılar ve getirdiği zenginliktir. Kısacası, sayılarındaki azalma da biyoçeşitlilik kaybı olarak ifade edilir. Toprak bozulması, toprağın veriminin insan kaynaklı eylemlerden ötürü oluşan büyük tahribatlar sonucunda bozulmaya uğraması anlamına gelir ve çölleşme de bir tür toprak degradasyonudur.

Toprağın Verimini Artırmak

Durumun moral bozucu görüntüsünün yanı sıra endişeye kapılmış devlet ve ülkelerin bu sorunların üstesinden gelmek üzere çeşitli projeler yürütüyor ve uluslararası anlaşmalar imzalıyor olmaları gerçekten umut verici. Örneğin Çin, yaklaşık 1950'lerden beri büyük çaplı çölleşmeyle savaşıyor ve bunun için de 1978 yılında Büyük Yeşil Duvar (Great Green Wall) projesini hayata geçirdi. Gayesi, Çin'in kuzey sınırında yer alan 2.800 millik bir çölleşmiş araziye milyonlarca ağaç dikmek ve bugüne kadar, 66 milyardan fazla ağaç dikildi. "Biyolojik Çeşitlilik Antlaşması" 196 ülkeden içinde Arjantin, Bulgaristan, Yunanistan ve Yeni Zelanda gibi ülkelerin de bulunduğu 186 ülke tarafından onaylanıp imzalandı.

Fakat zaman çok hızlı ilerliyor ve bu sorunları kökünden çözmemiz için çok daha istikrarlı ve uzun vadede sürdürülebilirlik sağlayacak çözümler üretmemiz gerekiyor. Bu şekilde

çabuk aksiyonlar olarak habitatlarla birlikte para ve zamandan da büyük tasarruf sağlanmış olacak. Devletlerin, girişimlerin, ülkelerin ve yetkili kimselerin üzerine çok daha yoğunlaşması gereken bir konudan bahsediyoruz. Eğer gerekenler yapılmazsa, çok kısa bir sürede geri dönüşü olmayan o noktaya erişeceğiz.

Bana göre, toprağın verimini artırmak üzere çalışmaya başlamak diğer problemlerin çözümü için de bir kilit noktası durumunda. Çünkü hastalıklı, zehirli ve verimsiz bir toprak o bölgede ağaçların da yetişmemesi demek ve eğer ağaçlar yetişmeyip biyosferin devamlılığının sağlanması için ormanlar oluşmazsa bu, türlerin de yok oluşa geçeceği anlamına gelir. Aşım otlatma, toprak sorunlarımızın birincil nedeni ve tehlikeli etkilere sahip. Bu konu hakkında alınacak önlemler de bunun doğal ortamlardan ziyade "Yapay Otlatma Alanları" gibi korunaklı bölgelerde yapılması yönünde olmalı. Bu alanlar, bizzat uzmanlar tarafından kontrol edilecek ve aynı zamanda yapay zeka ile entegre edilmiş olacak. Hayvanlar için gerekli otlaklar bulunacak, toprak altındaki küçük çipler sayesinde nem, sıcaklık ve minerallerin istenilen düzeyde olup olmadığı ile ilgili bilgiler sisteme sık sık düşecek. Eğer istenilen

düzeyde değilse de çiplerdeki sensörler sistemi uyaracak ve örneğin, ince borular sayesinde damlama yöntemiyle sulama sağlanacak. Bu aynı zamanda bir koruma alanı olarak da düşünülebilir, çünkü bu yerler otçul hayvanları en iyi şartlar altında barındırıyor olacak. Tüm bunları toparlayacak olursak, konu doğa olunca birtakım problemleri çözmek için alacağımız aksiyonlarda çok daha ince eleyip sık dokumamız gerekiyor. Nitekim, doğadaki en küçük bir dengenin bile bozulması tahmin edemeyeceğimiz kadar büyük felaketlere yol açabilir, Antroposen'in yok oluşuna bile... İşte bu yüzden, durumun ciddiyetinin artık çok daha farkında olmalıyız. Bu zamana kadar yürütülen yanlış çevre politikalarıyla doğaya artık geri dönüşü olmayan hasarlar vermiş olabiliriz fakat umutnamalıyız ki zararın neresinden dönülse kârdır. Biz çocuklar ve gençler olarak yaşanabilir bir gelecek için mücadele etmeye hazırız!

* Bu yazı, *Trust for Sustainable Living* 2019, *Uluslararası Okullar Kompozisyon Yarışması*'nda "Mansiyon Ödülü"ü almıştır.

Yağmur Hasadı:

Verimli, Sürdürülebilir bir Ekolojik Onarım Modeli

Suyun aşırı ve bilinçsizce kullanımı ve tatlı su habitatlarının bozulması sebebiyle ülkemizde iklim değişikliğine karşı en hassas bölgelerden biri haline gelen Büyük Menderes Havzası'nda suyun verimli kullanımı son derece önemli. Bölgede sürdürülebilir bir model oluşturmak amacıyla WWF-Türkiye ve HSBC Türkiye işbirliğiyle "Yağmur Suyu Hasadı" projesi hayata geçiriliyor. Proje kapsamında, Ekim 2020'ye kadar 650 ton yağmur suyunun hasat edilmesi hedefleniyor.

 Nevra YARAÇ

Su hayatımızın vazgeçilmez bir parçası. Ancak hiç tükenmeyecek gibi gördüğümüz bu kaynağın da bir sonu var elbette. Nüfus artışıyla yükselen talep, değişen tüketim alışkanlıkları ve iklim değişikliğinin etkileri temiz su kaynaklarını **ciddi bir tehditle** karşı karşıya bırakıyor. Bu tehdit, içme suyuna erişimin olmamasından hijyen koşullarına, hastalıklardan gıda güvensizliğine ve çatışmalara kadar geniş bir yelpazeye yayılıyor. 2025'te dünya nüfusunun üçte birinin su kıtlığıyla karşı karşıya kalabileceği belirtiliyor. Birleşmiş Milletler'in (BM) verilerine göre halihazırda 2 milyarı aşkın insan yüksek su stresine maruz kalıyor. 2030 itibarıyla çorak ve yarı çorak yerlerde su kıtlığı nedeniyle yerinden olacak insanların sayısının 700 milyona ulaşabileceği tahmin ediliyor. WaterAid'in 2019 tarihli bir raporunda da 4 milyar insanın su kıtlığı olan yerlerde yaşadığı, 844 milyon insanın ise evlerine yakın **temiz su kaynaklarına erişimi** olmadığını ortaya konuyor. Dünya Kaynakları Enstitüsü'nün (WRI) 2019 tarihli bir raporunda dünya nüfusunun neredeyse dörtte birinin su kıtlığı çektiği belirtilirken Türkiye, su kıtlığı listesinde 164 ülke arasında 32. sırada.

Durum böyle iken, suyun korunması ve yönetilmesi hayati önem taşıyor. Yağmur suyu hasadı da merkezi olmayan bir su yönetim süreci olarak öne çıkıyor. Yağmurun toplanıp biriktirilmesi üzerine kurulu bu sistem, sürdürülebilir ve ekonomik olmasıyla şehirlerde ve kırsal alanlarda uygulanabiliyor. Sistem sayesinde merkezi şebekeden

WWF-Türkiye Genel Müdürü Aslı Pasinli,
Koçarlı Belediye Başkanı
Nedim Kaplan,
HSBC Türkiye Genel
Müdürü Selim Kervancı

alınan su miktarının azaltılması enerji tasarrufu sağlıyor, atıksu arıtma tesisleri ve kanalizasyon sistemlerinin yükü azalıyor, sel ve taşkınlar önleniyor, tarımsal sulama için de elverişli bir yol sunulmuş oluyor.

Ekolojik Sürdürülebilirlik İçin Tekrar Edilebilir Bir Model

WWF-Türkiye ve HSCB'nin Büyük Menderes Havzası'nda, Aydın'ın Haydarlı Köyü'nde hayata geçirdiği "Yağmur Suyu Hasadı" projesi kuraklıkla mücadelede yağmur suyunun verimli ve sürdürülebilir kullanımı amacıyla 2019 yılında başlatıldı. Proje kapsamında bugüne kadar 134 ton, yani yaklaşık 7.000 damacanaya eşdeğer ya da dört kişilik bir ailenin yaklaşık altı aylık su ihtiyacını karşılayacak miktarda yağmur suyu hasadı yapıldı.

Ekim 2020'ye kadar 650 ton yağmur suyunun hasat edilmesinin hedeflendiği proje kapsamında yaklaşık 200 HSBC Türkiye gönüllüsü, tatlı su,

su riskleri ve yağmur suyu hasadı konusunda eğitimlerini tamamladı. HSBC Gönüllüleri, Aydın'ın Haydarlı Köyü'nde düzenli aralıklarla saha çalışması yapmanın yanı sıra yerel halk, ortaokul ve lise öğrencileri ve velileri için temiz su kaynaklarının korunması ile bireyler tarafından tekrar edilebilir küçük ölçekli önlem ve uygulamalar konusunda eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına destek vermeye başladı. Proje sonuna kadar İstanbul, İzmir ve bölge okullarında 3.000 öğrencinin tatlı su, su riskleri ve yağmur suyu hasadı konusunda eğitim alması, 6.000 öğrenci velisinin bu konularda farkındalığının artırılması hedefleniyor.

Yağmur suyu hasadının yaygınlaştırılmasıyla yeraltı suyu ve şebeke suyu kullanımı azaltılırken, bölge halkına sosyoekonomik faydalar da sağlanabileceğine dikkat çeken HSBC Türkiye Genel Müdürü Selim Kervancı, "HSBC Grubu sekiz yıldır küresel çapta yürüttüğü 'Su Programı' kapsamında; faaliyet gösterdiği ülkelerde temiz su kaynaklarının korunması ve bu konuda çevre bilincinin artırılmasına yönelik projeler yürütüyor. WWF-Türkiye işbirliğiyle gerçekleştirdiğimiz Haydarlı Köyü'ndeki yağmur suyu hasadı modeli ve bilinçlendirme çalışmalarıyla hem bölgenin su ihtiyacını karşılamayı, hem de ekolojik sürdürülebilirlik için tekrar edilebilir bir model oluşturmayı hedefliyoruz. Sadece banka olarak değil, gönüllü çalışanlarımızın da aktif katılımıyla hayata geçen projenin ülkemizde çölleşme ve kuraklıkla mücadele konusunda toplumun bilinçlendirilmesi ve farkındalık oluşturulması açısından büyük önem taşıdığına inanıyorum" dedi. WWF-Türkiye Genel Müdürü Aslı Pasinli ise konuyla ilgili değerlendir-

Yağmur Suyu Hasadı Projesinin Hedeflenen Etkileri

- Büyük Menderes bölgesinde yaşayan çiftçilere ilham verecek bir yağmur suyu hasadı modelinin oluşturulması.
- Daha fazla yağmur suyunun kullanılmasıyla, yeraltı suyu ve şebeke suyu kullanımının azaltılması.
- Bölge halkına sosyoekonomik fayda sağlanması.
- Yağmur suyunun toplanmasıyla bölgede bozulmuş su döngüsünün onarılması.
- Hem bölgedeki yerel toplulukların hem de ekosistemin iklim değişikliğinin etkilerine karşı dayanıklılığının artırılması.
- Toprak erozyonuna karşı Yağmur Suyu Hasadı stratejisinin benimsenmesi.

Yağmur Suyu Hasadı Modeli

Yağmur suyunun varil, havuz, yeraltı gibi ortamlarda biriktirilmesi ve/veya toprağa emdirilmesi yöntemleriyle toplanarak günlük kullanımda, sulamada yeniden kullanılmasını sağlayan, aynı zamanda toprağa emdirilerek toprağın bereketini artıran bir sistemdir.

- Yağmur yağarken suyun

biriktirilmesi: Yazın kuraklığa karşı önlem almayı sağlayan yağmur suyu hasadı modelidir.

- Toprağa su emdirilmesi: Kışın aşırı yağışlarda toprak geçirgenliğinin artırılarak su basmalarının azaltılması ve yeraltı su kaynakları ile toprağın beslenmesini sağlayan yağmur suyu hasadı modelidir. Aynı zamanda toprağın en verimli üst tabakasının yağmur erozyonu ile akıp gitmesini önleyerek arazi bozunumuna karşı kullanılan stratejilerden biridir.

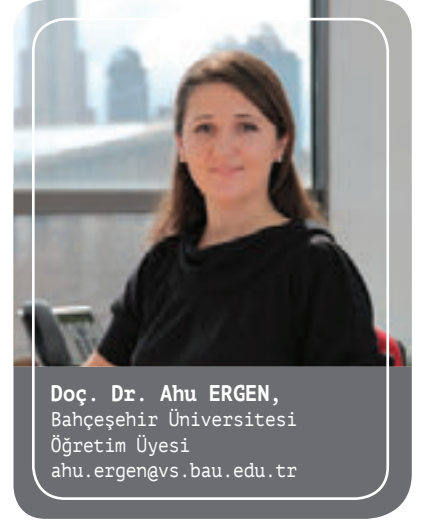
mede şöyle konuştu: "Ülkemizdeki 25 akarsu havzasından biri olan Büyük Menderes Havzası'nda 10 yıldan uzun süredir su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı konusunda çalışıyoruz. Tarım ve sanayinin kaynakları daha verimli kullanması ve su ayakzini azaltması için bugüne kadar yaptığımız sektörel bilgilendirme ve dönüşüm çalışmalarının yanı sıra tarımsal ve evsel kullanımdan kaynaklanan su ayakzini azaltmak için HSBC Türkiye ile birlikte gerçekleştirdiğimiz bu proje, tekrar edilebilir ve ölçeklenebilir olması itibarıyla bizim için çok kıymetli. Havzadaki diğer çalışmalarımızı tamamlayacak şekilde, bölgedeki tüm paydaşları da yanımıza alarak proje sonunda ortaya çıkacak modelin havza çapında yaygınlaştırılmasını amaçlıyoruz." ○

Bakalım Daha Neleri Paylaşacağız?

Ürün ya da hizmetleri satın almak fikriyle işleyen ekonomide son dönemde yeni şeyler oluyor. Ortak kullanılan arabalar, scooter'lar, evler, ofisler, hizmetlerin takası ve sosyal ağlardaki işbirlikleri her geçen gün daha fazla hayatımıza girmeye başladı.

2007 yılında San Francisco'da iki arkadaş evlerinin kirasını ödemekte zorlanınca bir odayı kiraya vermeyi düşünüyorlar ve bu fikirle şu an milyar dolarlık değere sahip bir şirketin, Airbnb'nin temeli atılıyor. Airbnb, insanların evlerini ya da evin bir bölümünü kısa süreliğine kiraladığı bir platform. *Hürriyet* gazetesindeki bir habere göre, Airbnb'nin gelirleri 2018'de bir önceki yıla göre %30 artışla yaklaşık 3 milyar dolara ulaştı. Borsada halka açılması beklenen şirketin piyasa değeri 38 milyar dolar düzeyinde. Uber lokasyon

bazlı araç paylaşımı, Zipcar araç paylaşımı, Martı scooter paylaşım platformları oldukça popüler. Zumbara, kullanıcıların maddi gelir elde etmek üzere başkalarına hizmet vermek yerine yetenek, bilgi ve deneyimini para dışı bir bedel karşılığında paylaşmasına olanak sağlayan bir sistem. Workinton ortak çalışma alanları, hazır ofis hizmetleri, sanal ofis hizmetleri, toplantılar için özel alanlar sağlayan bir ofis paylaşım platformu. Kimi ev araç-geçerlerinin de ortak kullanımına yönelik ağlar yurtdışında mevcut. Dünyanın en önemli sorunlarından biri olan yaşlanma konusu da paylaşım ekonomisi içinde önemli yere sahip olacak gibi görünüyor. Özellikle son yıllarda artan yerinde yaşlanma isteği, yurtdışındaki SilverNest benzeri ortak yaşam, bakım ve konut projelerinin fazlalaşmasına

Doç. Dr. Ahu ERGEN,
Bahçeşehir Üniversitesi
Öğretim Üyesi
ahu.ergen@vs.bau.edu.tr

yol açabilir.

Paylaşım Ekonomisi Nedir?

Paylaşım ekonomisi tüketicilerin; birbirlerinin pek çok atıl kapasiteye sahip türüne, para karşılığında ve geçici olarak erişimlerine izin vermeleri anlamına geliyor. Aslında atıl kapasiteli kaynakları yaratıcı ve yeni yollarla paylaşmak da denebilir.

Gönüllü sadelikte olduğu gibi burada da paylaşımın temel nedeni her zaman

ekonomik değil. Bu nedenler, kimileri için daha az tüketmek, boş zamanı değerlendirirken ya da hobisiyle ilgilenirken fayda sağlamak ve (hizmet takası platformlarında olduğu gibi) dolaylı olarak gelir elde etmek olabilir. Kimileri için ise çevresel kaygıları azaltmak ve gezegen için daha az tüketmek ya da bazen manevi amaçlar söz konusu olabilir. Kaldı ki, halihazırda devletin sunduğu pek çok hizmeti başkalarıyla paylaşıyoruz. Örneğin, toplu taşıma araçları, hastaneler ya da okullar gibi. Paylaşmak, alışık olmadığımız bir davranış değil. Geçmişte paylaşma davranışı insanların güvendikleri ya da kendi sosyal ağlarındaki insanlarla mümkünken bugün ise birbirini tanımayan insanların paylaşımına olanak veren platformlar mevcut. Bu platformlar riskli görünen paylaşım işini oylamalar, puanlamalar ve yorumlardaki bilgiler sayesinde daha cazip ve güvenilir hale getiriyor. Aslında paylaşım ekonomisi iki önemli unsura dayanıyor: **Zihniyet değişimini gerçekleştirmek ve güven...** Burada da büyük veri yine işin içinde. Bu platformları verimli ve kullanıcı dostu hale getiren şey kullanıcı verisi ve onun işlenmesi ile elde edilen bulgular.

Paylaşım Ekonomisinin Geleceğine Dair...

Bence gelecekte daha az şeye sahip olurken daha fazla paylaşabileceğiz. Bunu da büyük veri sayesinde yapmak mümkün olacak. Geçtiğimiz yüzyılda çokça eşyaya sahip olmak orta sınıflar için önemliydi. Bir statü göstergesi olarak görülürdü. Çok parası olan daha çok şeye sahip olabilirdi. Üretim ucuzladıkça, insanların eşyalara sahip olmasının önündeki engeller kalkmaya başladı. Bugün yoksulluk düzeyinin altındaki insanların da çok fazla eşyası var ama bu, yaşam kalitelerinin yüksek olduğu anlamına gelmiyor elbette. Öte yandan, özellikle 1981-1996 arası doğan kuşağın, önceki kuşaklara göre tüketime yönelik görüşlerinin çok farklılaştığı görülüyor. Daha az şeyle

---

Özellikle hızla yaşlanma sürecine giren nüfusumuzda paylaşım platformlarına çok daha fazla ihtiyaç olacak gibi görünüyor. Özellikle hizmetler için, güçlü tüketici araştırmalarına dayalı ve güven telkin edebilen paylaşım platformlarının geleceği parlak.

---

yaşamı tercih ediyorlar. Minimalist yaşam tarzı ya da gönüllü sadelikle yaşayan gençlerin sayısında artış var. Bunu gönüllü olarak yapanlar çok fazla. Yani hepsi ekonomik nedenlerden ötürü bu yaşamı tercih etmiyor... Daha fazla eşyaya sahip olmayı artık zenginlik göstergesi olarak değerlendirmiyor gençler. Eşyalara çok fazla anlam yüklemiyorlar. Zaten araştırmalar gösteriyor ki markalara da hiç sadık değiller. Abi-ablaları rafları kitaplarla ve CD'lerle doldururken onlar minik taşınabilir cihazların içinden okuyabiliyor ya da müzik dinleyebiliyorlar. Teknoloji de onların işini kolaylaştırıyor. Hobileri ve ilgi alanları, gezmek, arkadaşlarıyla zaman geçirmek, sosyal sorumluluk ve dijital dünyada aktif olmak onlar için çok daha önemli. Araba sahibi olmayı anlamsız bulan, toplu taşıma ya da bisiklet kullanan gençlerin sayısı hiç de az değil. Ofis açmak yerine ortak ofis kullanmak, hobisiyle başkasına destek olup karşılığında elde ettiği gelirle daha az şeye sahip ama mutlu bir yaşam sürmek... Ya da tatil köyü yerine Airbnb ile ev paylaşımı sistemine dahil olup yeni insanları ve kültürleri tanımak çok daha cazip belki de...

Paylaşım Ekonomisinin Çevresel ve Sosyal Boyutu

Paylaşım ekonomisinin çevresel etkilerine dair henüz yeterli sayıda araştırma olmamasına rağmen, pek çok

paylaşım platformu kendisini yeşil ve karbon ayakizi azaltan olarak tanımlıyor. Paylaşımın daha az kaynak tüketimine neden olduğuna dair bir inanç mevcut. Ne var ki, Uber gibi hizmetlerin toplu taşımaya alternatif kullanımının pek de çevreci olduğu söylenemez. Ya da evdeki kullanılmı ş eşyaların el değiştirmesi ile yeni ürünler satın alınyorsa, bu da olumlu çevresel etki yaratmayabilir. Çevresel etkilerin daha kapsamlı değerlendirilmesi gerekiyor. Paylaşım ekonomisinin çevresel boyutu yanında sosyal boyutu da öne çıkıyor. Airbnb ev sahipleriyle yapılan bazı mülakatlar ev sahiplerinin bir kısmının sosyal etkileşim motivasyonu bu ağa dahil olduklarını gösteriyor. Kimi ev sahibi için misafirlerle birlikte yemek yemek, dışarı çıkmak, arkadaşlık kurmak ekonomik faydanın önüne geçebiliyor. Kısacası, alternatif bir ekonomik faaliyet olan paylaşım ekonomisinin ekonomik boyutunun yanı sıra çevresel ve sosyal etkilerinin daha fazla anlaşılmasına ihtiyacı olduğu kesin.

Önemli bir nokta da bu yeni ekonomik düzenin aslında mevcut kapitalist sistemin için engel teşkil edebilecek yönlerinin fazla oluşu. Dünya Ekonomik Forumu'nun "2019'da Paylaşım Ekonomisi İçin Dört Büyük Trend" başlıklı yazısında April Rinne de, paylaşım ekonomisinin öztünde olan kaynak verimliliği, sürdürülebilirlik ve topluluk ruhundan uzaklaşma riskine dikkat çekmiş. Türkiye özelinde bakıldığında ise, ülkemizde paylaşma kültürünün zaten var olduğunu ve işlediğini düşünüyorum. Bazı gruplarda ise, özellikle büyük kentlerde, değişen yaşam tarzı ve küçülen aileler ile bu kültürün etkisinin azaldığını ama yalnızlaşma ile yeniden ihtiyaç haline gelmeye başladığını gözlemliyorum. Hızla yaşlanma sürecine giren nüfusumuzda paylaşım platformlarına çok daha fazla ihtiyaç olacak gibi. Özellikle hizmetler için, güçlü tüketici araştırmalarına dayalı ve güven telkin edebilen paylaşım platformlarının geleceği parlak. ○

Bu Bir Tatbikat Değildir!

Avrupa’da bir hayalet dolaşıyor: “Doğa”nın hayaleti. Avrupa’nın tüm “eski” güçleri bu hayalete karşı kutsal bir sürgün avı için ittifak halindedir. Bu gerçeklikten şu çıkıyor; doğa, artık tüm Avrupa güçlerince bir güç olarak kabul edilmiştir... Bugüne kadarki tüm toplum tarihi, sınıf mücadelelerinin tarihi (idi). Ancak artık bu sınıf mücadelelerinin de önüne geçecek şekilde, doğanın insanlık ile mücadelesi sertleşerek etkisini göstermektedir.

 Ali GİZER, Araştırma ve Sürdürülebilirlik Danışmanı, GTAlign UK

Türler yok oluyor. Ya insan? İnsanlık olarak, yarattığımız bu büyük yıkımın etkilerini on yıllardır izlediğimiz halde -kendimizi dünyadaki diğer tüm türlerden ayrı bir konuma yerleştirmiş olduğumuz için- yok oluş silsilesinde de yerimiz olmadığını düşündük.

Başta İngiltere olmak üzere, dünyanın birçok ülkesinde canlanan bir toplumsal hareket, bu kötü gidişe karşı birey olarak neler yapabileceğimizi araştırıyor. Hatta bir adım ileriye giderek, bu yok oluş karşısında, bireylerin bir araya gelerek barışçıl bir isyanı başlatması gerektiğini savunuyor. Yani XR (Extinction Rebellion/Yokoluş İsyanı) hareketinden bahsediyoruz.

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) verilerine göre, 100 bin tü-

rün dörtte birinden fazlası neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya; tüm amfibilerin %40’i, tüm memelilerin %25’i, tüm kozalaklı bitkilerin %34’ü, tüm kuşların %14’ü, resif yapan mercanların %33’ü, köpekbalklarının ve türlerinin %31’i... Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Hizmetleri Konulu Hükümetlerarası Bilim Politika Platformu (IPBES) tarafından yapılan çalışmalarda, 1 milyon hayvan ve bitki türünün insan eyleminden dolayı neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu tahmin ediliyor.

Bilimsel veriler altıncı kitlesel yok oluş ile karşı karşıya olduğumuzu net olarak gösteriyor. Biyoçeşitliliğin dünya çapında azalması, denizlerin tükenişi ve asitliğin artışı, su baskınları ve çölleşme, geniş toprakların yaşanamaz ve ürün yetiştirilemez hale gelişi, havadaki zehirlenme bu yok oluşun kanıtları olarak karşımıza çıkıyor.

Doğada ve iklimde yaşanan bozunma, sadece bir çevre olayı değildir, insanlığın gelir ve refah dağılımında da bozulmaya neden olmaktadır. Yukarıda Avrupa’nın eski güçleri olarak ifade ettiğimiz güçler, bilimsel gerçekleri reddeden, hatta reddetmenin yanı sıra toplumsal olarak da itibarsızlaşması

için çalışan, tüm iyileştirme çabalarını da ekonomi dışı veya sistem dışı olarak etiketleyen yapıları anlatmaktadır.

İşte İngiltere’deki XR hareketi, karşı karşıya olduğumuz ve bilimsel olarak da kanıtlanmış olan bu küresel ölçekteki altıncı yok oluş tehlikesi karşısında, hem doğayı hem de kendi eşitliğimizi korumak adına, bireysel olarak bir duruş sergilememiz gerektiğini belirtiyor.

Biri Bizi Kurtarsın!

Amerikalı oyuncu Lily Tomlin şöyle diyor. “Neden birisinin bu konuda bir şey yapmadığını hep merak etmişimdir. Sonra birisinin ben olduğumu fark ettim.”

Yaşamımızı genel olarak gözden geçirdiğimizde, birçok kararı kendi kendimize almadığımızı rahatlıkla fark edebiliriz. En temel ihtiyaçlarımızdan başlayarak sıralarsak, nerede oturduğumuza, kalıvaltıda ne yiyeceğimize, ne giyeceğimize, hangi kalveyi nasıl içeceğimize, hangi ulaşım aracını seçeceğimize, hatta hangi işte çalışacağımıza, ne iş yapacağımıza, cep telefonumuza, onda yüklü olan uygulamalara kendi irademiz ile mi karar veriyoruz? Elbette hayır. Bu listeyi çok daha fazla uzatabiliriz. Belki listede yer alan bir-

çok madde yaşamımızı kolaylaştırıyor da olabilir.

İçinde yaşadığımız toplumsal yapı ile ortak hareket etmenin, uyumlu bir yaşam içinde olmamın nesi kötü olabilir ki? Samimiyetle belirtmek gerekir ki bu, belli ölçülerde iyi de olabilir. Ancak bu irade devrini her konuda, her düşünce sürecinde bir alışkanlık olarak sürdürmek? İşte bu tehlikeli olabilir. Bu karar devri alışkanlığı, yaşanan büyük sorunların da bir gün birisi ya da sistem tarafından çözüleceğine inanamamıza neden olabilir. Oysaki kimi kritik durumlarda birey olarak düşüncelerimizi belirtmeli ve kendimize ait olan kararın ne olduğunu bildirmeliyiz. XR hareketi, yaşanan tüm olumsuz gelişmelere karşılık İngiltere’de hükümetin yeterli önlemleri almadığını, ekonomik faaliyetleri daha öncelikli görerek gerçek toplumsal sözleşmeyi ihlal ettiğini savunuyor. XR bu gerekçe ile “yaşam adına hareket ediyoruz” diyerek, bireyleri İngiltere’de aktif birer barışçıl isyancı olmaya davet ediyor. Doğa ile barışık halde bir ekonominin sürdürülebilirliği adına, doğaya ve insan dahil tüm türlere karşı işlenen suçların önlenmesi için, birey olarak sorumluluk almamız gerektiğini savunuyor.

Kapitalizmin Yeni Hayaleti: Doğa

Avrupa’da bir hayalet dolaşiyor Doğa’nın hayaleti. Avrupa’nın tüm “eski” güçleri bu hayalete karşı kutsal bir sürgün avı için ittifak halindedir... Bu gerçeklikten şu çıkıyor; doğa, artık tüm Avrupa güçlerince bir güç olarak kabul edilmiştir... Bugüne kadarki tüm toplum tarihi, sınıf mücadelelerinin tarihi (idi). Ancak artık bu sınıf mücadelelerinin de önüne geçecek şekilde, doğanın insanlık ile mücadelesi sertleşerek etkisini göstermektedir.

Bugün sürdürülebilirlik konusunda yapılan çalışmaların ve oluşturulan platformların en önemlilerinin altında WEF, WBCSD, WB veya EBRD imzası görmemiz bir tesadüf değil elbette. İş dünyasının geleceğini belirleyen bu kurumların hemen hepsi, sürdürü-

lebilirlik ana başlığı altında iş yapmanın yeni kurallarını belirliyorlar. Bu analizi, sloganist veya kötütüclü olarak ele almamız gerekmez elbette. Ancak bugün iş dünyası için yeni bir fenomen olan sürdürülebilirlik konusunun en az 50 yıllık bir tarihinin olduğunu da bilmemiz gerekiyor. Sürdürülebilirlik kavramı Habitat I (Vancouver, 1976) kapanış bildirgesinden beri bahsedilen bir konu. Diğer yandan iklim değişikliği ve bu değişikliğin doğa, türler ve insanlık üzerindeki olumsuz etkileri konusunda yapılan bilimsel araştırmaları daha da geçmişte bulabiliriz.

Sürdürülebilirlik konusunun küresel ölçekte bir başlık olarak dikkate alınması ve iklim eylemine yönelik olarak harekete geçilmesi de yine, iş dünyasına yön veren kuruluşların bu konuyu ele alması ile mümkün oldu. Bu durundan ne ölçüde memnun olmamız gerektiği ise ayrı bir tartışma konusu.

Bilimsel veriler altıncı kitlesel yok oluş ile karşı karşıya olduğumuzu net olarak gösteriyor. Biyoçeşitliliğin dünya çapında azalması, denizlerin tükenişi ve asitliğin artışı, su baskınları ve çölleşme, geniş toprakların yaşanamaz ve ürün yetiştirilemez hale gelişi, havadaki zehirlenme bu yok oluşun kanıtları olarak karşımıza çıkıyor.

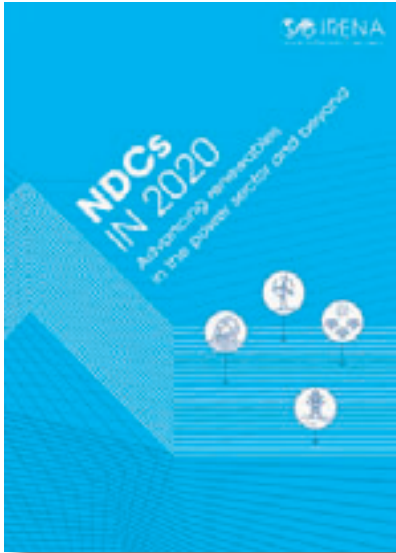

İş dünyasının -daha da doğrusu finansın- öncet kuruluşlarının sürdürülebilirlik ve iklim eylemi konularındaki yaklaşımı, bu alanlara değin yönelimin ve bu alanlarda yapılacak çalışmaların da samimiyetini ve etkisini belirleyecek güçte.

Görünen o ki, bugün itibarıyla iklim eylemi “alıştığımız ekonominin” sürdürülebilir olmasının önündeki -hem de kısa vadeli- en büyük engel. Bu nedenden dolayı küresel ölçekte finans iklim eylemi konusunda bir şeyler yapılmasına karar vermiş durumda. Hedefler amaca dönüştürülmüş durumda. Artık hedeflerimiz yok, amacımız var. Dünyayı korumaya yönelik hedeflerimiz, iklim eylemi ile ekonominin sürdürülebilirliğine yönelik bir amaca dönüşmüş durumda. Umalım ki bu amaç, hem bizim hem de dünyadaki tüm türlerin lehine sonuçlara ulaşmamızı sağlar. ○

Ulusal Hedeflerin Yenilenme Zamanı: Yenilenebilir Enerji İçin Bir Fırsat

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) Aralık ayındaki COP25 toplantısında “2020 Ulusal Katkı Beyanları (NDC’ler): Enerji sektöründe ve ötesinde yenilenebilirlerin geliştirilmesi” (Nationally Determined Contributions - NDCs in 2020: Advancing renewables in the power sector and beyond) adlı bir rapor

yayınladı. Rapora göre, ülkelerin yenilenebilir kaynaklara dönüşümünün acilen hızlanması ve enerji kaynaklı karbon salımlarının artan bir hızla düşürülmesi gerekiyor. Aksi takdirde, Paris Anlaşması’ndaki hedefleri yakalamaları imkansız olacak. Bu nedenle 2020 yılında yenilenecek ulusal hedefler, yenilenebilir enerji kaynaklarının güçlendirilmesi için bir fırsat niteliğinde olacak.

Rapordaki bulgulardan bazıları şu şekilde:

- Var olan küresel kapasitenin 3,3 katı olan 7,7 TW’lık yenilenebilir enerji kurulumu, uygun maliyetlidir ve büyük sosyoekonomik faydalar sağlar.
- Daha önceden verilmiş ulusal hedefler, Paris Anlaşması’na uygun olarak 2030 yılına kadar yenilenebilir enerji kurulumunun sadece %59’una ulaşması anlamına geliyor.
- Enerji üretimi ve kullanımı konusundaki ulusal hedefler daha da geride kalıyor. Ulusal enerji hedeflerini gerçek dünya hedeflerine yaklaştırmak ise küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin

2030 yılına kadar 5,2 TW’a çıkması ile mümkün olacak.

- Şimdiye kadar sadece 85 ülke koksuz yenilenebilir enerji hedeflerini NDC’lerine koydu.
- Dolayısıyla NDC’ler, 2015 yılından beri yıllık %8,6 oranında büyüyen küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin büyümesini doğru bir şekilde yansıtmıyor.
- Enerji sektörünün karbonsuzlaşması tek başına Paris Anlaşması hedeflerine ulaşmayı sağlamaya yetmeyecek. Bunun yanı sıra, tüm enerji sektörünün köklü bir dönüşüme girmesi ve son kullanıcılar da dahil yenilenebilir kaynaklara geçişinin hızla gerçekleşmesi gerekiyor.

Kaynak: <https://irena.org/publications/2019/Dec/NDCs-in-2020>

2030 yılına kadar 500 Şirket Karbonlarını Sıfırlayacak

71 ülkeden 3.175 şirketin katıldığı ve iklim aksiyonu konusunda en büyük işbirlikte olduğu olan “B Corporations” adlı platform, Aralık ayında kendilerine bağlı 500’den fazla şirketin karbon emisyonlarını 2030 itibarıyla sıfırlamak üzere kamuoyu nezdinde taahhütte bulunduğunu duyurdu. Bu taahhütler gerçekleşirse, Paris Anlaşması’nda ülkelerin verdiği 2050 yılı hedefine bu şirketler 20 sene önce ulaşmış olacak.

Platformun tüm katılımcılarına önerdiği belli başlı iklim aksiyonları aşağıdaki şekilde:

- İklim aciliyeti ilan etmeleri ve aksiyon almaları.
- Scope 1-2-3 salımlarını bağımsız uluslararası kuruluşlar aracılığıyla hesaplamaları.
- Karbon azaltımını hızlandırmaları.
- Şirketleri için karbon salımlarını

sıfırlamak üzere bir “Net sıfır” planı geliştirmeleri (eksik kalan kısımları offset’lemeleri).

Aralarında Danone, The Body Shop, Allbirds, Patagonia gibi şirketlerin olduğu tam liste platformun web sitesinde yayınlanıyor.

Kaynak: <https://bcorporation.net/news/500-b-corps-commit-net-zero-2030>

Avrupa, Çevre Hedeflerinde Alarm Veriyor

Avrupa Çevre Ajansı (EEA) Aralık ayında “Avrupa Çevre Görünümü 2020: Sürdürülebilir bir Avrupa’ya Dönüşüm için Bilgi” (The European Environment-State and Outlook 2020: Knowledge for transition to a sustainable Europe) adlı bir rapor yayımladı. AB üye devletlerine ek olarak, Norveç, İsviçre ve Türkiye’nin de incelendiği rapora göre, Avrupa acil aksiyon almazsa, önümüzdeki 10 yılda biyoçeşitlilik kaybı, iklim değişikliğinin etkileri ve doğal kaynakların fazla tüketimiyle mücadele konusundaki 2030 yılı hedeflerine ulaşamayacak.

Ajans, rapor için çevre sağlığı, seragazi, hava kirliliği, atık yönetimi, toprak durumu, hayvan çeşitliliği gibi 35 anahtar kriteri ölçtü ve Avrupa’nın sadece altı kriterde yeterli performans gösterdiğini ortaya koydu.

Beş senede bir yayımlanan bu görünüm raporunun, Avrupa’da verilen

sözlere, politika ve hedeflere rağmen, 2015 versiyonuna göre çok az mesafe kat ettiği belirtiliyor. Bir önceki rapor dönemine göre gelişme gösteren başlıklar sadece kaynak verimliliği ve dögüsel ekonomi. Seragazi azaltma, sanayi kaynaklı salımlar, atık yönetimi, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerjinin payı gibi konularda ise yavaşlama söz konusu.

Bu veriyle birlikte, Avrupa’nın 2030 ve 2050 yılı hedeflerine ulaşması imkansız görünüyor. Bu nedenle, hükümetlere sürdürülebilirliğe geçiş için düşünce yapılarını değiştirmek konusunda büyük görev düşüyor. Örneğin, yenilikçilik ve teknolojileri kullanma şekli, üretim süreçleri, araştırma ve geliştirme konuları, tüketim ve yaşam alışkanlıklarını kökten değiştirme konularında bakış açılarının değişmesi gerekiyor. Ayrıca, bu köklü değişim için gerekli olan yatırımın çevreye zarar veren ak-

tiviteleri sübvansane etmek yerine sürdürülebilir bir gelecek için kullanılması lazım. Rapora göre, bakış açısı köklü bir şekilde değişirse ve kaynaklar doğru bir biçimde kullanılırsa, Avrupa 2030 ve 2050 hedeflerine ulaşma konusunda doğru yola tekrar girebilir.

Kaynak: <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020>

Fosil Yakıt Kaynaklı Karbon Salımları Rekor Kırdı

Küresel Karbon Projesi (Global Carbon Project), Aralık ayında “Küresel Karbon Bütçesi 2019” (Global Carbon Budget 2019) adlı bir rapor yayımladı. Rapora göre, 2019 yılında fosil yakıtlardan kaynaklanan küresel karbon salımları yine bir rekor kırdı. 2014 ile 2016 yılları arasında durağanlaşan fosil yakıt kaynaklı küresel salımlar, 2017’de %1,5; 2018’de %2,1 büyürken; 2019 yılında da %0,6 daha büyüdü.

Raporda öne çıkan bulgular şu şekilde:

- Tarihte ilk defa 2018 yılında, fosil yakıt kaynaklı karbon salımları yıllık 10 gigaton seviyesine ulaştı. Bu seviye 1970’li yıllardaki salımın iki katına denk geliyor. Gelişmiş ülkelerdeki karbon salımı azaltımları, dünyanın geri kalanındaki artışı kapamaya yetmiyor. Bu salımların 2019 yılında Avrupa Birliği’nde ve ABD’de %1,7 oranında azalırken; Hindistan’da %1,8 ve Çin’de %2,6 oranında artması bekleniyor. Geçtiğimiz yıl, kişi başı karbon salımları ise küresel olarak ortalamada 4,8 ton iken; Avustralya’da 16,9 ton, Çin’de 7 ton, AB’de 6,7 ton, ABD’de 16,6 ton ve Hindistan’da 2 ton olarak gerçekleşti.

- Karalar ve okyanuslar atmosferdeki karbondioksiti 1970’lere göre 1,5-2 kat artan miktarda emmeye devam ederek artan

salımların bir kısmını dengeliyor. Yeryüzündeki okyanuslar son 10 yılda, her yıl 2,5 gigaton; karalar ise her yıl 3,2 gigaton karbondioksiti emdi. Fakat küresel ısınmayla birlikte azalan karalar ve okyanuslar sebebiyle emdikleri karbondioksit de sınırlanacak ve küresel ısınmanın daha hızlı artmasına sebep olacak.

- Kömür, hâlâ fosil yakıt kaynaklı karbon salımlarına %42 oran ile en büyük katkıyı veriyor. Fakat iklim değişikliği ile mücadele çabaları ve yenilenebilir enerji maliyetlerinin düşmesi ile kömür kullanımı azalma eğiliminde. Örneğin ABD’de 2019 yılında kömür kullanımının 2018’e göre %11 oranında düşmesi öngörülüyor. AB’de ise kömür kullanımı 2019 yılında %10 seviyesinde azalma gösterdi. İngiltere ve diğer gelişmiş ülkelerde de benzer eğilimler söz konusu. Fakat gelişmekte olan ülkelerde kömür kullanımı artmaya devam ediyor. Örneğin Çin’de 2019 yılında kömür kullanımının %0,8 oranında artması öngörülüyor. Hindistan’da ise kömür kaynaklı karbon salımlarının 2019 yılında %1,8 oranında artması bekleniyor.

Kaynak: <https://www.earth-syst-sci-data.net/11/1783/2019/>

Ecomondo, Döngüsel Ekonomiye Yön Gösteriyor

Italian Exhibition Group (IEG) tarafından düzenlenen Ecomondo Fuarı, bu yıl 24. kez 5-8 Kasım tarihleri arasında İtalya'nın Rimini kentinde düzenlendi. Döngüsel ekonominin tüm bileşenlerinin bir araya geldiği fuarla ilgili sorularımızı IEG Grup Marka Direktörü Alessandra Astolfi yanıtladı.

 Barış DOĞRU

Altı yıldır yakından takip ettiğimiz Ecomondo Fuarı, giderek döngüsel ekonominin önemli buluşmalarından biri haline geliyor. Italian Exhibition Group (IEG) tarafından düzenlenen fuar artık geridönüşümle sınırlı değil. Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği sektörlerinde faaliyet gösteren şirketlerin katıldığı Key Energy, çevre temizleme araçları bienali Sal.Ve. ve bu yıl ilk defa gerçekleştirilen, enerji üretimi ile ilgili DPE Fuarı da Ecomondo'nun önemli parçaları.

30 farklı ülkeden gelen, 500'den fazlası online platformda yer alan 1300 firmanın yanı sıra firmalarla programlanan iş görüşmelerine katılımlarını teyit eden binlerce yabancı alıcı firmanın gös-

terdiği yoğun ilgi ve talebin eşliğinde, Rimini fuar merkezinin 129.000 metrekarelik alanı gerçekten ağzına kadar doluyor.

Uluslararası profilin yüksek olduğu bu yılki fuarda İtalya-Mısır iş forumu gerçekleştirildi, CDEPE- Chengdu Environmental Protection Expo'nun 2020 edisyonunun Çin'de düzenleneceği ilan edildi ve sanayi temsilcilikleri ile başka fuarlar için işbirliği anlaşması imzalandı.

Başta Tunus, İspanya, Mısır, Ukrayna ve Rusya olmak üzere çok sayıda yabancı sektör çalışanının katıldığı fuarda, Akdeniz ülkelerinin yanı sıra Finlandiya, Şili, Brezilya, Romanya ve Polonya gibi ülkelere gelen uluslara-

rası derneklerle yapılan 34 anlaşmanın ürünü olarak toplu katılımlar gerçekleşti.

IEG'nin Grup Marka Direktörü Alessandra Astolfi, EKOIQ'nun sorularını yanıtladı.

Bu yıl Ecomondo Fuarı'ını 24. kez düzenlediniz. Neredeyse çeyrek asır... Öncelikle sizi kutluyoruz. Bu 24 yılı özetlemenizi istesek, geridönüşümde nereden nereye geldik?

İlk kez 1997 yılında Rimini Fuar Merkezi'nde düzenlenen bu fuar, İtalya ve Avrupa'da atık toplama ve ayrıştırma konusunda o yıllarda ortaya çıkan yeni bir çevre kültürünü benimsemek ve desteklemek amacıyla doğdu. Genel atıkların tamamının çöp sahalarına götürüldüğü bir dönemin ardından, atıkların ayrıştırılarak geridönüşüme tabi tutulmasına yönelik yeni bir yaklaşıma ihtiyaç olduğu bilinci gelişti. Rimini Fiera kurulu tarafından ortaya atılan bu fikrin etrafında, çeşitli malzemelerin geri kazanımı ve geridönüşümü ile ilgili birliklerin bu doğrultudaki hedefleri de yoğunlaştı. Rimini Fuar Merkezi'ndeki bu etkinlik, o yıllarda yeni bir çevresel sürdürülebilirliğe doğru giden yolculuğun başlangıcını temsil eden bir sektörün büyüyip gelişmesine katkıda bulundu. 1997'deki fuar daha çok, malzemelerin kullanım ömrünün sonunda yeniden kullanımı ile ilgili yaratıcılık faaliyetlerinden oluşmaktayken, fuar salonlarında bugün, döngüsel ekonomi paradigmasına doğru yol alan bir sana-

Alessandra Astolfi

yi sistemi sunuluyor. Odak noktasında çevre ve yenilenebilir enerji kaynakları yer alan Ecomondo, Güney Avrupa'daki pek çok ülkeye bakış açılarını değiştirmeye yönelik somut cevaplar sunuyor.

Yıldan yıla, Ecomondo'ya yeni alanlar eklendi. Sürdürülebilir enerji, ulaşım, su ve enerji geri kazanımı gibi... Ve tüm bunlar döngüsel ekonomi yaklaşımında bir araya geldi. Bu konuda neler söylersiniz?

Yeşil ekonomi ve döngüsel ekonomi piyasasının tamamı, bugün Ecomondo'da bir araya geliyor. Avrupa-Akdeniz bölgesinde lider ve firmaları yönlendiren bir inovasyon merkezi konumundaki Ecomondo, Bologna Üniversitesi'nde öğretim görevlisi Fabio Fava başkanlığında, nitelikli ve çözüm üretici Bilim ve Teknik Komitesi'nin de katkısıyla,

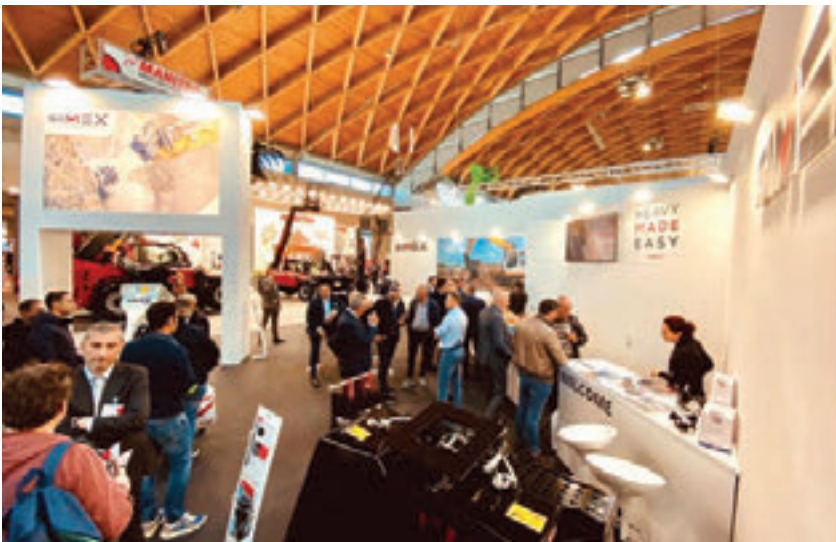
“1997'deki fuar daha çok, malzemelerin kullanım ömrünün sonunda yeniden kullanımı ile ilgili yaratıcılık faaliyetlerinden oluşmaktayken, fuar salonlarında bugün, döngüsel ekonomi paradigmasına doğru yol alan bir sanayi sistemi sunuluyor”

bölgeler için yasama, yönetme, planlama ve bilhassa yeşil ekonomi çerçevesinde ticaret yapmaya yönelik bilgilerin elde edildiği bir platform haline geldi.

Son fuar yeni katılımcılar, firmalar, pazarlar, ülkeler ve sektörler açısından nasıl geçti?

Fuar yıllar geçtikte daha da uluslararası bir kimlik kazanıyor. Ülke sınırlarımızın da ötesinde olan bu küresel sorunları ortadan kaldıracak çözümler üretmek için Akdeniz ülkelerine yoğunlaştık. Bugüne kadar Ecomondo'ya çok sayıda uluslararası heyet katıldı. 2019 yılında, geçtiğimiz yıllarda kurulan ilişkilerin meyvelerini topladık. Yabancı alıcı firmalar, sektör çalışanları, resmi heyetler ve firmalar, önceki yıllarda kurulan bu ilişkileri sürdürmek için Ecomondo'ya gelmeye devam ediyor. Bu, Ecomondo'nun, önemli ilkelere dönüşen bir yol çizdiği; firma, kurum ve kamu idarelerinin en iyi çözümleri birlikte bulabileceği anlamına da geliyor.

30 ülkeden gelen 1300 firma, döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi konusunda Avrupa lideri Ecomondo 2019, yenilenebilir enerji fuarı Key Energy, çevre temizleme araçları bienali Sal.Ve ve bu yıl ilk defa düzenlenen enerji üretimi fuarı DPE - Distributed Power Europe'a gösterdikleri katılımıyla Rimini Fuar Merkezi'nin 129.000 metrekarelik alanını tamamladı. ○

Fikirden “Sürdürülebilir” Projelere...

Almanya Büyükelçiliği, gençlerin toplumsal hayatta edilgen değil, etken; toplumsal sorunlara karşı duyarlı ve sorumlu vatandaşlar olduğu bir ortamın oluşumuna katkı sağlamak amacıyla Türkiye’de “Ödüllü Sürdürülebilirlik Proje Fikri Yarışması” düzenliyor. Mikado’nun da destek verdiği yarışma sonucunda tüm finalistlere fikirlerini somutlaştırabilecekleri staj ve eğitim programları sağlanmasının yanı sıra ilk üç sırayı alacak projelere para ödülleri de verilecek. Yarışmanın hedeflerini Yarışma Koordinatörü Onur Berk Arslanoğlu ile Yarışma İçerik Danışmanı Serra Titiz anlattı.

 Nevra YARAÇ

Ödüllü Sürdürülebilirlik Proje Fikri Yarışması’nın düzenlenme amacı nedir? Neler hedefleniyor?

Onur Berk Arslanoğlu (O.B.A): Bilindiği gibi sürdürülebilirlik kavramı günden güne önem kazanıyor ve bu bilinç artık gezegeni paylaştığımız herkesin yaşamına oldukça fazla girmeye başladı. Almanya Büyükelçiliği tarafından düzenlenen bu yarışmada herkesin ve özellikle gençlerin, dünyamızı nasıl daha sürdürülebilir hale getirilebile-

Almanya Federal Cumhuriyeti
Büro/Şube
Geschaft
der Bundesrepublik Deutschland
Ankara

Sürdürülebilir Bir Dünya için
Genç Fikirler Aranıyor!

Başvuru için son tarih:
1 Mayıs 2020

Birinciye
25.000 TL

İkinciye
20.000 TL

Üçüncüye
15.000 TL

www.surdurulebilirgelecek.com

Detaylı bilgi ve başvuru için web sitemizi ziyaret edin.

ceği üzerine düşünmesini teşvik etmek istiyoruz. İnsanların aklında küçük dahi olsa, kitlelerle buluştuğunda dünyamızı daha yaşanır hale getirebilecek potansiyelde fikirlerin gezdiğini de biliyoruz. Bu fikirlerin somutlaşabilmesi, çarpan etkisi dediğimiz etkiyi kazanabilmesi için bir fırsat yaratmak istedik. Hedefimiz; sürdürülebilirlik alanında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından belirlenen 17 Küresel Amaç ile örtüşen, uygulanabilirliği yüksek, inovatif proje başvuruların almak ve bu proje sahiplerini projelerini gerçekleştirebilme yolunda cesaretlendirmek diyebiliriz.

Yarışmaya kimler katılabilir? Sonda kazananları ne gibi ödüller/destekler bekliyor?

O.B.A: Sürdürülebilir bir gelecek için

bir fikri olan, 15-35 yaş arası TC vatandaşı olan herkes yarışmaya katılabilir. Bu fikri oluştururken katılımcılarımızdan BM’nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’ndan yararlanmalarını ve fikirlerini bu kapsamda vurgulanan başlıklar ile ilişkilendirmelerini istiyoruz. Yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak gibi ana başlıklar altında şekillenen amaçlar, herkesin proje fikrine ciddi katkı yapacaktır. Daha özde çevre bilinci, sürdürülebilir ekonomi, kültür veya yenilenebilir enerji kaynakları alanında projeler geliştirilebilir. Önemli olan fikrinizin/projenizin özgün, uygulanabilir ve daha önce herhangi bir yerden fon veya destek almamış olması. Sürdürülebilir Gele-

cek proje yarışmasının birincilik ödülü 25.000 TL. İkinciye 20.000 TL ve üçüncüye de 15.000 TL para ödülü verilecek. Yarışmaya 1 Mayıs 2020 tarihine kadar www.surdurulebilirgelecek.com web sitesi üzerinden başvurabilirsiniz. Tek başınıza veya en fazla üç kişiden oluşan bir ekiple proje başvurusu yapabilirsiniz.

Yapılacak ilk değerlendirmenin sonucunda finale kalan 10 projeye İstanbul'da iş geliştirme ve proje sunum eğitimleri verilmesinin yanı sıra, 2020 Haziran ayının ilk haftasında Almanya'nın yurtdışı temsilciliklerinin bir etkinliğinde sunum yapma şansı sunulacak. Bu toplantıda kazanan projeler de ilan edilecek. Böylelikle katılımcılar projelerini önemli iş çevrelerine sunma şansı yakalayacak. Bunların yanı sıra çeşitli Alman şirketlerinin de yarışma sürecinde finalistlere sunacağı yeni destekler olabilir. Bunun için web sitemizi ve Instagram hesabımızı ([instagram.com/surdurulebilir_gelecek](https://www.instagram.com/surdurulebilir_gelecek)) takip etmelerinde fayda var.

Fikir aşamasındaki projelerin hayata geçme oranları genellikle düşük. Bunun hem girişimciden hem de dış koşullardan kaynaklanan sebepleri var. Bu sebeplerin/engellerin en fazla görülenleri hangileridir ve nasıl aşılabilir?

Serra Titiz (S.T): Aslında her şey bir fikirle başlıyor. Fikirler desteklendiğinde, gerçekleşme yolunda ilk adım atılmış oluyor ve bu destek girişimcide fikrin onaylandığı ya da takdir edildiğine dair güven duygusu yaratıyor. Girişimcinin fikrine ve projesine dair inancı artıyor. Fikrin hayata geçme sürecinde desteğin kapsamı da önemli tabii. Yalnız maddi kaynak sağlayarak girişimci gencin tüm tutunma ihtiyaçlarını gidermek mümkün değil. Fikrin bir girişime dönüşmesi için öncelikle ihtiyacın iyi tanımlanması ve iş modelinin doğru kurgulanmasının yanı sıra rakiplerinden farklı ne önerdiğini, markanın pazarlanmasının odağına konumlandırılması ve de en önemlisi

talebi karşılayacak altyapının mevcut olması gerekiyor. Başlangıç sermayesi teşvik edici oluyor tabii ama tüm ihtiyaçları karşılama tarafında yetersiz kalıyor, bu yüzden pek çok fikir bir girişim olmaya hazır olmadığı için hayata geçmiyor.

Destek mekanizmalarının girişimlerin kurumsallaşmaları, işbirlikleri geliştirmeleri, piyasaya ayak uydurmaları ve ölçeklenmeleri süreçlerinde yanında mentorluk katkısı da sunuyor olması, maddi kaynak kadar değer taşıyor.

Hem girişimcilik hem de gelişmekte olan sosyal girişimcilik alanlarında destek mekanizmaları artıyor. Üniversiteler, yarışmalar, teknoparklar, kuluçka merkezlerinin yanı sıra özel sektörün ve kamunun programları da gençlerin yaratıcı fikirlerini/projelerini desteklemeyi hedefliyor.

17 Aralık'ta yarışmayla ilgili bir panel düzenlediniz. Panelde üzerinde en çok durulan konular neler oldu?

S.T: Panelde sürdürülebilir kalkınmanın farklı alanlarına yönelik başarılı işler yürüten sosyal girişimciler katılımcılara ilham verdi. İhtiyaçtan doğan ve doğru kurgulanan modellerin nasıl yüksek etkileri olabildiğine

Onur Berk Arslanoğlu:
“Hedefimiz; sürdürülebilirlik alanında Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen 17 Küresel Amaç ile örtüşen, uygulanabilirliği yüksek, inovatif proje başvuruları almak ve bu proje sahiplerini projelerini gerçekleştirebilme yolunda cesaretlendirmek diyebiliriz”

dikkat çekildi. Alman Büyükelçiliği tarafından da Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın önemi ve sorunların çözümünde tüm paydaşlara görev düştüğünün altı çizilerek, gençlerin mobilize edilmesinin gelecek için değerli bir yatırım olduğuna vurgu yapıldı. Sürdürülebilir Gelecek Yarışması'nın ilk pilot uygulamasının bu sene başladığı, Alman firmaların ve kuluçka merkezlerinin de desteklenen proje fikirlerinin geliştirilmesinde aktif görev almaları için irtibatların kurulduğu belirtildi.

Panel konuşmaları bittikten sonra katılımcılardan pek çok soru geldi. Almanya'daki yenilenebilir enerji yatırımları ve yarışma kapsamında desteklenebilecek fikirlere dair merak edilen konulara yanıt verildi. Panelin sonunda sanatçı Serkan Aka'nın ileri dönüşümle üretilmiş kişiye özel plaketi herkesin beğenisi kazandı ve günün anlam ve önemine çok yakıştı. ○

TBMM Genel Kurulu'nda yapılan oylamada, **termik santrallerin** çevreye uyum için baca filtresi takma zorunluluğunun 2,5 yıl ertelenmesini içeren Dijital Hizmet Vergisi Yasası'nın 50. maddesi, yasa metninden çıkarıldı. Oylamaya 322 vekil katıldı. Maddenin metninden çıkarılması için 322 milletvekili de kabul oyu verdi. Söz konusu santraller, 1 Ocak 2020'den itibaren çevre mevzuatıyla karşı karşıya kalacak, mevzuata uymayan santraller de kapatılacak.

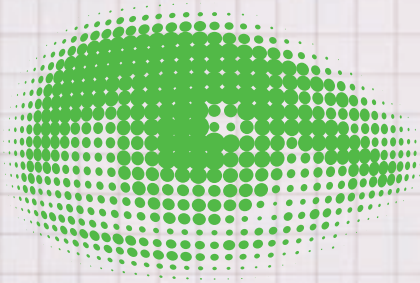
İngiliz Tesco, Sainsbury's, Waitrose ve Asda gibi süpermarket zincirleri ürünlerinde siyah plastik kullanımını Aralık ayı sonunda sonlandırmayı planlıyor. Daha önce Iceland ve Aldi de İngiltere'deki mağazalarında satılan ürünlerde siyah plastik kullanımını 2020'de sonlandıracağını duyurmuştu.

İstanbul Feneryolu'nda bir inşaatın hafriyat çalışmaları sırasında Kadıköy'ün eski su şebekelerinden biri bulundu. Koruma Kurulu, söz konusu alandaki her türlü inşaat çalışmasının durdurulmasına karar verdi. Kurul ayrıca su kanalının devam ettiği anlaşılana komşu parsellerde de her türlü kazı ve sondaj çalışmasının müze denetiminde yapılmasını kararlaştırdı.

Lüks giyim sektörünün ünlü markası **Prada**, bir ilke imza atarak sürdürülebilirliği teşvik etmek amacıyla finansal hizmetler şirketi Crédit Agricole Group ile 50 milyon euro değerinde bir anlaşma imzaladı. Anlaşma İtalyan moda markasının çevre dostu hedeflerine ulaşması durumunda faiz oranlarını yıllık bazda değiştirmesine olanak tanıyor.

100 kurum ve inisiyatifin bir araya gelerek oluşturduğu **Zehirsiz Sofralar Sivil Toplum Ağı**, "Tüm Canlılar İçin Zehirsiz Sofralar" başlığıyla bir imza kampanyası başlattı. Kampanyada Dünya Sağlık Örgütü tarafından "son derece tehlikeli", "yüksek seviyede tehlikeli"

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

"Tüm Canlılar İçin Zehirsiz Sofralar"; İzlanda'ya aile dostu, çevre odaklı ekonomik model; İzmir'den karbon emisyonlarında 2030 yılına kadar %40 azaltım sözü...

 Gözde İVGİN

ve "muhtemel kanserojen" olarak belirlenen ve pestisitlerde kullanılan 13 etken maddenin öncelikle ve ivedilikle yasaklanması talep ediliyor. Tarım ve Ormanlık Bakanlığı kaynaklarına göre, Türkiye'de 2014-2018 yılları arasında pestisit kullanımı %51,10 arttı.

Dünya genelinde **elektrikli taşıt** satışı, geçen yıl bir önceki yıla göre %66 artarak 5 milyonu aştı. Uluslararası Enerji Ajansı'nın "2019 Dünya Enerji Görünümü Raporu"na göre, sadece geçen yıl 2 milyondan fazla elektrikli taşıt satışı gerçekleşti. Dünyada elektrikli taşıt satışının artmasında hükümetlerin izlediği çevreci politikalar, vergi indirim-

leri, üretimdeki maliyetlerin düşmeye başlaması etkili oldu.

Greenpeace Akdeniz'in "Türkiye'deki Deniz Canlılarında Mikroplastik Kirliliği" raporuna göre, Türkiye'de incelenen balıkların %44'ünün midesinde mikroplastik bulundu. Balıkların midesinden çıkan mikroplastiklerin çoğu tek kullanımlık plastiklerden oluşuyor. İncelenen tüm türler göz önüne alındığında kefal türünün %64,8'inde, barbun %63'ünde, mırırmır %34,3'ünde, tekirin %32,8'inde, istavritin %26,7'sinde mikroplastik bulundu.

İzlanda Başbakanı Katrin Jakobsdottir, ülkesinin vatandaş mutluluğunu esas alan ekonomik bir model üzerinde çalıştığını açıklayarak diğer ülkelere de benzer politikaları benimseme çağrısı yaptı. Başbakan, ekonomik büyüme odaklı politikaların yerini aile dostu, çevre odaklı politikaların alması gerektiğini söylüyor.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul'un iki yakası arasında yolcu taşıyan 33 yıllık **Moda Vapuru**'nu Haliç Tersanesi'nde yeniliyor. 1986 yılında İstanbullulara hizmet vermeye başlayan Moda Vapuru'nun Haliç Tersanesi'nde gerçekleştirilen kapsamlı yenileme çalışmalarıyla uzun yıllar hizmet vermesi amaçlanıyor.

İsviçre Bilimler Akademisi Kriyosfer Komisyonu tarafından yapılan açıklamada, ülkedeki buzul hacminin son beş yılda %10 azaldığı ve 2019 yaz aylarında etkili olan sıcak hava dalgasıyla buzul erime oranlarının rekor düzeylere ulaştığı belirtildi. Açıklamada, "20 İsviçre buzulunun kütle dengesi ölçümlerinin ortaya koyduğu üzere 2019'da bir kez daha, buzullarda azalma, buzul oluşumundan daha fazla oldu" ifadesine yer verildi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Akdeniz fokları ve deniz çayurları gibi koruma

altındaki türlere ev sahipliği yapan **Bodrum Tilkicik Koyu**'nda yapılması planlanan yat limanı projesinin iskele ve kıyı düzenlemesine ilişkin imar planlarını iptal etti. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı projeye ilişkin "ÇED gerekli değildir" kararı vermişti.

İtalya, Roma La Sapienza Üniversitesi tarafından 1961'den bu yana kazı çalışması yapılan Malatya'daki **Arslantepe Höyüğü**'nde, merkezi devlet sistemine geçişe tanıklık eden bulgular ortaya çıkarıldı. UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne 2014'te alınan Arslantepe Höyüğü'nün kalıcı listeye dahil edilmesi için çalışmalar yapılıyor.

Cosmic Crisp (**Kozmik Ktır**) adı verilen yeni bir elma türü Aralık ayı başında ABD'de piyasaya sürüldü. Yaratılması 20 yıl süren elma için bugüne kadar 10 milyon dolar harcandı. Meyvenin çok sulu, ktır ve görece sert olduğu belirtiliyor.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanı **Tunç Soyer**, katıldığı kurultayda İzmir'deki karbon emisyonlarını 2030 yılına kadar %40 düşüreceklerini duyurdu.

Brezilya Ulusal Uzay Araştırmaları Enstitüsü raporunda, ülkenin **Amazon Ormanları**'ndaki kayımları, Ağustos 2018 ile Temmuz 2019 arasında, önceki yılın

ayın dönemine göre yaklaşık %30'luk bir artışla 9.762 kilometrekareye ulaştığı belirtildi.

Bursa'nın Osmangazi ilçesinde bulunan **Soğanlı Botanik Parkı**, doğal sit statüsü düşürülerek yapılaşmaya açılıyor. 1. derece sit alanı olan parkta 150 türde 8.000 ağaç, 27 çeşit gül, 76 tür çalı, 20 tür örtücü bitki bulunuyor. Bünyesinde otel ve restoran olarak hizmet veren 17-19. yüzyıl Bursa konaklarının modellenildiği bir bölümün de yer aldığı parkta, koşu ve yürüyüş yolları, spor alanları, bisiklet yolları ve suni göl de yer alıyor.

Dünyada soyu tehlikede olan **kadife ördek** Türkiye'de de görülmez oldu. 2018 yılında kadife ördek bulmak için proje başlatan Kuzey Doğa Derneği, yedi ilde 7.000 kilometreden fazla yol kat etti. 69 gün 16 göl ve sulak alanda 152 kuş türünden 36 bin kuş sayan dernek üyeleri, kadife ördeğin izine rastlayamadı.

Seyseller, Avrupa'ya olan dış borcunun bir kısmına karşılık yaklaşık Türkiye'nin yarısı kadar bir deniz sahasını korunmayı kabul etti. Bu bölge denizlerini yasadışı balıkçılık ve turistik faaliyetlere karşı korumak için hükümet ile hava ve deniz kuvvetlerini göreve çağırdı.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinden derlenen bilgilere göre 2019 yılı Kasım ayı, 1981 yılı sonrasında, en kurak 4. Kasım ayı oldu. Bu yıl Türkiye geneli kasım ayı yağış verilerine göre ise 2010 yılından sonraki en kurak kasım ayı yaşandı.

Kaynaklar: Star Gazetesi, Gazete Kadıköy, Yeşilist, Sol Haber, Habertürk, Akşam, Independent, Gazete Kadıköy, AA, WWF, Milliyet, BBC Türkçe, Cumhuriyet, Dünya

Ölümcül Yakınlıklar- Mikroplar Tarihimizi Nasıl Şekillendirir?

Yazar: Dorothy H. Crawford

Çevirmen: Gürol Koca

Yayınevi: Metis Yayıncılık

Yaşadığımız dünyada bitki ve hayvanlar dışında bir canlı grubu var ki, gözle görülemeyecek kadar küçük olmalarına rağmen yeryüzünün asıl sahipleri oldukları söylenebilir: Diğer tüm canlılardan önce onlar vardı, muhtemelen en son da onlar yok olacak. Yalnızca çevremizi değil, bedenlerimizi de mesken edinen bu canlıların “dost” olanlarına muhtacız: Sağlıklı bir yaşam için bize hava ve su kadar gerekliler. “Düşman” olanlarla aramızdaki mücadele ise ezelden beri sürüyor. Mikrobiyolog Dorothy Crawford bu kitapta kısaca “mikroplar” diyeceğimiz, her yerde hazır ve nazır olan bu küçüktük canlılarla insanlar arasındaki ilişkinin tarihini ele alıyor: “İnsanlarla mikropların birlikte evrildiği binlerce yıllık bir hikaye bu, olup bitenlerin tarihi de genlerimizde yazılı.”

Sevdiklerimiz Tiksindiklerimiz Yediklerimiz-Hayvanlar Hakkında Tutarlı Düşünmek Neden Bu Kadar Zordur?

Yazar: Hal Herzog

Çevirmen: Yeşim Seber

Yayınevi: Yapı Kredi Yayınları

Nazilerin “garip” bir ahlak anlayışı vardı. Bir yandan dünyanın en kapsamlı hayvan koruma kanunlarını yürürlüğe koyarken, diğer yandan on binlerce insanı toplama kamplarına sürüyorlardı. Berlin restoranlarında servis edilen istakozların çektiği acılar, Auschwitz-Birkenau’da yaşananlardan çok daha fazla ilgilendiriyordu Nazi önderlerini. Öyle ki, Alman Hava Kuvvetleri Komutanı Hermann Göring, hayvanlara kötü davranışları toplama kamplarına göndermekle tehdit etmekten bile geri durmayacaktı. Hayvanların bilimsel araştırmalar uğruna öldürülmesine itiraz eden, avcılığı ve at yarışlarını eleştiren Hitler, bir vejetaryendi. Ama çağımızın hayvan aktivistleri onu bir yoldaş olarak düşünmekten hiç hazzetmiyorlar elbette. İnsanlar ile hayvanlar arasındaki ahlaken sorumlu etkileşimleri inceleyen antrozoolog Hal Herzog’un ulaştığı sonuçları okuduktan sonra hayvanlarla ilişkilerinizi gözden geçirmek zorunda kalacaksınız.

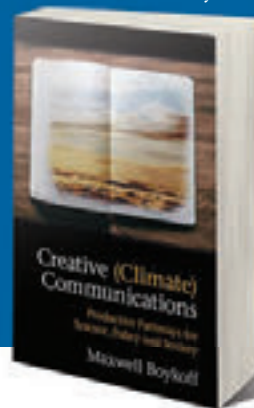
Creative (Climate) Communications Productive Pathways for Science, Policy and Society (Yaratıcı (İklim) İletişim: Bilim, Politika ve Toplum için Üretken Yollar)

Yazar: Maxwell Boykoff

Yayınevi: Cambridge University Press

Bilim-politika arayışında ve yaşamımızda iklim değişikliği ile ilgili tartışmalar bir süredir tıkanmış halde. Bu kitap, sosyal bilimler ve beşeri bilimlerden alınan dersleri, sokaktaki vatandaşların önem verdiği konular ve sorunlarla daha etkin bir şekilde bağlantı kurmak için bütünleştiriyor. Oku-

yucular, iklim değişikliği ile ilgili iletişimde “sihirli değnek” bulunmadığını kavrayacak, stratejilerin farklı bağlamlarda farklı kitlelere etkili bir şekilde ulaşmanın gerekliliğini anlayacaklar. Bu taktik, çağdaş iklim sorunlarına anlamlı, sağlam ve sürekli yanıtlar arayan çabaları önemli ölçüde geliştirebilir. Ayrıca, kamusal alanda iklim değişikliği konusunda ortak bir zeminin oluşturulmasına etkili bir şekilde yardımcı olabilir.

Sürdürülebilirlik
Raporumuzu
okumak için:

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORU 2018

 MAZARS
MAZARS DENGE

